

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ועשרים וארבע של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, ט"ז באב התשנ"ג (3 באוגוסט 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
שאלות ותשובות	
הטעיה בפרסום	
הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 8), התשנ"ג-1993	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
חילופי גברי בוועדות הכנסת	
הצעת חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 9) (תיקונים שונים),	
התשנ"ג-1993	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (השבתת מוסדות חינוך) (הוראת שעה),	
התשנ"ג-1993	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק כרטיסי חיוב (תיקון), התשנ"ג-1993	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק המפלגות (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעת חוק המפלגות (תיקון מס' 4)	
התשנ"ג-1993	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הודעת הממשלה על העברת סמכות הביצוע של חוק דוד בן-גוריון	
התשל"ז-1976, משר החינוך והתרבות לשר המדע והאמנויות	
הצעת חוק המפלגות (תיקון מס' 4)	
התשנ"ג-1993	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעת חוק המפלגות (תיקון מס' 4)	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 16), התשנ"ג-1993	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 12) (חקירת אנשי שירות הביטחון הכללי),	
התשנ"ג-1993	
(קריאה ראשונה)	
הצעת חוק הנוטריונים (תיקון מס' 5) (אגרה שנתית), התשנ"ג-1993	
(קריאה ראשונה)	
שאלות ותשובות	

מדיניות הפרקליטות כלפי מתיישבים ביש"ע
לשכות רישום מקרקעין
הפסקות היריון בלתי חוקיות
הסגרת רוברט מנינג
בעיות הסדר מקרקעין בנגב
הריסת בית על-ידי אנשי ההוצאה לפועל
התנהגות אנשי ההוצאה לפועל בקריית-מלאכי
מעמדו המשפטי של הארגון "חמאס"
הצעת חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות, התשנ"ג-1993
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעת חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות
התשנ"ג-1993
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14) (הוראות שונות), התשנ"ג-1993; הצעת חוק מימון מפלגות
(תיקון מס' 15) (ועדה לקביעת יחידת המימון),
התשנ"ג-1993; הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 16) (קביעת יחידת המימון),
התשנ"ג-1993
(קריאה ראשונה)
הצעת חוק הרשויות המקומיות (העברת תשלומים מהמדינה), התשנ"ג-1993
(קריאה ראשונה)
הצעת חוק קופת-חולים (איסור אפליה), התשנ"ג-1993
(קריאה ראשונה)
הצעת חוק הדיינים (תיקון מס' 17), התשנ"ג-1993
(קריאה ראשונה)
הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4) (שבוע לימודים), התשנ"ג-1993
(קריאה ראשונה)
הצעת חוק הספורט (תיקון מס' 2) (מעבר מאגודה לאגודה), התשנ"ג-1993
(קריאה ראשונה)
הצעת חוק הבנקאות (עמלת פירעון מוקדם) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 9), התשנ"ג-1993
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
הצעת חוק החזרת תושבי בירעם ואקרית לבתיהם, התשנ"ג-1993
(קריאה ראשונה)
הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 32) (הסדר חנייה ארצי), התשנ"ג-1993
(קריאה ראשונה)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום שלישי, ט"ז באב התשנ"ג, 3 באוגוסט 1993.

הודעה למזכיר הכנסת. בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3), התשנ"ג–1993;
הצעת חוק הבנקאות (עמלת פירעון מוקדם) (הוראת שעה), התשנ"ג–1993, שהחזירה ועדת
הכלכלה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 4), התשנ"ג–1993.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת: הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 21) (מאמנים
ומתמחים), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת סילבן שלום; הצעת חוק החזרת תושבי בירעם ואקרית
לבתיהם, התשנ"ג–1993, של חברי הכנסת ת' זיאד, ה' מחאמיד ות' גוז'נסקי; הצעת חוק חנייה
לנכים, התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת דוד צוקר; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון
מס' 20) (חלוקת המנדטים), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת פנחס בדש.

עוד הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: פרויקט החלפת חיילי מילואים
במובטלים. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה למזכיר הכנסת.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את סגנית שר התעשייה והמסחר להשיב על שאלתא של חברת הכנסת נעמי חזן, מס' 1484. בבקשה, גברתי סגנית השר, חברת הכנסת מאשה לובלסקי.

הטעיה בפרסום

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום י"ז בתמוז התשנ"ג (6 ביולי 1993):

לאחרונה התקיים מסע פרסום לטלוויזיה של חברת "מצויאמה". בעוד היבואן פרסם את הטלוויזיה כמוצר יפני, הסתבר כי היא מיוצרת בקוריאה. עקב הטעיית היבואן את הציבור הופסק מסע הפרסום.

ברצוני לשאול:

1. מלבד הפסקת מסע הפרסום, האם ואילו צעדים ננקטו לגבי ציבור הקונים שהוטעה וכבר קנה טלוויזיה אצל היבואן הנדון?

2. מה עושה המשרד כדי להזהיר את ציבור הקונים מפני יבואנים שכאלו?

3. אילו צעדים מרתיעים מתכוון המשרד לנקוט כלפי יבואנים, כדי למנוע פגיעה בצרכן הישראלי?

סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:

1. עם הפסקת מסע הפרסום פנו למשרדי החברות "טופליין", "קריסטל" וחברת הפרסום "טימור", באמצעות בא-כוחם, בבקשה לאפשר להם לחתום על התחייבות במסגרת סעיף 28 לחוק הגנת הצרכן, וכן לפרסם הודעה מתקנת בכל אמצעי הפרסומת. החברות עדיין לא נענו בחיוב. עד עכשיו נערכות חקירות משלימות לצורך הכנת כתב אישום, והלשכה המשפטית של משרדנו נוטה להגיש כתב אישום בהקדם.

אם יפנו צרכנים – ופניות כאלה לא היו, למרות הפרסום באמצעי התקשורת – יצורפו הם לכתב האישום כעדים, ובסוף ההליך, עם קבלת ההרשאה, יתבקש בית-המשפט להורות על פיצוי הצרכנים בהתאם למסכת העובדות אשר תתגלה בבית-המשפט.

2. במסגרת הטיפול בנושא הצרכנות, אנו פועלים כדי לעורר מודעות ותשומת לב ציבורית, בין היתר לנושאים מסוג זה, נושאים של הטעיה בפרסום. אנו משתדלים לעורר דעת קהל באמצעות הסברה ובאמצעות כלי התקשורת.

במקרה של "מצויאמה", אני חייבת לומר שלאמצעי התקשורת, ובייחוד לעיתון "ידיעות אחרונות", היה חלק מכריע בגילוי כל הנושא, בהבלטתו, ובכך שבסופו של דבר הורד מסע הפרסומת, כשהיתה כאן הטעיה בפרסום.

3. השימוש בסעיף 28 לחוק הגנת הצרכן יש בו משום הרתעה, מכיוון שנוסף על חתימה על התחייבות להימנע במשך שנים מספר מלעבור עבירה, מחייבים את היבואן גם להמציא ערובה למשרדנו, בצורת שטר חוב או ערבות בנקאית. גם בפרסום הודעה מתקנת יש משום צעד מרתיע. לצערי הרב, חברת "מצויאמה" עדיין מתמקחת על איזה סוג של הודעה מתקנת היא תציע, כאשר היתה הטעיה בפרסום. ודאי שבהליך הגשת כתב אישום, על-פי סעיף 2 לחוק הגנת הצרכן, יש גם כן היבט מרתיע.

בסיכומי של דבר, אני רוצה לומר שעצם הורדת מסע הפרסום האגרסיבי לטלוויזיה "מצויאמה", שכביכול היתה מיפן, היה בה הישג. עדיין אין בכך משום פתרון לכל הבעיות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שאלה נוספת לחברת הכנסת נעמי חזן, אף שהתשובה היתה מאוד מפורטת. אני מבקש לעשות זאת מאוד בקצרה. אלו שאלות. אם נהפוך כל שאלתא להצעה לסדר-היום, נבטל את המוסד הזה. בבקשה, חברת הכנסת חזן.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, בקיצור נמרץ, אני רוצה להודות לך, סגנית השר, ולשאול שאלה שמתבקשת מתשובתך המלאה. מה היא התייחסותך וההתייחסות של המשרד באופן כללי לנושא של הטעיית צרכנים באמצעות פרסום, ומה הוא שיעור הקנס שמטילים על אנשים שעוברים עבירות של הטעיה מהסוג הזה?

סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:

לצערי הרב, כל יום אנחנו נתקלים בתופעות של הטעיה בפרסום בתחומים שונים, בתחומים שאנחנו כאזרחים נזקקים להם יום יום. לאחרונה היה מסע פרסום על לחם דל קלוריות, ולא היה שום דמיון בין הפרסום לגבי מספר הקלוריות בפרוסת לחם לבין האמת. בנושא של ייבוא מוצרי אלקטרוניקה, יש כל הזמן הטעיה בפרסום מאין מגיע המוצר, מה ארץ מוצאו. ולכך חייבת להיות מערכת של אכיפה שונה לגמרי מזו הנהוגה כיום.

לאחרונה גם הועלה הקנס על הטעיה בפרסום, מ-9,000 שקלים בעבר ל-14,000 שקלים כיום. אני חושבת שזה עדיין סכום מזערי לגבי יבואנים או יצרנים שמפרסמים ומרוויחים מיליונים כבדים. אם מסתפקים לאחר מכן בקנס של 14,000 שקלים, זה בעיני קנס מאוד מאוד מזערי, אבל טוב שלפחות זה קיים.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לסגנית שר התעשייה והמסחר, חברת הכנסת מאשה לובלסקי. אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (השבתת מוסדות חינוך). אני מבין שחבר הכנסת מצא איננו. אין מה לעשות, אנחנו מוותרים על הסעיף הזה בשלב זה.

הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 8), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים להצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 8), התשנ"ג-1993, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את החוק בקיצור נמרץ יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה. בבקשה.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

יש לי זמן – – –

היו"ר ש' וייס:

לא, אין לנו זמן, חברים. יש לנו היום סדר-יום אולי עד השעה 02:00, רחמנות; למרות העובדה שהטלוויזיה כאן עד 18:30. בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מה יהיה גורלו של הסעיף שדילגנו עליו זה עתה?

היו"ר ש' וייס:

בעצם אני צריך למחוק אותו. אבל נראה אחר כך. כרגע הוא לא נדון.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להציג בפני הכנסת את הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 8), התשנ"ג-1993. הצעת חוק זו הינה הצעת חוק פרטית של חברת הכנסת ענת מאור, ועיקרה לנסות ולצלם מצב של מספר שעות העבודה במדינת ישראל, הקבועות. ברוב המקרים היום הן קבועות בהסכמי העבודה, והן יהפכו לחוק.

מה שמחייב היום הוא 47 שעות; החוק מעתיק מצב שבו רוב הסכמי העבודה עומדים על 45 שעות עבודה שבועיות, כאשר עדיין יש אזורים רבים, מקומות עבודה גדולים, אשר הסכמי העבודה לא חלים עליהם.

אני רוצה להדגיש בפני חברי הכנסת – מכיוון שחברת הכנסת תמר גוז'נסקי ודאי תעלה ותציג הסתייגות שלה – שיש בחוק בעיה לא פשוטה. יש מצב שבו קבענו בחוק שההסכם הקיבוצי יהיה עדיף מהחוק, וודאי שהדבר יכול לקומם את חברי הכנסת היושבים כאן, מכיוון שלכנסת קשה יהיה להשלים עם כך שהסכם כלשהו, ואפילו יהיה הסכם קיבוצי, יהיה עדיף מהחוק, מכיוון שבכל מה שקשור לחוקי עבודה, אנחנו תמיד באים להניח את הרצפה, באים להניח את מינימום הזכויות שאנחנו תובעים מכל מעביד ומעביד, ומשאירים בידי הארגונים, בידי המנהלים, בידי בעלי החברות, להגיע להסדרים ביניהם, שרק ישפרו את המצב.

אבל אני רוצה לומר לחברי הבית, הסעיף הזה, כפי שהוא מוגש, מוגש על בסיס הסכם שחברת הכנסת מאור הגיעה אליו עם נציגי הממשלה, ואנחנו נוהגים בדרך כלל לכבד הסדרים והסכמים שמציע הצעת חוק פרטית מגיע אליהם עם נציגי הממשלה, ולא נוהגים להפר זאת, כדי לשמור בכל זאת על מערכת יחסי עבודה תקינים בין הכנסת לבין הממשלה. עם זאת, אני מוכרח לומר שהסעיף הזה הוא סעיף מאוד בעייתי, ואין לי שום יכולת לבוא ולתבוע מחברי הכנסת להצביע בעדו, מכיוון שחובתי להציג את המצב כפי שהיה בוועדה.

אף-על-פי שההסדר הזה לא ישפיע באופן מהותי על כל אותם עובדים שהיום מוסדרים בהסכמים, אני רוצה שחברי הכנסת יזכרו: יש מאות אלפי עובדים במקומות עבודה בלתי מוסדרים, בעיקר עולים חדשים, שמנוצלים, ואם ההסדר הזה יציל אותם, עשינו את מלאכתנו.

לכן אני פונה אל חברי הכנסת ומבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת עמיר פרץ.

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, לך יש הסתייגות, ונודע לי שבתוך שלוש דקות את מצליחה לשכנע אותנו לתמוך בך. בבקשה. רצוי – בשתי דקות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק המונחת לפנינו נועדה, בעיקרו של דבר, כפי שציין יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, לצלם את המצב הקיים היום בפועל במשק לאחר המעבר לחמישה ימי עבודה ול-45 שעות עבודה בשבוע. אלא שאלה וקוץ בה. לדאבוני הרב, יוזמת החוק, חברת הכנסת ענת מאור, לא שעתה להערות שהושמעו כאן בדיון בקריאה הראשונה ולא שעתה להערות שהיו בדיון בוועדת העבודה והרווחה, והסכימה להכניס את סעיף 5, שהוא הוראות מעבר, אפילו ללא הגדרת הזמן של משך הוראות המעבר הללו. סתם הוראות מעבר. באותו סעיף נאמר דבר חמור מאוד: במדינת ישראל יש שבוע עבודה של 45 שעות, אבל אם יש ענפים ומפעלים שאלהם הקדמה הזאת עדיין לא הגיעה, ועדיין שבוע העבודה הוא של 47 שעות – עליהם לא יחול החוק; הם ימשיכו לעבוד 47 שעות, והשעתיים האלו, שבין 45 ל-47 שעות, לא ייחשבו לשעות נוספות.

פשוט קשה להאמין שמוגש חוק במדינת ישראל, שקובע כדבר בסיסי אפליה בין עובדים לעובדים, קובע שעובדים יהיו בעלי מעמד של 45 שעות, ועובדים אחרים חובתם תהיה לעבוד 47 שעות, בלא לקבל תשלום על שעות נוספות בגין השעתיים הללו.

אני חושבת שמלכתחילה, מי שנתן לחברת הכנסת מאור את העצה הזאת נתן לה עצת אחיתופל. אני חושבת שזה דבר בלתי נסבל, שמדינת ישראל תקבע בחוק שהסכם עבודה שמרע את תנאי העובדים עדיף מחוק שמטיב את תנאי העובדים, בעוד מלכתחילה תמיד הסכמי עבודה נועדו להיטיב בהשוואה לחוק הקיים. לכן, אני מציעה בהסתייגות שלי, שמקום עבודה שבו עדיין כתוב בהסכם שבוע העבודה נמשך 47 שעות, המצב הזה יתבטל בתוך 60 יום מיום תחילתו של חוק זה. כלומר, ניתנת אפשרות במשך חודשיים לחתום על הסכם עבודה חדש, ולא – המצב יהיה שריר וקיים לגבי כל העובדים: 45 שעות בלבד בשבוע. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצבעה בקריאה שנייה.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

משפט אחד.

היו"ר ש' וייס:

כל המוסיף גורע, תאמין לי.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

רק משפט אחד.

היו"ר ש' וייס:

מהמקום. יש לנו עומס כזה ביומיים הקרובים. בבקשה.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אני מצטער על כך שחברת הכנסת ענת מאור אינה נוכחת.

היו"ר ש' וייס:

גם אני.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

בוודאי אין זה עניין פשוט. אני חושב שרוב חברי הוועדה שדנו בסעיף הזה מסכימים בהחלט עם הגישה העקרונית של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. מאז ומתמיד החוק שימש הבסיס המינימלי שעליו היו צריכים האיגודים לשאוף להשיג יותר. לכן, אני חושב שאם חברת הכנסת גוז'נסקי עומדת על כך שיעמידו את הסתייגותה להצבעה, אני מודיע שאין לי עניין למשוך את ההצעה, כיוון שזו זכותי בין קריאה לקריאה; אני בהחלט אומר שגם אני אתמוך בהסתייגות שלה, אבל כל חברי הכנסת צריכים להיות מודעים לכך שאנחנו מפירים הסכמה בין חבר כנסת לבין נציגי הממשלה, ויש לזה השלכות לגבי הסדרים שחברי כנסת עושים כשהם מנסים להעביר את הצעות החוק שלהם. אף שאנחנו יודעים שחברת הכנסת מאור לא הבחינה בבעיה – אבל כאשר עושים הסדר, זה הסדר. תודה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הסיפור נגמר, אין לנו עוד שום אפשרות לאפשר רשות דיבור לאיש, עם כל הרצון הטוב. מכובדי, אנחנו עוברים עכשיו לקריאה שנייה של הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 8), התשנ"ג-1993. לסעיפים 1 עד 4 אין הסתייגויות. מי בעד?

הצבעה מס' 1

בעד סעיפים 1-4 – 17

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-4 נתקבלו.

היו"ר ש' וייס:

17 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שסעיפים אלה אושרו בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצבעה על הסתייגותה של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי לסעיף החמישי. ההצבעה החלה. מי תומך בהסתייגות? מי מתנגד?

הצבעה מס' 2

בעד התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 5 – 15

נגד – 1

נמנעים – אין

התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 5 נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, 15 תומכים, מתנגד אחד, אין נמנעים. לפיכך ההסתייגות התקבלה.

אנחנו עוברים עכשיו להצבעה על הסעיף החמישי, כפי שהוא מופיע על-פי ההסתייגות של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, כלומר עם ההסתייגות, בקריאה שנייה. ההצבעה החלה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 3

בעד סעיף 5 – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 5, כהצעת הוועדה ועם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

אני מודיע בזאת: 16 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. הסעיף אושר בקריאה שנייה.

לסעיף השישי אין הסתייגות. מי בעד הסעיף השישי, כלשון הצעת הוועדה? ההצבעה החלה, בקריאה שנייה.

הצבעה מס' 4

בעד סעיף 6 – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 6 נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, 16 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לקריאה שלישית. יושב-ראש הוועדה אמר במפורש שהוא לא דורש את החזרת החוק לוועדה, הוא אפילו תמך בהסתייגות. היחיד שלא תמך היה במקרה יושב-ראש הכנסת; במקרה, תיקנתי את זה אחר כך בהצבעה.

הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 8), התשנ"ג-1993, קריאה שלישית ואחרונה. בבקשה, חברי הכנסת, ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 5

בעד החוק – 18

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 8), התשנ"ג-1993, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

ח"י תומכים, 18 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. החוק אושר. תבורכו, חברי הכנסת. אני מודה ליזמים ולחבר הכנסת עמיר פרץ, שהריץ את המלאכה.

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום שלנו – – –

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

מה עם השאילתות?

היו"ר ש' וייס:

על השאילתות כבר השיבו, על חלק מהן, אחרות הן בדרך כלל שאילתות בסוף סדר-היום. השאילתות לסגן שר החוץ נדחו להמשך, מכיוון שיש בעיה, יש לנו אורח חשוב, שר החוץ האמריקני, וורן כריסטופר.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

היו"ר ש' וייס:

בדרך כלל השאילתות עולות בצמוד לנושאים, בסוף הנושאים, בדרך כלל אחרי השעה 18:30, מסיבות שאתה יודע אותן, אחרת כל תשובה על שאילתא היא שעתיים.

חילופי גברי בוועדות הכנסת

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת חגי מירום, יושב-ראש ועדת הכנסת. האם תספיק לך דקה? בבקשה.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להודיע בזה על חילופי גברי בוועדות, מטעם סיעת הליכוד:

בוועדת החוקה, חוק ומשפט, במקום חבר הכנסת צחי הנגבי יכהן חבר הכנסת גדעון פת.

בוועדת הכלכלה, יחליף חבר הכנסת צחי הנגבי את חבר הכנסת גדעון פת.

בוועדת העבודה והרווחה, במקום חבר הכנסת אסעד אסעד תכהן חברת הכנסת לימור לבנת.

בוועדת העלייה והקליטה, במקום הפנוי לסייעת הליכוד יכהן חבר הכנסת רון נחמן.

אני רוצה להביא לידיעת הכנסת, אם כי אין חובה בכך, שהחל ממחר יהיו חילופי גברי בראשות ועדת הכלכלה, כאשר חבר הכנסת צחי הנגבי יהיה יושב-ראש ועדת הכלכלה וחבר הכנסת גדעון פת יוחלף.

אני רוצה להודיע גם על חילופי נשי, כאשר בוועדה לקידום מעמד האשה תהיה חברת הכנסת לימור לבנת מחליפתה של היושבת-ראש הנוכחית, חברת הכנסת יעל דיין.

יש סידורים פנימיים נוספים שהוסכם עליהם. לא אפרט אותם כאן ואנחנו נחליט עליהם בוועדת הכנסת בצורה מסודרת.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה ליושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום.

הצעת חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 9) (תיקונים שונים).

התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים להמשך סדר-היום. אני מזמין את שר המשפטים להביא לפנינו הצעת חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 9) (תיקונים שונים), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. בבקשה, כבודו. לאחר מכן ניתן שלוש דקות לכל מתדיין.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, אתכבד להגיש בזה לקריאה ראשונה את הצעת חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 9) (תיקונים שונים), התשנ"ג-1993.

התיקונים האלה לחוק מוצעים לאחר שחלפו כעשר שנים מאז תוקן לאחרונה חוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963. מוצע להכניס בחוק כמה תיקונים שעלה הצורך בהם, על מנת לשפר את השיפוט המשמעתי ולייעלו.

בית-הדין למשמעת של עובדי המדינה דן לא רק עובדי מדינה, אלא הוא דן גם את עובדי לשכת נשיא המדינה, עובדי הכנסת, עובדי משרד מבקר המדינה, עובדי רשות שדות התעופה ורשות הדואר וכן את עובדי ההוראה. גם עובדים של גופים מבוקרים, ובכללם עובדי רשות השידור, שמקיימת בית-דין נפרד לצורך זה, עובדי המוסד לביטוח לאומי, עובדי שירות התעסוקה, המוסד לבטיחות וגיהות וכן עובדי חברת "בזק", שהם, יחד עם עובדי רשות הדואר שהזכרנו, היו כפופים לשיפוט המשמעתי הזה בעת שהיו עובדי מדינה במסגרת משרד התקשורת.

את חברי בית-הדין ממנה שר המשפטים בהתייעצות עם שר האוצר, למשך תקופת כהונה של חמש שנים, שניתן להאריכה לתקופה נוספת של חמש שנים ללא הגבלה.

רשימת חברי בית-הדין מורכבת משלוש רשימות. בית-הדין דן בהרכב של שלושה, אחד מכל רשימה. רשימה אחת היא רשימת המשפטים הכשרים להתמנות שופטים של בית-משפט השלום, שאותה עורך שר המשפטים. רשימה שנייה היא זו שמכין נציב שירות המדינה. רשימה שלישית מגישה הסתדרות עובדי המדינה, הן לגבי עובדי מדינה והן לגבי עובדי הגוף המבוקר שעמו נמנה הנאשם.

לעניין זה של רשימות העובדים, אנו מציעים תיקון בסעיף 1 בהצעת החוק. רשימת המשפטים שהזכרתי היא אחידה, כמוה כרשימת נציב שירות המדינה. לכן, אפשר שאין קושי לבחור חבר צוות שאינו נמנה עם המשרד או הגוף שעמו נמנה הנאשם. המצב שונה לגבי חבר בית-הדין מרשימות העובדים.

לגבי עובדי המדינה, אפשר לצרף לצוות עובד של משרד אחר. אך לגבי נאשם עובד גוף מבוקר, הקושי הוא בכך שחבר בית-הדין שיתמנה, מי שלא יהיה, הוא חברו לעבודה של הנאשם, שכן החוק כתוקפו כעת מחייב מינוי חבר בית-דין מרשימת עובדי אותו גוף. לדעתנו, זה ליקוי שצריך לבוא על תיקונו.

דן תיכון (הליכוד):

למה זה ליקוי?

שר המשפטים ד' ליבאי:

רשימת העובדים, כמוה כרשימת המשפטים ורשימת נציב שירות המדינה, תהיה גם היא אחידה ולא מורכבת מרשימות שונות, ובהרכב שישפוט נאשם של חברת "בזק", למשל, לא ישב בהכרח חברו לעבודה מאותה חברה, ויכול שישב חבר אחר, נציג עובדים בדרך כלל.

את צוותי בית-הדין לדיון פלוני ממנה אב בית-הדין או ממלא-מקומו מתוך הרשימות כאמור, שחבריהן מונו על-ידי שר המשפטים בהתייעצות עם שר האוצר. בסעיף 2 להצעת החוק מוצע שאב בית-הדין וממלא-מקומו יהיו משפטים כשירים להתמנות שופטים של בית-המשפט המחוזי.

בסעיף 3 להצעת החוק מוצע, בין השאר, לקבוע כי בראש צוות הדיון, כאשר אב בית-הדין או ממלא-מקומו אינו נמנה עמו, ישב חבר בית-הדין מרשימת המשפטים.

בסעיף 4 מוצע, שאם חבר בית-הדין הורשע בפלילים או בעבירה משמעתית, רשאי יהיה שר המשפטים להעבירו מכהונתו, בלי שיהיה צורך לשם כך לנקוט נגדו הליכים נוספים.

בשנת 1992 הוגשו לבית-הדין 88 תובענות חדשות ונותרו משנה קודמת 130 תובענות שלא הסתיימו עד אז; יחד, 218 תובענות שטופלו בשנת 1992. מהן נסתיים הבירור של 129 תובענות, דהיינו כמספר שנשתייר מהשנה הקודמת. בשנה שלפניה, שנת 1991, היו בטיפול 186 תובענות, שמהן נסתיימו רק 56. היתה זו שנה של תשעה חודשים, מעבר מהלוח הישן לחדש. בשנת 1990 היו בטיפול 168 תובענות, שמהן נסתיימו 90. בשנת 1992 קיים בית-הדין 253 ישיבות פורמליות, כשנוסף על כך כמובן ישבו צוותים לסכם ולכתוב פסקי-דין.

בית-הדין למשמעת פועל על-פי תובענות שמוסמך להגישן תובע שמתמנה על-ידי נציב שירות המדינה או פרקליט המדינה. התובענות מוגשות על-ידי התביעה של נציבות שירות המדינה. היסוד לתובענה הוא הקובלנה שמוגשת לפרקליט או לתובע. קובלנה מוסמך להגיש שר, נציב שירות המדינה, היועץ המשפטי לממשלה, מנהל כללי וסגנו לענייני מינהל ומנהל יחידת סמך.

מוצע לתקן את החוק בסעיף 6 להצעה כך שאם תוך כדי חקירתו ובדיקתו את הקובלנה מוצא התובע עבירות נוספות שעבר העובד, שמן הראוי לכלול אותן בתובענה, רשאי יהיה התובע לעשות כן, גם אם פרטים אלה לא נכללו בקובלנה מלכתחילה.

אמצעי המשמעת, דהיינו העונשים שמוסמך בית-הדין להטיל הם: התראה, נזיפה, ועתה מוצע להוסיף גם נזיפה חמורה, הורדה בדרגה או הקפאתה, הפקעת משכורת חודשית אחת ולא יותר בשישה חודשי ניכויים לפחות. מדובר במה שנקרא משכורת קובעת, היא המשכורת שעל-פיה מחושבים הפיצויים או הפנסיה. אמצעי משמעת נוסף הוא העברה למשרה אחרת או למקום עבודה אחר באותה מסגרת, וזאת בתיאום עם המנהל הכללי; כמו כן, פסילה למילוי תפקידים מסוימים.

אמצעי משמעת חמור הוא הפיטורים, עם או בלי פיצויים או גמלה, או בשיעור חלקי שלהם, לפי קביעת בית-הדין. כך גם פסילה לשירות לתקופה מסוימת או לצמיתות. לעניין האפשרות שבית-הדין יפטר נאשם וישלול ממנו את כל הפיצויים או חלק מהם, מוצע עתה שבית-הדין יהיה רשאי להמליץ כי הפיצויים שנשללו, כולם או מקצתם, ישולמו למי שהעובד חייב בפרנסתם, כפי שהדין הוא לגבי גמלאות הנשללות מהנאשם.

אמצעי המשמעת השכיח ביותר שמטיל בית-הדין הוא הפקעת משכורת, עם או בלי התראה או נזיפה. אמצעי המשמעת של פיטורים בתוספת של שלילת זכויות פרישה לחלוטין הוטל בשנת 1992 רק במקרה אחד מתוך 130. בחמישה מקרים הוטלו פיטורים עם הטבות פרישה מלאות, וב-12 מקרים – פיטורים עם הטבות פרישה חלקיות.

בית-הדין למשמעת הוא אורגן אחד מבין אלה המטפלים פורמלית בעבירות משמעת. הדרגה הראשונה היא מתן התראה או נזיפה על-ידי השר או המנכ"ל, לאחר שניתנה לעובד הזדמנות להביא טענותיו לפניהם. הרמה השנייה היא ועדת המשמעת, המוסמכת להטיל אמצעי משמעת חמורים יותר, לרבות הפקעת משכורת, הורדה בדרגה והעברה למשרה אחרת – כל אלה במידה פחותה מהסמכות הנתונה לבית-הדין. ועדות משמעת אינן מוסמכות לפטר עובד. את חברי ועדות המשמעת ממנה שר המשפטים, מתוך רשימה שהגיש לו נציב השירות ומתוך רשימה של עובדי המדינה. ועדות אלה דנות בתלונות המוגשות על-ידי סמכות ברמה המשרדית ואינן נזקקות לקובלנה ולתובענה.

הצעת החוק שלפניכם מציעה גם להוסיף הוראה בסעיף 8 להצעת החוק, שלפיה יוכל בית-הדין לחייב נאשם להחזיר למעבידו את הנכסים שהשיג על-ידי מעשי העבירה או את תמורתם, בשיעור שלא יעלה על שש משכורות חודשיות. כמו כן, מוצע בזאת בסעיף 9 לכלול הוראה בדבר ענישה על זילות בית-הדין על-ידי מי שהחוק, כלומר חוק המשמעת, חל עליו, שבית-הדין יוכל לנקוט לגביו אמצעים משפטיים לאלתר, ללא צורך בהעמדתו לדין בפני בית-משפט. מי שחוק המשמעת אינו חל עליו, צריך יהיה להביאו גם להבא למשפט על זילות בית-הדין.

החלטות בית-הדין לעניין זה יהיו ניתנות לערעור באותו אופן שבו מערערים על פסקי-הדין של בית-הדין למשמעת, דהיינו בפני שופט יחיד של בית-המשפט העליון.

החוק העיקרי קובע, שמותר להפסיק עבודתו של עובד בהשעיה דחופה, כאשר קיים חשד כבד שהפר את המשמעת הפרה חמורה או שביצע עבירה פלילית. כמו כן, אפשרית על-פי החוק השעיה רגילה. כאשר מוגשת קובלנה לתובע על מנת שהעובד יועמד לדין על-פי אותם קריטריונים, ניתן גם להעבירו, במקום השעיה, לתפקיד אחר.

החוק קובע – ובהצעה שלפנינו הדבר מוסדר באופן מלא יותר – שלפני ההחלטה על ההשעיה מוקנית לעובד הזכות להישמע. החוק קובע שהמושעה מקבל בששת החודשים הראשונים חצי משכורת, לאחר מכן, עד סוף תקופת ההשעיה, מקבל המושעה משכורת מלאה.

אב בית-הדין, שאליו יכולים לפנות המושעה וגם התובע, רשאי להגדיל את המשכורת בששת החודשים הראשונים, וגם להפחיתה לאחר מכן, לאחר שישמע את שני הצדדים.

בהצעת חוק זו כמה הוראות טכניות לשיפור נוהלי ההשעיה וקיצורם, וכן הוראה שתקופת ההשעיה לא תישא זכות לפיצויי פיטורים, אם העובד יפוטל על-ידי בית-הדין, אך אלה יחושבו לפי המשכורת הקובעת האחרונה.

דין ההתיישנות לעניין עבירות המשמעת שונה מהותית מזה של המשפט הפלילי. ההתיישנות של עבירת משמעת תחול כל אימת שלאחד מאלה שמסומכים להגיש קובלנה נודע על העבירה והוא השהה את הגשת הקובלנה שנה או יותר. החוק מניח, שאם במשך שנה הוא ידע אך לא קבל, אין זה ראוי שהעובד יועמד לדין על העבירה.

בחוק שמוגש היום לכנסת מוצע להאריך את תקופת ההתיישנות לשנתיים, כלומר, רק ידיעה של שנתיים ויותר בלי להגיש קובלנה קובעת התיישנות, שכן הניסיון הראה שהתקופה של שנה היא קצרה מדי. כמו כן, ניתן יהיה להעמיד לדין משמעת עובד שפרש עד לאחר שנתיים מיום פרישתו, ולא רק שנה, כפי שקובע החוק היום, או בתוך שנה מיום סיום חקירת המשטרה או סיום הדיון הפלילי, לפי המאוחר.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעה זו הוכנה על-ידי אלה שהתנסו וקרובים לעבודת בתי-הדין המשמעתיים. היא מוגשת לכם עתה מתוך כוונה ובתקווה שאתם תראו להעביר אותה בקריאה ראשונה לוועדת החוקה, חוק ומשפט. מובן שניתן שם לדון בפרטי ההצעה הזאת. אלה הם תיקונים,

שהעוסקים במלאכה הזאת ביקשו להביא בפניהם, כאמור, לאחר ניסיון מצטבר נוסף של כעשר שנים, שבהן לא תוקן חוק זה.

כאמור, אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לשר המשפטים.

חברי הכנסת, אנו עוברים לדיון בקריאה ראשונה, שלוש דקות לכל נואם. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו באולם. חבר הכנסת מיכאל איתן, ואחריו – חבר הכנסת חיים אורון.

חברי הכנסת, נא להקפיד מאוד על הזמן. רשימת המתדיינים נסגרה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשפטים, ברשותך, שתי הערות. אני מקדם בברכה את הצעת החוק, שבאה להסדיר את נושא המשמעת בשירות המדינה. מדובר כאן בהליך של אכיפת החוק והמשמעת, מדובר כאן בבית-הדין שצריך לדון את עובדי המדינה.

1. רצוני לומר, שמערכת אכיפת החוק מתחילה לא בבית-הדין אלא בהגשת התלונה. עובדי מדינה, ברובם המכריע, עושים עבודה מסורה בשכר די זעום, ויש להם מוטיבציה ונאמנות למקום עבודתם ולתפקידים שהם צריכים לבצע, אבל יש ביניהם גם כאלה שחורגים, ובתחום האכיפה דעתי אינה נוחה, ואציין נקודה אחת שבולטת מאוד בשנים האחרונות. יכול להיות שממדיה בשנים הקודמות היו גדולים עוד יותר, אבל המודעות לבעיה גברה בשנים האחרונות, וכוונתי לפוליטיזציה בשירות המדינה.

קיים חוק סיוג פעילות מפלגתית, הקובע שעובדי מדינה לא צריכים להיות מזוהים עם פעילות מפלגתית, ואנחנו רואים בראש חוצות עובדי מדינה משתתפים בפעילויות מפלגתיות, בעצרות, יושבים בנשיאות של אירועים מפלגתיים, ואין פוצה פה ומצפצף.

בדברי אלה אני מבקש לא להתייחס לממשלה זו או לממשלה אחרת, למפלגה זו או למפלגה אחרת. אני מבקש להתייחס בצורה ממלכתית לתופעה, ואני מבקש ממך, שר המשפטים, להיות ער לכך.

נקודה שנייה היא בגדר שאלה. בסעיף 10 לחוק מדובר על כך שעובד שהוגשה נגדו קובלנה, רשאי נציב השירות להשעותו ממשרתו בשירות המדינה. התחילה חקירה פלילית של המשטרה נגד עובד, על עבירה שלדעת הנציב יש עמה קלון, רשאי נציב השירות להשעותו משירות המדינה. איזה פרצוף יהיה לנציב, איזו יכולת מוסרית תהיה לנציב כלשהו להשעות עובד כלשהו, למשל, במשרד הפנים –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מיכאל איתן, זמנך תם.

מיכאל איתן (הליכוד):

– – כאשר נגד שר הפנים במדינת ישראל עומדת לא רק חקירה משטרתית, אלא גם מוכן כתב אישום על עבירות חמורות של שוחד ופגיעה בתפקידו הציבורי ובאמון הציבור?

היו"ר ש' וייס:

תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):

איך אתם יכולים ליישם את זה נגד עובדי המדינה, כאשר הממונה עליהם, השר במשרד, איש אינו עושה נגדו דבר?

היו"ר ש' וייס:

תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):

בעוד הדין צריך להיות שווה לעובד כמו לשר – –

היו"ר ש' וייס:

הנאום נגמר, חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

— – אצלנו יש דין שונה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, באמת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים.

היו"ר ש' וייס:

מה זה "מסיים"? אתה מדבר כבר שתי דקות אחרי הזמן. אל תעשה לי את זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים את המשפט.

היו"ר ש' וייס:

רק את המשפט.

מיכאל איתן (הליכוד):

שלוש מלים.

היו"ר ש' וייס:

שלוש, בבקשה. נראה את זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

או שמא כדאי לחוקק חוק – –

היו"ר ש' וייס:

אלה שלוש מלים?

מיכאל איתן (הליכוד):

– – שבו יהיה דין שונה לשר ודין שונה לעובד במשרדו?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, נא להקפיד על הזמן. אני מבקש גם לא להתמקח, גם לא לקחת זמן בכוח.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון, ואחריו – לחבר הכנסת חגי מירום.

חיים אורון (מרצ):

כדי שלא להיכנס למירוץ נגד השעון, כמו חבר הכנסת מיקי איתן, אני רוצה להעיר בנקודה זו רק הערה אחת, ולהצטרף בכך לשני שרים שכבר השמיעו אותה. לפי דעתי, על שר הפנים להשעות עצמו מתפקידו ולא לחכות ולא לפרש פירושים כאלה ואחרים את ההתחייבות שלו לממשלה. ההליך, מבחינתו ומבחינת הציבור, מתחיל כאשר ועדת הכנסת מתחילה לדון, ולטעמי, הוא היה צריך להשעות את עצמו במועד הזה.

אני מברך על הצעת החוק שהוגשה על-ידי שר המשפטים.

חבר הכנסת מיכאל איתן דיבר על מנגנון הגשת התלונה ועל ההליך השיפוטי. אני רוצה להקדים שלב אחד ולהתייחס למנגנון הגשת התלונה. אני מקווה שההליך הנכון של יתר פורמליזציה במערכת הענישה, גם בשירות המדינה, לא יכניס איש לאשליה שניתן להתמודד בתחום הזה בלי התמודדות עם השאלה המרכזית, וזאת שאלת הנורמה. לעתים יש איזו תחושה, שאם אנו מסדירים את מערכת הענישה – אנו פותרים את הבעיה. אני יודע שהכנסת עשתה רבות, למשל בנושא חקירת שוטרים על-ידי שוטרים, ומאוד תמכתי במהלך שבוצע לפני כשנתיים, של העברת נושא חקירת שוטרים ממשרד המשטרה למשרד המשפטים. הייתי משוכנע אז, והיום אני משוכנע יותר, שזה היה צעד חשוב, אבל האפקטיביות שלו מוגבלת. המבחן העיקרי והמרכזי הוא אחריותם של השרים, אחריותם של המנכ"לים.

אחריותה של הכנסת, על מרכיביה השונים, חבר הכנסת מיכאל איתן, היא בניסיון לחזק נורמה ציבורית ברורה באשר למותר ולאסור, מה היא פוליטיזציה ומה היא אשמת שווא בפוליטיזציה. אני מקווה שבמהלך כהונת הכנסת הנוכחית נגדיר בחוק מה היא שורת התפקידים שהחלפת נושאים אינה פוליטיזציה ומה היא שורת התפקידים שהחלפת נושאים ברובם הגדול היא בתחום הפוליטיזציה.

התמונה העכשווית, שבה שר מחליף רק שני עוזרים, וכל השאר הוא בגדר פוליטיזציה, בעיני, איננה נכונה. היא מביאה שרים למעשים לא תקינים. לכן צריך היה להגדיר את הנושא הזה בחוק, מה שרשרת המשרות שהן בתחום המשרות המתחלפות כאשר מתחלף השר, לא רק השלטון.

דן תיכון (הליכוד):

ניתן להביא – – – מה רע בזה? אתה רוצה 30 איש?

חיים אורון (מרצ):

אני מעדיף, חבר הכנסת דן תיכון, מספר גדול יותר, אבל מוגדר וידוע, מאשר את המרדף התקשורתי או מרדף שמישהו עושה במקום אחר.

היו"ר ש' וייס:

הזמן תם.

חיים אורון (מרצ):

משפט אחרון.

היו"ר ש' וייס:

בואו נעשה הסכם.

חיים אורון (מרצ):

תודה.

היו"ר ש' וייס:

זה מצוין. תאמינו לי, זה היה המשפט הכי טוב. זה היה הקטע הכי מרתק בנאום. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת חגי מירום; איננו. חבר הכנסת גונן שגב, בבקשה. אל תיפגעו, חברי הכנסת, יש לנו סדר-יום כזה, ואחרי 23:00-24:00, אנחנו נשארים פה שלושה-ארבעה אנשים.

דן תיכון (הליכוד):

תגיד להם שהדוח השנתי כבר יצא.

היו"ר ש' וייס:

הצד הזה לא כל כך חשוב, המהויות חשובות. בבקשה.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד שר המשפטים, דיברו פה לפני גם חבר הכנסת איתן וגם חבר הכנסת חיים אורון על נושא של פוליטיזציה. והרי ברור שמפוליטיזציה לא נימלט, כיוון שכל או רוב האנשים החשובים במדינה כמו שלנו חוטאים במידה זו או אחרת בפוליטיזציה, ברמת פעילות כזאת או אחרת.

אבל אינני מבין, אם אנחנו רוצים לנטרל את הפוליטיזציה, מדוע גם בית-הדין לעובדי המדינה צריך להיות סופר-פוליטי, ואגיד למה אני מתכוון.

דן תיכון (הליכוד):

סופר-פוליטי?

גונן שגב (צומת):

סופר-פוליטי. אם מינוי של אותו בית-דין שעליו מדובר בחוק הזה ייעשה בהתייעצות של שר המשפטים עם שר האוצר, הרי ברור שגם שם האנשים לא יהיו משוחררים משיקולים פוליטיים במינוי אותו בית-דין.

דן תיכון (הליכוד):

אוי ואבוי לך.

גונן שגב (צומת):

אוי ואבוי לי, אבל זה בדיוק – – –

היו"ר ש' וייס:

זה ממש מרתק כמה שפוליטיקאים שונאים פוליטיקה. זו תופעה מעניינת.

גונן שגב (צומת):

לא אמרתי ששונאים פוליטיקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אוהבים "פופוליטיקה".

היו"ר ש' וייס:

תבדקו את זה פעם.

גונן שגב (צומת):

מה שאמרתי ואני חוזר ואומר, אם רוצים, ברור שפוליטיזציה קיימת בשירות המדינה ואי-אפשר למנוע אותה. אני גם בטוח שחבר הכנסת איתן יודע שלא כל כך ניתן לאכוף על בן-אדם, גם בשירות המדינה, שלא להשתתף באירועים כאלה או אחרים – יכול להיות שלא בנשיאות, אבל בוודאי לא לגבי מעורבות פוליטית, כי זה חלק מחיינו. אבל מדוע ימונה בית-הדין כבית-דין נפרד לעובדי המדינה, לעובדי שירות המדינה, על-ידי שני שרים, שהרי ברור מלכתחילה שמי שימונו לא יהיו כאלה שמזדהים פוליטית עם זרם אחר בפוליטיקה הישראלית?

לכן, אינני מבין מדוע לא יכול להיות בית-דין שכולו שופטים, כמו בית-משפט השלום, בהרכב של שלושה שופטים או ארבעה שופטים, כאשר לפחות על המערכת השיפוטית אני סומך, שהיא מנוטרלת במידת המקסימום מהשיקולים הפוליטיים.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. נהדר. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, לפי המודל הזה, אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית, אחריו – חבר הכנסת רון נחמן, ואחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני בהחלט חושב ששיקול הדעת של שר האוצר ושר המשפטים במינוי חברים לבית-הדין המשמעתי לא יהיה שיקול דעת זר ופוליטי, אבל בכל זאת, להערכתי, כל אימת שיש מינויים של אנשים שאינם שופטים של בית-משפט אבל מכהנים בבתי-דין, שיש להם סמכויות על-פי חוק לדון בדיני נפשות, קרי – להעניש, להטיל עונשים כספיים, להטיל עונשים של השעיה, שלעיתים הם עונשים חמורים ביותר או חמורים יותר מהאפקטיביות של עונשים שמטיל בית-משפט שלום על אזרחים, בכל מקרה כזה רצוי וראוי שהאנשים שישבו בבתי-דין כאלה ייכנסו ויהיו חלק ממערכת השפיטה, לפחות בדרך המינוי שלהם.

יש לנו שיטת מינוי שופטים, שלדעתי היא מן הטובות שקיימות בעולם המערבי. הייתי מציע שאותה מערכת תדון ותקבע גם את מינויים של שופטים לבתי-דין משמעתיים של עובדי המדינה.

דבר נוסף שאני רוצה לומר כהערה שהיא קצת מחוץ לחוק, אבל לדעתי היא מאוד רלבנטית: לאחרונה הוגשה על-ידי ועל-ידי חבר הכנסת גולדפרב הצעת חוק פרטית, שעברה בקריאה טרומית בכנסת, והיא מוסיפה סעיף בחוק העונשין, שמעניש אותם עובדי ציבור המנצלים את דרגתם כדי להתאנות לאנשים תחתיהם שמגישים תלונה או מתריעים על אי-סדרים כספיים או מעשי שחיתות ודברים דומים לכך.

כאשר נדון הדבר, בא נציג נציב שירות המדינה, ומן התשובות על השאלות ששאלנו אותו הסתבר, שבשנים האחרונות לא מוצה דין משמעתי ולא הוגשו תלונות נגד עובדים בכירים שהתאנו לעובדים שהיו תחתיהם. זו הסיבה שלדעתנו צריך להיות סעיף נוסף בחוק העונשין, שיסדיר את העניין הזה, ואז לסעיף 48(א) לחוק המוצע תהיה משמעות גם לגבי עובדים המתנכלים לעובדים שנמצאים תחת פיקוחם, שלא בצדק, בשעה שאלה מנסים לחפש את הצדק בקצה המנהרה. תודה רבה.

הי"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך, חבר הכנסת גולדשמידט. חבר הכנסת שטרית, איננו. חבר הכנסת רון נחמן, איננו. חבר הכנסת רענן כהן. חברי הכנסת, כאשר אני קורא את שמו של הבא אחריו, רצוי שיתכונן על-יד הדוכן. כי גם ההליכה היא על חשבון.

דן תיכון (הליכוד):

אולי אתה רוצה שנהוץ?

היו"ר ש' וייס:

אגב, תדע לך שברוב הפרלמנטים מדברים מהמקום, אז בכלל אין בעיה.

דן תיכון (הליכוד):

אפשר להחזיר את המיקרופונים.

היו"ר ש' וייס:

רק זה חסר. בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אני מקווה שלא לקחת את זה ברצינות.

היו"ר ש' וייס:

כמו כלום לקחתי. דבר, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק זו שאנו דנים בה היום באה לשפר את השיפוט המשמעותי של עובדי הציבור ולייעלו, כדברי ההסבר בחוק. אין ספק שהצעה זו תעלה את טוהר המידות, ושיפוט משמעותי מסוג זה יאפשר מניעת טענות, שלפיהן הגוף המבוקר הוא גם הגוף השופט.

בהצעה זו יש רעיון לשנות את הרכב רשימת החברים בבית-הדין, ובכך לתת יותר אמינות ואובייקטיביות הן לחברים בבית-הדין והן ביחס לגוף המבוקר. כמו כן, משעה שבוחרים אב בית-דין בעל כשירות שיפוטית, אנו יוצרים מצב המעלה את קרנו של בית-הדין כשלעצמו, משום שאב בית-דין

כזה יוצר סטנדרדים של רמה שיפוטית גבוהה ומעניק לבית-הדין אופי יותר אובייקטיבי, ולכם גם אמון רב יותר ביחס למה שהיה עד היום.

אשר להצעה להכין רשימת עובדים כללית ואחידה, אשר ממנה יורכבו הרכבים שונים של חברי בית-הדין, אני מוצא בכך החלטה נבונה. כי מה היה קודם לכן? עד כה הגוף הנשפט היה השופט של עצמו. אנשים מתוך אותו מוסד יש להם אינטרסים כאלה ואחרים והם יכולים לפגוע בשיפוט ולהתעלם מן העובדות העומדות בפניהם, ולעוות, לא אחת, את הדין על-פי שיקולים לא אובייקטיביים. הצעה זו תיצור הרכב של אנשים שאינם עובדים באותו גוף מבוקר או הגוף שבו עובד הנאשם, ובכך ההחלטה באשר היא תקבל מעמד אובייקטיבי ואמין יותר.

אנו חייבים להבטיח את העובדה שמערכת לא תשפוט את עצמה, כיוון שתמיד יש קשרים של חברויות או קשרי משפחה או אינטרסים שונים המהווים שיקולים זרים ומתערבים בהחלטה. זהו רעיון חשוב, שיש לקבלו ולהתחיל ביישומו המיידי, ממש כפי שנהגה המשטרה, ובצדק רב, כאשר העבירה את בית-הדין המשמעותי שלה לגוף שופט חיצוני – למשרד המשפטים.

על-פי אותו עיקרון, אני רוצה להדגיש, שיש להעביר את השיפוט בנושא של תאונות אימונים בצה"ל, שבהן יש נפגעים בנפש, לרשות אחרת שאינה צה"לית, כפי שהעליתי בהצעת חוק בנושא, שעברה בקריאה טרומית.

היו"ר ש' וייס:

הזמן נגמר.

רענן כהן (העבודה):

אפשר עוד משפט?

היו"ר ש' וייס:

אחד.

רענן כהן (העבודה):

החלטה חיובית שנקבל היום בנושא זה תבטיח הליך שיפוטי נכון, ענייני, נקי משיקולי רוח והפסד, ובעיקר – יביא רגיעה גם לנשפטים, אשר ידעו כי הם נשפטים ללא משוא פנים, בצורה אחראית, כאשר תחושת עשיית צדק מרחפת מעל הכול. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שאול יהלום, איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד, איננו. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה;
אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע, אחריו – חבר הכנסת אלי דיין, אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב
דראושה, ואחריו – חבר הכנסת דוד מנע. בבקשה.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש לברך את שר המשפטים על החוק המונח לפנינו, שמסדיר את
הפעילות, את הפעולה ואת ההרכב של בתי-הדין השיפוטיים במערכת של שירות המדינה והשירות
הציבורי.

אני משתמש בהזדמנות הזו לא כדי לדבר על הנושאים הפורמליים, שהם מעוגנים ומוסדרים, כי מה
שפוגע בנו הוא בעיקר אזורי הדמדומים, שבהם הדברים לא מאורגנים ולא מעוגנים וכביכול הכול
כשר.

לפני ימים מספר קיבל מנכ"ל משרד ממשלתי לכיס הפרטי שלו מיליון ו-300,000 שקל במזומן.
לכאורה הכול כשר, יש חברה בפנמה ויש מרכז רפואי בבודפשט וחברות-בנות וחברות אמהות, אבל
האם הכשר הזה איננו מסריח? מנכ"ל של קופת-חולים ציבורית קיבל גם כן באותה עסקה מיליון ו-
300,000 שקל לכיסו הפרטי, האם זה כשר? האם בתי-דין כאלה – – –

היו"ר ש' וייס:

אם זה במזומן, זה צריך להיות במזוודה.

יורם לס (העבודה):

זה לא במזומן, זה לחשבוננו הפרטי. אלו הן הבעיות האמיתיות שהשירות הציבורי עומד בפניהן היום,
ולא הרכב בית-דין כזה ופורמליות אחרת. אי-אפשר לעשות עירוב תחומים בין מי שמשרת את הציבור
במאה אחוזים לבין מי שדואג לביתו הפרטי. ופרשיות מהסוג הזה, שכביכול מוכרים מניות וקונים
מניות ומקימים חברות קש, עושים ייעוץ כזה ואחר – – –

דן תיכון (הליכוד):

הם לא עובדי מדינה.

יורם לס (העבודה):

מנכ"ל משרד הבריאות הוא עובד מדינה.

דן תיכון (הליכוד):

לא בשעה שעשה את העסקה.

יורם לס (העבודה):

הוא היה מנכ"ל של בית-החולים "שיבא" וקיבל משכורת מהמדינה, ובאותו זמן הלך עם חברת "אלביט" וקיבל ממנה מניות; ועכשיו, בעסקה שאיש לא יודע מהי, הוא מכר את המניות במיליון ו-300,000 שקל. את הבעיה הזאת בית-דין יפתור? החוק יפתור? משרת ציבור יכול להרוויח סכום דמיוני שכזה?

אלו הבעיות שרציתי להביא באמת לפני שר המשפטים, כי אלו הבעיות שמחלחלות ופוגעות בנו. אם אנחנו רוצים רופאים שלא ירצו רק אחר הכסף, איך אנחנו יכולים להביא למצב שמי שעומד בראש המערכת רץ אחרי הכסף? איך אפשר להרשות מצב כזה? תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת טלב אלסאנע, איננו. חבר הכנסת אלי דיין, איננו. חבר הכנסת דראושה, איננו. חבר הכנסת דוד מנע, איננו. חבר הכנסת גדעון שגיא, איננו. חבר הכנסת יעקב שפי, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת סאלח טריף.

יעקב שפי (העבודה):

אני מוותר.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת סאלח טריף, איננו. חברת הכנסת נעמי בלומנטל, איננה. חבר הכנסת גדליה גל, בבקשה.

גדליה גל (העבודה):

אין לי.

היו"ר ש' וייס:

אין לך בשורה מיוחדת. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, נכבדי שר המשפטים, הואיל והזמן קצר, אומר את הערותי בסדר הכרונולוגי. בסעיף 3(א) אתה מגביל את האנשים הנמצאים בגמלאות, עד גיל 70 שנה. דומני שעם העלייה המבורכת בתוחלת החיים – אני לא מדבר על התיקון אלא על החוק המקורי, אדוני שר המשפטים – מן הראוי לעלות את הרף לגיל 75 שנה.

בסעיף 6(א) אתה עדיין משאיר פתח, בנוסח: הממשלה רשאית לקבוע סייגים נוספים להרכב בית-הדין וגו'. נדמה לי שהחוק כל כך מפורט, כל מה שהממשלה יכולה להרשות לעצמה עוד בהמשך אפשר לקבוע כבר היום בלשון החוק.

בסעיף 9 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (א) אתם מציעים: "(א1) חבר בית-הדין שהורשע בעבירה פלילית או בעבירת משמעת, רשאי שר המשפטים להעבירו מכהונתו". המלה "רשאי" מיותרת, דומני ששר המשפטים במקרה כזה פשוט חייב לעשות זאת. זה בולט עוד יותר בהצעה שלכם החדשה לסעיף 48(א), כאשר אתם מדברים, בין יתר האפשרויות, גם על מי "שהפר את המשמעת הפרה זדונית וחמורה, או עבר עבירה פלילית שיש עמה קלון, והיה השר סבור כי המשך עבודתו של העובד יביא לפגיעה חמורה בשירות המדינה, רשאי הוא" – שוב המלה "רשאי" נמצאת אצלי בסימן שאלה. נדמה לי שבמקרים כאלה הפעולה צריכה להיות אוטומטית ופשוטה.

הדבר החשוב ביותר, אדוני השר, הגשתי הצעת חוק פרטית להוסיף סעיף 17(ב) בנוסח דומה לסעיף 34 בחוק הפסיכולוגים. שם למדנו, ואני מצטט: "ענישה או זיכוי בפלילים אינם מונעים אישום עובד מדינה בעבירת משמעת בשל אותו מעשה או מחדל. ענישה או זיכוי בהליך לפי פרק זה אינם מונעים אישומו בפלילים".

אני לא משוכנע שכל מי שמסתבך בפלילים לא מוצא מקלט בדין משמעת, ששם העונשים מגוחכים לעומת העונשים שיכול היה לקבל בגין עבירה כזו לו נשפט בבית-משפט חיצוני.

אני מבקש את תשומת לבך המיוחדת להצעה לקבוע את הכלל הזה כך שהוא ירתיע עבריינים בפוטנציה מלבצע עבירות, מתוך מחשבה שבית-הדין למשמעת יקל עליהם ויחסום את הדרך לבית-משפט חיצוני.

הערה אחרונה, אני מבקש שתשקול את שילובם של שר העבודה והרווחה יחד עם שר האוצר, וכמובן שר המשפטים, בהפעלת חלק ניכר מהסעיפים הללו. נראה לי שמקומו של שר העבודה והרווחה בחוק הזה נעדר, והגיעה העת לחשוב על שילובו בהפעלת הסעיפים השונים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת דוד מגן. חבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת חיים דיין, אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג, אחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל, ואחריו – חבר הכנסת יצחק לוי.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, החוק הזה הוא חוק טוב, יש בו איזון בין יעילות השירות הציבורי לבין החובה לשמור על כללי הצדק הטבעי ולאפשר לעובד שמואשם בעבירות משמעתיות לנהל את משפטו בצורה צודקת והוגנת. אפשר לראות כדוגמה הטובה ביותר לדברים חיוביים שבחוק, את הזכות – במקום לשלול מהעובד את פיצויי הפיטורין, להורות על תשלום פיצויי הפיטורין לבני משפחתו, לאלה שתלויים בו בפרנסתם.

החוק בעיקרון מקפיד על כללי הצדק הטבעי והוא נותן לעובד את האפשרות להשמיע את טענותיו כמעט לפני כל הליך משמעת או כל עונש שהוא. עם זאת, יש נקודה אחת שלא הובהרה די הצורך בחוק. יש זכות להעביר את העובד מתפקידו בתקופת ההשעיה. חשוב מאוד לתת לעובד זכות להשמיע את טענותיו לא רק לגבי עצם ההשעיה אלא גם לגבי העברתו מתפקידו לתפקיד אחר. בהחלט ייתכנו מצבים שבהם עובד יועבר לתפקיד שהוא פחות ערך, הוא גרוע יותר מבחינתו, הוא פוגע במעמדו, ולכן צריך לאפשר לו להתגונן או למנוע את הפעולה הזו ולהשמיע את טענותיו.

עוד נקודה שכדאי לשוב ולשקול אותה, אדוני שר המשפטים. המטרה של החוק הזה היא לא להעניש את העובד בדרך כלל, אלא להביא לשיפור המשמעת בשירות המדינה. צריך למנוע סבל מיותר מעובד לתקופה ממושכת. ההליכים צריכים להיות קצרים יותר, מוגבלים בזמן. אבל גם אם העובד פורש מתפקידו, מוצע כאן להאריך את התקופה שבה ניתן להעמיד אותו לדין משמעתי.

אני מציע לשקול זאת פעם נוספת, משום שהמטרה היא, אם העובד עבר עבירה פלילית, חזקה על המשטרה ועל רשויות המדינה, כשימצאו אותו מעורב במעשים פליליים – שיעמידו אותו לדין מתאים; אבל אם מדובר בהליכים משמעתיים בשירות המדינה, אינני חושב שיש להאריך זאת לתקופה כל כך ממושכת ולא קבועה, כגון שנה מיום סיום החקירה, שאיש איננו יודע מתי היא תסתיים. צריך להגביל זאת באיזה פרק זמן ולמנוע מצב שבו עובד מדינה, שכבר פרש מתפקידו, ישוב ויחיה תקופה ארוכה מאוד תחת החרב הזאת של ההליכים המשמעתיים. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אני מזמין את חבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה. חברי הכנסת דיין, זיסמן, איתן, זנדברג ויחזקאל אינם. אחריו – חבר הכנסת בנימין טמקין, אחריו – חבר הכנסת אלכס גולדפרב, ואחריו – חבר הכנסת דן תיכון. בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, כמה הערות לחוק ולאחר מכן הערה כללית. אני רוצה לשאול שאלה, אולי התשובה ברורה ואולי לא. בכנסת הקודמת חוקקנו חוק בתי-דין מינהליים, והשאלה שלי היא, האם חוק בתי-דין מינהליים כולל גם את בתי-הדין למשמעת? למיטב זיכרוני, חוק בתי-דין מינהליים הוא חוק שכולל את כל ההרכבים המיוחדים בתוך המערכות, לרבות מערכות בשירות המדינה, וכאשר חוקקנו את החוק הזה, את חוק בתי-הדין המינהליים, צירפנו לו רשימה סגורה של בתי-דין, כאשר הכוונה היתה, בסופו של דבר, להכניס או לכלול את כל בתי-הדין המינהליים במדינה לאותן הוראות חוק. באותה הצעה התייחסנו להרכבים – – –

היו"ר ש' וייס:

כן, בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני ממתינ ששר המשפטים יקשיב, כי – – –

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר המשפטים, מתכוונים ממש להקשבה שלך.

יצחק לוי (מפד"ל):

באותה הצעה קבענו כללים להרכבים, קבענו כללים מי מרכיב, וקבענו כללים איך מרכיבים. האם לא היה נכון, אדוני השר, אם כבר אתה בא לתקן את החוק הזה, לכלול את סעיפי המשמעת, לפחות לגבי הרכב בתי-הדין, בחוק בתי-דין מינהליים, ולהרחיב את החוק הזה, שצריך להיות בעצם התשובה לכל בתי-הדין המינהליים שיקומו במדינה? זאת שאלה ראשונה.

ההערה השנייה היא לגבי סעיף 4. בסעיף 4 הינך קובע, שחבר בית-דין שהורשע בעבירה פלילית או בעבירת משמעת, רשאי שר המשפטים להעבירו מכהונתו אם לדעתו אין זה ראוי שימשיך בכהונתו כחבר בית-הדין. אני לא ירדתי לסוף דעתך במלה "רשאי". האם אינך חושב שזה דבר שהוא מובן מאליו? כלומר, מובן מאליו שחבר בית-דין שהורשע בעבירה פלילית לא ימשיך לכהן כחבר בית-הדין? וגם אם העבירה הפלילית היא עבירה אולי לא כל כך חמורה? אני מבין שלגבי השעיית עובד, לא חבר

בית-דין, אלא לגבי השעיית עובד, אני רואה כאן את ההוראות בסעיף 47, שמובאות בדברי ההסבר, האומרות שעובד שהוגשה עליו קובלנה, רשאי נציב השירות להשעותו, בסדר. נציב השירות לא ישעה עובד אלא לאחר שניתנה לו הזדמנות. אם התחילה החקירה הפלילית, רשאי – – –

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני כבר מסיים.

– – – רשאי נציב שירות המדינה, בהתייעצות עם שר המשפטים, אבל לא מדובר כאן בחברי בית-דין. חבר בית-דין שהורשע בעבירה פלילית, איך יכול לשבת בדין משמעתי? הדבר הזה הוא פשוט בלתי אפשרי.

הערה אחרונה, אדוני היושב-ראש. אני מצטרף לאלה שאמרו, גם לפי דעתי, שיש כאן קצת אירוניה בכך שאנחנו דנים עכשיו בדינם של עובדי מדינה שעומדים בחקירות, או שיש נגדם קובלנות, או שנפתחו נגדם חקירות, או שיש נגדם הרשעות פליליות, ואנחנו מבדילים כאן בין עובדי מדינה לבין שרי מדינה. אני חושב שזה פגם חמור – – –

היו"ר ש' וייס:

נא לסיים.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני כבר מסיים. אני חושב שזה פגם חמור שממשלה מביאה חוק כזה ולא בודקת את עצמה, קודם כול, איך היא מתקנת את עצמה. מה נאמר לעובד המדינה? מה נאמר לעובד המדינה שנפתחה נגדו חקירה פלילית?

היו"ר ש' וייס:

אנחנו סיימנו, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

את משכורתו ניקח? נשעה אותו? ואילו את השר שעומד בראש המשרד – לא נעשה לו דבר? תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת טמקין; חבר הכנסת גולדפרב; חבר הכנסת תיכון, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אחריו?

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת גוז'נסקי, אחריה – חברת הכנסת מאור, ולאחר מכן נעבור להצבעה, אלא אם כן השר ירצה להשיב. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשפטים, כמה מלים על בית-הדין המשמעתי לעובדי המדינה, שהרי מרבים לדבר אבל לא עוסקים כמעט בנושא. מניסיוני אני יכול לומר לך, שלעתים קרובות אנשים מתגלגלים לאותו בית-דין משמעתי בשל סילוק חשבונות, ומעשה בעובד בכיר שעובד תחתיו הלן כנגדו, ואכן התלונה הוגשה למשטרה, והמשטרה מצאה שכנראה אין בסיס לתלונה, אבל משום שיקולים זרים, ואולי לא כל כך זרים, באשר לתפקידו הבכיר של אותו עובד מדינה, היא החליטה להעביר את הנושא כתובענה לבית-הדין המשמעתי של עובדי המדינה.

לא ברור לי, מדוע כשהמשטרה אינה מוצאת לנכון להגיש כתב אישום, מדוע התיק הזה מופנה, מחוסר ברירה, לליבון העניין בבית-הדין המשמעתי של עובדי המדינה?

פסוק או סעיף אחר בחוק עוסק בכך שבהרכב שישפוט עובד מדינה לא יהיה שופט הנמנה עם עובדי אותו משרד. אני שואל: מדוע? במשטרה, בבית-דין משמעתי, אתה לא פוסל את כל השופטים שהם עובדי משטרה או שוטרים. בצבא אתה לא פוסל אותם אנשים מלשפוט; להיפך, אם הנשפט הוא בדרגת סרן – חייב שסרן יתמנה או יהיה חבר באותו הרכב ששופט אותו סרן.

בית-הדין לעובדי המדינה הוא בית-דין לכל דבר, וההופעה בו, בתור נתבע, כרוכה בעצם בשכירת עורך-דין מהחשובים ביותר, כי גם בבית-הדין הזה, לעתים אתה נלחם על חייר, נשאלת השאלה: מי יפצה אותך כאשר אתה יוצא זכאי? מה הם הכללים שיעמדו לנגד עיני אותו אדם שממונה על כך

במשרד המשפטים, כשבאים לפצות אותו נאשם שיצא זכאי, אבל ההוצאות שלו עצומות? נדמה לי שהטבלה שעל-פיה מפצים במקרים כאלה היא טבלה שמפצה בסכום קטן ולא משמעותי. עד כאן. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, יש לי בקשה שתקצרו, כיוון שאנחנו בעומס בלתי אפשרי. אני יודע שיש לומר המון דברים חשובים, אבל זאת רק קריאה ראשונה, ויש הזדמנות יוצאת מן הכלל, בוועדה – –

דן תיכון (הליכוד):

אדוני, אני מתפלא עליך – – –

היו"ר ש' וייס:

לא, לא, לא, אני מעיר זאת לבאים אחריו. אתה היית יוצא מן הכלל.

דן תיכון (הליכוד):

מדובר כאן – – –

היו"ר ש' וייס:

אני יודע.

דן תיכון (הליכוד):

מדובר כאן על קריאה ראשונה; חברי הכנסת לא יעסקו עוד בחוק הזה.

היו"ר ש' וייס:

אני יודע. אני יודע שיש דברים שאפשר לומר בדקה אחת כמו ב-18 דקות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כבודו יודע שכל אחד מאתנו נמצא בכמה ועדות. אם אתה לא בוועדה הנוגעת בדבר, אתה חסר אונים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, אני מבקשת להעיר לגבי הצעת החוק, נכון יותר, לשאול לגבי אמצעי המשמעת של החזרת נכסים, או למעשה קנס שיוטל בגובה של עד שש משכורות חודשיות. לא כל כך הבנתי מדוע המגבלה הזאת ומה הרעיון. אם העובד גרם נזק שנאמד, נגיד, במיליוני שקלים, מדוע רק שש משכורות? והאם בעצם זה משווה את החוטא הזוטר, נקרא לו כך, לאיזה חוטא גדול? אני תוהה, למשל, לו היה דותן עומד לדין לפי החוק הזה, אם אכן היה נענש רק בקניסת שש משכורות חודשיות.

מאחר שהנושא שלנו הוא עובדי המדינה, אני מבקשת לנצל את הזמן שנותר לי כדי להעיר הערה לגבי תוצאותיה של שביתת עובדי המדינה. אני רוצה להביע את החששות שיש לי נוכח ההסכם שנחתם. אני חושבת שהסכם שנוגע לעובדי המדינה ואשר לא יכלול בתוכו כבסיס את שכר המינימום פלוס התוספות שהן היום מחוץ לשכר המשולב, כלומר שכר תחילי שלא יעמוד על הסכום של 1,670 שקל בערך, בעצם הוא יהווה קיפוח של העובדים.

דבר שני שאני רוצה להדגיש הוא, שחייבים לדאוג לכך שמירב הפיצוי יינתן לבעלי הדרגות הנמוכות. אני רוצה להזכיר, שהיו הסכמי שכר בשנים האחרונות, שבהם עיקר תוספת השכר חולקה דווקא לעובדים בדרגות הגבוהות, הבכירות, בטענה ששם היתה השלמת הכנסה. אני מקווה שהטענה הזו תיפול, אבל חייבים לדאוג לנושא הזה, כי אחרת ישאלו את עצמם עובדי המדינה, על מה היתה השביתה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך.

חברי הכנסת, לפני שאנו ממשיכים, יש כאן עניין סידורי, ומכיוון שעומדים להחליף אותי אני חייב להשמיע אותו עכשיו. היה צריך להיות לנו דיון בהצעת חוק הרשויות המקומיות, לפני ההופעה של שר המשפטים. חבר הכנסת יהושע מצא, לדאבון לב ושלא בכוונת המתכוון, איחר מסיבות מאוד אובייקטיביות. מכיוון שלחוק הזה יש חשיבות יוצאת מן הכלל לפני צאתנו לפגרה, כי הוא קשור ליום השבתון ביום הבחירות, ובהסכמתו האדיבה מאוד של שר המשפטים, אחרי האישור של החוק הזה אנחנו נכניס את הצעת החוק שיביא חבר הכנסת יהושע מצא. הוא מצדו התחייב לגרום לכך שהנאומים יהיו קצרים מאוד. תודה רבה.

היו"ר י' עזרני:

אני מזמין את חברת הכנסת ענת מאור; בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, אני מצטרפת למברכים על החוק, על המגמה ועל הכיוון.

אני מצטרפת ביתר שאת לאלה המציינים את הצומת הבלתי-סימפתי, הבלתי-תקין שאנחנו ניצבים בו, ואני פונה גם מעל הדוכן הזה אל שר הפנים, שיתפטר מרצונו לפני הדיון על הסרת החסינות, על-פי רוח הדברים שהיתה בינו לבין ראש הממשלה, על מנת שעניינו יתבהר בצורה תקינה בדיונים בכנסת ובבית-המשפט, אם החסינות תוסר.

אני מבקשת להעיר שלוש הערות. האחת, אדוני שר המשפטים, שאלתי אליך בעניין הרכב בית-הדין, בדיקת משרד המשפטים לגבי הבטחת ייצוג לכל אחד מן המינים. כידוע, בחוק החברות הממשלתיות עשינו מהפך חיובי, שכבר קיים במדינות מתוקנות ומתקדמות אחרות, ולפיו יש התחייבות בחוק שבכל חברה ממשלתית יהיה ייצוג הולם לכל מין. בבית-דין משמעתי, שדן בשירות המדינה שבו יש מעל ל-60% עובדות, חשוב בעיני שבהרכב בית-הדין תהיה לפחות אשה אחת. אם כן, פנייתי לשר, בין הקריאה הראשונה לקריאה השנייה והשלישית לבדוק האם וכיצד ניתן ליישם זאת.

ההערה השנייה. קדמו לי חברי הכנסת אורון ולס בהדגשת הנושא, שכל בית-דין וכל נוהל משמעתי, יהיה תקין ככל שיהיה, אין בו כדי לפתור את הבעיה העיקרית, והיא תחושת השליחות, השירות, הנורמה והערך של השירות הממשלתי. אני חושבת שהכנסת וכולנו נחטא, אם נשדר שמעתי יותר ויותר ינהלו את המדינה, את הערכים, את הנורמות, השופטים ועורכי-הדין, ולא המחנכים והרבנים. רק מנהיגות של אמת ורק נורמות שבהן האדם העובד, מתן השירות והענקת השליחות יהיו הערך, ולא מדינה של ביזנס ולא מדינה שבה הרווח והעסק הם אלה שמקדמים את האנשים, רק אלה יבטיחו שמינימום מקרים יגיעו לבית-הדין לענייני משמעת. ואני לא מרגישה שאנחנו, ככנסת וכממשלה, משדרים זאת די, גם לאחר המהפך.

הערה שלישית, קדמה לי חברת הכנסת גוז'נסקי, נכון שלא המשכורת בלבד היא שתקבע את הנורמה, ובכל זאת על מנת להבטיח שמינימום ימעדו ושלא יהיו פיתויים, לא יעלה על הדעת שמי שמשתכר בשירות המדינה ובשליחותה, יהיה פער שכר כה גבוה בינו לבין מי שמשתכר בביזנס או בעסקים הפרטיים.

יש לברך על ההסכם האחרון. חבל שהוא נעשה לאחר שביתה, אבל אין לראות בו די. הפער והצורך להעלות את התגמול של העובדים בשירות המדינה גבוהים ביותר, ובתוך זה יש יותר מ-60% נשים. אלה שמתוגמלים נמוך בשירות המדינה הן הנשים. אני פונה לשר המשפטים, בהקשר של הקמת בית-הדין, ללחוץ קודם כול כדי שבהסכם הנוכחי עיקר התגמול ילך לאלה המשתכרים שכר נמוך, והם בעיקרם נשים, ולדאוג שלאחר ההסכם הנוכחי יהיה המשך קידום משמעותי לשנים הבאות לאלה שעובדים בשירות המדינה, על מנת שהשליחות והמשכורת יהיו הביטוי שיצמצם את הצורך בכל הנושא שאנחנו מקדמים בחקיקה הנוכחית. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחברת הכנסת מאור, אחרונת הדוברים.

אני מבקש מאדוני השר המשיב לעלות לדוכן, אף-על-פי שאיננו כוהן.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה לחברי הכנסת על הדיון הענייני ועל התמיכה הרחבה בהצעת החוק.

כמה הערות לדוברים. חבר הכנסת מיכאל איתן ביקש והדגיש, שמן הראוי שעובדי המדינה לא ישתתפו באירועים מפלגתיים מסוימים. הובא לידיעתי, שיש עובדי מדינה שכבר הוגשו נגדם תביעות, בכללם עובדי מדינה שאסור להם להיות חברים בגופים בוחרים במפלגות; הם לא התפטרו מאותם גופים והם משתתפים שם בעבודתם השוטפת. נציבות שירות המדינה, כך נמסר לי, ערה לכך ומשתדלת לשמור על הנורמות הרצויות.

לחבר הכנסת חיים אורון, שביקש להגדיר בחוק מה הם התפקידים שמותר לשר להביא אליהם את אנשיו. הוא מעלה בכך את ההשקפות השונות שיש באשר לטיבו של שירות המדינה, אם זה יהיה בבחינת ה-CIVIL SERVICE המקובל בשיטה הבריטית, או שיאפשר עם חילופי השלטון להביא את אנשיו, וממילא גם לכל שר להביא את מקורביו. זו שאלה שאינה נדונה בהצעת החוק שלפנינו, ויש להניח שנציב שירות המדינה החדש שייכנס לתפקידו יגלה גם הוא את דעתו וינקוט יוזמה בנדון.

לחבר הכנסת גונן שגב, שהעלה את שאלת מינוי השופטים בבית-הדין, שמא כיוון שהממנים הם אנשים פוליטיים או אישים פוליטיים, גם המינויים הם פוליטיים. עד כמה שידוע לי, המינוי הוא על-ידי שר המשפטים בהתייעצות עם שר המשטרה, אבל מן המקובל הוא שמקבלים הצעות גם מנציבות שירות המדינה, ומשתדלים להאריך את כהונתם של אותם שופטים שהצטיינו בשבתם בדין בעבודת שיפוט, ולהביא מצד אחד רשימה של משפטים וכשירים לשמש גם כשופטים בבתי-משפט וגם אלה שהם ראויים לכך מקרב השירות המשפטי.

אני רוצה להדגיש, לא השרים הם הממנים הרכב מסוים. אב בית-הדין, שהוא עובד קבוע, איש ממלכתי, לכל הדעות, הוא ממנה, מתוך רשימה שהוכנה, את השופטים בכל הרכב והרכב לפי העניין.

חבר הכנסת יורם לס העיר הערות אישיות מסוימות, על אישים שוודאי לגביו אינם אלמונים, אך אין לי המידע עליהם ואיני יכול ואיני מוסמך להגיב.

לחברי הכנסת דוד מגן ויצחק לוי, ששאלו – הייתכן שאדם שהורשע בעבירה פלילית או בעבירת משמעת ימשיך לכהן בבית-דין, מדוע ניתן הדבר לשיקול דעת השר, ומדוע לא לחייב את השר: לשון זו, לשון נקוטה היא, להשאיר דברים לשיקול דעת ולא לכתוב דברים בלשון חובה. חזקה על שר המשפטים, שלא ייתן יד להמשך כהונתו של אדם שהורשע בפלילים בוודאי, וגם אם הורשע בדין משמעתי שיש בו פגם ודופי משמעתי או מוסרי. עם זאת, אי-אפשר לחזות כל מקרה ומקרה, ואולי

משום כך העדפנו להשאיר את העניין לשיקול דעת, אך חברי הכנסת יוכלו לשיקול זאת בעת הדיון בוועדה.

העירו כאן לגבי ניסיונות להביא נאשמים, שראויים לתת את הדין בפלילים, בפני בית-הדין המשמעת. זו בוודאי אינה תופעה, ומי שמחליטה על כך הרי היא פרקליטות המדינה. אם היא רואה מקום, מבחינת חומר הראיות ומבחינת האינטרס הציבורי, להעמיד לדין פלילי, היא בוודאי מעמידה לדין פלילי. אותם מקרים שמכוונים לדין המשמעת, הרי זה משום שהשיקול לגופו של עניין הוא שהערכאה המשמעתית מתאימה. ידוע לכם, שלא אחת בעקבות ההרשעה הפלילית מתקיים דיון משמעת, כשם שלעתים המקום הראוי מלכתחילה הוא בית-הדין המשמעת.

אני ער לכך שסדר-היום עמוס מאוד, ואני משתדל לקצר בתגובות על ההערות ששמעתי בכבוד ראש ורשמתי לפני.

חבר הכנסת יוסי כץ ביקש שעובד יישמע לפני העברתו מתפקידו. לפי מיטב ידיעתי, כך הוא הדבר, והחוק מחייב לשמוע את העובד בטרם מעבירים אותו מתפקידו, ולתת לו אפשרות מלאה להשמיע את דבריו.

לחבר הכנסת יצחק לוי, שהפנה את תשומת לבנו לבתי-הדין המינהליים: בית-הדין למשמעת של עובדי שירות המדינה אינו נכלל בקטגוריה של בתי-הדין המינהליים. אינני שולל את האפשרות לשיקול שילוב הוראות לגבי הרכב בתי-דין גם לענייננו, והדבר יישקל.

לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ששאלה מדוע אנו מגבילים את החזרת הנכסים למעביד לשיעור של שש משכורות בלבד: זאת מתוך הנחה ששש משכורות לגבי עובד מדינה הן סנקציה רצינית ביותר. אין לשכוח שבית-הדין רשאי לצוות על תשלום פיצויים במקרים המתאימים. על כל פנים, זהו אמצעי חדש שמבקשים לנסותו. אם הניסיון יצליח, או יראה שיש לחרוג מהשיעור הזה, בוודאי יישקל הדבר שוב.

אני רוצה להודות לחברי הכנסת על הדברים שאמרו. כדי שלא להיראות כמי שמנסה להתחמק, כאילו לא שמעתי הערה מסוימת, אני רוצה לומר, ששר המשפטים מסכים עם חברי הכנסת שהעירו, כי דין החל על עובד מדינה שהועמד לדין פלילי או משמעת, מן הראוי שיחול גם על שר וסגן שר. כידוע, אני גם מתבטא בהתאם וגם הכנו במשרד המשפטים הצעת חוק ליישור הקו. בסך הכול, ההערות שהעירו כאן תישקלנה בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד מגן (הליכוד):

היתה שאלה חשובה בעיני: אם נפתחו הליכים משמעתיים נגד מישהו, האם הוא חסין בפני הליך חיצוני?

שר המשפטים ד' ליבאי:

לא. הכלל הוא, שאין טענת סיכון כפול – כפי שטוענים המשפטנים – מעניין הדין המשמעותי לעניין הדין הפלילי. כך זה גם בצבא-הגנה לישראל: מי שהועמד לדין משמעותי בגין התנהגות מסוימת לא יכול לטעון שהמפקד כבר דן אותו ולכן הוא חסין מפני הליך שיפוט בפני בית-דין צבאי. הוא הדין גם כאן. ככלל, אם ההתנהגות מצביעה על עבירה פלילית, נוהגים לבחון את שאלת העמדתו לדין פלילי תחילה. אבל אם ננקט הליך משמעותי, ומסתבר לאחר מכן שיש מקום לנקוט הליך פלילי, למיטב ידיעתי אין כל מניעה לעשות זאת. אני רוצה לומר לכם, שאיני בקי ומומחה גדול בענייני בית-הדין. הממונה על החוק הזה הוא שר האוצר, ומכיוון שהפעם הטיפול הוא בדין המשמעותי, התנדבתי למלא את מקומו, להציג את החוק בפניכם ולהגיב על הדברים.

דוד מגן (הליכוד):

ארשה לעצמי לדבר אתך בנושא זה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כן. אם יש מקום לבחון את הערתך, שמא יש הוראה לפטור או פסק לפטור, כמובן נבהיר את הדברים, כדי שאחד לא יהיה מחסום במקרה זה – דין משמעותי לא יהיה מחסום בפני העמדה לדין פלילי, כאשר מסתבר שהתנהגות מסוימת יש בה אכן עבירה פלילית.

תודה, נכבדי היושב-ראש, תודה לכם.

היו"ר י' עזרן:

תודה, כבוד השר. אנו עוברים עתה להצבעה. מי בעד החוק כפי שהובא בקריאה ראשונה? מי נגד? החוק יועבר כמובן לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 9) (תיקונים שונים), התשנ"ג–1993, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

13 בעד, אין נמנעים, אין מתנגדים. אני קובע שהחוק עבר בקריאה ראשונה ויעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט, לשם הכנתו לקריאה שנייה ושלישית.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (השבתת מוסדות חינוך) (הוראת שעה).

התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י' עזרן:

אנו עוברים לסעיף הבא. יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה יציג את הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (השבתת מוסדות חינוך) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, בקריאה שנייה ושלישית.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבד להביא בפניכם לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (השבתת מוסדות חינוך) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, אשר נדונה במליאת הכנסת בקריאה ראשונה ביום 21 ביולי 1993, והועברה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה לשם הכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

בכל מערכות הבחירות לרשויות המקומיות שהתקיימו עד כה היה יום הבחירות יום שבתון כללי במשק. כל עוד התקיימו הבחירות המוניציפליות יחד עם הבחירות לכנסת, היה ממילא שבתון כללי, מכוח סעיף 10 לחוק-יסוד: הכנסת, הקובע את יום הבחירות לכנסת כיום שבתון כללי.

לאחר שמערכות הבחירות התפצלו, והמערכת המוניציפלית נפרדה ממערכת הבחירות לכנסת בשלוש מערכות הבחירות האחרונות לרשויות המקומיות, נקבעה הוראת שעה בחוק המימון, ולפיה יום הבחירות לרשויות המקומיות יהיה יום שבתון.

אדוני היושב-ראש, דבר אחד ברור לחלוטין: משמעות החוק שלפנינו היא – בלי להיכנס לניסוחים אלה ואחרים – שבבחירות המוניציפליות הקרובות, הבאות עלינו לטובה ב-2 בנובמבר, לא יהיה יום שבתון. זו הפעם הראשונה שמוצע שלא לקיים יום שבתון כללי ביום הבחירות, ובכך למנוע הפסד של מאות מיליוני שקלים, או דולרים; באוצר יש הערכות שונות בנושא זה.

עם זאת, מאחר ש-5,000 קלפיות ממוקמות בבתי-ספר ובגני-ילדים, וזהו נתון עובדתי, שהשתכנענו כי אינו ניתן לשינוי, ברור שלא ניתן יהיה לקיים מערכת בחירות תקינה, כאשר במקביל מתנהלים הלימודים באותם מבנים ומוסדות. דבר זה אינו מעשי. לא ייתכן שמאות ילדים יתרוצצו בין רגלי

המצביעים, יפריעו לחברי ועדות הקלפי ויחבלו בציוד ההצבעה. זהו מרשם בדוק לכישלון בבחירות. לפיכך נותרו שתי אפשרויות בלבד: קיום לימודים כסדרם עד השעה 12:00 והתחלת ההצבעה בשעה 13:00, או אי-קיום לימודים במוסדות החינוך הנמצאים ברשויות המקומיות שבהן תתקיימנה בחירות וניהול ההצבעה כרגיל במשך כל שעות היום, החל מ-07:00 ועד 22:00.

הממשלה וכן ועדת הפנים בחנו ובדקו את שתי החלופות הללו בדיקה יסודית ומעמיקה, והמסקנה הייתה כי אין מנוס אלא לבחור בחלופה השנייה, של השבתת מוסדות החינוך; אני מדגיש: באותן רשויות מקומיות שבהן תתקיימנה הבחירות, למעט גני-ילדים לגילאי שלוש-ארבע, הנמצאים במבנים שאינם שייכים לרשות המקומית.

האפשרות שלפיה יצומצמו שעות ההצבעה לשעות אחר-הצהריים בלבד, על-פי ההערכה תפגע קשות במהלך התקין של ההצבעה ותפגום בצורה חמורה באקט הדמוקרטי החשוב של קיום מערכת בחירות מוניציפלית, שבה אחוזי ההצבעה צריכים להיות גבוהים. הסטטיסטיקה מלמדת, שבבחירות לרשויות המקומיות מצביעים כ-35% מהבוחרים בשעות שלפני הצהריים. האוכלוסייה המצביעה בשעות אלה היא אוכלוסייה מיוחדת, המורכבת בעיקרה מפנסיונרים, מאנשים מבוגרים ומוגבלים, שאינם מסוגלים ואינם רוצים להמתין שעה ארוכה בתורים הארוכים של שעות אחר-הצהריים. אם יקוצצו שעות ההצבעה והקלפיות תהיינה פתוחות בשעות אחר-הצהריים בלבד, פירוש הדבר צפיפות בקלפיות, המתנה ארוכה להצבעה ואי-נוחות רבה, וקיים חשש של ממש ששיעור ההצבעה יהיה נמוך ביותר.

ניתן היה אולי לצמצם במידה רבה תופעה זו על-ידי הוספת אלפי קלפיות, אלא שהדבר כרוך בקשיים טכניים מרובים.

דן תיכון (הליכוד):

למה לא הצבעה אוטומטית?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

כאשר ילמדו מהכנסת איך מצביעים אוטומטית – יישמו זאת ברשויות המקומיות.

דן תיכון (הליכוד):

למה אתה לא תתחיל אצלך ראשון?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

בינתיים הכנסת עוד לא הצליחה להתגבר על הצבעה אוטומטית, ואתה רוצה שבכל המדינה ננהיג זאת? אני פוחד שאחר כך מי שייבחר ייקבע אוטומטית שהוא לא נבחר, בוא נרפה מזאת.

ניתן היה לצמצם במידה רבה, חבר הכנסת דן תיכון, תופעה זו על-ידי הוספת אלפי קלפיות, אלא שהדבר כרוך בקשיים טכניים מרובים. מכל מקום, אין זה מעשי כיום – שלושה חודשים לפני הבחירות – למצוא אותן אלפי קלפיות נוספות. כך נמסר לנו כחוק על-ידי משרד הפנים.

האפשרות המעשית היחידה העומדת בפנינו כיום, אם לא רוצים לקיים שבתון כללי במשק, היא האפשרות המוצעת בחוק זה של קיום הצבעה – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

עוד דקה, אדוני. תן לי לסיים משפט.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מיכאל איתן, תפנה בבקשה אלי כדי לקבל את רשות הדיבור, ואני בשמחה אתן לך. הוא לא קובע.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אמת.

– בהשבתת מוסדות החינוך ביישובים שבהם יקוימו הבחירות. דחיית הצעה זו תביא בהכרח במועד מאוחר יותר לקבלת החלטה על קיום שבתון כללי במשק.

אדוני היושב-ראש, להצעת חוק זו הוגשו שתי הסתייגויות. האחת – של חבר הכנסת אלי דיין, לשם החוק, והוא אינו נוכח כאן. אולי נשתחרר מכך ולא אתעכב על ההסתייגות הזאת. ההסתייגות השנייה היא של חבר הכנסת דוד מגן, אשר מציע ששר הפנים ושר החינוך יחליטו באילו מוסדות חינוך יושבתו הלימודים. דומני שאין צורך להכביר מלים על הפסול בכך ששתי דמויות פוליטיות – שרים – הנתונות, מטבע הדברים, ללחצים פוליטיים, יחליטו באילו מוסדות חינוך יהיו קלפיות ובאילו מוסדות חינוך לא יהיו. כולנו עברנו מערכות בחירות, חבר הכנסת מגן, ואנחנו יודעים שיש מקומות שרוצים מאוד שהקלפי תהיה שם כי יש ציבור מסוים שמצביע שם, ולא טוב שההחלטה הזאת תהיה החלטה

של דמויות פוליטיות. אין להעלות על הדעת אפילו למראית עין, חבר הכנסת דוד מגן, עירובם של שיקולים זרים בנושא זה.

לכן אני סבור שההצעה הזו של חבר הכנסת דוד מגן פגומה מיסודה. אולי לאחר שיקול נוסף הוא יסיר אותה.

חבר הכנסת דוד מגן מציע גם לקבוע בחוק, ששר החינוך יקבע יום לימודים חלופי לכל מוסד חינוך שהושבתו בו הלימודים ביום הבחירות, מתוך הדאגה שלא יחסרו ימי לימוד שמאבדים אותם בשל יום הבחירות. מובן שרצוי הדבר מאוד שהתלמידים ומוסדות החינוך שהושבתו יקבלו יום לימודים אחר תמורת היום שהפסידו. אני מסכים לזאת בלב שלם, אך אני סבור כי יש להשאיר קביעה זו למערכת החינוך ולשר, ואם תעשה זאת – תבורך, ואין לקבוע הוראה בעניין זה בחוק הזה שלפנינו, העוסק אך ורק בנושא של אופן ניהול הבחירות ולא בנושא שעות לימודים.

חברי הכנסת, אבקש לדחות את ההסתייגויות שהוגשו ולאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

אדוני היושב-ראש, רק אתה קובע אם יש שאלות, לא אני.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה, בקצרה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני יושב-ראש ועדת הפנים, אתה הסברת לנו, שאם רוצים לקיים את ההצבעה רק משעה 14:00 על מנת לעשות כל מאמץ שילדי ישראל יוכלו ללמוד באותו יום לפחות עד השעה 12:00 ולהראות שגם מערכת החינוך חשובה לנו – יצטרכו למצוא מקומות נוספים לקלפיות נוספות.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

עוד אלפים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אתה שוכח, ואני רוצה להזכיר לך, שהבחירות מתקיימות בבתי-ספר רק בחלק מהכיתות. באותם בתי-ספר, מהשעה 14:00, במקום לקחת X כיתות תיקחו עוד כיתות, הרי אתם לא משתמשים בכל הכיתות. אתם לא צריכים ללכת רחוק, הכיתות נמצאות ליד.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מיכאל איתן, הרי השאלה הזאת הועלתה בזמן הדיון.

חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה. הבטחתי גם שאלה לחבר הכנסת רענן כהן.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להשיב בקצרה לחבר הכנסת מיכאל איתן ולעבור אחר כך לשאלה הבאה.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה. אדוני חבר הכנסת רענן כהן ימתין.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

חבר הכנסת מיכאל איתן, השאלה הזאת עלתה בפנינו ונדונה גם בממשלה, בשלוש חלופות שהובאו לפניה. אי-אפשר לקבל כיתה זו או אחרת בבית-ספר כאשר באותן שעות מתקיימים הלימודים. אי-אפשר לעשות זאת, זה מפריע, המורים, המנהלים – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אחרי הלימודים.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אחרי הלימודים לקחת כיתות נוספות – גם זה לא בר-ביצוע, הנושא נבחן, מכיוון שבית-הספר לא מוכן להעמיד אותם מתקנים – זו לא רק כיתה שלוקחים, והמתקן צריך להיכנס לכיתה בשעות מוקדמות יותר.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת רענן כהן, הבטחתי לתת לך לשאול שאלה, בבקשה. חברי הכנסת, יש לפני כאן שישה-ועשרים סעיפים, אני מצטער.

רענן כהן (העבודה):

אני מודה ליושב-ראש, שאפשר לי לשאול. אני רוצה לשאול. במדינת ישראל יש הרבה חגיגות של בחירות ומדי כמה חודשים אנחנו הולכים לבחירות. האם לא נקבע איזה סטנדרד, בעיקר בבחירות לכנסת, שאנחנו לא נקבע שבתון, על-פי אותו תהליך שהצבעת עליו כאן כיושב-ראש הוועדה, שמשעה 14:00 אנחנו יכולים לקיים את מערכת הבחירות? אנחנו יכולים להשיג אותה אפקטיביות עם אותן תוצאות, ואני חושב שבכך נביא חיסכון למדינת ישראל ולחברה במדינת ישראל.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

ידידי חבר הכנסת רענן כהן, הוגשה הצעת חוק, היא כבר עברה פה כמדומני בקריאה טרומית, של ביטול יום שבתון גם בבחירות לכנסת, אבל אני חושב שנושא השבתון הוא לא נושא של הצעות חוק פרטיות אלא נושא שהממשלה צריכה להתייחס אליו. אני מציע שממשלת ישראל תתייחס לנושא השבתון גם בבחירות לכנסת ותביא בפנינו הצעה לביטולו. אני מודה לך מאוד, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י' עזרני:

כן, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, הנושא הזה של שבתון בימי בחירות נבחן היטב על כל החלופות שלו גם בממשלה וגם בוועדת הפנים, בראשותו של חבר הכנסת יהושע מצא, ועכשיו העניין כבר גובש לחוק וצריך להביא אותו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. מכיוון שסדר-היום עמוס כל כך, כל דקה היום יקרה, אני שוטח לפניך את בקשתי שנקפיד היום עד כמה שאפשר על פרוצדורה ועל לוח הזמנים ולא נאפשר חריגות, גם אם בדרך כלל כשיש זמן ומתנהלים עניינים בניחותא – – –

היו"ר י' עזרני:

אדוני השר, הנני מבשרך שאתה בבחינת אשרי מדבר על אוזן שומעת.

ובכן, רבותי, אנחנו עוברים קודם כול להסתייגות של חבר הכנסת אלי דיין. אינו נוכח. אנחנו נצביע עליה עוד מעט.

חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה, במסגרת של חמש דקות. זה הנוהל, אין מה לעשות.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבין – חמש דקות לכל הסתייגות. יש לי עשר דקות.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהנושא הזה חשוב מכדי לבטל אותו בדיון אשר נעשה תוך ריצה מהירה. אינני יודע כיצד יכולה היתה הממשלה לתפקד בכל מה שקשור לעריכת הבחירות לרשויות המקומיות לולא העבודה הנמרצת והטובה של יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת יהושע מצא. עד כדי כך אתה מסייע לממשלה, שאתה לא מאפשר אפילו לתרום איזה רעיון חדש, לאו דווקא אופוזיציוני. אין לי ויכוח עמך, חבר הכנסת מצא, על כך שהחלטה שיום הבחירות לרשויות המקומיות בנובמבר 1993 לא יהיה שבתון היא החלטה חכמה ונבונה. אלא שלאחר שנתקבלה החלטה שכזאת, מגיעה הממשלה ומצליחה לשכנע אותך לקבוע חצי שבתון. הרי מה אתם מבקשים במסגרת ההצעה הזאת? ביטול הלימודים בכל מוסדות החינוך, או כמעט בכל מוסדות החינוך. פירוש – השבתה מאונס של למעלה מ-2 מיליוני תושבים, רובם הגדול, כידוע, ילדי גנים, תלמידים וסטודנטים. אנחנו גוזרים שלא במתכוון שבתון על 40% מהאוכלוסייה.

וכל זאת למה? משום שיש כאן עניין של דוחק זמן, איש לא חשב על האפשרות, שאפשר להתחיל את ההצבעה בשעות הצהריים, כי הרי עד שעות הצהריים מצביעים בדרך כלל 15%–20%.

עמנואל זיסמן (העבודה):

השאלה היא האם 15% אלה יצביעו בשעה 14:00. מדובר בקשישים, בגמלאים – – –

היו"ר י' עזרן:

רבותי, חבר הכנסת זיסמן, חבר הכנסת לס, אנא מכם, היה כאן דיון ממצה, ארוך מאוד, ולכן אנחנו מבקשים לשמוע את דברי המסתייג ולעבור להצבעה. השכנוע הטוב ביותר איננו על-ידי קריאות ביניים אלא על-ידי הצבעה.

דוד מגן (הליכוד):

ואם יש שאלה בעניין הזה, חבר הכנסת זיסמן – כי אני מבקש לשכנע אותך – בסדר, נפתח את הקלפיות ב-07:00. איפה כתוב שקלפיות חייבות להיות רק בבתי-ספר ובגני-ילדים? מה רע בבתי-כנסת, למשל?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

איזה בתי-כנסת? של ה"אגודה", או של המפד"ל, או של ש"ס?

דוד מגן (הליכוד):

מה רע במתנ"סים? מה רע במועדוני נוער?

היו"ר י' עזרן:

מה, לליכוד אין בתי-כנסת?

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

יש. יש לנו בית-כנסת "אחדות ישראל".

היו"ר י' עזרן:

אז למה אתה מפלה אותם לרעה? זה לא בסדר.

דוד מגן (הליכוד):

אבל, אדוני היושב-ראש, התרגלנו לתופעה שהממשלה מכניסה את הכנסת לסד של לוח זמנים. לא רק הממשלה הזאת. הממשלות. נציג הממשלה מגיע ואומר: אולי יש מקום לחשוב בעניין, אולי הרעיון טוב, אלא שיש לנו מצוקה של זמן, עד נובמבר לא נספיק, נחשוב לקראת הבחירות הבאות; וחוזר חלילה. יש לי טענה לממשלה, מדוע היא באה עם הרעיונות החדשים, הלא-בדוקים, כל כך מאוחר.

אדוני וידידי חבר הכנסת יהושע מצא, אני מוכן לקבל את המסר שלך. אמרת שאתה פונה אלי לבטל את ההסתייגות המדברת על כך שההשבתה לא תהיה בכל מוסדות החינוך, אלא במקומות ששר החינוך ושר הפנים יכריזו עליהם. וזאת אמרתי, משום שאני משוכנע שאם אין מאות בתי-ספר, בוודאי יש עשרות מנהלים של אותם מוסדות, אשר ימצאו פתרון גם לבעיות הטכניות הללו, ויגידו לנו: ממשלה נכבדה, כנסת נכבדה, תקיימו את הבחירות, אנחנו מסוגלים לקיים את הלימודים במקביל לקיום הבחירות. אלא שבכל מקום כזה שבו תמצא מנהל נמרץ עם כושר אלתור כזה, שיבקש לעשות זאת, אתה, מראש, לפי החוק, גודע כל יוזמה כזאת, משום שאתה אומר לו, למעשה זה תוכן החוק: אסור לך אפילו לחשוב בכיוון הזה. איפה היוזמה שאנחנו צריכים להותיר בידי מנהלי בתי-הספר?

אבל אני מוכן, אדוני יושב-ראש ועדת הפנים הנמרץ, אני מוכן לא להיאבק אתך בנושא הזה, בתנאי שתשתף פעולה ותטה אוזן לבקשה האלמנטרית, האומרת ששר החינוך והתרבות יהיה רשאי לפצות את התלמידים המושבתיים מאונס ביום לימודים אחר, במהלך שנת הלימודים התשנ"ד. אני יודע שיש בעניין הזה אתגר לא קטן. מדוע אנחנו מפחדים מאתגרים? מדוע אותם תלמידים שלא משתתפים בבחירות, אותם תלמידים שמגיעים למרכזים עירוניים, גם אם הם לא גרים בתחום המוניציפלי, אלא אולי שייכים למגזר החקלאי, ולא נוטלים שום חלק במערכת הבחירות, מדוע הם יושבתו מאונס, ואנחנו לא נדאג להם לפיצוי מתאים?

אם יושב-ראש ועדת הפנים יהיה מוכן להקשיב לעניין ולתת סיכוי לאתגר של הכנסת, של הוועדה, של הממשלה, ואולי גם של ועדת החינוך, כדי לפצות את התלמידים בעניין הזה, אני מוכן להסיר את ההסתייגות הראשונה; ולא – נתמודד כאן בהצבעה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. יושב-ראש הוועדה, בבקשה. השאלה היא איך אפשר בכלל, טכנית, לעשות את זה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת מגן, ברגע זה מתבוננים בנו בערוץ-2 אלפים רבים מאוד של תלמידים צעירים, שבעוד ארבע שנים יצטרכו להצביע. ואתה רוצה שאני אעניש אותם פה, מול המסך, ואגיד להם שנוסיף להם יום לימודים? אבל זה בקטע של ההלצה.

אדוני היושב-ראש, כבר אמרתי, זה לא נושא של חינוך ולימודים. זה חוק בחירות טהור. אחרת הוא היה הולך לוועדת החינוך. ואם מדובר בחוק בחירות טהור, שמדבר על קלפיות וכדומה, אינני יכול להכניס בו הוראה כזאת או אחרת לשר החינוך, בדבר הוספת ימי לימודים. אחרת הייתי נענה ברצון.

היו"ר י' עזרן:

תודה. רבותי, תמו הדיון והתשובות, ואנחנו עוברים להצבעה על ההסתייגויות. ותחילה – על ההסתייגות של חבר הכנסת אלי דיין, שאיננו נוכח, לשם החוק. חבר הכנסת אלי דיין מציע לומר בשם החוק, במקום "השבתת מוסדות חינוך", "אי-קיום שבתון".

בעד התיקון של חבר הכנסת א' דיין לשם החוק – אין

נגד – 14

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' דיין לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר י' עזרני:

14 נגד, אין בעד ואין נמנעים. ההסתייגות לא נתקבלה.

נצביע כעת על שם החוק, כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 8

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה – 14

נגד – אין

נמנעים – אין

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר י' עזרני:

14 בעד, אין נגד ואין נמנעים. אני קובע ששם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל. אנחנו עוברים להצבעה על ההסתייגות של חבר הכנסת דוד מגן לסעיף 1.

הצבעה מס' 9

בעד התיקון של חבר הכנסת ד' מגן לסעיף 1 – 8

נגד – 10

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ד' מגן לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר י' עזרני:

שמונה בעד, עשרה נגד, אין נמנעים. אני קובע שההסתייגות של חבר הכנסת דוד מגן לסעיף 1 לא עברה. אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 1, כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 10

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה – 17

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר י' עזרני:

17 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע שסעיף 1 התקבל כהצעת הוועדה. אנחנו עוברים להצבעה על ההצעה של חבר הכנסת דוד מגן אחרי סעיף 1.

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה של חבר הכנסת ד' מגן אחרי סעיף 1 – 2

נגד – 13

נמנעים – 2

ההצעה של חבר הכנסת ד' מגן אחרי סעיף 1 לא נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

13 נגד, שניים בעד, שני נמנעים. אני קובע שההצעה של חבר הכנסת דוד מגן אחרי סעיף 1 לא התקבלה.

אנחנו עוברים להצבעה על החוק בקריאה שלישית.

הצבעה מס' 12

בעד החוק – 15

נגד – 1

נמנעים – אין

חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (השבתת מוסדות חינוך) (הוראת שעה),
התשנ"ג–1993, נתקבל.

רענן כהן (העבודה):

אני מבקש לצרף את קולי בעד החוק.

היו"ר י' עזרן:

טוב. ובכן, 16 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. צירפתי את חבר הכנסת רענן כהן, לכן אמרתי 16 בעד. אני קובע שחוק הרשויות המקומיות (בחירות) (השבתת מוסדות חינוך) (הוראת שעה), התשנ"ג–1993, התקבל בקריאה שנייה ושלישית. תודה.

הצעת חוק כרטיסי חיוב (תיקון), התשנ"ג–1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא: הצעת חוק כרטיסי חיוב (תיקון). יציג את החוק בקריאה ראשונה אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, אני מתכבד להביא בקריאה ראשונה את הצעת חוק כרטיסי חיוב (תיקון), התשנ"ג-1993. חוק כרטיסי חיוב עוסק בכרטיסי אשראי וכרטיסי בנק המוכרים לכולנו. החוק נחקק עוד בשנת 1986, כאשר השימוש בכרטיסי הפלסטיק היה יחסית מוגבל. מאז נעשה השימוש בכרטיסי אשראי תופעה נפוצה. היום נמצאים למעלה ממיליון כרטיסים בשימוש, ואין ספק שהכרטיס הפך אחד מאמצעי התשלום המרכזיים לרכישת מצרכים ושירותים. מסיבה זו מייחס משרד המשפטים חשיבות לכך שהחוק יהיה מעודכן וייתן תשובות הולמות על בעיות שהתעוררו במשך השנים.

החוק מסדר את היחסים בין הלקוח לבין המנפיק של הכרטיס, ואינו בא להסדיר את היחסים של הלקוח עם הספק של המצרך או של השירות, או את היחסים המסחריים של המנפיק עם הספק. עם זאת, בהוראות מספר נזכר גם הספק, משום שהוא חלק מעסקה משולשת: מנפיק-ספק-לקוח.

לב החוק הוא הגבלת אחריותו של הלקוח לנזקים שנגרמים בגין שימוש לרעה בכרטיס בידי מי שלא ניתנה לו הרשות להשתמש בכרטיס. נוסף על כך הוסדרו בהצעת החוק שבפניכם עוד כמה נושאים אשר כרוכים בשימוש בכרטיס האשראי.

א. שימוש אופייני בכרטיס אשראי הוא הרכישה בתשלומים של מצרכים ושירותים, עסקה שמכונה בחוק עסקה "בתשלום נדחה". בנושא זה עיקר התיקונים המוצעים. הסדר זה מסדיר כמובן את הנוהג של רכישה באמצעות שיקים דחויים, שבו נתקלים לעתים בתופעות הקשות, כאשר המחזיק בשיק אוחרז בו כשורה. במקרה כזה, גם אם הלקוח לא קיבל את המוצר וגם אם יש לו טענות רציניות כנגד הנושה, הוא חייב להמשיך ולפרוע את השיקים לאוחז בהם כשורה.

כדי למנוע אפשרות של תופעות דומות לגבי שוברים של כרטיסי אשראי, שולבה בסעיף 10 לחוק הוראה הקובעת, שאם נעשתה עסקה בין ספק ללקוח, שתמורתה תשולם כעבור 35 ימים או יותר, לא יחייב המנפיק את חשבונו של הלקוח, וזאת בשני תנאים: הראשון – שהלקוח מודיע בכתב שהנכס שנרכש באותה עסקה לא סופק לו; והשני – שהוא ביטל את העסקה עם הספק. הוראה זו לא נועדה כמובן להסדיר את החובות והזכויות בין הצדדים, היא באה לאפשר ללקוח לעצור את התשלומים העתידיים, כך שהלקוח יוכל להסדיר את ענייניו בלי שיצטרך בתקופה זו להמשיך לפרוע את החוב.

לאחרונה ניתנה לחוק פרשנות אשר עלולה לגרום לכך שתישלל זכותו של הלקוח לעצור את התשלומים. בתוכניות שונות של מנפיקים ניתן האשראי בפועל על-ידי המנפיק או על-ידי גוף הקשור למנפיק, ולא כפי שהיה מקובל, שהאשראי ניתן על-ידי הספק. כלומר, הלקוח אומנם משלם את התמורה בתשלומים, אולם הספק מקבל את התמורה מהמנפיק במלואה, בסמוך לעסקה, והאשראי ניתן ללקוח על-ידי המנפיק או גוף הקשור למנפיק, כמו תאגיד בנקאי.

בהצעת החוק מוצע להסיר את הספק שהתעורר ולקבוע במפורש שהזכות שהוקנתה ללקוח בסעיף 10 חלה גם על סיטואציה זו, זאת בדרך של הוספת סעיף קטן (ב) בסעיף 10, הקובע ש"אין נפקא מינה מי נותן בפועל את האשראי ללקוח לצורך ביצוע אותה עסקה".

ב. באותו נושא, של תשלום נדחה, התעוררה בעיה נוספת לעניין זכותו של הלקוח לעצור תשלומים. בחיי המעשה קיימת אפשרות שספקים, במקום להעביר את השוברים שעליהם חותם הלקוח ישירות למנפיק, מעבירים אותם לספק אחר, למשל הסיטונאי שממנו הם רוכשים את המוצרים, והוא זה שמציג את השוברים למנפיק וזוכה בתשלום. הפכו את השובר שאנחנו חותמים עליו למין מסמך סחיר, שמגלגלים אותו הלאה כאילו היה, להבדיל, שיק.

במקרה כזה, כאשר לקוח מבקש לבטל את העסקה עם הספק שממנו רכש את המוצר, עלול המנפיק לסרב להפסיק את התשלומים, משום שלא קיימת זהות בין שם הספק על השובר לבין שם הספק שעמו הלקוח עשה את העסקה.

כדי להבטיח את זכותו של הלקוח, מוצע להוסיף בסעיף 10 סעיף קטן (ג), שלפיו ההוראות יחולו גם על המנפיק, גם אם מי שהציג לו את המסמך המעיד על העסקה אינו הספק שהתקשר בעסקה עם הלקוח.

ג. נושא אחר שהצעת החוק באה להבהיר הוא, שהלקוח אינו אחראי לשינויים שנעשו בשוברים מעבר לסכום שעליו התחייב. הוראה זו מוצעת בעקבות מקרים שבהם שוברים שהגיעו למנפיקים היו מזויפים, כלומר הלקוח התחייב בשובר על סכום מסוים, והספק, טרם העביר את השובר למנפיק, או אדם אחר, הגדיל את הסכום.

סעיף 6א, שמוצע להוסיף לחוק, קובע שאם לקוח מודיע למנפיק שהסכום במסמך המעיד על העסקה – שזה השובר – הוגדל ללא הרשאה, ישיב לו המנפיק את ההפרש שבין הסכום שבו התחייב תמורת הנכסים שרכש לבין הסכום שנרשם במסמך.

ד. בהצעת החוק נכללים עוד שני תיקונים, שהם בתחום הפלילי. הראשון מרחיב את ההוראה בעניין החזקת ציוד לזיוף כרטיסי חיוב. מתברר שכיום יש ציוד לא רק לזיוף הכרטיס ומה שמודפס על גביו, אלא גם לזיוף של פרטים או נתונים אחרים, כמו למשל הפס המגנטי המוטבע בכרטיס.

ה. תיקון נוסף נוגע להוראת העונשין בדבר שימוש בכרטיס אשראי ללא כיסוי. מדובר בלקוח המשתמש בכרטיס אשראי או מוסר לאחר כרטיס אשראי בידיעה שהוא עלול להשתמש בו, וזאת כשהוא יודע שהשימוש יגרום לחריגה מהמוסכם בחוזה כרטיס האשראי או שאין לו יסוד להניח שהשימוש יהיה במסגרת המוסכם.

בסיפא של סעיף 19, שאותו מוצע לתקן, נקבע שלא תהיה זו עבירה אם סילק הלקוח את סכום החריגה בתוך עשרה ימים מיום שנדרש לכך. מנוסח זה עולה, שמדובר בעבירה על תנאי, אשר הלקוח יכול למחוק אותה בדרך של תשלום החריגה. נראה עדיף לאמץ את ההסדר הקיים לגבי משיכת שיק ללא כיסוי – סעיף 432 לחוק העונשין – ולקבוע חזקה שמי שלא סילק את החוב בתוך עשרה ימים מיום שנדרש לכך, כאילו ידע מראש על החריגה.

אלה הם התיקונים שהוצעו על-ידי אלה שמומחים בנושא, ואני מבקש מכם להעביר את החוק לדין בוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה רבה, אדוני.

היו"ר י' עזרני:

תודה. ובכן, רבותי, אנחנו עוברים כעת לדין. יש כאן רשימה מאוד ארוכה. אני מאוד מבקש: בלי שאלות, לא אתן שאלות, ולהקפיד על מסגרת הזמן.

ראשון הדוברים – חבר הכנסת יורם לס; איננו נוכח. אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשפטים, לצערי הרב, הצעת החוק בקשר לנושא של החיובים הבאים בגין קנייה בתשלומים או בתשלומים נדחים, לדעתי בטעות גדולה יסודה. אני רוצה להסביר מדוע. זה קצת מסובך, אני מקווה שאני אצליח להסביר.

היום יש מצב שאדם הולך לקנות סחורה מסוימת בתשלומים נדחים. הוא בא לחנות ומבקשים ממנו לשלם על החשבון והוא יקבל את הסחורה בשלב מאוחר יותר. אם הוא צריך להוציא את הכסף מכיסו, הוא מסתכן בכך שאם, חס וחלילה, אותו ספק יפשוט את הרגל, הוא לא יקבל את התמורה, הוא מאבד את כספו. כמובן, הדבר מאוד לא טוב, וזאת צרה צרורה שצריך להגן על הלקוחות מפניה. אבל מי יכול להגן על הלקוחות הכי טוב? אך ורק הלקוחות, הם בעצמם. אנחנו מכירים את האמרה הידועה: CAVEAT EMPTOR – ייזהר הקונה. אבל כאן, בעניין הזה הוא לוקח אחריות, הוא יודע: אם אני, חס וחלילה, אתן את הכסף, והספק הזה הוא לא מספיק טוב, אני עלול להפסיד את כספי, לכן אזהר מלתת את הכסף. ואז חלים כללי הזהירות, והמשק פועל בצורה טובה יותר.

עכשיו, מה אתה מציע? מההצעה שלך עולה מצב כזה: במקום ללכת עם הכסף שלו, הוא ילך עם כרטיס אשראי. הוא יחייב את כרטיס האשראי, הספק ייקח את הכסף, ונניח שלא יספק את הסחורה כי הוא נפל או ברח או קרה לו משהו, הכסף אצלו. לקונה אין בכלל מה לדאוג, הוא גם לא ייזהר, כי הוא יודע שבכל מקרה חברת האשראי, שכבר נתנה את הכסף לספק, היא תצטרך לשלם.

אתה אומר: אנחנו באים כאן לתקן תקנה שהיא לטובת ציבור הלקוחות. עכשיו הלקוחות יוכלו ללכת לעשות את הקניות בלי לפחד שחס וחלילה יקרה להם משהו. אבל אתה יודע יפה מאוד, אדוני שר המשפטים, שחברות האשראי לא חיות רק לשם שמם. כאשר יש עלויות נוספות, וזה בסיס לעלויות נוספות, זה יחזור על גב הקונים.

נכון שכמה קונים, שאולי היו נופלים, כעת יהיה להם פיצוי כי יחזרו לחברת האשראי ויקבלו פיצוי עבור מה שקרה, הם לא יצטרכו לשלם את התשלומים. אבל בסך הכול, הציבור ישלם יותר. למה? כי אלמנט הזהירות המונח ביסוד תהליך קנייה ומכירה מקדמת דנא, מיום שנולד המסחר, מיום שנולדו

הקונה והמוכר – תפקידו של הקונה לדאוג שמא הוא לא יקבל את הסחורה, שמא הסחורה פגומה, וזה הבלם הטוב ביותר מפני מעשי נוכלות.

אבל אתה בא בהצעה הזאת ואומר לו: אל תיזהר. תן את כרטיס האשראי, ו"רוטשילד ישלם", חברת האשראי תשלם. אתה גורם לו לרשלנות, אשר בסופו של דבר תעלה כסף למשק כולו, לציבור הצרכנים כולו, והשכר יצא בהפסד.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני, חבר הכנסת מיכאל איתן. חן-חן על ההקפדה על הזמן. בבקשה, חבר הכנסת רענן כהן.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, עולם הצרכנים עובר היום יותר ויותר לכרטיסי אשראי. אם אני מתבונן בהצעת החוק המועלית כאן היום, הבאה לתקן ולומר שהלקוח אינו אחראי לזיופים שנעשו בשוברים שהוא חתם עליהם, ואין לחייב לקוח בעבור סכום שצוין ברישום מזויף, אני מוצא שתיקון זה הוא עניין של מה-בכך ואינו משנה דבר.

אדוני השר, אין כל בעיה לבעל עסק לזייף שוברי תשלום של קונה לאחר שזה יצא את פתח בית-העסק. תמיד נהגו חברות כרטיסי האשראי להתחשב במצבו של בעל כרטיס האשראי ולבטל את החיובים. עם זאת, טוב שמבחינה חוקית יקבל הדבר תוקף.

אולם התיקון השני בחוק הוא הבעייתי. הצעת חוק זו באה להחיל שיטות אשראי שונות שעומדות בפני הלקוח, אם עסקות הנעשות בין לקוח לבין בית-עסק ואם עסקות הנעשות בין הבנק ללקוח. מחד גיסא, ללקוח תהיינה יותר אפשרויות עכשיו, אך מאידך גיסא, אנו עלולים למצוא את עצמנו במצב, שרוצים להיטיב עם הציבור הרחב אך לא עושים זאת.

אדוני השר, אני חושש שהבנקים לא יעמדו בהסדר החדש. אם אתאר תסריט קצר – אדם מקבל אשראי מהבנק ומשלם לבעל העסק, וכאשר צצה ועולה בעיה, הלקוח מבקש להפסיק לשלם. הבנק נמצא אז בדילמה, היכן ימצא את בעל העסק או את הספק? כך ייתכן מצב, שלא יינתן להפעיל את השיטה, כי הבנק לא יאשר את האשראי לקניות בתשלומים, אלא רק לעסקות המתבצעות במקום ונותנות תמורה מיידיית לכסף.

הבנקים מצדם לא יודעים מה קונה הציבור, מה יש בתשלומים, ולכן הם עלולים לשקול שנית את שיטת האשראי, אולי להצר אותה ואולי לבטלה כליל.

אינני מתנגד לחוק, כי הוא חשוב וטוב. אבל נדמה לי שצריך למצוא דרכים נוספות כדי להבטיח את ציבור הצרכנים. אני תומך בגישה שאיננה דוחקת את בעיות הציבור לפינה, אבל אני מציע לבדוק את

העובדה, שמצד אחד אנו מגינים על ציבור הצרכנים, אולם מצד שני אין אנו נותנים לציבור ליהנות מההגנה שהחוק ביקש להעניק לו.

אדוני השר, בהזדמנות זו ברצוני לברך מעל במה זו את חברות האשראי, שהחליטו בעקבות מבצע "דין-וחשבון" להוריד חלק מהעמלה. הגיע הזמן שהעמלה בחברות האלה תהיה קטנה יותר, ושהחברות ינהגו לגבי כל עם ישראל כפי שנהגו בעקבות מבצע "דין-וחשבון".

היו"ר י' עזרן:

תודה. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה נוכחת. חבר הכנסת רון נחמן – אינו נוכח. חבר הכנסת חגי מירום – אינו נוכח. חבר הכנסת אברהם פורז – אינו נוכח. חבר הכנסת מאיר שטרית – אינו נוכח. חבר הכנסת גונן שגב, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עד שיגיע תורי אני יכול לצאת להתקשר?

היו"ר י' עזרן:

כן, אדוני יכול להתקשר גם לאוסטרליה. יש לו בהחלט זמן, כי יש המתנה.

גונן שגב (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד שר המשפטים, ראשית, בדברי ההסבר נפלה טעות כתיב. בטור השני בעמוד 200 כתוב "הסק" וצריך להיות "הסר" – "למען הסר ספק". אבל לא בגלל זה עליתי לכאן.

שיטת כרטיסי האשראי וכל נושא התשלומים תמיד מהווים בעיה של מוסר תשלומים ושל יחסים בין קונה לספק. היחסים האלה רגישים מאוד ומופיעים בחוקים רבים מאוד בספר החוקים שלנו.

בהתייחסי לנושא של יחסים בין לקוח לספק, הייתי תמיד מייחס לשניהם אותה רמת אמינות. אבל בחוק הזה מסתמן איזה הבדל בין רמות האמינות שאתה מייחס לספק לבין אלה שאתה מייחס ללקוח. החוק הזה רובו ככולו מתייחס לשאלה, האם נעשה זיוף בסכום, האם נעשה זיוף במסמך שהוא הרשאה לתשלום, או, לחלופין, יש גם הנושא של אם לא סופקה סחורה וכו' וכו'.

אני חושש מאוד, שחוק כזה ייצור הרבה מאוד פרצות דווקא אצל הלקוחות ויגרום לירידה במוסר התשלומים או לשימוש לא הולם בפתח שניתן בחוק למשלם, דהיינו ללקוח.

אני חושב, שכמו שהגענו להחלטה בעניין ההמחאות, אם כי זה עדיין לא מיושם, צריך להיות דין שווה גם לגבי כרטיסי אשראי. גם המחאה אפשר לזייף, גם המחאה אפשר לשנות, גם אחרי מתן המחאה דחווה ניתן לא לספק את הסחורה. אבל עדיין אסור לבטל המחאה ודינה כדין כסף. כך צריך להיות גם לגבי כרטיסי אשראי.

אני טוען שהבעיה העיקרית בחוק הזה, שאני מתנגד לו, היא ההתייחסות אל קהל הספקים כאל בעייתיים, בעוד קהל הקונים בחוק שלך מופיע כאנשים שאין אתם שום בעיה ביחסים שבין קונה לספק. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת גונן שגב. חבר הכנסת יצחק לוי – אינו נוכח. חבר הכנסת סאלח טריף – גם הוא אינו נוכח. חבר הכנסת שלמה בוחבוט, חבר הכנסת שאול יהלום, חבר הכנסת יוסף בא-גד, חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, חבר הכנסת סילבן שלום – כולם לא נוכחים.

חבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה.

יוסי כץ (העבודה):

אני מוותר.

היו"ר י' עזרן:

מוותר, תודה.

אם כן, רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מגן. או, אמרתי לו שהוא יכול ללכת להתקשר לאוסטרליה, ולא ידעתי שאוסטרליה היא מעבר לדלת כאן. זה משהו מיוחד. רק בכנסת ישראל היבשת הזאת יכולה להיות כל כך קרובה. אנחנו ניתן לחבר הכנסת דוד מגן את האפשרות לדבר אחר כך, כי זו אשמתי.

חבר הכנסת חיים דייין – אינו נוכח. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – גם הוא אינו נוכח. אני רואה שכרטיסי האשראי אינם מעניינים כל כך. חבר הכנסת דוד מנע, חבר הכנסת אבי יחזקאל, חבר הכנסת בנימין טמקין – כולם לא נוכחים. חבר הכנסת יעקב שפי, בבקשה. סוף-סוף יש מישהו שנוכח.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אפשר להתחיל לצלל.

היו"ר י' עזרן:

לא, לא להגזים. בבקשה, חבר הכנסת שפי.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תיקון החוק מגן על האזרחים התמימים שאינם עורכים מעקב אחר חיוב הכרטיס לעומת הביצוע בפועל. אזרחים רבים, עקב טרדות היום-יום, מאמינים ביושרם של הספקים, ולדעתי, רוב רובם של הספקים אכן מגלים יושר, ורק בודדים, שמספרם בטל בשישים, אינם נמנים עם שכבת הספקים הישרים. מאחר שהבודדים עלולים לגרום למצב, שבו האזרחים התמימים יאבדו את אמונם ברוב רובם של הספקים הישרים, הרי הצעת תיקון החוק באה לשרת הן את הלקוחות והן את הספקים.

העונש הצפוי למחזיק בחומר או במכשיר המיועדים לייצור כרטיס חיוב של מנפיק או להדפסה על גביו ללא הסכמת אותו מנפיק הינו עונש מרתיע, ולדעתי ימנע בעתיד את המעשים השליליים.

מנגד – וזאת בהמשך לדבריו של חבר הכנסת גונן שגב, שרק צד אחד נחשב לצד החיובי – עוסק תיקון החוק גם בלקוח המשתמש בכרטיס אשראי או המוסר לאחר את כרטיס האשראי, אף שידע שהשימוש יגרום לחריגה מהמוסכם בחוזה הכרטיס, והתיקון הזה מגן על הספק.

לכן תיקון החוק הינו חיובי, ואני אתמוך בו. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת אלכס גולדפרב – גם הוא אינו נוכח. חבר הכנסת אליעזר זנדברג – אינו נוכח. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, טוב עשה שר המשפטים שחזק בהצעת החוק הזו את ביטחוננו של האזרח שעה שהוא רוכש בכרטיס אשראי נכס אצל ספק כלשהו בחנות, בבית-מלון, ב"המשביר" ובכל חנות שהיא, והיום, על-פי סעיף 2 להצעת התיקון, הוא בעצם מוגן מפני מצב שבו סחורה שהוא רכש בתשלומים לא סופקה לו. אנשים חושבים או חשבו, כי שעה שהם הולכים וקונים מקרר באיזה מקום ומשלמים תמורתו בעשרה תשלומים דרך כרטיס האשראי, בצורה כזאת שהם מחויבים, באמצעות כרטיס האשראי, גם בריבית, הרי אם המקרר לא יסופק להם, או יסופק להם מקרר פגום, והם ירצו

לקבל את הכסף בחזרה, העסקה הושלמה ביום שבו הם חתמו על אותו שובר של כרטיס האשראי, והם אמורים להמשיך לשלם אותם תשלומים גם אם יצרן או ספק המקררים פשט את הרגל.

אנחנו מכירים את הנושא הזה בצורה אקוטית הרבה יותר בתחום חתימה על שיקים ומתן שיקים. אנחנו מכירים את המצב שבו אדם רוכש, שוב בתשלומים, אבל במקום לעשות זאת באמצעות כרטיס אשראי הוא עושה זאת באמצעות מתן שיקים לשיעורים, לעשרה תשלומים, מדי חודש בחודשו, ואם הוא לא מבצע הגנות מסוימות בגוף השיק, למשל: ציון "למוטב בלבד", "לא סחיר", הוספת "קרוס" וכיוצא באלה – ואני אומר מראש שאינני נותן כאן חוות דעת משפטית איך לכתוב שיק – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

אלי גולדשמידט (העבודה):

ויש עוד אפשרות, כאשר אתה מוחק את המלה "לפקודת" וכותב: "ל", ובכך אתה מגביל את הסחירות של אותו שיק, כי אם הסחירות תמשיך לפעול, יכול מקבל השיק להמחות את השיק לצד ג', וגם אם הסחורה לא הגיעה לאדם שהזמין אותה ונתן את השיק, כי ספק הסחורה פשט את הרגל או נעלם מהארץ או סתם נכנס להליכי הוצאה לפועל ולכן אי-אפשר לגבות ממנו את הכסף, אותו צד שלישי יגיש את השיק לביצוע נגד אותו לקוח תמים, ולמרבה הצער, הלקוח התמים הזה יצטרך לשלם. אנחנו בעידן של – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זה נשמע כמו שידור "כלבוטק".

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני חושב שבנושא הזה תוכנית "כלבוטק" עשתה שירות מצוין לאזרחים, כאשר מדי פעם היא הראתה מצבים, שבהם לקוחות נכנסו לבעיות קשות מאוד ולא היה להם שום סעד.

אשר למסלול של כרטיסי אשראי, החוק הזה בעצם מגן על הלקוח מפני מצב שבו סחורה לא תסופק לו אף שהוא חתם על כרטיס האשראי. כאשר כרטיס האשראי, קרי: השובר, לא יכול להיות נסחר לצד ג', הנושא הזה הופך את הצרכנות לצרכנות בטוחה הרבה יותר, אמינה הרבה יותר, וזה ימנע מצבים שבהם אנשים גם ישלמו וגם ימצאו את עצמם ללא סחורה, ועל כך יבורך שר המשפטים.

מיכאל איתן (הליכוד):

ואם אדם ילך לבנק, ובמקום לפנות לחברת "ויזה", לחברת אשראי, ייקח הלוואה של 1,000 שקל לקניית מקרר ויתחייב לשלם בעשרה תשלומים, האם הוא לא יצטרך להחזיר את ההלוואה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

הוא יצטרך להחזיר את ההלוואה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גולדשמידט, אני מבקש שלא להמשיך את הוויכוח אתו, כי זמננו מאוד מוגבל.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אולי תופיע ב"כלבוטק" ותסביר את הדברים. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, חבר הכנסת דוד מגן, ואחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת דן תיכון, ואם הוא לא יהיה כאן, הרי חבר הכנסת מגן יהיה אחרון הדוברים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

אני מצטער מאוד, צר לי.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נכבדי שר המשפטים, בקריאה ראשונה של הצעת החוק התגובה הראשונית היא, שזו הצעת חוק ברורה מאליה, ואני מאמין שאם מצאתם לנכון ומצאתם צורך להדגיש כאן תיקונים בסעיף 6א ובסעיף 10, בוודאי עשיתם זאת על רקע דיונים משפטיים בשאלות שנתעוררו בבתי-משפט.

הייתי מבקש, ברשותך, שר המשפטים, להתייחס לדיספרופורציה בעונשים המוטלים על עבירות בגין סעיף 18 ועל עבירות בגין סעיף 19. מצד אחד, בסעיף 18 אתם מציעים כי מי שיבצע עבירה כה חמורה, ואני מצטט: "המחזיק בחומר או במכשיר המיועד לייצור כרטיס חיוב של מנפיק או להדפסה, למחיקה, להוספת נתונים או לעריכת שינויים על גבי כרטיס חיוב של מנפיק, והכול ללא הסכמת אותו מנפיק, דינו – מאסר חמש שנים". כשאני מדבר על דיספרופורציה, אני חושב שהסעיף הזה צריך לכלול, בצד עונש המאסר, שצריך להיות יותר מחמש שנים, גם קנס שיעלה בקנה אחד עם גובה הנזק שאותו עבריון יגרום.

לעומת זאת, בסעיף 19, כאשר אדם מושך מחשבונו יותר ממה שמותר לו, אתם קובעים מאסר עד שנה, וקובעים גם תנאי, שהוא חייב להיעתר לפנייה של הבנק או של המנפיק בתוך עשרה ימים. דומני שעשרה ימים הם זמן לא סביר, צריך להרחיב את היריעה בתחום הזה, ודומני שעונש מאסר של שנה גם על עבירות כאלה, שחלקן ודאי יכול להיות בתום לב או בטעות, בשכחה וכו', הוא עונש כבד מדי.

אשמח מאוד, אדוני השר, אם תואיל להתייחס במיוחד לשני הסעיפים הללו – 18 ו-19; להחמיר בסעיף 18, להקל בסעיף 19, ובהזדמנות הזו גם נלמד את רוח הסעיף, סעיף 432 בחוק העונשין, שאותו אתם מזכירים בדברי ההסבר, הכול בהתייחס לסעיף 19.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן. ובכן, אדוני השר, אם אתה רוצה להתייחס, בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

היו"ר י' עזרן:

קראנו לאדוני ואדוני לא היה פה, אני מצטער, לא אוכל. פשוט, היום עמוס במיוחד. בחפץ לב. כבר ביקשו לפניך וסירבנו.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שמעתי דברים מפי המתדיינים, והיתה לי תחושה שאנשים ערים מאוד לאינטרסים של המנפיקים, שהם בדרך כלל הבנקים או חברות האשראי, שמא אנחנו באים היום לקפח אותם. דברים נלמדו כאן מתוך גזירה שווה במידה רבה למה שקורה היום בעולם השיקים, כאילו לא ירדה עלינו מכת השיקים ללא כיסוי ולא נכוונו במוסר תשלומים נמוך או בעייתיות, וסוף סוף כמה זמן לאחר שהומצאו השטר והשיק, גילו גם את התגלית החדשה של כרטיס האשראי, שלפחות נדמה היה שייחודו בכך שכרטיס אשראי הוא כסף, ומי שעומד מאחוריו ומי שמנפיק אותו יעמוד אחר ההתחייבויות, ומי שמציג כרטיס אשראי ומשלם בו מניח שמקבלו של כרטיס האשראי, בייחוד לאחר שבדק וגילה שזה לא כרטיס אשראי גנוב ולא אבוד ולא ביקשו לבטל אותו – מי שמשלם בו משלם טבין ותקילין. מדוע? משום שמי שמוציא את כרטיסי האשראי מנהל את עסקיו כך שהוא יודע שהוא בדק את יכולתו של המחזיק בכרטיס האשראי לשלם חובות, והוא לא נותן כרטיס אשראי באותה קלות שבה, למשל, הבנקים מחלקים שיקים, כי לגבי שיק אין לבנק שום אחריות – אם החותם על השיק לא ישלם, לא ישלם, לבנק לא יבואו ויאמרו לו: שלם אתה, כי מישוה משך שיק מתוך חשבון של הבנק שלך; לא, באים רק אל המושך או אל האוחז.

שמעתי כאן הערות מסוימות שנקשרו לבעיות המשק, מתוך הנחה שאנחנו באים ורוצים כאילו להשוות, או אולי הם רוצים, להשוות את כרטיסי האשראי לשיקים, ולא היא. אני חושב שמן הראוי לנסות להפריד ולהקפיד על כך שלא יהיה גורלם של כרטיסי האשראי כמו גורלם של שיקים היום, ועוד לא מסתובבים כרטיסי אשראי ללא כיסוי, ושיקים מסתובבים. על סמך הנחת היסוד הזאת שהיתה לכמה מהדוברים, אני חושב שבכך גם התשובה על השאלות שהם שאלו – שכל המטרה היא להבהיר שאכן כרטיס האשראי איננו שיק.

היו"ר י' עזרני:

דומני, אדוני השר, שיש קרוב ל-650,000 שיקים לא מכובדים. כך שמעתי פעם, מספר מפחיד כזה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אומר כבוד היושב-ראש שיש כ-650,000 שיקים לא מכובדים, כך הוא שמע. אני עוד לא שמעתי שיש 650,000 כרטיסי אשראי שהם בבחינת תשלום סרק.

נשאלו פה שאלות לגבי זיוף הכרטיס, מי יישא בנזק. אנחנו אומרים: המנפיק יישא ולא הלקוח, וזה מתחייב מאחריותו של המנפיק.

לגבי השאלה שלך, חברי דוד מגן, ראה נא, יש בכל זאת הבדל בין העבירה בסעיף 18 לבין העבירה בסעיף 19. העבירה בסעיף 18 מדברת באדם שמחזיק במכשיר שמיועד לייצר כרטיסי חיוב של מנפיק או להדפיס, למחוק, להוסיף נתונים, עריכת שינויים על גבי כרטיסי חיוב של מנפיק, ויש הנחה שאם הוא עוסק בייצור, בזיוף, של כרטיסי אשראי, הוא לא עושה זאת בכרטיס אחד או בשניים, הוא עושה פה תעשיית זיוף של כרטיסי אשראי. ולא צריך לומר לך איזו מידה של נזק זה יכול לגרום לאמון בכרטיסי האשראי, כשיתחילו להסתובב כרטיסי אשראי מזויפים. לכן העונש הוא חמש שנים, וכשניתן עונש של חמש שנים, יש בחוק העונשין אקוויוולנט של קנס, ולכן בית-המשפט יכול להעניש במאסר, יכול להעניש באקוויוולנט הקנס, לפי ההוראות הכתובות בדיני העונשין.

דוד מגן (הליכוד):

אני סברתי, אדוני השר, שצריך לתת יותר מחמש שנים, שצריך לשקול עונש חמור יותר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם אדוני מציע לשקול עונש חמור יותר, הרי הדבר יישקל ודאי בוועדה.

דוד מגן (הליכוד):

את זאת הצעתי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

לגבי העבירה השנייה, כאן מדובר במצב שבו הלקוח משתמש בכרטיס אשראי בידיעה שהוא רושם סכום ומזייף אותו באופן שחורג ממה שבעצם אמור היה המנפיק לשלם. כאן העניין הוא בזיוף של שובר מסוים, ונזקו יכול להיות גם גדול, אבל זה נראה נזק במקרה מסוים, ולכן השלכתו קטנה יותר על המערכת, וסברנו שניתן להעניש בעונש מרבי פחות.

אבל עניינים אלה ודאי יישקלו בוועדה, כמו כל ההערות שהושמעו כאן, ולכן נראה לי שמבחינה כלכלית חשוב לשמור על כרטיסי האשראי וליצור נורמות בריאות.

לך, חבר הכנסת מיכאל איתן, אני רק אומר, שגם היום אפשרי תשלום נדחה, ואפשר יהיה גם להבא לשלם תשלום נדחה. אנחנו לא באים לשנות כאן סדרים של אחריות. הם קבועים בחוק העיקרי ולכן הם לא הוסדרו היום כאן בתיקון. כל מה שביקשו כאן זה לבחון את הסוגיה של עצירת התשלומים ולא את סוגיית האחריות לשלם.

לכן, אני מבקש לתת הזדמנות למומחים להופיע בפני הוועדה להסביר את העניינים הללו, ולהעביר הצעת חוק זו לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר.

רבותי, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה ראשונה על הצעת חוק כרטיסי חיוב (תיקון), התשנ"ג-1993. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 13

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 18

נגד – 1

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק כרטיסי חיוב (תיקון), התשנ"ג-1993, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

אני קובע שהחוק עבר בקריאה ראשונה ויעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט, לשם הכנתו לקריאה שנייה ושלישית. תודה, רבותי.

הצעת חוק המפלגות (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק המפלגות (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. בבקשה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שמח וגאה להציג את החוק, שמייד אפרט את פרטיו וענייניו, והוא נועד בעצם ביסודו של דבר להסדיר את כל הממדים הכספיים של מימון הבחירות המוקדמות במפלגות. החוק הזה נועד להטיל מגבלות, איסורים, לקבוע זכויות, להגדיר חובות במערכת הבחירות המוקדמות בתוך המפלגות, כדי לשמור עד למירב על ניקיונה של שיטת הבחירות הזו, שהפכה היום כמעט לנחלת כל המפלגות, ואני מניח שבבחירות הבאות תהיה נחלת המפלגות כולן. זהו בעצם הרקע להכנת החוק הזה.

בעקבות מפלגת העבודה עברה גם תנועת הליכוד, ועל-פי הערכת רבים גם שאר המפלגות תעבורנה לקראת הבחירות הבאות לכך שההתמודדות לקראת התייצבות ברשימה מקומית או ארצית תיעשה בבחירות מוקדמות בתוך המפלגות. והנה עד היום בעצם המדינה נמנעה מלהתערב בתחום הזה, כמובן משום שהתחום הזה הוא חדש. קביעת הנורמות, האיסורים, הזכויות, החובות, נשארה כולה בסמכותה של המפלגה, ובעצם גם אם זה לא נכון פורמלית, בעצם כל מועמד יכול היה לקחת סכומים גבוהים מאוד, כמעט מכל מממן, לא היו הגבלות כמעט על המממנים, בשם כל מטרה, בלי שאיש בעצם יכול היה באופן מעשי לדעת במה מדובר, בכמה מדובר, מי נותן, לשם מה נותן המממן למועמד, וכיצא באלה.

והנה, עוד בכנסת הקודמת הוגשה הצעת חוק של חבר הכנסת פורז, קצרה, עניינה היה משפט אחד, שנועד לקבוע תקרה לתרומה המרבית שאותה יוכל לקבל מועמד בבחירות מקדימות. אחרי שההצעה עברה בכנסת הקודמת בקריאה ראשונה, בכנסת הזו, אחרי שהחלנו עליה את דין הרציפות, ביקשתי בהזדמנות חגיגית זו לארגן, להסדיר את הנושא כולו, ולא רק את שאלת התרומה. ביקשנו, פנינו אל המכון הישראלי לדמוקרטיה, שעשה עבורנו עבודה יוצאת מן הכלל, הכנה מדוקדקת עם ממד השוואתי, שהביא בפני חברי הכנסת את הפרטים ואת המידע על הנהוג בעולם.

על יסוד ההצעה הזאת והעבודה המשובחת של המכון עבדה הוועדה. בתוך הוועדה, ופה יש לומר, ללא מחיצות מפלגתיות, נוצרה קבוצת חברים שידעה, כפי שהגדיר זאת חבר הכנסת מרידור, שזוהי אולי הכנסת האחרונה שיכולה עוד לחוקק חוק נוקשה בעניין הזה ולהפעיל אמות מידה קפדניות, נוקשות, על מה שעלול להיות מכשלה גדולה. משום שהקשר – הצומת הזה של פוליטיקה וכסף – אם איננו מפוקח, עלול להיות מכשלה גדולה.

ובכן, אנחנו באים בהצעת החוק הזאת להסדיר, לארגן ולהגדיר את הצד התקציבי-המימוני של הבחירות המקדימות בתוך המפלגות אחרי שהבחירות ברמה הארצית, הפיקוח עליהן והסדרתן כבר נעשו לפני שנים. עתה אנו באים לארגן את הבחירות הפנימיות בתוך המפלגות.

באילו נושאים עוסקת הצעת החוק? אני אמנה אותם אחד לאחד ואחר כך אבהיר את עיקרי הצעת החוק.

הצעת החוק הזו בעצם מתייחסת לשאלות הבאות. היא עונה על השאלות: 1. כמה מותר לכל מועמד לקבל; 2. ממי אסורה התרומה, ממי אסור למועמד לקבל; 3. מה הן המגבלות על התורם ומה היא תקרת התרומה של התורם; 4. כמה מותר למועמד לקבל, כלומר מה היא תקרת התרומה – זכרו, זו היתה תחילתו של החוק, כלומר האדן שעליו בנינו ותלינו את הבניין כולו; 5. כמה מותר למועמד להוציא, מה היא תקרת ההוצאות; 6. מה קורה למועמד שנותר עם עודפי כספים בכיסו; 7. חובת הדיווח על כל התורמים; 8. חובת ניהול חשבונות של כל מועמד, הוא מחויב בניהול חשבונות; 9. פומביות רשימת התורמים.

כללים אלה יחולו על כל המועמדים המעמידים עצמם לבחירות לתפקידי ראש ממשלה, שר, חבר כנסת, ראש רשות או חבר מועצת רשות בתוך המפלגה, לקראת היותם מועמדים לתפקידים שזה עתה מניתי.

מה הם עיקריו של החוק, אחרי שמניתי את הסוגיות שבהן טיפלנו? ראשית, החוק קובע את מועד הבחירות, כלומר ממתי עד מתי יוגדר הקמפיין – מערכת הבחירות. אנחנו הגדרנו זאת בתקופה הזאת כתשעה חודשים לפני יום הבחירות עצמו. כלומר, מתשעה חודשים לפני יום הבחירות ועד יום הבחירות כל הכללים, כל האיסורים, כל התוכניות, כל החובות יחולו על כל מועמד.

ממי מקבלים, ממי מותר לקבל? החוק קובע איסור על קבלת תרומה מתאגיד בארץ ובחוץ-לארץ. החוק קובע איסור קבלת תרומה בעילום שם. התרומה, אם כן, מותרת רק מיחיד, שאיננו בעילום שם, ושאננו כמובן תאגיד.

החוק קובע, וזה אחד מעיקריו – ואני אתייחס בסוף לגובה הסכום ואסביר אותו – כמה מותר לקבל, מה גובה התרומה המקסימלי. בסוף עוד אציין את חלקו של כל גורם בהכנת החוק הזה, אבל פה אני מוכרח לציין לשבח את עמדתה של מפלגת העבודה, שבעצם הכריעה בנושא הזה. הצעת החוק קובעת, שהגובה המקסימלי של תרומה שיוכל לתרום תורם או יקבל מועמד הוא 5,000 שקלים.

בהמשך קובע החוק מגבלה על התורמים. התורמים לא יוכלו לתרום יותר מאשר פי-שלושה מגובה התרומה המקסימלי, כלומר לא יותר מ-15,000 שקלים. הגיונה של הוועדה – יש גם הסתייגויות בעניין הזה – אמר שאיננו רוצים להתיר מצב, שבו בעל הון עתיר נכסים וממון יוכל לתרום או ליצור זיקה בינו לבין קבוצה גדולה מדי של מועמדים.

הסוגיה הבאה היא תקרת ההכנסה וההוצאה. קבענו אותה תקרה להכנסה שמותר למועמד לקבל ולהוצאה שמותר לו להוציא במהלך מערכת הבחירות. כאמור, מערכת הבחירות היא תשעה חודשים. גם פה אני רוצה בפעם השנייה לשבח את עמדתה של מפלגת העבודה, ועל כך אני חושב שהכנסת צריכה להודות לה, שהורידה את גובה תקרת ההוצאה וההכנסה שהתאחדנו עליו בתחילה. בזכות מפלגת העבודה הוועדה מציעה, שתהיה תקרה להוצאות של כל מועמד; מועמד לא יוכל להוציא יותר מ-150,000 שקלים בכל מערכת בחירות.

כאן אני רוצה לעמוד על נקודה חשובה מאוד. החוק קובע תקרות, כאשר הוא קובע בכל סעיף רלבנטי שבו קובעים תקרות, שהמוסד המפלגתי המפקח, בידיו כל הזכויות להוריד את התקרה עוד למטה. כלומר, המחוקק אומר, אנחנו צריכים להתערב בנושא הזה בגלל העניין האתי המרכזי, בגלל הצומת המסוכן הזה שבין ממון לפוליטיקה, אבל המוסד המפקח המפלגתי המנהל את הבחירות יוכל להוריד את התקרה כרצונו.

כאמור, קבענו תפקיד חשוב מאוד למפלגה בכל סעיפי החוק, והמדינה קובעת מסגרת ובתוכה אנחנו מתירים חופש פעולה רב ביותר למפלגה, כל עוד היא עונה, כמובן, על הפרמטרים שקובעת החקיקה הראשית.

עמיר פרץ (העבודה):

למה צריך לתת תפקיד למפלגה?

עמנואל זיסמן (העבודה):

מדוע להשאיר תפקיד למפלגה?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חבר הכנסת זיסמן, מדוע השארנו תפקיד למפלגה? אני אומר למה. אנחנו קובעים שתקרה לקמפיין היא 150,000 שקלים. מספר הבוחרים במפלגה שלי שונה לחלוטין ממספר הבוחרים במפלגה שלך, ולכן אתה מוכרח לקבוע תקרה לפי המפלגה הגדולה. הלכנו לפי המערך והליכוד. ופה מפלגת העבודה נקטה עמדה וכולנו הלכנו אחריה, והודיתי למפלגת העבודה על כך. אני מניח שבמפלגה שלי התקרה תהיה נמוכה הרבה יותר. אבל גם בתוך המפלגה שלך יש הבדל בין מי שמתמודד בפריימריס הארציים לבין מי שמתמודד במחוז. כלומר, נשארת האפשרות של דיפרנציאציה על-פי קביעת המפלגה ולא על-פי קביעתה של הכנסת.

עמיר פרץ (העבודה):

למה בחוק? הרי כל מפלגה יכולה להטיל על עצמה מגבלה. אם מפלגה רוצה להגביל את עצמה היא תוכל להגביל את עצמה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חבר הכנסת פרץ, אני מענה לך על זה. מאחר שראיתי את הפרסום השבוע בעיתונות, איזה אחוז מן המועמדים הגיש דיווח מלא על-פי קביעת המפלגה ואיזה אחוז לא הגיש, מי שקרא את הדיווח הזה וניקיון כפיה של הפוליטיקה הישראלית חשוב לו, יודע שהמחוקק חייב להתערב בעניין הזה ולא להותיר את זה אך ורק בידיה של המפלגה, שהיא בדרך הטבע נטולת סנקציות, נטולת יכולת ענישה ויכולת אכיפה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני עוד יותר מתחזק בדעתי, שלא צריך להשאיר למפלגה. נראה מה היא תעשה עם כל המועמדים לרשויות המקומיות. בנושא הזה המפלגה נכשלה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חבר הכנסת זיסמן, מאחר שאני הייתי מהמחמירים בין חברי הוועדה, אם תצליח להעביר את עמדתך במפלגה שלך, יהיה רוב בוועדה להחמיר עוד יותר.

הנושא הבא. קבענו, כאמור, כפי שהסברתי קודם, חובת החזר תרומות, כלומר, אם גובה התרומות עולה על המותר חלה חובת החזר. קבענו למי יוחזרו התרומות וכיצד ייעשה הדבר בתחום ניהול החשבונות. רשם המפלגות הוא שיוציא את ההנחיות כיצד לנהל חשבונות, מי חייב בניהול חשבונות. מי שיוציא סכום קטן מאוד על-פי קביעת רשם המפלגות לא יצטרך להגיש דיווח, אבל ככלל חובת ניהול חשבונות מתוקנת ומסודרת על-פי קביעות רשם המפלגות.

הנושא הבא חשוב לא פחות, אולי הוא אחד מהיסודות המרכזיים ביותר של החקיקה הזאת. אני מתריע בפני כל חברי הכנסת להיזהר פן נפגע ביסוד הזה, שעליו אני עומד לדבר, והוא חובת הדיווח ופומביות רשימת התורמים. זהו לב החוק הזה ויסוד החוק הזה. כלומר, אין ליצור מצב שבו תיווצר תלות או תיווצר זיקה שאיננה ידועה לציבור.

אני רוצה להרחיב מעט בעניין הזה. התלבטנו הרבה מאוד בעבודת הוועדה, וזו היתה באמת עבודה ממושכת ביותר, שהושקעה בה גם עבודה גדולה מאוד של הפרקליטות ושל היועץ המשפטי לממשלה, בסוגיית חשד השוחד – זאת היתה אחת הסוגיות שדנו בה אולי יותר מכל סוגיה אחרת, ואני מודה שלא מצאנו פתרונות חדשים, למרות מאמצים של קבוצת חברי כנסת, בראשם אולי חבר הכנסת מרדור, שניסתה למצוא פתרונות חדשים, אבל לא הצלחנו למצוא פתרונות חדשים.

בכל אופן, מה הם הפתרונות שאנחנו מציעים? לפני שאני אומר מה הם הפתרונות, אני אציג את הבעיה. בצומת הזה של הבחירות המקדימות, האפשרות של יצירת מצב של שוחד, שבו אדם נותן כסף בבחינת "שלח לחמך", בציפייה שהמועמד, אם ייבחר, יחזיר לו כגמולו – מספר ההזדמנויות הללו הוא של מאות ואולי אלפים, במפלגה גדולה. במפלגה קטנה או בינונית – פחות, אבל יש די הזדמנויות כדי להיות חרד.

הדרך שאתה בחרנו להתמודד היא הדרך הבאה: ראשית, קבענו תקרת תרומה נמוכה. התחלנו מתרומה יותר גבוהה, ולאט לאט ירדנו, משום שהבנו שככל שהתרומה גבוהה יותר, חשד השוחד, החשד שמא נותן התרומה מצפה לתמורה מן המועמד, גדול יותר. לכן, זה יסוד אחד שעליו חייבים לשמור במהלך החקיקה – שיעור התרומה המקסימלית של 5,000 שקלים בפריימריס.

דבר שני – תקרת הוצאות. אי-אפשר להשתולל, אי-אפשר להתפרע, ולא יהיה פיתוי למועמד להוציא סכומים יוצאים-דופן, בלתי סבירים, משום שקבענו לו תקרה.

היסוד השלישי, שהוא אולי חשוב לא פחות מהראשון, הוא יסוד הפומביות. כן, צריך לדעת מי תורם, וצריך לדעת מי מתרים. אם הוא נותן תרומה, שמו יהיה ידוע. כלומר, הקבלן הזה שמבקש לסייע, נניח מטעמים לגיטימיים לחלוטין, מטעמי חברות או מטעמים אידיאולוגיים, מבקש לסייע למועמד, ידע אותו קבלן שעין הציבור פקוחה עליו. יודעים שהוא נתן תרומה, ולכן בל יצפה שמועמד, לכשייבחר לרשות המקומית, יצטרך להחזיר לו כגמולו.

שלושת היסודות הללו: שיעור נמוך של התרומה המקסימלית, תקרת תרומה נמוכה, תקרת הוצאות נמוכה והפומביות – הם שלושה מהיסודות החשובים ביותר, שמצמצמים את האפשרות של יצירת מצב של שוחד.

כן, חברת הכנסת דיין?

יעל דיין (העבודה):

אתה אומר דבר והיפוכו. אם אתה מקטין את הסכום, שיהיה כל כך קטן, 5,000 לאיש, אז כל הסיפור שלך על הפומביות – – – זה דבר והיפוכו. להגיד שהוא יכול לתת 10,000 או 15,000, ואז יש חובת פרסום, זה באמת סכום שאפשר לחשוד – – – אתה גם מקטין את הסכום, ואני מקווה שהוא צמוד לאיזה – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

ברור; ודאי.

יעל דיין (העבודה):

– – – וגם באותו זמן אתה אומר שהתרומה בסכום של 5,000 שקלים – – – כדי שיהיה ברור שעל 5,000 השקלים הוא לא מקבל טובת הנאה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

הבנתי. אני מבקש לענות לחברת הכנסת דיין – – –

יעל דיין (העבודה):

– – –

היו"ר י' עזרן:

סליחה, חברת הכנסת, זה כבר נאום.

יעל דיין (העבודה):

שאלה.

היו"ר י' עזרן:

הבנו. הוא הבין והוא רוצה להשיב.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חברת הכנסת דיין, המגמה של משרד המשפטים ושל מרבית חברי הוועדה היתה לקבוע שורת יסודות ונקודות קשוחה מאוד, שלא תאפשר גביית תרומות בנסיבות רבות מאוד ובתנאים רבים מאוד, ונמנענו מזה. כלומר, המגמה היתה דווקא לבוא ולומר: בתנאים אלה ואלה ואלה אסור לך כלל לקבל תרומה ממי שעובד באותה עיר שבה אתה מתמודד. היתה שורת כללים נוקשה מאוד, ובסופו של דבר ירדנו ממנה ואמרנו: בואו ניצור כאן איזה כלל שאפשר לעמוד בו. כאן הלכנו עם כל ההבטחות האפשריות, חברת הכנסת דיין, על-פי כל המלצות הפרקליטות, שחושדת מאוד שחלק מן התרומות שניתנו עד היום ואלה שיינתנו בעתיד, גם אחרי החקיקה הזאת, עלול להיות מוכתם בחשד של שוחד. אני אומר את זה בצורה הכי ברורה. החשש של הפרקליטות פה הוא גדול מאוד, לכן אמרנו שניצור הבטחות מכל הכיוונים, גם פומביות, ובלי פומביות אין פיקוח ציבורי. אני לא קונה את העניין הזה. גם על 1,000 שקלים, ודאי על 5,000 שקלים. גם פומביות וגם תקרה לגובה התרומה.

עמיר פרץ (העבודה):

אני חושב – – – פשיטת רגל?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

לא, חבר הכנסת עמיר פרץ. היא לא הגיעה לפשיטת רגל, אבל העובדה – – –

היו"ר י' עזרן:

רבותי.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

העובדה שהמערכת הפוליטית, חבר הכנסת עמיר פרץ, יכולה לחוקק היום את החוק הזה – – –

היו"ר י' עזרן:

אדוני היושב-ראש.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני מסיים.

היו"ר י' עזרן:

לא, לא, לא, יש לך רק דרך אחת להתמודד עם כל השאלות האלה; להחזיר אותנו למשטר מלוכני, אחרת אי-אפשר.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

תכניס כהסתייגות.

היו"ר י' עזרן:

בהחלט.

עמיר פרץ (העבודה):

— — —

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חבר הכנסת עמיר פרץ, אני לא יכול. תן לי לענות לך.

עמיר פרץ (העבודה):

לך אין פריימריס. אתה הולך — — —

היו"ר י' עזרן:

למה אתה צריך עכשיו להתגרות בי? הפריימריס שלי הרבה יותר קשים, ואני אסביר לך את זה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני רוצה לומר, בתשובה לחבר הכנסת פרץ, שהעובדה שהמערכת הפוליטית יכולה היתה להביא היום את הצעת החוק הזאת – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

– – – אין לך בעיה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כל מה שצריך לומר – – –

היו"ר י' עזרן:

רבותי, רבותי.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

מה שצריך לומר לחבר הכנסת עזרן הוא, שההתמודדות שלו הרבה יותר קשה, כנראה, מההתמודדות שלנו בבחירות חופשיות. אני לא יודע למי יותר קשה.

כדי לענות על השאלה הרצינית שלך, אחרי ההתבדחות, אני אומר לך שאכן זאת תעודת כבוד, זאת תעודת כבוד למערכת הפוליטית, שהיא מסוגלת להביא הצעת חוק כזאת, בהתאחדות ובהתאגדות של חברים מכל סיעות הבית. אמרתי יותר מזה, מי שהיה המחמיר האחרון, ואני חושב שאתה צריך להיות גאה בזה, היה מפלגתך, גם בגובה התרומה המקסימלית וגם בתקרת ההוצאות. אני חושב שאתה יכול להיות גאה בזה, וגם אמרתי שאני אציין זאת, כי אני באמת הצדעתי למפלגה שלך על הנכונות ללכת בדרך שבה היא הלכה.

עמיר פרץ (העבודה):

– – –

היו"ר י' עזרן:

רבותי, יש ארבע שעות של הסתייגויות. רק דיון והסתייגויות.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני רוצה לומר שאני חרד וחושש – –

היו"ר י' עזרן:

יש לך גם חוק.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

– – ממה שאני שומע. אם יקעקעו את יסוד הפומביות, חברת הכנסת דיין, או את היסוד של תקרת תרומה מקסימלית, אנחנו עלולים לשים מלכודת בפני מאות ואלפי מועמדים. מי שהיה שומע את הפרקליטות ואת היועץ המשפטי לממשלה היה מבין, שמי שלא יקבל את שני העקרונות, של פומביות ושל תקרת תרומה בגובה שקבענו, עלול ליצור פיתויים שחלק מהמועמדים לא יעמדו בהם, והם עלולים להיות מוחשדים ומואשמים כמקבלי שוחד, לכן אני מציע להיזהר מאוד בהצבעה על ההסתייגויות.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני רוצה לשים נקודה. את התודות לאותם חברי כנסת שעמלו, עבדו – ואני יודע, גם תוך הרבה מאוד ויכוחים, גם בתוך המפלגות שלהם, ולצוות המקצועי של הוועדה – אני אומר כאשר רוב חברי הכנסת ייכנסו להצבעה, אחרי נימוקי ההסתייגויות, לקראת ההצבעה על הקריאה השנייה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. אני חייב לומר ולציין, שבאמת נעשתה עבודה כבירה, רצינית, מעמיקה ויסודית.

עמנואל זיסמן (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

יסודית מאוד. ימים רבים. הכול יחסי.

עמנואל זיסמן (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת זיסמן, שאלת, הכול יחסי.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י' עזרן:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, ואחר כך נעבור לדברי המסתייגים.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית – הצעת חוק הדרוזים והצ'רקסים (הוראת שעה להבטחת שוויון זכויות), התשנ"ג–1993, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית; וכן הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 9), התשנ"ג–1993, שהחזירה ועדת הכלכלה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת – הצעת חוק החינוך (תוספת שעות לימוד והעשרה), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת מאיר שטרית; הצעת חוק מכוני כושר (רישוי ופיקוח), התשנ"ג-1993, של חברי הכנסת ת' גוז'נסקי, ת' זיאד, י' לס, ע' מאור, ה' מחאמיד וד' צוקר; הצעת חוק הדיינים (תיקון מס' 17), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת עובדיה עלי; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 32) (הסדר חנייה ארצי), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת חגי מירום.

לדיון מוקדם – הצעת חוק חובת הקמת מבני ציבור, התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת שלמה בוחבוט; הצעת חוק למניעת הפליה בקבלה לעבודה (יוצאי משטרה), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת בנימין טמקין; הצעת חוק הבחירות להסתדרות, התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת סילבן שלום; הצעת חוק שירותים לביצוע קבורה, התשנ"ג-1993, של חברי הכנסת ר' כהן, ע' מאור, א' פורז וד' צוקר; הצעת חוק הפחתת הגירעון (תיקון), התשנ"ג-1993, של חברי הכנסת ד' מגן וד' תיכון; הצעת חוק קרנות הפנסיה, התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת גדעון שגיא; הצעת חוק עידוד התעסוקה בקו העימות בצפון (תיקוני חקיקה), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת גדעון שגיא; הצעת חוק תיקי עובדים, התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת עמיר פרץ; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (ניכוי בשל טיפול רפואי וריפוי שיניים), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת עמיר פרץ; הצעת חוק פקודת העיריות (תיקון – ועד רובע עירוני), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת אלי דיין; הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון), של חבר הכנסת צחי הנגבי; הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון – שווי של נזק עקיף), התשנ"ג-1993, של חברי הכנסת נ' בלומנטל, ע' עלי, ד' שילנסקי וא' אסעד; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (החמרת עונשים), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק פקודת העיריות (תיקון – מבקר העירייה), התשנ"ג-1993, של חברי הכנסת א' גולדפרב וא' אסעד; הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקונים שונים), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת גדליה גל.

עוד הונחו על שולחן הכנסת החלטות ועדת הכספים המאשרות תיקונים מס' 29, מס' 30 ומס' 42 לצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

הצעת חוק המפלגות (תיקון מס' 4)

התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אנחנו עוברים להסתייגויות.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, לשם החוק יש הסתייגות לחברי הכנסת אברהם ואליעזר זנדברג. מאחר שאני לא אחיו של חבר הכנסת זנדברג וגם לא אביו – – –

היו"ר י' עזרן:

וגם לא בן-דודו.

אברהם פורז (מרצ):

וגם לא בן-דודו, אני מציע לתת לי לקרוא את ההסתייגות.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, חבר הכנסת אברהם פורז, שהוא חבר כנסת מכובד בפני עצמו, הקובע שבת לעצמו, יעלה יבוא וינמק ויסתייג ככל אשר לבו חפץ וכפי הזמן העומד לרשותו.

יהושע מצא (הליכוד):

אולי תקצר בזמנים, אדוני היושב-ראש?

היו"ר י' עזרן:

אולי אפשר להצביע על ההצעה של יושב-ראש ועדת הפנים הנכבד?

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת מצא הנכבד, מאחר שזאת הצעת חוק שלי, תאמין לי יש לי עניין שהיא תעבור מהר ככל האפשר. ההסתייגות שלי היא הסתייגות חשובה מאוד.

יהושע מצא (הליכוד):

יש לך רוב להעביר את זה. בוא נגמור.

אברהם פורז (מרצ):

חשוב לי מאוד שההסתייגות הזאת תעבור. אני כבר אומר לחברי הכנסת, שאת ההסתייגות לשם החוק אני מסיר. בשעתי, עוד לפני שידעתי שתהיה לי הסתייגות אמיתית, רציתי הסתייגות לשם החוק על מנת שיתאפשר לי לדבר מעט.

אני רוצה בהזדמנות הזאת להודות ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת דוד צוקר, שטרם הרבה הרבה בהצעת החוק הזאת. אכן, בצדק, כפי שהוא ציין, הוא לקח הצעה ד' צנועה, שאני הגשתי עוד בכנסת הקודמת, יחד עם השר רובינשטיין, והפך אותה להצעה הרבה יותר נרחבת. אני מודה גם לחברי הוועדה האחרים שהשתתפו.

אני רוצה לומר דבר אחד. יש לי עניין גדול שהחוק הזה לא יהיה אות מתה, ושלא יהיו כאלה שיצליחו להערים על החוק הזה. לכן לדעתי חובה, פשוט חובה, לקבל את ההסתייגות שאני מציע אחרי סעיף 28 לחוק, ואסביר את העניין בקיצור רב.

החוק הזה כולו יש לו תחולה החל מתשעה חודשים לפני מועד קיום הבחירות הפנימיות ועד תום הבחירות הפנימיות.

אפרים סנה (העבודה):

ומעוד שנתיים בדיוק.

אברהם פורז (מרצ):

יכול להיות. גם הגבלה על הוצאות, גם הגבלה על תרומות, הכול, ובתקופה הקובעת. אני לא רוצה שיימצא, חלילה, אחד חכם או אחד מתחכם שיקבל כמה תרומות גדולות בתקופה שלפני שחלים האיסורים, גם יוציא את התרומות האלה בקמפיין אדיר בתקופה שלפני האיסורים, ואחר כך יהיו אחרים, "פראירים", שימצאו את עצמם כבולים על-ידי הוראות החוק.

אפרים סנה (העבודה):

מי שמצביע בעד החוק הוא או עשיר או "פראיר".

היו"ר י' עזרני:

או ישר ונאמן.

עמיר פרץ (העבודה):

יש יתרונות למפלגות הקטנות.

אברהם פורז (מרצ):

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת סנה, שהייתי בישיבה במפלגתך. בסופו של דבר מאוד הופתעתי מכם לטובה. אולי אתה חושב שהם "פראיירים", אבל חבריך בסופו של דבר הביאו להצעת החוק הזאת, שנעשתה בשיתוף פעולה מלא עם מפלגתך, והמטרה היתה מטרה חשובה. אם אתה חולק על זה – זכותך. אם אני, בתור חבר הכנסת, אקבל מפלוגני תרומה של 100,000 שקל, ולמחרת יבוא אלי אותו אדם ויבקש שאני אצביע בוועדה לכיוון זה או אחר, יהיה לי קשה, לא בלתי אפשרי, להשיב את פניו ריקם אף שאני רוצה להיות אדם הגון. בוועדת הכספים ובוועדות אחרות יש עניין של תחנות דלק, עניין של סובסידיות, עניין של הקצבות, עניין של תמיכות, ומיליון דברים שיוכלים לנבוע מכך.

יעל דיין (העבודה):

בין 5,000 ל-100,000 יש עוד כמה – – –

אברהם פורז (מרצ):

חברת הכנסת יעל דיין, האמיני לי, גם עם 5,000 שקל יהיה לך קשה להשיב את פניו של האיש ריקם. אבל מפלגתך, מפלגת העבודה, אם את אוהבת את זה או לא – – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

זה לא של מפלגת העבודה. לא היתה החלטה בשום מוסד של מפלגת העבודה.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת זיסמן, אני לא מנהל את מפלגת העבודה. אני לא מוסד הביקורת של מפלגת העבודה.

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת פורז, אתה הולך להפסיד את החוק שלך. תמשיך לדבר.

אברהם פורז (מרצ):

נציגי מפלגת העבודה בוועדה הסכימו לסכום של 5,000 שקל. לדעתי, הסכום הזה הוא סכום נכון, הוא סכום סביר. עדיף שמועמד יקבל הרבה תרומות קטנות ולא יקבל כמה תרומות גדולות. אבל על מנת שלא ליצור מצב, שבו יום אחד לפני היום הקובע או שבוע לפני היום הקובע יבוא מישהו ויקבל תרומה ענקית מתורם יחיד, לדעתי חייבים לסגור את הפרצה הזאת על-ידי קבלת ההסתייגות שהצעתי, שלפיה מי שמכהן בתפקיד ראש ממשלה, שר, חבר כנסת, ראש רשות מקומית או חבר מועצת רשות מקומית יוכל לקחת תרומה של לא יותר מ-5,000 שקל לשנה. קרי, בין בחירות לבחירות הוא יוכל לקחת ארבע פעמים 5,000 שקל, וזה השעבוד המקסימלי, התלות המקסימלית שלדעתי ראוי שחבר כנסת או נבחר ציבור יהיה תלוי בתורם יחיד.

אני מבקש לקבל את ההסתייגות הזאת. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת חוק זו על פניה מתערבת בענייניה הפנימיים של מפלגה, דבר שברגע הראשון גורם לאיזו רתיעה. אבל אני חושב שזאת הצעת חוק טובה, נכונה ובמקום. במקרה הזה מן הראוי להתערב בעניינים הפנימיים של המפלגה.

הרעיון הוא פשוט מאוד, ניסיון למנוע מצב שבו יהיה פוליטיקאי מטעם בבית הזה או במקום אחר, ניסיון למנוע מצב שבו יהיה פוליטיקאי מטעם בנק, גוף כלכלי או כל גוף אחר. אני חושב שבעידן הפריימריס, החשש שיהיה פוליטיקאי כזה או שאפשר יהיה לקנות פוליטיקאי בסכום לא-גדול הוא חשש אמיתי ומעשי, והחוק הזה בא לפתור, למנוע, לבלום, לעצור את החשש הזה במידת האפשר.

השקעה במועמד בעידן הפריימריס לא רק שהיא יכולה להיות מאוד קטנה בסכומים – תלוי בתפקיד, תלוי, למשל, ברשויות מקומיות בהיקף הרשות, היקף הכספים שנדרשים לצורך התמודדות במערכת הבחירות – אבל היא גם טובה בבחינת "שלח לחמך" בכל מקרה, אם המועמד יזכה ואם לא יזכה.

לכן פיקוח, הגבלה, פיקוח ציבורי, גילוי של הכספים ושל המערכת הכספית של המועמד שמתמודד הם דברים חיוניים על מנת למנוע מראש מצבים לא-בריאיים, מצבים שלא היינו רוצים להגיע אליהם או לחשוף אותם בדיעבד, דבר שמזיק בעצם למערכת הפוליטית כולה.

אני מביע כאן ספק או חשש, שאולי הצעת החוק הזאת לא תצליח לפתור את הבעיות כולן. מטבע הדברים, תמיד יש דברים שאתה למד עליהם במהלך החיים, פרצות וליקויים. אבל יש פה קונצפציה נכונה וחיונית. אני מבקש וקורא לחברי הכנסת לתמוך בהצעת החוק הזאת.

נקודה אחת ספציפית שאני מבקש לתמוך בהסתייגות לגביה היא ההסתייגות שחבר הכנסת פורז דיבר עליה קודם. כיוון שהוא פירט באריכות את הדברים, אני רק רוצה לציין דבר אחד, את ההנמקה מדוע 5,000 שקלים הם הסכום שהוצע. אני חושב שאדם שמקבל מספר גדול של תרומות בסכום קטן חייב פחות לכל אחד ואחד. יש איזו שוויוניות בין התורמים האלה, וגם גודל התרומה, 5,000 שקלים, בעיני זה סכום שבשבילו לא תצא מגדרך, לא תעשה דברים שאני חושב שהם על הגדר או מעבר לגבול הפסלות רק על מנת לרצות את התורם. התחושה שלך של חובה לאותו תורם היא הרבה יותר קטנה, הרבה יותר מצומצמת בהשוואה למצב שבו קיבלת תרומה גדולה, נכבדה וכבדה, ואתה תלוי באותו אדם מוסרית במחשבה מה יהיה במערכת הבחירות הבאה. לכן, ההסתייגות הזאת היא הסתייגות חיונית, יש לקבל אותה. אני מבקש מחברי הבית לעשות זאת.

הסתייגות אחרת, מסוכנת מאוד, שאני רוצה לקרוא לחברי הבית שלא לקבל אותה, היא אותה הסתייגות ששוללת את פומביות וגילוי התורמים, ניהול החשבונות וקבלת התרומות וההוצאות. אין דבר חשוב מזה מבחינת הביקורת הציבורית. אם אנחנו לא נעשה זאת, אנחנו למעשה הולכים צעד אחורה, וכל הוראות החוק היפה הזה, ספק או יש חשש סביר שחלקן לפחות לא יגיעו לכלל מימוש אפקטיבי רק בגלל הדבר הזה.

אני אומר: הטלנו הגבלות, אני חושב שההגבלות הן במקום. בואו נהיה גלויים, בואו נשים את הדברים על השולחן, ניתן לציבור לדעת, לשמוע, להבין ולקרוא בעצמו מה קרה אצל כל מועמד בתקופת מערכת הבחירות. אני מקווה שאין מה להסתיר, ואם אין מה להסתיר, בואו נשים את הדברים על השולחן ונעשה את זה בגלוי. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. מה לגבי ההסתייגות שלך לשם החוק?

אליעזר זנדברג (צומת):

אני מוותר על ההסתייגות.

היו"ר י' עזרן:

אנו עוברים למסתייג הבא, חבר הכנסת דן מרידור; בבקשה. יש לי זמן, אני ממתין.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הנינוחות שלך מקרינה.

היו"ר י' עזרן:

תאמיני לי שאני יושב על קוצים, מפני שצריכים למלא את מקומי כאן ולא באים, ובשעה 21:00 אצטרך לחזור לכאן. אני מאוד מודאג.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אנחנו מוכנות – – –

היו"ר י' עזרן:

אפשר לקיים בחירה מייד, על המקום.

דן מרידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גבירתי חברות הכנסת, רבותי חברי הכנסת, אני מבקש לנמק שתי הסתייגויות להצעת חוק המפלגות (תיקון מס' 4) המונחת לפנינו. ההסתייגות הראשונה נוגעת לשם החוק, וההסתייגות השנייה נוגעת לסעיף 28 שאני מבקש להוסיף, ובו יאמר: "מועמד לא יקבל תרומה ממי שאינו אזרח או תושב ישראל".

אדוני היושב-ראש, אנו עוברים שינויים במערכת הפוליטית בישראל. בשנים האחרונות, במידה רבה הסתאבה מערכת המפלגות ונמאסו על הציבור מנגנונים ותהליכים בתוך המפלגות. היו גם גילויים של מעשים חמורים, אפילו פליליים. מה עשינו? במקום לתקן את המפלגות, פסחנו עליהן. עברנו משיטה של דמוקרטיה ייצוגית חזרה לדמוקרטיה ישירה. לא עוד המפלגה בוחרת, לא עוד מרכז המפלגה, הנהלת המפלגה או הסיעה בכנסת, אלא הציבור כולו. זה נשמע יפה מאוד, אך קרו כמה דברים יחד עם השינוי הזה. ראשית, האם באמת אדם אחראי, נותן דין-וחשבון – מה שנקרא באנגלית ACCOUNTABLE – בפני מיליוני בוחרים, אם אין גוף ביניים של 100 או 500 איש, שהוא חייב להסביר להם מה הוא עושה?

שאלה שנייה: כאשר היה מדובר במספר קטן של אנשים, 1,000 או 2,000, הם הכירו את המועמד ובחרו בו לטוב ולרע. היום בוחרים מאות אלפים שאינם מכירים את המועמד. את מי הם מכירים? את

הדמות הטלוויזיונית, את הדמות העיתונאית, כי כך הוא מגיע אליהם. לכן הפך להיות חשוב מאוד איך אתה נראה, ולא מה אתה עושה. לכן אנשים משקיעים הרבה יותר בתדמית מאשר בתוכן.

אינני בא לתקן עולם בהסתייגויות שלי, אני רוצה להצביע על סכנות שהשיטה החדשה טומנת בחובה. אחת הסכנות היא תלות חדשה. היתה תלות, שאני יכול לומר שגם על בשרי חשתי אותה והיה בשרי חידודין-חידודין ממנה, תלות בחברי מרכז ובחברים שהפכו להיות תלויים בך ואתה תלוי בהם, וזה היה רע. במקום לתקן, עברנו לשיטה של פריימריס, בחירות על-ידי אלפים, עשרות אלפים או מאות אלפים. אמור מעתה: מועמד, שאיננו איש ידוע מאוד ואיננו עשיר מבטן ומלידה, צריך לגייס כסף כדי להגיע אל אותם עשרות או מאות אלפי אנשים. לא היה צריך הרבה כסף כדי להגיע ל-100, ל-1,000 או ל-2,000 איש.

היום צריך הרבה כסף. צריך לפנות במכתבים, לפרסם מודעות בעיתונים. איננו רוצים שהדמוקרטיה תהיה נחלתם של העשירים בלבד, שרק הם יוכלו להיות המייצגים והנבחרים בה, ולכן אנו יוצרים תלות ממין חדש: התלות במממן, התלות באדם שייתן לך את הכסף כדי שתוכל להתמודד. התלות הזו בין המממן לבין האיש הפוליטי קיימת גם היום, לצערנו. היום היא קיימת דרך המפלגה, כי לא היו בחירות אישיות. גם שם היו רעות חולות, גם שם היתה שחיתות, גם שם היו עבירות פליליות אשר נדונו בבתי-משפט, ויש משפטים הנדונים גם עכשיו ואולי יידונו גם בעתיד, אך היתה מעט מאוד תלות אישית, כי המירוץ לא היה אישי. היום הסכנה בתלות היא שהתלות במממן היא אישית, כי אדם רץ לבד בפריימריס. לכן צריך להקפיד פי שבעה ולהיזהר מפני הסכנות שבתלות הזו, מפני סכנת עבירת השוחד, מפני סכנת עבירת ההתנהגות שאיננה הולמת, מפני סכנת השיקול הזר והלא-ענייני.

ההצעה שלפנינו מנסה, לא בצורה מושלמת אך בצורה ניכרת, לטפל בתופעות האלה בדרכים שונות, ואני מברך על ההצעה, משום שאני חושב שהיא מנסה בדרך כלל להמעיט את הסכנה, אם כי היא אינה מבטלת אותה.

הסתייגותי המהותית האחת, פרט לשם החוק, היא, כפי שאמרתי, הצעתי כי לא נתיר קבלת תרומות בבחירות פנימיות במפלגות בישראל אלא ממי שהוא תושב הארץ או אזרח הארץ.

עמנואל זיסמן (העבודה):

ואם יש לך קרובים בחוץ-לארץ שרוצים לעזור לך?

דן מרידור (הליכוד):

אשיב כאחד שאין לו קרובים כאלה. תרשה לי רק לנמק את הדברים בצורה מסודרת: בכל דרך שלא נקבע, יהיו מקרים גבוליים שיעוררו שאלות. אני מסכים, יכול להיות מקרה שיש בו תרומה מחוץ-לארץ, של אדם שרוצה לעזור לך כי הוא דורך, אחיך, אביך או בנך, אבל אני רוצה להזכיר לך את הביטוי הידוע מתוך המשפט האנגלי: HARD CASES MAKE BAD LAW. מקרים קשים יוצרים חוק רע. זה אינו המקרה הרגיל. אני שואל את השאלה, ואני חושב שאין צורך להשיב עליה: איזה אינטרס יש לקבוצה חיצונית, לאדם שאיננו אזרח הארץ, איננו תושב הארץ, להתערב בשאלה מי יהיה ראש הליכוד, ראש המערך או חבר כנסת מאזור ירושלים או חיפה?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה חוק ומשפט):

האם אתה יכול לענות על כך?

דן מרידור (הליכוד):

בדרך כלל התשובה תהיה לא טובה, אינטרס שאנו לא רוצים לעודד אותו – אינטרס כספי או מסחרי. אבל גם אם יש לו אינטרס ענייני, למשל הוא רוצה להשפיע על כך שישראל לא תוותר על יהודה, שומרון ועזה, או שהיא תיסוג מכל השטחים – הוא איננו נושא בנטל כאן, הוא אינו מצביע בבחירות לכנסת, הוא איננו אזרח או תושב, למה אנו צריכים לאפשר לו להתערב באופן מסיבי ולהשפיע על תוצאות הבחירות בארץ, על-ידי מימון שהפך להיות אמצעי חיוני במערכת הבחירות הזו? באופן תיאורטי, אדם שרוצה להכשיל מפלגה או לתמוך במפלגה יכול להציע כל מיני הצעות כספיות מחוץ-לארץ.

סיבה נוספת להתנגד: כל חוק, גם את החוק הזה, אפשר לנסות לעקוף. אין חוק הרמטי. כאשר מדובר בתורמים בארץ, יותר קל לנו לעקוב אחר התורמים, לברר מי הם ומה הקשרים בינם לבין המועמד; אם זה אח ואחיו, אדם וחברו ועוד דוגמאות רבות. כאשר מגיעה תרומה מג'והן סמית מפלורידה או מג'ק הוגן מפילדלפיה, ממישהו אחר מלונדון או מקמצ'טקה, לא תוכל לדעת עליו דבר.

מתוך שיקול כולל, אנו צריכים להגביל את התרומות לאנשים שיש להם אינטרס לגיטימי בתוצאות הבחירות. אני לא רוצה לומר: רק חברי המפלגה. אינני יודע מי הם חברי המפלגה, וגם אנשים מחוץ למפלגה אך אוהדים אותה יכולים לתרום. אבל אנשים שאינם אזרחי המדינה או תושביה, אלא רוצים לתרום מתוך אינטרסים זרים, אינני חושב שאנו צריכים להתיר את תרומותיהם.

אפרים סנה (העבודה):

האם תפעילו את העיקרון הזה גם על מפלגות או רק על יחידים?

דן מרידור (הליכוד):

זהו משפט שרציתי לומר עכשיו – – –

אפרים סנה (העבודה):

תאסרו זאת על מפלגות?

דן מרידור (הליכוד):

אני עונה לך: אני חושב שהשיטה הנוכחית, שלפיה יש גיוס בחוץ-לארץ למפלגות, היא שיטה לא טובה. שאלה קשה היא, האם צריך להתיר את זה. הייתי מוכן ללכת לאיסור יותר רחב, אלא מה – –

אפרים סנה (העבודה):

תאכפו זאת גם על מפלגות?

דן מרידור (הליכוד):

ידידי, חבר הכנסת סנה, יכול להיות שאתה צודק, אבל אני רוצה לומר לך: יש היסטוריה של ההסתדרות הציונית בעיקרה, שלמפלגות הגדולות בארץ יש גם שלוחות בחוץ-לארץ. יש אומרים אפילו שהמפלגה בארץ היא סניף של האיגוד העולמי של חרות, הציונים הכלליים, מפלגת העבודה או כל מפלגה אחרת. יש קשרים הקיימים מאז ההסתדרות הציונית וכן הלאה. אני בא לטעון בעד או נגד, אך זהו טיעון נכון מבחינה היסטורית. אבל אין איגוד של חבר הכנסת סנה או חבר הכנסת מרידור בחוץ-לארץ. אין קשר טבעי ביני לבין מישהו בחוץ-לארץ, או בינך לבין מישהו בחוץ-לארץ.

עמנואל זיסמן (העבודה):

יש קשר של העם היהודי. למה – – –

דן מרידור (הליכוד):

הוא רוצה להבין, אני מוכן להשיב. אתן לך תשובה. אני מוכן גם להפסיק. הוא שאל שאלה ואני אענה עליה, ברשותך.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, זמנו תם. ברשותכם, הוא רק ישיב.

דן מרידור (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן, אני משיב על שאלתך. זמני תם, אני לא רוצה להמשיך. הרי אתה לא מציע להגביל את התרומות ליהודים, נכון? אני לא רוצה לשאול עוד כמה שאלות, כגון מי יכול לתרום למי. אני לא קובע שזה מותר או אסור ברגע זה. התרומות יכולות להינתן על-ידי אנשים שונים. אני לא חושב שיש זכות להגיד: ליהודים תושבי הארץ יש זכות לאסוף תרומות בחוץ-לארץ ולערבים אין זכות. אני לא מקבל הבחנה כזאת, והיא לא צודקת.

אני חוזר לעניין המקורי. אינטרס ומפלגות יש בארץ, מוסדות השלטון הם בארץ, האפשרות לפקח היא בארץ. אני יודע שהיום אומרים, שקל יותר לאסוף בחוץ-לארץ, אני חושב שזה לא טוב. אני מציע לקבל את ההסתייגות שלי, האוסרת תרומות מאדם שאיננו תושב או אזרח המדינה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. לחבר הכנסת אלי גולדשמידט שתי הסתייגויות; עשר דקות. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום, אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן, אחריו – אם לא יהיו – חבר הכנסת יוסי כץ, ואחריו – חבר הכנסת סילבן שלום.

אלי גולדשמידט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, החוק הזה הוא חלק ממסכת וממערכת שלמה של הגבלות שאנחנו כחברי כנסת מטילים על עצמנו בתחומים רבים, גם במסגרת פעילותנו כמפלגות, והפעם גם במסגרת פעילותנו כחברי כנסת. אבל לעתים האויב של הטוב הוא הטוב מאוד.

אני חי בשלום עם מרבית המגבלות שהחוק הזה מטיל לגבי מימון של פריימריס, של בחירות מקדימות לרשויות מקומיות, לכנסת, מועמדות לראשות הממשלה וכדומה, אבל מרוב עיסוק במגבלות אנחנו לא שמים לב כיצד אנחנו פותחים כאן פתח שרוחבו גדול ביותר – אני לא רוצה להשתמש בביטוי חריף, אבל בכל זאת – לשחיתות.

אביא את הנימוק לפחות בכל הקשור לנושאים הקשורים בעובדי מדינה. אני רוצה להציג בעיה, שלדעתי הצעת החוק הזאת לא נותנת לה פתרון. יש לי תחושה, שעוצמת הבעיה ועומקה ראוי היה להם שיגרמו לכך שהצעת החוק הזאת לא תידון ולא תובא – מה שנקרא על רגל אחת ובחופזה אל מליאת הכנסת. יש לי תחושה, שלא היה קורה שום דבר אילו דנו בהצעת החוק הזאת כמה חודשים נוספים לפני שהבאנו אותה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אני חושב שכאן הביטוי "החיפזון מן השטן" הוא ביטוי נכון ואמיתי. אביא את הדוגמה שמטרידה אותי יותר מכול. ברגע שאנחנו אומרים שעובדי מדינה הם חלק מהחוק הזה, ומשרתי ציבור אחרים, לא דווקא עובדי מדינה, ראשי רשויות מקומיות, שרים, סגני שרים, חברי כנסת – כולנו נכללים בגדר החוק הזה, כאשר יש שני חוקים אחרים שהבעיה שלהם לא נפתרה, והם החוק האוסר על קבלת מתנות על-ידי עובד ציבור וסעיפי החוק בחוק העונשין העוסקים בשוחד. בעת שחוק העונשין אוסר קבלת שוחד על-ידי איש ציבור או עובד ציבור, בעת שהחוק האוסר קבלת מתנות אוסר על עובד מדינה לקבל מתנות, אנחנו באים כאן ומכשירים, פשוט נותנים הכשר כתוב על גבי חוק לתת לעובד מדינה מתנה, לתת לשר, לחבר כנסת, לסגן שר שוחד.

מה פשוט יותר מאשר במקרה של ראש עיר, שבא אליו קבלן ואומר: אתה נמצא עכשיו שנה לפני הבחירות ואני נותן לך רק 5,000 שקל, זאת המגבלה, אבל אני מארגן לך עוד כמה קבלנים, שכל אחד ייתן לך 5,000 שקל. והמטרה הפכה להיות לגיטימית על-פי החוק הזה, כי החוק מאפשר מתן תרומה. ואז כל קבלן נותן 5,000 שקל. אותו ראש רשות מקומית עובר את הבחירות, נבחר להיות ראש רשות מקומית, ומאותו רגע הוא מחויב לאותו קבלן שהחוק אפשר לו את הנושא הזה של מתן התרומה.

אותו דבר לגבי חבר כנסת. היום חבר כנסת שהוא חבר בוועדת כספים יכול לקבל על-פי החוק 5,000 שקל מיבואן מסוים, שיש לו אינטרס שבועדת הכספים תועבר החלטה שתקטין מסי ייבוא. הוא יכול לארגן, כיוון שזה אינטרס של 30 יבואנים או 300 יבואנים, כל אחד מהם יביא לאותו חבר כנסת 5,000 שקל, ובדין יכול אותו חבר כנסת לקחת את הכסף, כי זה כסף שמיועד לממן לו בחירות מקדימות, פריימריס. למחרת היום הוא יצטרך לשבת בוועדת הכספים ולהכריע, האם הוא מצביע עבור הורדת המכס או עבור הטלת המכס.

אנחנו לא יודעים לאן אנחנו נכנסים כאן. אני חושב שהדבר הזה ראוי לו דיון מעמיק הרבה יותר. שיטת הפריימריס במדינה קטנה כמו מדינת ישראל היא שיטה שיש בה המון מכשלות. אין לי שום צל של ספק, שמול השיטה של הוועדות המסדרות, מול השיטה של המרכזים במפלגת העבודה או השביעיות בליכוד, או אינני יודע מה – זאת שיטה עדיפה. אבל לא השכלנו, ואני אומר זאת, אדוני יושב-ראש ועדת החוקה, במלוא האחריות, לבנות את הבלמים הנכונים, כדי שהשיטה הזאת לא תהפוך להיות שיטה משחיתה.

יש לי תחושה, שבבואנו לברך אנחנו מקללים. או שלא תאפשר בכלל תרומות, או שתגדיר את המימון של מערכת הפריימריס על-ידי המפלגה, שתקבל זאת כחלק ממימון המפלגות, או שתמצא דרך שלישית, שהמחשבה הכי יצירתית שלי לא מסוגלת למצוא אותה. אבל היום, באמצעות החוק הזה אנחנו במו ידינו מכשירים את הקרקע להעברות כספים לאנשי ציבור למשך תקופה ארוכה מאוד, ותשעה חודשים הם תקופה ארוכה, שבה אנשים יוכלו לקבל כסף תחת הכותרת הלגיטימית של תרומה לצורך מערכת בחירות.

עד כאן ההסתייגות או תחושת כאב הבטן שלי. אני לא מכיר די הצורך את הטכניקה ואת מה שקורה בנושא של הצעות חוק. אני לא ותיק מספיק בכנסת. אם היה טעם לקחת את הצעת החוק הזו ולהמשיך לדון בה עוד חודשים מספר, ולהתלבט בה עוד חודשים מספר, ולראות את כל המכשלות האלה ולנסות לפתור אותן – אני הייתי מברך על כך. אני חושב שאנחנו נחפזים מדי, ואנחנו נמצא את עצמנו בסיכומו של דבר עושים עוול למוסר הציבורי, למה שבעצם אנחנו רוצים להגן עליו במסגרת החוק.

כמה זמן נותר לי?

היו"ר ע' מאור:

שתי דקות.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בשתי הדקות האחרונות תגיד דבר טוב.

אלי גולדשמידט (העבודה):

לא אמרתי שום דבר רע. האמן לי, לא רק שאני – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

לחששות שלך יש בסיס במציאות. אתה צודק במאה אחוז.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מברך אותך על היוזמה. אני מדבר אל עצמנו כאנשי ציבור. אתה יודע מה, ברשות מקומית קטנה הדבר הזה יכול להיות מחר. אני חשבתי בהסתייגות שלי, אבל לא רציתי להרחיק לכת, להסתייג משם החוק ולכתוב: חוק להכשרת עבירות השוחד. אנחנו מכשירים פה את עבירות השוחד.

יש סעיף בחוק, שאומנם לא הגשתי לגביו הסתייגות, אבל גם לגביו אני רוצה שאנשים ינסו להבין. מדובר על כך שתרומה מבן-זוג, הורה, אח, קרוב משפחה, נשאר מוגבלת באותם 5,000 שקלים, ויראו את זה כתרומה אחת. לדעתי, אנחנו עושים צחוק מהעבודה. אין שום בעיה לאב, להורה, לקרוב, להכניס כסף לחשבון של הבן שנה לפני הבחירות, שנה וחצי לפני הבחירות. מי מסוגל היום בכלל לעקוב אחרי תזרים מזומנים שעובר בין בני משפחה? או בכיוון ההפוך – הורה יעביר כסף לבנו, או בן-משפחה יעביר כסף לבנו, ותבוא אותה מערכת ביקורת שמופיעה בחוק ותגיד: תשמעו, הפרתם את החוק בזה שלקחתם כסף מהאבא. ואולי האב נתן כסף כדי שתוכל לשלם משכנתה? או אולי האב נתן כסף כדי שתוכל להחליף מכונית? האם מישהו יכול לאפיין את הכסף הזה?

דבר אחרון הוא לגבי ההסתייגות שהגשתי, והיא ההסתייגות בעניין האפשרות לתת תרומות למועמדים מספר. אם אני עקבי לגבי ההסתייגויות הכוללניות שלי מהחוק עצמו, לפחות במתכונת שהוא מובא היום לכנסת, אני חושב שההיגיון מחייב שלפחות נגביל את האפשרות של תורם לתרום, אותו תורם שיש לו כוונה פלילית, קרי כוונה לגרום לכך שאותם אנשי ציבור יהיו חייבים לו לאחר מכן. אם אנחנו עושים את זה במקרה אחד, לתורם אחד, מילא. אבל אם הוא יוכל על-פי החוק הזה לעשות אותה עבודה לחמישה מועמדים, לשבעה מועמדים? נניח שהוא קבלן עפר, שלא יודע בדיוק מי יזכה ברשות המקומית, והוא יתרום לכל המועמדים באותה רשות מקומית; ואחרי זה הוא ילך לרשות מקומית אחרת ויתרום לחמישה מועמדים ברשות המקומית האחרת. ובצורה כזאת הוא יתחיל לקנות את כל ראשי הרשויות המקומיות.

כל מה שאני אומר הוא, שיפה נעשה אם ניקח את הצעת החוק הזאת, נלמד אותה שוב, נעבוד עליה בצורה יסודית. אין לנו שום מערכת בחירות. אני גם לא חושב שהצעת החוק הזאת יכולה לפתור את הבעיה של מערכת הבחירות המוניציפליות. כי מי שהיה צריך כסף כבר לקח כסף. ואנחנו מדברים היום על העתיד, מכאן ולהבא. ראינו את זה בבחירות בליכוד, שכאשר ניסו להתחיל להטיל את ההגבלות, אחד המועמדים כבר היה עם כל הקופה, אחרי שאסף אותה בארצות-הברית או במקומות אחרים. אינני חושב שזאת בעיה של הבחירות המוניציפליות הקרובות. ואני מציע, לפחות עד הבחירות הבאות לכנסת, שנדמה לי שיהיו בעוד שלוש שנים, או עד לפריימריס הבאים לקראת הבחירות לכנסת, וזה יהיה בעוד שנתיים, אני מציע למשוך את הצעת החוק הזאת, לדון בה מחדש בוועדת החוקה, חוק ומשפט, ולנסות לשפר אותה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה.

הודעת הממשלה על העברת סמכות הביצוע של חוק דוד בן-גוריון
התשל"ז-1976, משר החינוך והתרבות לשר המדע והאמנויות

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו עושים הפסקה מתודית בדיון. אני מזמינה את השר חיים רמון למסור הודעה בשם הממשלה. בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להודיע, כי הממשלה החליטה ביום י"ד באב התשנ"ג, 1 באוגוסט 1993, בהתאם לסעיף 30 לחוק-יסוד: הממשלה, להעביר את סמכות הביצוע של חוק דוד בן-גוריון, התשל"ז-1976, משר החינוך והתרבות לשר המדע והאמנויות.

אני מבקש מהכנסת לאשר את העברת הסמכויות. תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני השר, רציתי לברר בעיה פרוצדורלית. כשהנושא הזה עלה על סדר-היום, ניגשתי לסגנית מזכיר הכנסת ושאלתי אם זאת הודעת ממשלה. הודעת הממשלה הזאת מתחייבת מחוק-יסוד: הממשלה, והיא מחייבת גם הצבעה.

שר הבריאות ח' רמון:

כן, ביקשתי מהכנסת לאשר. צריך להצביע.

היו"ר ע' מאור:

כן, אנחנו צריכים לאשר זאת בהצבעה.

מיכאל איתן (הליכוד):

ודיון?

שר הבריאות ח' רמון:

איש לא נרשם. ביררתי זאת, ואיש לא נרשם.

היו"ר ע' מאור:

האם יש עוד שאלות הבהרה? בבקשה, חבר הכנסת מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, אני רוצה להצביע בעד. האם זה השם הרשמי והכינוי הרשמי של שרת התקשורת?

שר הבריאות ח' רמון:

כן.

דוד מגן (הליכוד):

אז היום היא שרת התקשורת, המדע והאמנויות?

שר הבריאות ח' רמון:

לא. השם הרשמי שלה בישראל, לאחר שבישיבה האחרונה של הממשלה אושר השם ושם המשרד – שר המדע והאמנויות. זה השם הרשמי.

דוד מגן (הליכוד):

ואם אני פונה אליה בענייני תקשורת, אני פונה אליה כשרת המדע – – –

שר הבריאות ח' רמון:

לא, זה תיק אחר. היא שרת התקשורת, זה תיק אחד. וזה במקום מדע וטכנולוגיה – – –

דוד מגן (הליכוד):

ושר החינוך והתרבות הוא עכשיו רק שר החינוך?

שר הבריאות ח' רמון:

הוא שר החינוך והתרבות.

דוד מגן (הליכוד):

זאת אומרת, אמנויות לחוד ותרבות לחוד?

שר הבריאות ח' רמון:

בדיוק.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מציע לקיים דיון.

היו"ר ע' מאור:

אבל לא נרשמו לדיון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני ניגשתי וביקשתי – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת איתן, אתה רוצה לדבר?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מוכן לוותר. אני רואה ששר הבריאות חולה מזה, אז אני מוותר.

היו"ר ע' מאור:

תודה לך. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הודעת הממשלה.

הצבעה מס' 15

בעד הודעת הממשלה – 11

נגד – 4

נמנעים – 1

הודעת הממשלה על העברת סמכות הביצוע של חוק דוד בן-גוריון, התשל"ז-1976,
משר החינוך והתרבות לשר המדע והאמנויות אושרה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 11, ארבעה מתנגדים, אחד נמנע, אושרה הודעת הממשלה על העברת סמכות הביצוע של
חוק דוד בן-גוריון, התשל"ז-1976, משר החינוך והתרבות לשר המדע והאמנויות. תודה.

הצעת חוק המפלגות (תיקון מס' 4)

התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בדיון בחוק המפלגות (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993, קריאה שנייה
וקריאה שלישית. אני מזמינה את חבר הכנסת חגי מירום להנמקת הסתייגותו.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, עד שחבר הכנסת חגי מירום יגיע לדוכן, אני מבקש שהתקדים המתמשך הזה
לא יירשם כתקדים – שדיון נקטע, והשר חוסך דיון.

היו"ר ע' מאור:

תודה, חבר הכנסת מגן. הערתך מתקבלת. חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, זה השר המתאם, יש לו פריבילגיות מיוחדות בבית הזה – – –

דוד מגן (הליכוד):

הוא חסך דיון שלם.

חגי מירום (העבודה):

– – – כנראה על רקע המסלול הפרלמנטרי המפואר שהוא סלל כאן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

– – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת זיסמן מאשר את מה שהעיר חבר הכנסת מגן, שאנחנו נימנע ככל הניתן משינויים כאלה. תודה. אנחנו ממשיכים בדיון.

חגי מירום (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, אני רוצה לרכז את דברי בשניים-שלושה עניינים. קודם כול, אני רוצה לומר כאן, וחבל שיושב-ראש ועדת החוקה איננו נמצא, מי שקורא את הצעת החוק של חבר הכנסת אברהם פורז כפי שהניח אותה במקור, ומתבונן בהצעת החוק כפי שהיא מובאת פה היום על-ידי ועדת החוקה, חוק ומשפט, לא ימצא דמיון כלשהו ביניהן. ולו אני חבר הכנסת שהגיש את הצעת החוק המקורית – ותסתכלו ותראו שבנספח כתוב חבר כנסת – הייתי מבקש היום למשוך את הצעת החוק. כי הרעיון המקורי הושם לאל.

מה רצה חבר הכנסת פורז? חבר הכנסת פורז רצה, שבמשך כל ימות השנה, ובמשך כל התקופה שבין בחירות לבחירות, מי שהינו חבר כנסת או רואה עצמו מועמד וכן הלאה, לא יהיה רשאי לקבל תרומות. באה הוועדה, מסיבות שהן די מובנות לי, והחליטה לגבי קביעת התקופה לקבוע בסעיף 28ב: "ההגבלות שבפרק זה יחולו בתשעת החודשים שלפני יום הבחירות (להלן – תקופת הבחירות)".

מה בעצם יכול היום חבר הכנסת לעשות? ובמקרה שזה מועמד שאינו חבר כנסת, אבל מתכנן את מסלולו לשם, מה הוא יכול לעשות? הוא יכול היום לרכז 3 מיליוני דולר, אני אומר סתם כך מספר,

מתורמים, תורם יחיד, מתאגיד, מכל גורם שאתם רק רוצים – וצודק חבר הכנסת גולדשמידט שאמר שחקיקה משלימה אינה קיימת – ולפרוס את הפרסום של עצמו על תשעת החודשים. ביום שפורצים – תסלחו לי על הביטוי – תשעת החודשים, הוא מכופף את עצמו לחוק הזה ואל משמעויותיו ומדווח דיווח מסודר על מי שתרם לו, ומקפיד שהתורמים יהיו כאלה שאינם יכולים לתרום יותר ממה שנאמר פה כתקרה, וכן הלאה וכן הלאה.

זאת אומרת, בעצם קביעת הזמן הזה של תשעה חודשים יצרה פרצה של שלוש שנים ורבע, שבה חבר הכנסת יכול לעשות גיוסים כמעט ככל העולה על רוחו, ולעקוף בדרך זו את הכוונה המקורית של המחוקק; אינני אומר שאת כוונת המחוקק הנוכחי, אבל את כוונת המחוקק המקורי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

המחוקק המקורי נכנס כרגע.

חגי מירום (העבודה):

המחוקק המקורי נכנס, והוא יודע היטב, שקביעת תשעת החודשים שמה לאל את הכוונה המקורית שבחקיקתו, והנה הוא מהנהן בראשו.

אברהם פורז (מרצ):

נכון.

חגי מירום (העבודה):

על כן אני רוצה לומר כאן: אנחנו צריכים לדעת לפחות מה אנחנו מחוקקים כאן. זה אינו אומר שלא שמנו גדר, זה אינו אומר שלא ניסינו להסדיר משהו, זה אינו אומר שלא סימנו כלפי כל העולם מה הכוונה שלנו לעשות, אבל צריך לדעת שהגדר ששמנו היא גדר שעוברים עליה בלי לקפוץ, בהליכה. זוהי ההערה הראשונה שיש לי להעיר לעניין זה.

ההערה השנייה שאני רוצה להעיר מתייחסת כבר לסעיף ספציפי. הואיל ואני חבר קיבוץ וגם חבר הכנסת אלי גולדשמידט הינו חבר קיבוץ – תסתכלו בסעיף 28ג, שם יש שתי גרסאות, גרסה א' וגרסה ב'. גרסה ב' מציעה למחוק את האפשרות שתהיה תרומה מקיבוץ או מאגודה חקלאית למועמד שאינו חבר קיבוץ, אבל משאירה את האפשרות שחבר קיבוץ יקבל מהאגודה שלו את מה שהוא צריך לצורך הקמפיין שלו. אני חושב שצריך להתמיד ולהקפיד על גרסה ב' ולא לקבל את גרסה א' בנוסחה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אתה מציע לקבל את גרסה ב'?

חגי מירום (העבודה):

בוודאי. אני מבקש ללכת על גרסה ב', מפני שזה חריג לכלל שרצינו להניח אותו פה, שאין תרומה מתאגיד. ומדוע תרומה מקיבוץ למישהו תהיה אפשרית? אני חושב שאני מייצג פה גם את דעתו של חברי אלי גולדשמידט, ואני משוכנע שגם חבר הכנסת יוסי כץ, שריכז את הפעולה הזאת – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

גם היושבת-ראש. גם היא חברת קיבוץ.

חגי מירום (העבודה):

אין ספק שגם היושבת-ראש תהיה מוכנה.

היו"ר ע' מאור:

הסעיף לא מוכר לי, לכן אני לא תומכת ולא מתנגדת.

חגי מירום (העבודה):

רק הבהרה קטנה: גרסה א' יכולה היתה לאפשר לקיבוץ לזהות מי הם, מבחינת האינטרסים שלו, מועמדים ראויים ולאפשר מתן כסף לצורך בחירתם.

הואיל ואני רואה על-פי הבעות הפנים של רוב חברי כאן שזה מתקבל, אומר רק משפט אחרון לסיכום, והוא שאני רואה במגמה של החקיקה הזאת מגמה רצויה, אבל אני, חבר הכנסת דדי צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, גם בתוכי-תוכי מרגיש שאנחנו מזדרזים מדי. אני אומר את זה פה באמת לא משום שאינני רוצה שתהיה תחולה לדברים, אבל אינני רוצה שנקום מחר לבוקר שבו כל מי שידע לפרש את החוק על כל הוראותיו יראה שיש פה חקיקה שאינה מקיפה די הצורך, שלא נשקלה עד הסוף, שיש בה יתרונות לעשירים, למוסדיים – וחבר הכנסת סנה ידבר על זה עוד מעט, כי שמעתי ממנו ארגומנטציה מאוד משכנעת בעניין זה – ויש בו אופציות למעקפים, שהחקיקה ביסודה לא התכוונה אליהם. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי כץ, אחריו – לחבר הכנסת מיכאל איתן, ואחריו – לחבר הכנסת סילבן שלום.

יוסי כץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, החוק הזה, לעניות דעתי, הוא חוק מצוין, הוא חוק שיבטיח עד כמה שאפשר את טוהר הבחירות הפנימיות.

צריך להודות בדבר אחד: מפלגתי, מפלגת העבודה – נמצא כאן באולם, במקרה או שלא במקרה, יושב-ראש ועדת הפריימריס – קבעה כללים חמורים יותר מחלק מההוראות של הסעיפים האלה, והיא היתה הראשונה שרצה בבחירות לפריימריס, בשיטה של פריימריס, על-ידי שיתוף ציבור גדול ככל האפשר בהליך של בחירות לכנסת, ולאחרונה בהליך של בחירת ראשי רשויות מקומיות. אולי משום כך תוכלו להבין מדוע בקרב חברי הסיעה שלנו, שעברו את התהליך הזה בפועל, קיימת רגישות ברמה הרבה יותר גבוהה מאשר בקרב חברים מסיעות שנבחרו על-ידי מרכז שמונה 200 או 300 או 1,000 או 3,000 איש. ולכן, בתור עיקרון הייתי מציע שנתייחס הרבה יותר ברצינות לאותם חברי הכנסת שעברו על בשרם את ההליך הזה. אני יכול להעיד ממקור ראשון, שהוא נעשה בצורה שלא היתה דוגמתה בחיים הפוליטיים של מדינת ישראל, אבל גם לנו יש לקחים שניתן להפיק ממערכת הבחירות הזאת.

ובכן, הייתי מעדיף לשים את הדגש בדברים החשובים ביותר בעיני בהצעת החוק. בראש ובראשונה – הטלת מגבלה על גובה התרומה, של 5,000 שקל, ואכן זו היתה בקשה, דרישה שלנו, כי חשבנו שאסור להיות מכורים לספונסרים, שנותנים לך 20,000, 30,000 שקלים, 100,000 שקלים, 200,000 שקלים, ואחר כך, כשאתה בא לוועדה או אתה מצביע פה במליאת הכנסת, אתה חושב פעמיים, משום שקיבלת סכום כה גבוה.

הנושא השני לא פחות חשוב בעיני: לא רק תקרת הכנסות – זאת אומרת, אתה יכול לקבל עד 150,000 שקלים – אלא גם תקרת הוצאות. רבותי, זה בדיוק סעיף שנועד להבטיח עד כמה שאפשר שוויון. אנחנו יודעים שלדמוקרטיה יש מחיר. אחד המחירים של הדמוקרטיה בכל העולם המערבי, ובמיוחד בארצות-הברית, אבל בוודאי בכל מקום שמנהלים בו מערכת דמוקרטית אמיתית על-ידי שיתוף מספר גדול של אנשים – זה המחיר. ובעידן של תקשורת המחיר גבוה יותר. לכן חשבנו שאחד הדברים החשובים הוא להנמיך את תקרת ההוצאות, להנמיך אותה באופן כזה שכולם יהיו מוגבלים, וגם מועמד שיש לו מקורות כספיים רבים לא יוכל להוציא ככל העולה על רוחו, ובצורה כזו תינתן הזדמנות כמעט שווה – כי גם קשה לגייס 150,000 שקלים – לכל המועמדים שמתמודדים במערכת הבחירות.

הנושא השלישי, שאני באופן אישי רואה בו חשיבות גדולה, הוא הנושא של הדיווח, לאמור: יש לדווח ולהעביר את רשימת התורמים למוסד המבקר של המפלגה. עלינו לזכור: בראש המוסד המבקר, המוסד המפקח של המפלגות בדרך כלל – לפחות מניסיון הבחירות האחרונות – עמדו שופטים, שופטים בדימוס של בית-משפט מחוזי, אנשים שאפשר ואפשר לסמוך עליהם. ואשר לפומביות, הרי

הצעת החוק הזאת, כפי שהיא מנוסחת, מחייבת את המפלגה להעביר לרשם המפלגות דין-וחשבון ברור, עם ממצאים ומסקנות, אם היו חריגות או לא היו חריגות.

לכן הייתי מבקש מחברי הכנסת לקבל את ההסתייגות שהצעתי, והצעתי אותה משום שכאשר עלה הנושא לדיון בסיעה שלנו והיה ויכוח נוקב, הצלחתי לקבל את ההסכמה לגבי גובה התמורה וסך כל התרומות וכל המגבלות שמופיעות בחוק, הצלחתי לקבל את ההסכמה תמורת הצגת העמדה הבאה: הואיל והרשימות מועברות למוסד המבקר, הואיל והמוסד המבקר מעביר דין-וחשבון מלא לרשם המפלגות, צריך להסתפק בכך ולא צריך לקבוע במפורש, שכל התורמים חשופים וגלויים לציבור. משום שהחברים בסיעה אמרו: אין קשר בין חוק מימון מפלגות, ששם צריך לעשות חשיפה מלאה, לבין החוק הזה, שמדבר על מועמדים בפריימריס, כאשר הוא מגביל את הגובה, ולעומת עשרות אלפי שקלים בחוק מימון מפלגות, הוא מדבר רק על 5,000 שקל לתורם.

ובכן, נעבור אחת לאחת על ההסתייגויות. בסעיף 28 כתוב שאסור לקבל תמורה מתאגיד. אילו היו אומרים "מתאגיד" ומסתפקים בכך, דיינו, אבל משום מה הוסיפו: "תאגיד" – לרבות שותפות רשומה". האם אפשר ללמוד מכך, שאין כל מגבלה לגבי תאגידים שהם שותפות לא רשומה? אפשר ללמוד. אם אתה כותב: "לרבות שותפות רשומה", המשמעות היא ששותפות לא רשומה יכולה לתת. ובכן, משרד עורכי-דין או עסק פשוט יותר, שהוא לא רשום, יכול לתת תרומה. זה, בעיני, דבר פסול. לכן אני מבקש למחוק את המלים "לרבות שותפות רשומה" ולכתוב: "לא יקבל תרומה מתאגיד", בלי להגדיר את התאגיד.

דבר שני, אני מבקש לקבל את ההסתייגויות של חברי הכנסת אפרים סנה וסילבן שלום בנושא של אדם התורם למועמדים מספר. אם לאדם מסוים יש השקפות עולם יוניות, והוא רוצה לתמוך בחמישה או בשישה חברי כנסת כאלה; או להבדיל, אדם שעקר מצפון-אפריקה וחי בצרפת רוצה מאוד לתמוך בחברי כנסת יוצאי צפון-אפריקה, שלושה ממפלגת העבודה ושלושה מתנועת הליכוד, הסכום הוא ממילא מוגבל, ואין פה עניין של קניית חברי הכנסת. מדוע לא לתת לו? מדוע לא לעודד את זה? אני מבקש לקבל את ההסתייגות האומרת שהסעיף הזה יימחק. לא צריכה להיות מגבלה.

הנושא הנוסף שחוששים ממנו נוגע למקרה שבו אדם אוגר כספים לפני תקופת הבחירות. ובכן, קודם כול, יש כאן סעיף האומר, שגם אם ההוצאה נעשתה לפני תקופת הבחירות, לפי סעיף 28, אפשר לראות בה חלק מההוצאה שעליה חלה המגבלה של התקרה. כתוב במפורש.

הייתי אומר שהסעיף הזה יגביל כמובן את המועמדים שלא לצורך. ניתן בהחלט לקבוע, שלצורך הפעילות השוטפת – אני גם לא רואה את אלה שרצים ומוציאים כספים בהיקפים גדולים לצורך פעילות שוטפת לפני תקופת הבחירות, לכן אין חשש שהדבר ינוצל. אם אדם יאגור 3 מיליון דולר, הוא ממילא לא יוכל להוציא את הסכום הזה בתקופת הבחירות, כי הוא מוגבל בתקרה של 150,000 שקלים. כך שנדמה לי שאנחנו הגנו על העניין הזה די הצורך.

למעשה, חוק זה כפי שהוא מובא, אולי איננו מושלם, ובהחלט יכול להיות שנצטרך לחיות אתו מערכת בחירות אחת או שתיים, כדי לראות אם אכן הוא איננו בבחינת גזירה שהציבור לא יכול לעמוד בה; מצד שני, אם אין בו פרצות כאלה שאנחנו טרם עמדנו על טיבן. זה דבר חדש. בהחלט יכול להיות שיש בו כמה חללים או חורים שאפשר לעקוף אותם.

אני מבקש להתייחס להסתייגויות של כמה חברי כנסת. היתה הסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור לגבי תרומות מחוץ-לארץ. אינני חושב שצריך למנוע, בתקרות האלה, תרומות מחוץ-לארץ. אינני רואה פסול בכך שמועמד, על רקע אישי כזה או אחר, כפי שצינתי, על רקע עדה כזאת או אחרת או השקפה כזאת או אחרת, מקבל תרומה מחוץ-לארץ, בתנאי כמובן שהמגבלות חלות.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה לא לתת לו אפשרות להצביע לכנסת?

יוסי כץ (העבודה):

אין קשר בין שני הדברים. אם אתה רוצה, אני מוכן לפרוס את היריעה לגבי ההשקפה שלי. למשל, אם מדברים על יהודי ארצות-הברית, אינני חושב שכאשר אתה בא אליהם ומבקש שיעזרו לך בלובי כזה או אחר או בלחץ פוליטי כזה או אחר, אתה יכול שלא לתת להם גם להתבטא. אני חושב שאפשר לתת להם בהחלט להתבטא ולמתוח ביקורת, גם על הממשלה. זה הצד השני של המטבע.

מיכאל איתן (הליכוד):

וגם להצביע?

יוסי כץ (העבודה):

עם כל הכבוד, אין זה אומר שצריך לתת להם גם זכות להצביע.

אפרים סנה (העבודה):

התנועה לשינוי שיטת הממשל קיבלה הרבה כסף מאמריקה. עיקר כספה בא מאמריקה. זה מותר?

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון, אבל נשאלת השאלה, אם אתה אומר בעיקרון שלא לאפשר הצבעה, אתה גם אומר להם לא להתערב בבחירת נציגים לכנסת. אבל אם אתה אומר שמותר למישהו לתרום תרומה גדולה, אבל אין לו אפילו קול אחד בהצבעה לכנסת, אין בזה סימטריה. 30,000 שקל עוזרים יותר מקול בודד אחד.

אפרים סנה (העבודה):

אין סימטריה, כי אין כאן כל מקום להשוואה.

יוסי כץ (העבודה):

סיכומי של דבר, הצעת החוק הזאת היא הצעה טובה, מתונה, ללא ספק היא תכניס רוח חדשה לחיים הציבוריים במדינת ישראל, לסדרי ההתמודדות, ואני מקווה שבסופו של דבר נוכל גם לבחון אותה ולהסיק את המסקנות המתבקשות, אם יתברר לנו שפה ושם שגינה בהגדרות או במגבלות. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל איתן, אחריו – לחבר הכנסת סילבן שלום, ואחריו – לחבר הכנסת אפרים סנה.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני להתייחס לדברים ששמעתי והם קשורים לדיון שהתקיים כאן אמש.

מדובר על הגדרת הכנסת כאספה מכוננת או ככנסת שאין בה האלמנט של אספה מכוננת.

מדוע אני נדרש לנושא הזה במסגרת הדיון עכשיו? חבר הכנסת לשעבר, חבר הכנסת הראשונה הלל קוק, שהיה לוחם למען הקמת ישראל, והיה חבר הכנסת הראשונה מטעם תנועת החרות, סייע בגולה, סייע בפעילותו למען ביטחון המדינה, למען הפרלמנטריזם הישראלי, הביע תרעומת על כך שכנסת ישראל אינה ממשיכה של האספה המכוננת.

לדבריו, כפי שהובאו לידיעתי, בעת שהיה חבר בכנסת הראשונה, עוד לפני שהכנסת נקראה כנסת והיא נבחרה בעצם כאספה מכוננת, טוען חבר הכנסת הלל קוק, כי ביום שבו הוחלט על ביטול האספה המכוננת – והוא טוען שזה נעשה על-ידי תכסיס של החלטה חגיגית שדנה כביכול בשם "האספה המכוננת" ולא במהותה, ואז קיבלה הכנסת החלטה שאמרה כי בישראל יש שרור משטר פרלמנטרי, וכי הפרלמנט ייקרא בעברית כנסת, והאספה המכוננת תיקרא הכנסת הראשונה – אומר הלל קוק, שכאשר הנושא הזה הובא לדיון באותו ערב בכנסת, שאז לא נקראה כנסת, וטרם נתקבלה ההחלטה, הוא אישית קם וביקש את רשות הדיבור על מנת להצביע לפני ההחלטה על כך שהדבר שנעשה אינו תקין, משום שעל-פי טעמיו, כפי שהוא מעיד היום, באותה עת לא היתה סמכות לקבל החלטה כזאת. משום שאם אכן רצו לשנות את השם, שלא יהיה אספה מכוננת, את השינוי הזה היה צריך לעשות לא לאחר הבחירות, לאחר שנבחרו חברי האספה המכוננת תחת הכותרת של אספה מכוננת, אלא לפני הבחירות, והיה צריך ללכת אל העם לבחירות ככנסת, מתוך ידיעה ברורה

שמקבלים את ההחלטה שאין אספה מכוננת, אלא בישראל ישור משטר פרלמנטרי, וכי הפרלמנט ייקרא בעברית כנסת וכו'.

כאשר ביקש חבר הכנסת הלל קוק, על-פי עדותו, את רשות הדיבור על מנת להעמיד את הדברים על דיוקם, לא נענה ולא ניתנה לו רשות הדיבור. מכיוון שהיושב-ראש התעלם מבקשתו, כך הוא מספר, הוא קרא, ואני מצטט: "זהו פוטש. אני פונה לשר המשפטים ושואל: למה רימיתם את העם? למה לא שיניתם את שם האספה המכוננת לפני הבחירות?". בעקבות קריאותיו, על-פי עדותו, פנה יושב-ראש הישיבה לשר המשפטים, ושר המשפטים ענה על שאלתו, על-פי עדותו של חבר הכנסת הלל קוק, במשך חמש דקות בערך, עד כמה שהוא זוכר, ולדבריו של חבר הכנסת הלל קוק, כל הנושא הזה הושמט מהפרוטוקול הרשמי של הישיבה.

ועכשיו פונה חבר הכנסת הראשונה, הלל קוק, ורוצה להתריע על אותו עניין, שבעצם לא נס ליחו, ולכן גם אני נדרש לו כאן. אמש בדיון גם אני נזקקתי לטיעון שהועלה כאן, כמדומני, על-ידי חבר הכנסת זאב בנימין בגין, בנו של חבר הכנסת הראשונה וראש סיעתו של הלל קוק, מנחם בגין, זכרו לברכה, ואמרו חבר הכנסת בגין וחבר הכנסת דן מרידור בהצעת חוק שהם הביאו לכאן, או אמר אחד מהם, שלכנסת הזאת עדיין יש כעין סמכות, בתוקף היותה ממשיכה של האספה המכוננת.

אני יכול לקבל את דבריו של חבר הכנסת הלל קוק, ככל שהם מתייחסים לטענתו ההיסטורית שאכן בזמנו נעשה פוטש, כלומר, חברי הכנסת שנבחרו כחברי האספה המכוננת שינו את מהות הגוף שאליו הם נבחרו על בסיס הסכמת העם; אבל אני רוצה לומר שהיום, כאשר אנחנו מכירים את המציאות, וכאשר אנו יודעים שבמערכות הבחירות האחרונות איש לא התייחס ברצינות אל הכנסת כהיותה האספה המכוננת, אני לא יכול לקבל את הטענה ההיסטורית הזאת כתקפה גם היום, גם אם צודק חבר הכנסת הלל קוק לגבי צדקתה או אי-צדקתה בכנסת הראשונה.

לכן ביקשתי לנצל את הדקות האלה, על מנת להביא את דבריו של חבר הכנסת הלל קוק, ואם נעשה בכך צדק היסטורי, יש בכך משום תיקון המעוות. אני שמח שהיתה לי הזכות לסייע בידו, ואם הדברים לא היו רשומים ונפלה בהם טעות בזמנם, בעת שהתרחשו, כאשר הוא אמר אותם, הרי הטעות הזאת תוקנה על-ידי דברי אלו, והם אכן מופיעים ב"דברי הכנסת", אומנם באיחור של עשרות שנים, והם יישמרו, ככל שיש חשיבות לפרוטוקול הכנסת, ל"דברי הכנסת" ולדברים שאנחנו אומרים כאן, ומפה הם עוברים לארכיון הכנסת ולפרוטוקולים.

עכשיו אני מבקש לעבור להסתייגויות מספר שהגשתי בקשר להצעת חוק המפלגות. ראשית, אני רוצה לומר דבר כללי. החוק הזה הוא חוק שאני תומך בו, אם כי יש לי ספק גדול אם תהיה לו משמעות מעשית. מתוך ראיית החוק הזה וידיעת המציאות, יש לי ספק גדול אם תהיה אפשרות להשיג באמצעות החוק את המטרה האמיתית של המחוקקים.

מהי בעצם המטרה המרכזית של המחוקקים? – לאפשר עידן של הרחבת ההשתתפות במערכת הדמוקרטית של ציבורים גדולים הרבה יותר, לא רק על-ידי אקט של הצבעה פעם אחת בארבע שנים, בבחירות של רשימות, אלא גם בקביעת המועמדים בבחירות מוקדמות, ומבחינה זאת יש בהחלט התקדמות. אנחנו עברנו לעידן שבו יותר אנשים מעורבים, ומושג בו האלמנט הדמוקרטי המדבר על הכרעות שרבים יותר מבני העם משתתפים בהן. אבל אליה וקוץ בה. ככל שחברי הכנסת או מועמדים לתפקידים אחרים, כמו ראש ממשלה, צריכים לנהל מסע תעמולה בקרב ציבורים גדולים יותר, הדבר הזה מחייב אותם בהוצאות כספיות, וקיימת זיקה ישירה בין כמות הכסף שאדם מוציא לבין יכולתו לגייס תמיכה פוליטית.

אולי אי-אפשר להגיד שהכסף יענה את הכול, אבל הכסף הוא בהחלט גורם משמעותי, ואם אנחנו רוצים לשמור על כך שתהיה לא רק הרחבה של ציבור המשתתפים בתהליך ההכרעה, אלא גם יישמר אלמנט דמוקרטי נוסף: שוויון ביכולת להיבחר, אנחנו צריכים לדאוג לכך שהאלמנט הכספי יהיה מכריע פחות, ככל שניתן להגיע לצמצום השפעת הכסף.

האלמנט הזה חשוב גם מההיבט הדמוקרטי הישיר: לא בעל המאה יהיה זה שייבחר, תהיה הזדמנות גם לאחרים. הוא חשוב גם מההיבט הזה, שהרצון להיבחר, הרצון לממן את עצמך, עלול להוביל לפיתויים ולמצבים, שאנשים שירצו להיבחר יצטרכו לשעבד את כושר הכרעתם העיתידי כנבחר ציבור בגלל הצורך לממן את בחירתם.

לכן באה הצעת חוק זו לנסות ולפעול, הייתי אומר, במידה רבה בכיוון אוטופי; מצד אחד, להכיר בכך שיש פריימריס, ומצד אחר, לקבוע תקנות שייצמצמו עד למינימום את השפעת הכסף. כל הכוונות הטובות, כפי שבאו לידי ביטוי כאן במסמך הכתוב הזה, ושתהפוכנה, כך אני מקווה, לדבר חוק בעוד דקות מספר – אני מסופק מאוד אם ניתן יהיה לאכוף אותן בצורה כזאת שאכן תשרת את הכוונות שעליהן דיברתי קודם לכן. דומני שיימצאו מספיק פערים, מספיק פרצות, מספיק תרגילים ותכסיסים, שאפילו לא יהיו בלתי חוקיים, ודרכם אפשר יהיה לעקוף כוונות, הוראות שונות שקבועות בחוק הזה. אבל בסך הכול, מאחר שיש כאן אפילו רק הצהרת כוונות, אפילו יש כאן אמירה נורמטיבית לגבי מה שצריך לעשות וכיצד רואים אנו את הדברים נעשים, אני חושב שהדברים האלה חשובים, וצריך לתמוך בחוק הזה מתוך דאגה שהכסף לא ישחית את החיים הפוליטיים.

לכן, אני לא יכול להבין, למשל, את ההתנגדות שגילו כאן חברים להסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור. אני לא מבין מדוע חבר הכנסת יוסי כץ, וחבר הכנסת שנכנס עכשיו, אפרים סנה, מכירים בעיקרון שבחיים דמוקרטיים זכאים להשתתף בבחירת הנבחרים, בבחירת הגורם הריבוי – הכנסת – רק אזרחי המדינה, העיקרון הזה מקובל עליהם. הם אומרים: מי שהוא אזרח המדינה ונמצא במדינה – היום החוק מאפשר לאזרחים שהם עובדי מדינה להצביע גם כאשר הם בחוץ-לארץ, או לימאים ואחרים – אבל אזרחי מדינת ישראל, רק הם יכולים להצביע; לעומת זאת, להשתתף במערכת הבחירות על-ידי תרומה, את זה מתירים גם לאלה שאינם אזרחי המדינה.

אני שואל שאלה פשוטה: מדוע מותר לאדם שגר היום בארצות-הברית, והוא אזרח אמריקני, יכול להיות יהודי, יכול להיות לא-יהודי, מי אמר שהוא חייב להיות יהודי, לשלוח 50,000 שקל למערכת בחירות, ואסור לו לשים פתק אחד בקלפי? אני מוכן לסמוך על האינטואיציה שלי ולשאול את חבר הכנסת ד"ר סנה – כאשר הוא ניהל מערכת בחירות בקטע כזה או אחר, אילו בא אליו אדם ואמר לו: שמע, אני יכול כעת להצביע למפלגתך, אבל יכול להיות שאצטרך לצאת לחוץ-לארץ, לא אוכל להצביע, ובמקום להצביע אתן לך תרומה של 50,000 שקל, מה עדיף בעיניך? – אין לי צל של ספק שכל גזבר של כל מפלגה, כל יושב-ראש מטה בחירות של כל מפלגה היה אומר: תמורת 50,000 שקל אני אפסיד קול אחד, אם אני אקבל 50,000 שקל אני אוכל לרכוש יותר מקול אחד בכסף הזה, אני אוכל להפעיל עוד פעילים, אני אוכל לפרסם עוד מודעה, אני אוכל לשפר את המסר שלי, התעמולה וכו'. למה אומרים מצד אחד: אסור לו לשים פתק, ומצד שני אומרים: מותר לו לשים 50,000 שקל?

אני יכול להגיד לך, חבר הכנסת סנה, ביזיון למדינת ישראל – ראשי ממשלות, שרים, באים לשם, הולכים לגייס כסף אצל עשירים במסיבות, לא בודקים בציציות מי מגיע לשם. הכסף הוא הקובע. חוגי העשירים, שם הם גם לא עשירים כל כך גדולים, אבל במושגים דולריים הם עשירים גדולים, שיכולים

לממן הרבה מפלגות, והם מזמינים, ובאים ראשי ממשלות ישראליות, ולא משנה מאיזו מפלגה, באים שרי ביטחון, באים שרים בכירים אחרים ויושבים שם באספות האלה ואומרים להם: תתרמו למפלגה שלנו. למחרת היום, בקאונטרי-קלאב או במועדון, הם צוחקים ביניהם: אצלי היה ראש הממשלה, אצלי היה זה, אצלי היה זה, באו לקחת כמה לירות, באו לקחת כסף. איך אנחנו נראים?

אפרים סנה (העבודה):

אתה מסכים לאיסור תרומות למפלגות בכלל? מה שאתה אומר – יפה מאוד.

מיכאל איתן (הליכוד):

ההצעה שלי היא, שיעלה לציבור במדינת ישראל עוד קצת כסף, נבדוק כמה, פחות או יותר, אנחנו, כל המפלגות, מגייסים מהתורמים המכובדים האלה, שאחר כך יודעים יפה מאוד לבוא ולגבות את המחיר; עם כל זה שהם עשו טובות גדולות, הם יודעים גם לקבל; אנחנו נבוא ונאמר לציבור: יעלה עוד קצת כסף, ולא נלך לקחת שם את הכסף. מדוע שאני אתבייש לבוא אל משפחת סנה ולהגיד לה: תראו, הפוליטיקה הישראלית היום עולה X מיליוני שקלים, 10% מזה באים מחוץ-לארץ, בואו, כל עם ישראל, כל אחד יוסיף סכומים מאוד לא משמעותיים – – –

אפרים סנה (העבודה):

אפשר גם לצמצם את הוצאות הבחירות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני בעד. אני גם בעד זה. כי חלק גדול זה מאזן אימה. אם תבדוק מה קורה במערכת הבחירות, ואני מאוד מנוסה, הרבה פעמים זה כך – הם עושים, אנחנו גם צריכים; הם עושים, אנחנו צריכים גם לעשות. אילו היתה אפשרות לריסון עצמי של שני הצדדים, והיה איזה בסיס של אמון, שני הצדדים היו מרוצים אם לא היו צריכים להגיע לזה. מה, זה תענוג ללכת שמה? אני מכיר שרים שעשו את זה ורצו להקיא, אבל עשו, כי הרגישו חובה, מי יודע איזו, להביא את הכסף למפלגה. אפשר לפתור את זה. לכן אני תומך בהסתייגות הזאת.

הסתייגות נוספת שהצעתי קשורה לסמכויות, לסעיף 28ט. יש הנחיה לניהול החשבונות, ומשום-מה בוועדה נקבע בסעיף 28ט(א): "הרשם רשאי, מיזמתו או לפי בקשה, להוציא הנחיות מיוחדות ככל שיהיה דרוש בנסיבות העניין", בהוראות שונות לפי סכומי ההוצאות.

אני מבין שתרומות שקיבל מועמד והוצאות ינוהלו לפי הנחיות הרשם, ואין שום צורך להכניס את זה. זה משקף איזה ויכוח בוועדה, שאמרו שם שאם התרומות הן עד סכום כזה או אחר, אין טעם להעמיס על המועמד הנהלת חשבונות. כלומר, אם התרומות הן עד 5,000 שקל או 10,000 שקל, הוא לא צריך לעשות הנהלת חשבונות, כי אין צורך. אני לא סבור כך. לא מדובר פה בהנהלת חשבונות

הדורשת ניהול חשבונות מקצועי, ואם מדובר במשק כספי של 10,000 שקל – כל אדם שרוצה להיבחר לכנסת או רוצה להיבחר לתפקיד ציבורי, צריך לדעת להעלות על דף נייר את הנהלת החשבונות של 10,000 שקל. זאת לא בעיה, הדבר הזה ניתן להיעשות, ואת זה יכול לעשות כל אחד, ללא שום בעיה נוספת.

ההסתייגות הנוספת קשורה בסעיף 28. גם היא משקפת ויכוח שהיה בוועדה. על-פי מה שנקבע בסעיף קטן (ב), בבחירות שבהן עומד לבחירה מועמד לתפקיד של ראש הממשלה או של יושב-ראש המפלגה, ושזכאים להשתתף בהן כלל חברי המפלגה, הסכום יהיה 20,000 שקל כתרומה ליחיד. ההצעה שלי היא – 10,000 שקל. אולי בעניין הקודם לא היה ויכוח, אבל בעניין הזה היה לי ויכוח גם עם עמדתו של חבר הכנסת סנה וגם עם עמדתו של חבר הכנסת סילבן שלום. שמעתי את הטיעונים שלהם. הם אומרים כך: בעצם המכפלה היא אותה מכפלה. אנחנו מדברים על מכפלה זוהה. אלא מה? אין ויכוח על הסכום הכולל שמותר, על תקרת הסכום שמותר לנו לגייס. אלא אתה, מיכאל איתן, מציע שאנחנו נגביל את עצמנו בלא יותר מ-5,000 שקל, ולכן על מנת שנגיע לסכום הגג, נצטרך לגייס הרבה מאוד תורמים שיתרמו לנו כל אחד 5,000 או פחות מכך. ואילו אנחנו סבורים שטוב יותר שתעלה את התקרה של התורם היחיד ולא ניאלץ לכתת את רגלינו, אין לנו הרבה חברים שיש להם כסף והם יכולים לסייע לנו, ולכן קל יותר ללכת אל בודדים שיתרמו יותר.

חשבתי על השוני בהסתכלות, איך אנחנו מגיעים למסקנות שונות. הנקודה המרכזית בעיני היא הרחבת מספר המשתתפים גם במימון. הייתי רוצה מאוד שהאנשים שרוצים לסייע למועמדים יסייעו בצורה אקטיבית ככל האפשר, לרבות בתרומה כספית.

עובדיה עלי (הליכוד):

אין הגבלת זמן?

היו"ר ע' מאור:

יש לו 40 דקות, על-פי נוהלי הליכוד.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא מבין, חבר הכנסת עובדיה עלי, מה התרעומת הזאת? יכולת לבקש ממני לקצר.

היו"ר ע' מאור:

בכל מקרה יש לו 15 שניות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה לא היית פה מתחילת הדיון אפילו דקה. נכנסת, עוד לא הספקת להתיישב, ותיכף התחלת לצעוק עלי: מה זה, אין פה הגבלת זמן?

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מתנצל. יש לנו סדר-יום עמוס לעייפה.

היו"ר ע' מאור:

יש לו 15 שניות אחרונות.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת עובדיה עלי, אתמול בשעה 24:00, כאשר בין הנוכחים כאן היו דוד מגן ויעקב שפי, אז לא קיטרנו שהשעה היא 24:00 ולא היו כאן רבים. עכשיו, ברוך השם, השעה היא 20:15. אתה רוצה שאני אקצר – אני מקבל את הערתך בכבוד, אבל קצת נימוס וקצת כבוד. אנחנו דנים בנושאים, שבעינינו הם חשובים.

חבר הכנסת עובדיה עלי, כשעליתי לדבר שאל אותי אחד החברים כמה זמן אני אדבר. אמרתי לו: כנראה בסביבות 15-20 דקות. הייתי צריך לחכות עד שהוא יגיע. הוא הגיע ואני מקצר ומסיים.

דן תיכון (הליכוד):

כמה זמן יש לך?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים בתוך שתי דקות. אני גמרתי את כל הנושאים החשובים. לא אחזור על אלה שדיברו עליהם.

לסיכום הנקודה הזאת, אם אנחנו מדברים על תלות כספית, עדיף לעודד את חברי הכנסת לבקש השתתפות של רבים בסכומים קטנים. זה יוצר תלות קטנה הרבה יותר.

נקודה אחרונה. בסעיף 28ח נאמר, שמועמד לא יקבל במערכת בחירות אחת תרומות בשווי כולל העולה על 150,000 שקל, ולא יוציא מועמד באותה מערכת בחירות סכום העולה על הסכום האמור. קבע המוסד לביקורת של המפלגה, כי להערכתו יעלה מספר בעלי זכות הבחירה על 150,000 איש, רשאי הוא להעלות את הסכום האמור עד 300,000 שקל. כלומר, יש לנו כאן בעיה שאינה מעשה חקיקה. אנחנו לא עונים עליה בצורה טובה. צריכים להחליט: או 150,000 או 300,000. כל מה שאנחנו קובעים כאן זה סכומי מסגרת. המפלגות יכולות לקבוע אחר כך גם מתחת לסכומים שאנחנו קובעים. מדוע אנחנו צריכים ליצור מין מצב שאין בו אפשרות, מבחינה חקיקתית משמעותית, לעשות איזו ביקורת? זה דבר פרוץ לחלוטין. קבע המוסד לביקורת של מפלגה, כי להערכתו יעלה מספר בעלי זכות הבחירה על 150,000, רשאי הוא להעלות את הסכום האמור עד 300,000. איך המוסד לביקורת יקבע? מהי הערכה? איך הוא יקבע את ההערכה הזאת? ואם הוא יקבע על סמך הערכה, וההערכה תתבדה, האם זה חוקי או לא חוקי?

כל הניסוח הזה הוא ניסוח מיותר. גם לא צריך לדקדק עד כדי כך. בואו נקבע את המסגרת העליונה, 300,000, ואם המוסד לביקורת או מוסד מפלגתי ירצה פחות, הוא יוריד את הסכום.

בסך הכול, אם ישאלו אותי, האם לקבל את החוק כמו שהוא או לקבל את ההסתייגויות, כאלה או אחרות, לרבות ההסתייגויות שלי – אם בכך זה יהיה תלוי, אני מעדיף שהחוק יתקבל כמו שהוא, על מגרעותיו, והן לא מעטות, כי הוא בבחינת מורה דרך, ויש בו קביעה נורמטיבית, שתשפיע על הכיוון הכללי ועל כמות הכסף שתשתתף בה המערכת הדמוקרטית בישראל.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת סילבן שלום, אחריו – לחבר הכנסת אפרים סנה, ואחריו – לחבר הכנסת רון נחמן.

סילבן שלום (הליכוד):

גם אני אדבר חצי שעה. לא להיבהל.

לפני ההסתייגויות, יש עמדת ועדה שאני צריך להציג אותה, ברשות היושב-ראש דדי צוקר, לגבי סעיף 28כ, גברתי היושבת-ראש, גרסה ב'. יש שתי גרסאות, גרסה ב' היא גרסה שלי. כיוון שהיא מוגשת, ואי-אפשר להגיש עליה הסתייגות, ביקשתי רשות מהיושב-ראש לנמק אותה, והיא ניתנה לי עוד לפני פתיחת הישיבה. אתחיל בה ואחרי כן אעבור להסתייגויות שלי.

מדובר על תרומה של קיבוצים למי שהם לא חברי קיבוצים. זה נוגע גם לך, גברתי היושבת-ראש. על-פי החוק המוצע, תאגיד לא יוכל לתרום כסף לחבר כנסת. לעניין זה קיבוץ לא ייחשב כתאגיד. יש בזה צדק כאשר התרומה של הקיבוץ היא לחבר הקיבוץ, כי הרי בסופו של דבר זה הבית שלו, והוא צריך לתת לו את הכסף כדי לסייע לו.

על-פי הצעת החוק של חבר הכנסת פורז, שאני התנגדתי לה ולכן הבאתי את גרסה ב', כיוון שהיה שוויון קולות לשתי הגרסאות, קיבוץ יוכל לתרום לכל מי שהוא רוצה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת שלום, לא היית פה. להזכירך, חבר הכנסת חגי מירום תמך בגרסתך.

סילבן שלום (הליכוד):

כן, גם חבר הכנסת אלי גולדשמידט תמך בגרסתי והצביע אתי בוועדה. חבר הכנסת מירום היה חייב ללכת לישיבת ועדת הכנסת, אבל חבר הכנסת אלי גולדשמידט הצביע אתי. שניהם, כאנשי קיבוצים, היו בדעה שלא צריך לאפשר לקיבוץ לתת תרומה לעירוני כלשהו על-פי רצונו; עירוני א' מוצא חן בעיניו – ייתן לו, עירוני ב' לא מוצא חן בעיניו – לא ייתן לו.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עוד שלאותו חבר קיבוץ יש ממילא זכות לתרום.

סילבן שלום (הליכוד):

כן, נכון. יוצא מצב שהקיבוצים יוכלו לבחור בסיעות מסוימות את חברי הכנסת הנראים להם, ואלה שלא נראים להם לא יקבלו. לדעתי, זה דבר שלא יעלה על הדעת, קיבוץ לעניין זה ייחשב כתאגיד, וזאת גרסתי.

עכשיו אני עובר להסתייגויות שלי, ואני רוצה לתת הקדמה. החוק בכללותו הוא חוק שצריכים לחוקק אותו, כדי לקבוע סדרים ונהלים לבחירות, לפריימריס, שהיום הם נחלת שתי המפלגות הגדולות. מפלגת העבודה היתה חלוצה בעניין הזה, וצריך לברך אותה על כך. היא פעלה במסגרת וולונטרית מסוימת. אנשים קבעו תקנון מסוים ומה שיהיה במקרה של חריגות.

כאשר מדובר על שתי המפלגות הגדולות, ואולי גם מפלגות אחרות תצטרפנה, ומדובר גם על הבחירות לרשויות המקומיות, טוב שהדברים ייעשו בצורה שבה כל אחד ידע מה מותר ומה אסור, כדי שלא יחטא באיזו פעולה שאולי מחר יעלה ממנה, חלילה וחס, חשד לאבק של שוחד.

החוק הזה, שכונתו טובה, הוא חוק לעשירים בלבד. הוא טוב לעשירים בלבד, והוא טוב לחברי הכנסת הקיימים בלבד. ומה כוונתי? בהצעת החוק הזאת נאמר שתורם יוכל לתרום 5,000 שקלים בלבד. 5,000 שקלים בלבד הם סכום, שציבורית נראה סכום טוב. ככל שהסכום נמוך יותר אתה תלוי פחות באדם שנתן לך את התרומה. אלה שהציגו את זה פעלו, כמובן, מהנימוק הזה; לפחות הציגו אותו כנימוק כזה.

מה יקרה כתוצאה מהחוק הזה? החוק הזה ייטיב עם העשירים, ואסביר את דברי. כאשר אדם שאין לו אמצעים גר במקום שאין בו אמצעים, באופן טבעי מספר החברים שהם בעלי אמצעים הוא קטן בהתאם. אם אני גר בשכונה מסוימת או בעיירה מסוימת, ויש בה רק אדם אחד או שניים שיכולים לתרום לי, וכל אחד מהם רוצה לתת לי 25,000 שקלים, מה אני אומר לו: לא, אתה יכול לתת לי רק 5,000 שקלים.

יוצא מצב שאני יכול לקבל רק משני אנשים 5,000 שקלים, אבל זה שכבר יש לו כסף מהבית, בדרך כלל יש לו גם חברים שיש להם כסף, כי הרי מי שיש לו כסף חבר של אלה שיש להם כסף. אז יוצא מצב, שזה שיש לו הכסף מראש, מהבית, גם יכול להגיע ל-30 אנשים שלכל אחד מהם יש 5,000 שקלים, כי הוא מכיר אותם 30, הוא מכיר 60, והוא יפנה ל-30 ויקבל. זאת אומרת, יוצא מצב שבו אדם שיש לו יותר כסף – יש לו יותר אפשרויות, כי אם אני בא ממקום שאינו חזק כלכלית, באופן טבעי אין שם אנשים שיש להם אפשרות תרומה וגם לי אין מעגל החברים שיש להם אפשרות תרומה.

לכן, כאשר מדברים על 5,000 שקלים ועל הקטנת התלות, זאת פשוט דמגוגיה. זה פשוט להציג את הנושא אולי באור חיובי יותר, כאשר המטרה היא להיטיב עם אלה שיש להם כסף.

בהצעה שלי הצעתי, שבמקום 5,000 שקלים יהיו 15,000 שקלים, שזה סכום המינימום שאפשר היה לקבוע אותו.

לגבי הסתייגויות נוספות, אני באמת רוצה לקצר כדי שלא להאריך את הדיון, כדי שהאנשים לא יגיעו בסופו של דבר למצב שהם ילכו הביתה; אני רוצה שיהיו כאן אנשים שיצביעו.

הנושא השני שנוגע לכך – יחד עם חבר הכנסת אפרים סנה, הוא ינמק אחר כך גם את גרסתו שלו לעניין – על-פי הצעת החוק הקיימת, אדם יכול לתרום רק לשלושה אנשים. יוצא מצב, עוד הפעם אני מדבר על אזור – נגיד שבאזור הדרום יש אדם אחד או שניים או שלושה אנשים שיכולים לתרום, ויש 10 מתמודדים ממפלגת העבודה, יש 10 מתמודדים מהליכוד, אולי הוא רוצה לתרום לאותה מפלגה, אף שמבקר המדינה עשתה מזה עניין גדול, כאילו הוא תורם לשתי מפלגות בנוסח "שלח לחמך על פני המים"; יכול להיות שיש בזה משהו, אבל בסופו של דבר מדוע למנוע ממנו את האפשרות לתרום ליותר אנשים? הרי המעגל שלי בסופו של דבר מוגבל בכל מקרה, אז אם מישו רץ לפני והקדים אותי, פאסה, נגמר. אני לא יכול להשיג תרומה מאיש.

אני חושב שמהבחינה הזאת אין מקומו של הסעיף הזה כאן, והוא צריך להימחק מהצעת החוק הזאת.

אני עובר להסתייגות הבאה. אם שמת לב, גברתי היושבת-ראש, אני מקצר רק כדי שתהיה אפשרות להצביע על החוק הזה היום. האפשרות הבאה שנועדה להיטיב עם העשירים או עם בעלי האמצעים בהצעת החוק הזאת היא לגבי שירותי משרד. מה זה שירותי משרד? אם אני עורך-דין שיש לו ארבע שנים שירותי משרד, לא ייחשב לי הדבר כהוצאה ולא כתרומה, אף שאני פועל במערכת הבחירות עם המשרד, עם הטלפונים, עם המזכירות ועם הכול. אבל אם אין לי שירותי משרד, כל ארבע השנים, סליחה על הביטוי, אני דפוק. בשנת בחירות אני דפוק כפל-כפליים. למה? כי אותו אדם שהיו לו אמצעים ויש לו כל הזמן, זה לא ייחשב לו כהוצאה, זה לא ייחשב לו כתרומה; אבל אני, שאקבל משרד ממישהו או אשכור את המשרד בעצמי, לי זה כן ייחשב כהוצאה מתוך סך ההוצאות, לי זה ייחשב

תרומה – כמקבל תרומה. כאמור, אלה שיש להם שירותי משרד כל ארבע השנים, להם זה לא ייחשב. האם זאת לא העדפה בוטה? אני חושב שכן.

אני אומר שהדבר הזה יחול רק על מי שמקבלים אותם שירותים מחוץ לכנסת, אבל אם מדובר על שר או על סגן שר, או על יושב-ראש ועדה בכנסת, מובן שאין כך הדבר אף שאולי גם כאן אפשר היה לומר, שיש כאן איזה טעם של העדפה מסוימת, אבל זאת העדפה שהיא לדעתי לגיטימית. אם לשר יש שירותי המשרד, אי-אפשר לומר שזאת הוצאה בקשר לפריימריס. אני חושב שבזה היינו מגבילים את העניין יתר על המידה ומגיעים למצב של יישום חוק כמעט בצורה בלתי אפשרית.

אני עובר לקטע האחרון – עובדי מדינה. אמרתי בהתחלה שהחוק הזה מיטיב עם עשירים בסעיפיו, והוא מיטיב עם אלה שנמצאים בכנסת הקיימת. מדוע הוא מיטיב עם אלה שנמצאים בכנסת הקיימת? על-פי החוק עובדי מדינה לא יכולים לגייס תרומות. זאת אומרת שיוצא מצב, שבו עובדי מדינה או עובדי חברות ממשלתיות, שזה חלק גדול מהאנשים שנמצאים כאן, בתוך הבניין הזה, רבותי חברי הכנסת – אולי לא חלק גדול, אבל חלק לא קטן מקרב חברי הכנסת באו מגופים ממשלתיים, באו מגופים מוסדיים, והם היו העתודה שצמחה להגיע להנהגת הציבור ולהנהגת העם. אז מה אומרים בחוק הזה? שעובד מדינה לא יוכל לגייס כסף. בעצם מה אומרים לו? לא תוכל להשתתף בבחירות. זאת אומרת, שאם יש היום מזכיר ממשלה שרוצה לרוץ לבחירות, ולא סתם אמרתי את התואר הזה, או איזה מנכ"ל של משרד ראש הממשלה שרוצה לרוץ לבחירות, אני מדבר גם על קודמיהם, אז כן היה אפשר. היום מונעים מהם בחוק – – –

אברהם פורז (מרצ):

– – – אם הוא היה אוסף גרוש, הוא היה עובר עבירה של שוחד. – – – המצב של החוק משפר – – –

סילבן שלום (הליכוד):

המצב של החוק לא משפר, כי הוא אומר שהחוק הזה יישאר בתוקפו, ואם כבר הולכים על עניין של פריימריס, יש גם שוויון הזדמנויות, אדוני חבר הכנסת פורז. לא יכול להיות מצב שאני, חבר כנסת, אשריין את עצמי כאן, ואותו מנכ"ל משרד ממשלתי לא יוכל לרוץ כי אני הגבלתי זאת בחוק. צריך לדאוג לכך שהוא לא יוכל לקבל תרומות במהלך כל כהונתו. לגבי מערכת הבחירות הוא יוכל לקבל, אבל לא מאלה שהוא עובד אתם ונמצא במגע ישיר אתם. זאת אומרת, שאם אני מנכ"ל שירות התעסוקה, לדוגמה, ודאי שלא אוכל לקבל מקבלני כוח-אדם. אבל מאחרים? מהשכן שלי? מדוע שלא אקבל מהשכן שלי, חבר הכנסת פורז? מדוע ששכני, שגר מלמעלה, רופא השיניים שלי, לא יוכל לתת לי תרומה?

גונן שגב (צומת):

השכן שלי לא רוצה לתת לי תרומה.

סילבן שלום (הליכוד):

מדוע? למה שהוא לא ייתן לי תרומה – רופא השיניים שלי או רופא העיניים שלי או המכונאי שלי? מדוע שהוא לא יוכל לתת לי תרומה? האם בזה יש מצב של חשד של שוחד או של אבק שוחד? חד-משמעית לא. רק מטרה אחת יש כאן, למנוע ממנו את האפשרות לרוץ, ואני לא רוצה להיות במצב שבו, חלילה וחס, אני אולי הייתי מחוץ לכנסת ומישהו אחר היה מחוקק את החוק הזה. לכן אני מגן על הפוטנציאל של האנשים האלה, שלא נמצאים כאן היום ולא יכולים לומר את הדברים האלה. אבל החוק הזה נוגע להם, והחוק הזה מונע מהם את האפשרות לרוץ. הבאנו את פרקליטת המדינה וקיימנו דיון גדול, דיון שלם, ושואלים מה יהיה אם, חלילה וחס, עובד מדינה יקבל תרומה? אם הוא יקבל מהשכן שלו מלמעלה, יהיה בזה שוחד? זה יהיה רשום, ידעו בדיוק מי תרם; או שאני מונע ממנו לחלוטין את האפשרות להתמודד כי אני אוכל לגייס אותם 300,000 שקלים, אבל הוא לא יוכל לגייס אף לא אגורה שחוקה. האם בעידן הפריימריס הוא יוכל להתמודד?

אם אנחנו רוצים להפוך את זה ל-CIVIL SERVICE כשכל אחד הוא CIVIL SERVICE, והוא עובד מדינה כמו באנגליה, בסדר. אבל זה לא המצב בארץ. חלק גדול מאלה שיושבים כאן, חלק רציני מאלה שיושבים בבית הזה באו מהשירות הממשלתי, אם כמזכיר הממשלה, מנכ"ל משרד ממשלתי, יושב-ראש חברה גדולה כזאת או אחרת, וחלק גדול עבר את המסלול הזה. כשהם באו לכאן, לדעתי המסלול שהם עברו סייע להם להבין טוב יותר את עבודת הכנסת, להבין טוב יותר את הליכי החקיקה ולהבין טוב יותר את הנעשה במישור הציבורי.

אם אני רוצה לסכם, ובאמת אינני רוצה להאריך, החוק הזה בא לענות על מצב או על לקונה מסוימת שקיימת כיום. כדי שלא תהיה לקונה, הוא בא לפתור אותה או לפחות למלא אותו חלל שקיים. אבל אם הוא בא לעשות זאת כדי להיטיב עם גופים מסוימים ועם גורמים מסוימים – אני אעמוד על המשמר כדי שזה לא יקרה. אני אעמוד על המשמר כדי שגם אדם שאין לו אמצעים יוכל לגייס כספים בלי שתהיה אותה מגבלה דרקונית של 5,000 שקל. אם מישהו חושב שב-5,000 שקלים לא תהיה תלות, הוא טועה לחלוטין. אין שום הבדל בין 5,000 ל-10,000 או ל-15,000. אם מישהו נתן לך, ואם הוא אחד כזה שירצה לקבל תמורה לאחר מכן, הוא יבוא גם אם הוא נתן לך 5,000 וגם אם הוא נתן לך 15,000 שקלים. אין בזה שום הבחנה.

אני יודע שהצעת 7,500 שקלים, חבר הכנסת פורז, אבל באווירת הפופוליזם שיש בארץ, להראות כמה הפוליטיקאים מושחתים וכמה צריך להוריד את הסכום שהם יגבו, הורידו אותו ל-5,000. למה לא הורידו ל-1,000? היה יותר טוב. בכלל היתה בעיה לכל אדם שגר בשכונה או בעיירת פיתוח, שלא היה מגייס שקל אחד.

לכן צריך להגדיל ל-15,000 לפי הצעתי, לבטל את המגבלה של תרומה לשלושה מועמדים בלבד, כדי לאפשר למועמדים מאזור מסוים לקבל מאותם שני אנשים שבסך הכול יכולים לתרום או שלושה אנשים שיכולים לתרום – מי שרץ אליו ראשון קיבל ואחרים לא יוכלו לקבל, לכן גם בזה אני מגן על אותם אנשים שבאים מאותם מקומות.

הדבר השלישי, ובזה אני רוצה לסכם, נוגע לעובדי המדינה. הסברתי למה צריך לאפשר להם לגייס תרומות לצורך העניין הזה.

לכן, רבותי חברי הכנסת, אני מאוד מבקש שתתמכו בהסתייגויות שלי, בהסתייגויות שהעליתי. אני חושב שבסך הכול הן תתרומנה לכך שהחוק יהיה הרבה יותר טוב, ולא למצב, כמו שאחד מחברי פה אמר לי לפני דקה: מה הבעיה שהסכום הוא 5,000 שקל? הוא יכול לקחת 50,000 שקל ולחלק אותם בין עשרה אנשים, כך שכל אחד ייתן 5,000 שקל. אמרתי לו: אתה יודע מה, עד כדי כך לא חשבתי, לא הגעתי למחשבה מתוחכמת כזאת, שמי שרוצה לתרום 50,000 שקל יחלק אותם בין עשרת חבריו.

אברהם פורז (מרצ):

יש בזה עבירה. זה כמו להעלים מס בלא להיתפס.

סילבן שלום (הליכוד):

האם המטרה שלנו שזה יקרה? האם לזה אנחנו רוצים לגרום? שמישהו ייתן בשקלים לאיזה שכן ויגיד לו: תתרום אתה, תעשה אתה?

אברהם פורז (מרצ):

כל חוק אפשר להפר.

סילבן שלום (הליכוד):

לא צריך להפר, לא צריך את המגבלה, אבל אם תהיה מגבלה היא תהיה רק על 15,000 שקלים.

הנושא של הקיבוצים שהזכרתי, ולצערי חבר הכנסת פורז לא מקבל אותו, אבל חברי הכנסת חגי מירום ואלי גולדשמידט כן מקבלים אותו – קיבוץ תורם לחבר הקיבוץ בלבד.

אברהם פורז (מרצ):

אין לי בעיה.

סילבן שלום (הליכוד):

אתה יורד מזה?

אברהם פורז (מרצ):

— — — אם הם מסכימים — — —

סילבן שלום (הליכוד):

אם אתה יורד מזה, אני שמח.

עובדיה עלי (הליכוד):

הם מעל לחוק?

סילבן שלום (הליכוד):

הקבוצה יכולה להיות לתרום, כי במרצ יש אפשרות לתרום לתושב עיר.

אברהם פורז (מרצ):

— — —

סילבן שלום (הליכוד):

נכון, זה כמו תאגיד, זה אותו דבר בדיוק.

לסיום, רבותי חברי הכנסת, אם ההסתייגויות שלי לא תעבורנה, אני אצביע נגד החוק הזה. אם ההסתייגויות שלי תעבורנה, אני אצביע בעד החוק הזה, כי לדעתי יש לו מקום בספר החוקים של מדינת ישראל, אבל שיהיה חוק שוויוני, שלא יפגע בציבור, שלא יפגע במעוטי הכנסה, שלא יפגע באנשי השכונות, שלא יפגע בסגל הקיים היום בשירות הציבורי של עובדי המדינה והחברות הממשלתיות, שבחוק הזה נמנעת מהם האפשרות להתמודד. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת אפרים סנה, בבקשה, אחריו – חבר הכנסת יצחק לוי, אחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ, אחריו – חבר הכנסת דוד מגן, והאחרון – חבר הכנסת דוד צוקר.

אפרים סנה (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אינני מפקפק בכוונה הטובה של הוגי החוק ויוזמיו. אבל החוק שיצא מתחת ידיהם הוא חוק שיוצר אפליה בחיים הפוליטיים שלנו ומפלה לטובה עשירים, אנשים שיש להם אמצעים משל עצמם או אלה הנתמכים על-ידי מנגנונים רבי-כוח.

אני יכול לעמוד מעל הדוכן הזה ולבקר את החוק הזה בידיים נקיות, כי אנוכי, עם חבר הכנסת חגי מירום, שאיננו פה, העברנו במפלגת העבודה חוקה מחמירה מאין כמוה ביחס לכל מה שנוגע למימון הפריימריס לכנסת ולדרך ההוצאה שלהם.

אני רוצה לנמק אחדות מההסתייגויות שלי, שאם תתקבלנה אולי תעקרנה טיפה את הטעות הקשה המונחת ביסודו של החוק הזה.

ההסתייגות הראשונה שלי נובעת מהגבלת התרומה ל-5,000 שקל. היוזמה או הרעיון בבסיס הסעיף הזה הוא, שהאינטגרטי של הנבחר היא עניין כמותי. עד 5,000 יש אינטגרטי, מ-5,001 הוא חשוף לשוחד ולפיתויים. אני לא מקבל את ההנחה הזאת. החלוקה של אנשי הציבור לישרים ולאלה שאינם ישרים איננה נחצית על קו 5,000 השקל.

למה יביא הדבר הזה? הלוא אתם קבעתם תקרה של 150,000. אם צריך למלא את הקופה הזאת של 150,000 בתרומות של 5,000 – כל חבר כנסת צריך 30 תורמים. אם הוא מצליח לגייס רק תרומות בסכומים נמוכים יותר, המספר עולה ועולה. למה זה יביא, אם זה ברצינות? זה יביא לכך שמהיום חברי הכנסת יקדישו יותר ויותר זמן לחיפוש אחרי תורמים; זה יביא לכך שנחקה את הפוליטיקה האמריקנית מן הצד הלא-טוב שלה, שבה איש הקונגרס או הסנטור עוסק מרבית זמנו, בין בחירות לבחירות, בארוחות ובשידול תורמים. כי לאדם ממוצע, אלה שיושבים בדרך כלל באולם הזה, אין 30 איש זמינים למלא את קופתם. לכן, אתם יוצרים פה תרבות של רדיפה אחרי תורמים. ומה יקרה? מי שיש לו כסף, הוא יוכל לעסוק בפעילותו הציבורית. מי שאין לו, יהיה חייב לרוץ אחרי התורמים.

ההסתייגות השנייה נוגעת לאי-יכולת של תורם לתת יותר משלוש תרומות במערכת בחירות אחת. גם חבר הכנסת סילבן שלום ועוד מי מקודמי השמיעו נימוקים משכנעים מספיק. אבל יש פה עוד תהליך, ואני מפנה את תשומת לבך, חבר הכנסת פורז, למה שזה ייצור. הלוא יש תורמים, שידוע שהם תורמים של SINGLE ISSUE. יש תורמים לקבוצה היונית, ויש תומכים בנאמני ארץ-ישראל השלמה, ויש תורמים לאיכות הסביבה. כבר היום תתחיל תחרות בקבוצות השונות מי יגיע קודם אל התורם, מי יהיה יותר נחמד אליו, וזה חוצה את המחנות, את שני צדי הבית, ובחלקם לא דווקא בדברים הפוליטיים. תבדוק בין חבריך, לדוגמה, וזה לא יקרה רק שם, אם לא מתחילה כבר היום תחרות על לבם של אותם תורמים, ותאמין לי, אני יודע מה אני אומר.

ההסתייגויות נוספות נוגעות לעניין הפרסום, שכל כך החשבת אותו, ולעניין מסירה לביקורת. החוק הזה, כפי שהוא כתוב, נועד להרתיע תורמים. הפרסום מרתיע, כי כאשר מישוהו תורם ומזדהה עם מפלגה – זה סיפור אחד. אבל כאשר הוא תורם למועמד מסוים והדבר הוא נחלת הרבים, הוא אישית עומד בסיטואציה לא נעימה מול אנשים אחרים שהם באותה דעה, למה לזה נתת ולזה לא, למה לזה

נתת כך ולאחר נתת אחרת. זה דבר הלקוח ממערכת היחסים האישיים, הפרסונליים, שבין אדם לחברו, ואין לו השלכה פוליטית. בתכלית, הדבר הזה מרתיע תורמים. לכן הצעתי בהסתייגותי למחוק את פתיחת הרשימה לעיון הציבור, אבל לחייב את מוסדות המפלגה לתת למבקר המדינה את הרשימה. תהיה חובת דיווח, החובה תהיה של המוסד של המפלגה, והוא ייתן את זה למבקר המדינה על-פי בקשתה. כלומר, אם יהיה חשד לדבר בלתי כשר, תמיד תהיה נגישות אל אותה רשימת תורמים. היא לא תהיה סוד, אבל היא גם לא תהיה נחלת הרבים באופן אוטומטי.

אני רוצה לסיים במה שאמרו לי כמה אנשים שאולי יצביעו היום בעד החוק הזה: למה לך להצטייר לא יפה, אפשר להצביע בעד החוק, והרי לך רשימה של דרכים איך לעקוף אותו. אני בטוח שלא לזה התכוונתם, אבל לזה תביאו, שזה יהיה חוק למנגנוניסטים, לעשירים ולתחמנים.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת יצחק לוי – איננו; חבר הכנסת רון נחמן – איננו; חבר הכנסת אברהם רביץ – איננו; חבר הכנסת דוד מגן – חמש דקות, ואחרון – חבר הכנסת דוד צוקר.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, ראשית הערה ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט: גם אם זה לא רשום בהסתייגות, בסעיף 28(ב) ובסעיף 28ז יש שתי שגיאות בעברית: צריך להיות פי ארבעה ולא פי ארבע, פי שלושה ולא פי שלוש. אני מבין שאחרי אישור החוק, אפילו שגיאות בעברית אי-אפשר לתקן.

אברהם פורז (מרצ):

ממילא החוק עובר למשרד המשפטים.

דוד מגן (הליכוד):

לא אחרי אישור החוק.

אברהם פורז (מרצ):

גם אחרי אישור החוק, גם אחרי קריאה שלישית מתקנים. יושב-ראש הוועדה אינו אחראי לנוסח שהגיע לכאן.

דוד מגן (הליכוד):

אני מפנה זאת ליושב-ראש הוועדה, כדי שבדברי הסיכום יתקן גם את השגיאות הללו. אם חבר הכנסת פורז משוכנע במה שהוא אומר, אני רגוע יותר. יש מי שיעיין בחוק מבחינה לשונית.

בסעיף 28כ, לפי דעתי החלק החשוב ביותר בחוק הוא פומביות התרומה. כאן יש שתי גרסאות. חשוב להדגיש שגרסה ב' היא חלק מנפשו של החוק המוצע, והכוונה היא כי המוסד לביקורת רשאי לפרסם את הרשימה לפני הבחירות בדרך שיקבע. הייתי מרחיק-לכת ואומר, שהמוסד לביקורת יפרסם את הרשימה לפני הבחירות. אם נפתור את בעיית חשאיות התרומה, והתרומות תהיינה גלויות וידועות, הרי חלק מהחששות ומהפחדים שהובעו על-ידי הנואמים הקודמים בוודאי יצומצם.

לעצם ההסתייגות שעליה אני מדבר, גברתי היושבת-ראש, בסעיף 28ב יש הגדרה מפורשת מהי תקופת בחירות: "ההגבלות שבפרק זה יחולו בתשעת החודשים שלפני יום הבחירות (להלן – תקופת הבחירות)". אין הגדרה של מערכת בחירות, ולכן הצעתי, וזו הסתייגותי, כי בסעיף 28טז וייאמר גם בסעיף 28ח, במקום שבו מופיעה המלה "מערכת" תהיה המלה "תקופת". אנו יודעים מהם הכללים החלים על המועמד במשך תשעה חודשים. הוא יכול לאסוף תרומה במכסה שנקבעה. יש למנוע אפשרות שמועמד יתמודד לתפקידים שונים, ובדרך זו יאסוף פי שלושה או פי ארבעה ממכסת התרומות שהמחוקק מתכוון אליה. אני מציע שההסתייגות תתקבל, השגיאות תתוקנה, וכפי שאמרתי, חשוב לא פחות סעיף 28כ, גרסה ב', שהיא חלק חשוב מן החוק הזה.

היו"ר ע' מאור:

אחרון הדוברים – חבר הכנסת דדי צוקר, הסתייגות אחת.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ע' מאור:

עד אז – הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 2), התשנ"ג–1993, שהחזירה ועדת הכלכלה. תודה.

הצעת חוק המפלגות (תיקון מס' 4)

התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

גברתי היושבת-הראש, חברי הכנסת, כלפי כמה מן הביקורות שנשמעו כאן אני רוצה לומר דבר שמוכר לי מן השנים שבהן אני מבלה ונהנה כאן בבית, שנדמה לי כי עוד לא נולד החוק, שכאשר המתנגדים מתביישים להתנגד לו, הם לא אומרים שאולי מוטב לשוב ולדון ולהתעמק בו, כי עדיין לא סגרנו את כל הפרצות.

הפריימריס הם השיטה הפוליטית שאליה הולכת כל המערכת הפוליטית בישראל. במערכת הבחירות המקומיות, כמעט בכל המקומות שהיה בהם מספר מספיק של מצביעים היו פריימריס. בעניין זה מפלגת העבודה קבעה קו והליכוד הלך אחריה, ואני יכול רק לברך את מפלגת העבודה על שעשתה זאת. זו השיטה, והחקיקה צריכה להתאים עצמה לשיטה הזו, ויש סכנה אחת שאורבת לשיטה: בה, יותר מאשר בכל שיטת בחירות פנימית אחרת, קל יותר להשחית ולהישחית. זוהי השיטה שקל בה ביותר ליצור זיקות כספיות בין פוליטיקאים לבין מממנים, בין מועמדים לבין מי שמממן אותם. אני מתריע ומזהיר מפני יצירת נסיבות ותנאים שבהם פרקליטות תצטרך להעמיד לדין מועמדים בגין שוחד, ואתם יודעים שהוועדה בילתה יותר זמן בעניין זה מאשר בכל עניין אחר.

לכן, נדמה לי שחשוב יותר מכול בהצבעות לא לפגוע בשני דברים: א. בתקרת התרומה ובתקרת ההוצאה; ב. לא לפגוע בסוגיית הפומביות, שכן שני הדברים האלה מבטיחים שלא ייווצר, חלילה, חשד לשוחד. אבקש מכם להצביע בעד החוק ולדחות את כל ההסתייגויות, חוץ מדבר אחד: בסוגיית הקיבוצים יש לפנינו גרסה א' וגרסה ב'. על דעת כל חברי הוועדה כמעט, וגם על דעת רוב הדוברים כאן, אני מבקש להצביע בעד גרסה ב' בסוגיית הקיבוצים. הדברים נאמרים גם על דעת חברי הקיבוצים הנמצאים כאן באולם. תודה.

היו"ר ע' מאור:

אנו עוברים להצבעות. ההסתייגויות הראשונות לשם החוק: הסתייגותם של חברי הכנסת אברהם פורז ואליעזר זנדברג.

אברהם פורז (מרצ):

מוותרים.

היו"ר ע' מאור:

מוותרים.

הסתייגותו של חבר הכנסת דן מרידור לשם החוק. חבר הכנסת מרידור, האם אתה מסיר את ההסתייגות הראשונה?

דן מרידור (הליכוד):

מסיר.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת פורז, האם הסרת ההסתייגות הראשונה היא גם על דעת חבר הכנסת זנדברג?

אברהם פורז (מרצ):

לא דיברתי אתו.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, אנו מצביעים על הסתייגותו של חבר הכנסת אליעזר זנדברג לשם החוק. מי בעד? מי נגד?

בעד התיקון של חבר הכנסת א' זנדברג לשם החוק – 2

נגד – 24

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' זנדברג לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

24 נגד, שניים בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות של חבר הכנסת אליעזר זנדברג הוסרה.

אנחנו עוברים להצבעה על הסתייגותו של חבר הכנסת אלי גולדשמידט לשם החוק – אינו נוכח.

הצבעה מס' 17

בעד התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לשם החוק – 1

נגד – 28

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

28 נגד, אחד בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

הסתייגותו של חבר הכנסת אלי דיין לשם החוק – מוותר. הסתייגותו של חבר הכנסת חגי מירום לשם החוק – מוותר. הסתייגותו של חבר הכנסת מיכאל איתן לשם החוק – מוותר. אם כן, מי בעד שם החוק כהצעת הוועדה – יצביע.

הצבעה מס' 18

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה – 24

נגד – 6

נמנעים – אין

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

24 בעד, שישה נגד, ללא נמנעים. שם החוק אושר כהצעת הוועדה.

לסעיף 1 אין הסתייגויות. אנחנו עוברים להצבעה על אישור סעיף 1 כהצעת הוועדה, נא להצביע.

הצבעה מס' 19

בעד סעיף 1 – 23

נגד – 6

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

23 בעד, שישה מתנגדים, ללא נמנעים. סעיף 1 אושר.

אנחנו עוברים לסעיף 2. לסעיפים 28א עד 28ג אין הסתייגויות. אם כן, אנחנו מצביעים על הסעיפים.

הצבעה מס' 20

בעד סעיפים 28א–28ג בסעיף 2 – 21

נגד – 6

נמנעים – 1

סעיפים 28א–28ג בסעיף 2 נתקבלו.

היו"ר ע' מאור:

21 בעד, שישה מתנגדים, אחד נמנע. הסעיפים אושרו.

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 28ד – הסתייגותו של חבר הכנסת יוסי כץ – אינו נוכח. מי בעד, מי נגד – יצביע.

הצבעה מס' 21

בעד התיקון של חבר הכנסת י' כץ לסעיף 28ד בסעיף 2 – אין

נגד – 28

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת י' כץ לסעיף 28ד בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

אין תומכים, 28 מתנגדים, אחד נמנע. ההסתייגות הוסרה.

אנחנו עוברים להצבעה על הוספת סעיף אחרי סעיף 28ד, של חבר הכנסת דן מרידור – הצעתו לגבי קבלת תרומות, או אי-קבלתן, מחוץ-לארץ. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 22

בעד ההצעה של חבר הכנסת ד' מרידור אחרי סעיף 28 בסעיף 2 – 8

נגד – 23

נמנעים – אין

ההצעה של חבר הכנסת ד' מרידור אחרי סעיף 28 בסעיף 2 לא נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

שמונה בעד, 23 מתנגדים, אין נמנעים. התוספת לא אושרה.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על סעיף 28 כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 23

בעד סעיף 28 בסעיף 2, כהצעת הוועדה – 28

נגד – 3

נמנעים – אין

סעיף 28 בסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

28 בעד, שלושה מתנגדים, אין נמנעים. סעיף 28 אושר.

לסעיף 28ה אין הסתייגויות. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 24

בעד סעיף 28 בסעיף 2 – 23

נגד – 7

נמנעים – אין

סעיף 28 בסעיף 2 נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

23 בעד, שבעה מתנגדים, ללא נמנעים. הסעיף אושר.

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 28, הסתייגותו של חבר הכנסת סילבן שלום על גובה הסכום. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 25

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 28 בסעיף 2 – 12

נגד – 17

נמנעים – 3

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 28 בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

12 בעד, 17 נגד, שלושה נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

הסתייגותו של חבר הכנסת אפרים סנה באותו נושא – מי בעד, מי נגד?

הצבעה מס' 26

בעד התיקון של חבר הכנסת א' סנה לסעיף 28 בסעיף 2 – 14

נגד – 20

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' סנה לסעיף 28 בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

20 נגד, 14 בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

הסתייגותו של חבר הכנסת נחמן רון – מי בעד, מי נגד?

הצבעה מס' 27

בעד התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 28 בסעיף 2 – 5

נגד – 28

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 28 בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

חמישה בעד, 28 מתנגדים, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

אנחנו עוברים להצבעה על הסתייגותו של חבר הכנסת מיכאל איתן – מוותר. הסתייגותו של חבר הכנסת יוסי כץ – מוותר. אנחנו עוברים להצבעה על אישור סעיף 28 כהצעת הוועדה, כי כל ההסתייגויות הוסרו. אני מפעילה מחדש את ההצבעה.

הצבעה מס' 29

בעד סעיף 28 ו בסעיף 2, כהצעת הוועדה – 23

נגד – 10

נמנעים – 1

סעיף 28 ו בסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

23 בעד, 10 נגד, נמנע אחד. הסעיף אושר.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חבר הכנסת אברהם פורז אחרי סעיף 28 ו, לגבי הגבלת תרומות לבעלי תפקידים. מי בעד, מי נגד – בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 30

בעד התיקון של חבר הכנסת א' פורז אחרי סעיף 28 ו בסעיף 2 – 9

נגד – 25

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' פורז אחרי סעיף 28 ו בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

תשעה בעד, 25 נגד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

לסעיף 28 ו הסתייגות לחברי הכנסת אפרים סנה וסילבן שלום, למחוק את הסעיף. מי בעד, מי נגד?

הצבעה מס' 31

בעד ההצעה של חברי הכנסת א' סנה וס' שלום לסעיף 28 ו בסעיף 2 – 16

נגד – 18

נמנעים – אין

ההצעה של חברי הכנסת א' סנה וס' שלום לסעיף 28ז בסעיף 2 לא נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

16 בעד, 18 נגד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

הסתייגותו של חבר הכנסת אלי גולדשמידט – מוותר. אם כן, אנחנו מצביעים על סעיף 28ז כהצעת הוועדה – מי בעד, מי נגד.

הצבעה מס' 32

בעד סעיף 28ז בסעיף 2, כהצעת הוועדה – 26

נגד – 8

נמנעים – 1

סעיף 28ז בסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

26 בעד, שמונה מתנגדים, אחד נמנע. הסעיף אושר.

אנחנו עוברים לסעיף 28ח, הסתייגותם של חברי הכנסת מיכאל איתן ויצחק לוי לגבי גובה התשלום. מי בעד, מי נגד?

הצבעה מס' 33

בעד התיקון של חברי הכנסת מ' איתן וי' לוי לסעיף 28ח בסעיף 2 – 11

נגד – 24

נמנעים – 1

התיקון של חברי הכנסת מ' איתן ו' לוי לסעיף 28ח בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

24 מתנגדים, 11 תומכים, אחד נמנע. ההסתייגות הוסרה.

נצביע על סעיף 28ח כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 34

בעד סעיף 28ח בסעיף 2, כהצעת הוועדה – 21

נגד – 9

נמנעים – אין

סעיף 28ח בסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

21 בעד, 9 מתנגדים, ללא נמנעים. הסעיף אושר.

יש הצעת תוספת אחרי סעיף 28ח, של חבר הכנסת אברהם רביץ. מי בעד, מי נגד?

הצבעה מס' 35

בעד ההצעה של חבר הכנסת א' רביץ אחרי סעיף 28ח בסעיף 2 – אין

נגד – 35

נמנעים – אין

ההצעה של חבר הכנסת א' רביץ אחרי סעיף 28ח בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

35 מתנגדים, אין תומכים, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

אנחנו עוברים לסעיף 28ט, הסתייגותו של חבר הכנסת יצחק לוי.

הצבעה מס' 36

בעד התיקון של חבר הכנסת י' לוי לסעיף 28ט בסעיף 2 – 1

נגד – 36

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת י' לוי לסעיף 28ט בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

36 נגד, אחד בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

הסתייגותו של חבר הכנסת דוד צוקר באותו סעיף. מצביעים. התיקון נמצא בתוספת.

הצבעה מס' 37

בעד התיקון של חבר הכנסת ד' צוקר לסעיף 28ט בסעיף 2 – 5

נגד – 23

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ד' צוקר לסעיף 28ט בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

23 מתנגדים, חמישה בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

אם כן, אנחנו עוברים לאישור סעיף 28ט כהצעת הוועדה. נא להצביע.

הצבעה מס' 38

בעד סעיף 28ט בסעיף 2, כהצעת הוועדה – 32

נגד – 4

נמנעים – 1

סעיף 28ט בסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

32 בעד, ארבעה נגד, אחד נמנע. הסעיף אושר.

לסעיף 28י אין הסתייגויות. אם כן, הצבעה בעד ונגד הצעת הוועדה.

הצבעה מס' 39

בעד סעיף 28' בסעיף 2 – 24

נגד – 4

נמנעים – אין

סעיף 28' בסעיף 2 נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

24 בעד, ארבעה מתנגדים, ללא נמנעים. סעיף 28' כהצעת הוועדה אושר.

אנחנו עוברים לסעיף 28'יא. לסעיף זה הסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום.

הצבעה מס' 41

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 28'יא בסעיף 2 – 11

נגד – 22

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 28'יא בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו מצביעים על סעיף 28'יא, כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 42

בעד סעיף 28יא בסעיף 2, כהצעת הוועדה – 26

נגד – 4

נמנעים – 1

סעיף 28יא בסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

לסעיף 28יב אין הסתייגויות. אנחנו מצביעים על הצעת הוועדה.

הצבעה מס' 43

בעד סעיף 28יב בסעיף 2 – 26

נגד – 2

נמנעים – אין

סעיף 28יב בסעיף 2 נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, בסעיף 28יג יש שתי גרסאות ויש הסתייגות. אני מפנה אתכם לעמ' 4. ובעצם דווח לנו על-ידי יושב-ראש הוועדה, שרוב הוועדה תומך בגרסה ב'. אם כן, אנחנו מצביעים על גרסה ב'.

הצבעה מס' 44

בעד גרסה ב' של סעיף 28יג בסעיף 2 – 32

נגד – 1

נמנעים – אין

גרסה ב' של סעיף 28יג בסעיף 2 נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 32, מתנגד אחד, ללא נמנעים, אושרה גרסה ב'. אנחנו עוברים להצבעה על הסתייגותו של חבר הכנסת מיכאל איתן, שהסעיף כולו יימחק.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מוותר.

היו"ר ע' מאור:

אם כך, אושר הנוסח של גרסה ב' בסעיף 28ג. לסעיפים 28יד עד 28טו אין הסתייגויות. אנחנו עוברים להצבעה עליהם.

הצבעה מס' 45

בעד סעיפים 28יד–28טו בסעיף 2 – 30

נגד – 3

נמנעים – 1

סעיפים 28יד–28טו בסעיף 2 נתקבלו.

היו"ר ע' מאור:

לסעיף 28טז, הסתייגות של חבר הכנסת יוסי כץ.

יוסי כץ (העבודה):

אני מוותר.

היו"ר ע' מאור:

לאותו סעיף הסתייגות של חבר הכנסת דוד מגן. אנחנו מצביעים עליה.

הצבעה מס' 46

בעד התיקון של חבר הכנסת ד' מגן לסעיף 28טז בסעיף 2 – 11

נגד – 13

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ד' מגן לסעיף 28טז בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 28טז כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 47

בעד סעיף 28טז בסעיף 2, כהצעת הוועדה – 28

נגד – אין

נמנעים – 1

סעיף 28טז בסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לסעיף 28יז. לסעיף זה הסתייגות של חבר הכנסת רון נחמן. אנחנו מצביעים.

הצבעה מס' 48

בעד התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 28 יז בסעיף 2 – 1

נגד – 26

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 28 יז בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 28 יז, כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 49

בעד סעיף 28 יז בסעיף 2, כהצעת הוועדה – 25

נגד – 3

נמנעים – אין

סעיף 28 יז בסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

לסעיף 28 יח הסתייגות של חבר הכנסת מיכאל איתן. נא להצביע.

הצבעה מס' 50

בעד התיקון של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 28 יח בסעיף 2 – 13

נגד – 14

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 28 יח בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 28 יח, כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 51

בעד סעיף 28 יח בסעיף 2, כהצעת הוועדה – 20

נגד – 2

נמנעים – 1

סעיף 28 יח בסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

לסעיף 28 יט הסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי. בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 52

בעד התיקון של חבר הכנסת י' לוי לסעיף 28 יט בסעיף 2 – אין

נגד – 19

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת י' לוי לסעיף 28 יט בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

לאותו סעיף הסתייגות של חבר הכנסת מיכאל איתן.

הצבעה מס' 53

בעד התיקון של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 28 יט בסעיף 2 – 2

נגד – 18

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 28 יט בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 28 יט, כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 54

בעד סעיף 28 יט בסעיף 2, כהצעת הוועדה – 23

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 28 יט בסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לסעיף 28 כ. לסעיף זה הסתייגות של חבר הכנסת רון נחמן.

הצבעה מס' 55

בעד התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 28 כ בסעיף 2 – 1

נגד – 30

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 28 כ בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

לסעיף 28 כ שתי גרסאות. אנחנו עוברים להצביע בין שתי הגרסאות. אני מפנה אתכם לעמ' 6. גרסה א' היא, שהאינפורמציה תהיה רק למוסד לביקורת של המפלגה. גרסה ב' אומרת, שהמוסד לביקורת של המפלגה רשאי לפרסם את הרשימה לפני הבחירות, בדרך שיקבע. אנחנו מצביעים על גרסה א', בעד ונגד גרסה א', שלפיה האינפורמציה היא רק אצל המוסד לביקורת של המפלגה.

הצבעה מס' 56

בעד גרסה א' של סעיף 28 כ בסעיף 2 – 13

נגד – 17

נמנעים – אין

גרסה א' של סעיף 28 כ בסעיף 2 לא נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

גרסה א' לא נתקבלה. אם כן, נתקבלה גרסה ב'. לגרסה ב' הסתייגות של חבר הכנסת אפרים סנה. אנחנו עוברים להצבעה עליה.

הצבעה מס' 57

בעד התיקון של חבר הכנסת א' סנה לגרסה ב' של סעיף 28 כ בסעיף 2 – 19

נגד – 14

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' סנה לגרסה ב' של סעיף 28 כ בסעיף 2 נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, אנחנו מצביעים על סעיף 28כ, גרסה ב', עם הסתייגותו של חבר הכנסת סנה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 58

בעד גרסה ב' של סעיף 28כ בסעיף 2 – 29

נגד – 6

נמנעים – אין

גרסה ב' של סעיף 28כ בסעיף 2 עם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

29 בעד, שישה נגד, ללא נמנעים. הסעיף אושר.

אנחנו עוברים לסעיף 28כא, הסתייגותו של חבר הכנסת סנה. מי בעד? מי נגד? בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 59

בעד ההצעה של חבר הכנסת א' סנה לסעיף 28כא בסעיף 2 – 12

נגד – 21

נמנעים – אין

ההצעה של חבר הכנסת א' סנה לסעיף 28כא בסעיף 2 לא נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

21 נגד, 12 בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

הסתייגותו של חבר הכנסת יוסי כץ באותו סעיף. מי בעד? מי נגד? בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 60

בעד התיקון של חבר הכנסת י' כץ לסעיף 28כא בסעיף 2 – 19

נגד – 13

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת י' כץ לסעיף 28כא בסעיף 2 נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

13 נגד, 19 בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות נתקבלה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לאישור סעיף 28כא, עם ההסתייגות של חבר הכנסת כץ שהתקבלה. מי בעד? מי נגד? בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 61

בעד סעיף 28כא בסעיף 2 כהצעת הוועדה ועם התיקון שנתקבל – 25

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 28כא בסעיף 2, כהצעת הוועדה ועם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

25 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. ההסתייגות אושרה.

אנחנו עוברים לאישור סעיפים 28כב עד סעיף 28כה. אין הסתייגויות. מי לאישורם, כהצעת הוועדה? מי נגד?

הצבעה מס' 62

בעד סעיפים 28כב–28כה בסעיף 2 – 31

נגד – 4

נמנעים – אין

סעיפים 28כב–28כה בסעיף 2 נתקבלו.

היו"ר ע' מאור:

31 בעד, ארבעה מתנגדים, ללא נמנעים. הסעיפים אושרו.

סעיף 28כו, הסתייגותו של חבר הכנסת מיכאל איתן. מצביעים.

הצבעה מס' 63

בעד התיקון של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 28כו בסעיף 2 – 1

נגד – 29

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 28כו בסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

29 נגד, תומך אחד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

הסתייגותו של חבר הכנסת דדי צוקר. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 64

בעד ההצעה של חבר הכנסת ד' צוקר לסעיף 28 כו בסעיף 2 – 12

נגד – 19

נמנעים – אין

ההצעה של חבר הכנסת ד' צוקר לסעיף 28 כו בסעיף 2 לא נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

12 בעד, 19 מתנגדים, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים לאישור סעיף 28 כו, כהצעת הוועדה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש – – –

היו"ר ע' מאור:

רגע, לא בזמן ההצבעה.

הצבעה מס' 65

בעד סעיף 28 כו בסעיף 2, כהצעת הוועדה – 26

נגד – 6

נמנעים – אין

סעיף 28 כו בסעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

26 בעד, שישה מתנגדים, ללא נמנעים. הסעיף אושר.

כן, חבר הכנסת זיסמן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — — אני כל הזמן מצביע במקום חבר הכנסת לס.

קריאה:

— — —

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת לרשום בפרוטוקול את הודעתו של חבר הכנסת זיסמן, שהוא הצביע במקומו של חבר הכנסת יורם לס, ואת קריאת הביניים שהתלוותה לכך.

אנחנו עוברים לסעיף 28כז, הסתייגותו של חבר הכנסת סילבן שלום. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 66

בעד ההצעה של חבר הכנסת ס' שלום אחרי סעיף 28כז בסעיף 2 – 11

נגד – 24

נמנעים – 1

ההצעה של חבר הכנסת ס' שלום אחרי סעיף 28כז בסעיף 2 לא נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

24 נגד, 11 תומכים, אחד נמנע. ההסתייגות הוסרה.

אם כן, חברי הכנסת, אישור סעיף 28כז, כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 67

בעד סעיף 28כז בסעיף 2 – 27

נגד – 3

נמנעים – אין

סעיף 28כז בסעיף 2 נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

27 בעד, שלושה מתנגדים, ללא נמנעים. הסעיף אושר.

אנחנו עוברים לסעיף 28כח, הסתייגותו של חבר הכנסת סילבן שלום.

דן מרידור (הליכוד):

לא, אין. ההסתייגות היא רק אם התקבלה הסתייגותו הקודמת.

היו"ר ע' מאור:

מוותר?

אם כן, אנחנו מצביעים על סעיף 28כח, כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 68

בעד סעיף 28 כח בסעיף 2 – 29

נגד – 3

נמנעים – אין

סעיף 28 כח בסעיף 2 נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

29 בעד, שלושה נגד, ללא נמנעים. הסעיף אושר.

אנחנו מאשרים עכשיו את כל סעיף 2, על הגרסאות ועל ההסתייגויות שהתקבלו בו ועל גיליון התיקונים. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 69

בעד סעיף 2, על הגרסאות והתיקונים שנתקבלו ועל גיליון התיקונים – 34

נגד – 1

נמנעים – אין

סעיף 2, על הגרסאות והתיקונים שנתקבלו ועל גיליון התיקונים, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

34 בעד, מתנגד אחד, ללא נמנעים. סעיף 2 אושר, על הגרסאות שאושרו בו, על התיקונים ועל ההסתייגויות שאושרו.

חברי הכנסת, לסעיפים 3-6 אין הסתייגויות. אנחנו עוברים להצבעה על הצעת הוועדה.

הצבעה מס' 70

בעד סעיפים 6-3 – 22

נגד – 4

נמנעים – אין

סעיפים 6-3 נתקבלו.

היו"ר ע' מאור:

22 בעד, ארבעה מתנגדים, ללא נמנעים. הסעיפים אושרו.

מאחר שהתקבלו שתי הסתייגויות, אני שואלת את חבר הכנסת דדי צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, האם לעבור לקריאה שלישית.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש 30 שניות – – – ואז אתן לך תשובה.

קריאות:

– – –

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, זה לפי התקנון. הוא יושב-ראש הוועדה, בבקשה לאפשר לו להשיב על השאלה. בבקשה, חבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

על החוק הזה עבדה לא רק קבוצת חברי כנסת, שמייד אציין אותם, אלא גם קבוצה מאוד מסורה של עובדי מדינה, ואני רוצה לציין את שמם ולומר להם תודה על העבודה שהם הקדישו לחוק הזה. במשרד מבקר המדינה, בראש ובראשונה למוטי בס היועץ המשפטי, וכך לאיתה וצלר ואריה שילה – –

לימור לבנת (הליכוד):

מה קורה פה?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

מה זה, "מה קורה"? אם מישהו יודע איך מכינים חוק, צריך גם להודות בסוף לאנשים שעובדים.

מאיר שטרית (הליכוד):

תעשה את זה מראש, לא עכשיו.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני מבקש להודות לשלושת עובדי המכון הישראלי לדמוקרטיה, פרופסורים גל-נור, אבנון והופנונג, ליועץ המשפטי של נציבות שירות המדינה, לד"ר כרמל שלו תודות רבות, ולשלמה גוברמן – – –

קריאות:

— — —

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת להפסיק את הקריאות.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

מה הבעיה שלכם בדיוק?

מאיר שטרית (הליכוד):

זו פעם ראשונה שמודים באמצע ההצבעות.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

ותודה מיוחדת לשישה-שבעה חברי כנסת, שבגללם החוק הגיע הנה – הנה, פה אתם שותקים, כי אלה חברי כנסת – קודם כול לאברהם פורז, שהנביט את הנבט הזה, לפרופסור רובינשטיין, שהיה יחד אתו בכנסת הקודמת. תודה מיוחדת לדן מרידור, למיקי איתן, ליצחק לוי, ליוסי כץ, לסילבן שלום וכמו כן למודי זנדברג, לאברהם רביץ ולדוד מגן. אני מאוד מודה לכם.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, על-פי פנייתו והודעתו של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת דוד צוקר, אני מעמידה להצבעה בקריאה שלישית את הצעת חוק המפלגות (תיקון מס' 4), התשנ"ג–1993, על ההסתייגויות שנתקבלו, על הגרסאות השונות ועל לוח התיקונים המצורף.

אני מפעילה את לוח ההצבעה.

הצבעה מס' 71

בעד החוק – 21

נגד – 17

נמנעים – אין

חוק המפלגות (תיקון מס' 4), התשנ"ג–1993, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

21 בעד, 17 נגד, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה בקריאה שלישית. תודה רבה.

הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 16), התשנ"ג–1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' מאור:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום, ואני מזמינה את עמיתי להחליפני.

היו"ר ס' טריפ:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 16), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. יציג את החוק שר המשפטים פרופסור ליבאי, בבקשה.

חברי הכנסת, אני מבקש מכם לשבת ולהמשיך להיות רעננים כמו שהייתם קודם בהצבעות. חברי הכנסת מיכאל איתן, דדי צוקר ועוזי לנדאו, אני מבקש שתשב. חבר הכנסת אפרים סנה, חבר הכנסת אלי דיין, אתה מפריע לשר המשפטים. חבר הכנסת צוקר, תודה רבה לך. אני מבקש שקט. חברי הכנסת, ביקשתי מכם שקט. חבר הכנסת יוסי כץ, אני מבקש.

בבקשה, אדוני.

שר המשפטים ד' ליבאי:

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, החוק המונח לפניכם הינו פרי המלצותיה של ועדה ציבורית מתמדת, הבוחנת את סדר הדין הפלילי. בראשותה עמד כבוד השופט אליעזר גולדברג מבית-המשפט העליון, וכעת עומד בראשה כבוד השופט אליהו מצא מבית-המשפט העליון.

תיקוני החוק המוצעים מיועדים לייעל את ההליכים הפליליים בבתי-המשפט, לתקן ליקויים שנתגלו, הכול בשים לב לזכויותיו של החשוד ובמגמה לקיים את האיזון הנכון בהליך הפלילי בין מתן כלים נאותים לצורך גילוי האמת לבין המגבלות הדרושות לשם שמירה על זכויות הפרט.

התיקונים המוצעים נוגעים לסוגיות שונות, ואלה העיקריות שבהן: ראשית, מוצע להרחיב את המסגרת של מינוי סניגור לנאשם לסוגי הליכים נוספים שהם הדיון הנוסף והמשפט החוזר, וכן לנאשם שהוא חולה נפש.

מינוי סניגור מטעם המדינה לפי החוק היום הוא לכל ההליכים ועד לערכאת הערעור בלבד. אנו מציעים לאפשר מינוי סניגור להליכים של דיון נוסף ומשפט חוזר, שכן סיוע וייעוץ משפטי דרושים לנאשם גם בהליכים אלה. אשר להעמדת סניגור לנאשם שהוא חולה נפש, החוק משאיר את הנושא לשיקול דעתו של בית-המשפט. אנו מציעים לקבוע, כי אם מצא בית-המשפט שיש חשש שנאשם מסוים הינו חולה נפש או לקוי בשכלו, ימנה לו בית-המשפט סניגור. קביעה זו מתיישבת עם הוראות החוק לטיפול בחולי נפש, המתנה את מתן הצווים של בית-המשפט בהליך פלילי בנוכחותו של סניגור.

שנית, תיקון נוסף קובע פרוצדורה ברורה לעיון הסניגור בחומר הראיות, שלגביו קיימת מחלוקת בין התובע לסניגור בשאלה האם הינו חלק מחומר החקירה שהתובע חייב להעמיד לעיונו של הנאשם לאחר הגשת האישום.

עד כה נהגו להביא מחלוקת בנושא להכרעת בג"ץ. כעת מוצע כי בחינת העניין וההכרעה בו יהיו בידי בית-המשפט שאליו מוגש האישום, על-ידי שופט אחד, ובמידת האפשר שופט שאינו דן באישום, כדי

שהחומר לא ייחשף לפניו, וכדי שבמידה שחומר חקירה זה לא יוצג במשפט כראיה, לא יהיה במודעות של השופט הדן במשפט ולא ישפיע עליו. ערעור על החלטת השופט בנושא יהיה במסגרת ערעור על פסק-הדין.

שלישית, תינתן סמכות לבית-המשפט לבטל אישום בהסכמת התובע והנאשם. על-ידי כך לא יהיה צורך לפנות ליועץ המשפטי לממשלה לשם עיכוב הליכים במקרים שבהם גם התובע וגם הנאשם מסכימים לביטול האישום, אם משום שברור שמלכתחילה לא היה מקום להגיש את האישום בשל קלות העבירה ואם משום שבנסיבות המקרה אין מקום למצות את ההליך הפלילי. הביטול לא יהווה זיכוי, כך שהתביעה תוכל לחדש את ההליכים אם ישתנו הנסיבות שהצדיקו את ביטול ההליכים.

רביעית, בעקבות המלצתה של ועדה ציבורית בראשותו של כבוד השופט מלמד, נשיא בתי-המשפט לנוער, אשר בחנה את נושא העבירות על רקע מיני נגד קטינים, מוצע לאפשר גבייה מוקדמת של עדות של ילד שטרם מלאו לו 14 שנים ואשר היה קורבן של עבירת מין.

הוועדה מצאה, כי במקרים רבים חוקרי הנוער התנגדו להעדת קטין בשל הזמן הרב שעבר בין אירוע העבירה לבין בירור המשפט. בתקופה זו הקטין לומד להתמודד עם הפגיעה שהיתה בו ועל-פי-רוב מתגבר עליה. העימות הישיר בין הקטין לבין הנאשם בעת המשפט עלול לסכל כל מה שהושג בדרך טיפולית.

שיקול זה גרם לכך, שחוקרי הנוער התנגדו לעתים להעדת הקטין במשפט שלא באמצעות חוקר הנוער. לפיכך, אם יובא הקטין להעיד בפני שופט מייד או בסמוך לאירוע עצמו, תפחת באופן משמעותי התנגדותם של חוקרי הנוער להעדת הקטין ותהיה בכך תרומה של ממש להליך הפלילי. גם הזמנה נוספת של הקטין להעיד בעת המשפט תהיה כפופה למתן רשות על-ידי חוקר נוער.

חמישית, מוצע לייעל את ההליכים הנערכים בהעדר נאשם. האפשרות של ניהול דיון בהעדר נאשם שלא התייצב להמשך משפטו, הקיימת היום לגבי נאשמים בחטא או בעוון, תורחב גם לנאשמים בעבירות פשע, ובלבד שהם מיוצגים על-ידי סניגור. מדובר אך ורק במקרים שבהם הודע לנאשם על משפטו והוא בחר בכך שההליך יתנהל בהיעדרו.

כמו-כן, ניתן יהיה לא רק לדון נאשם בהיעדרו אלא גם לגזור את דינו, למעט הטלת עונש מאסר, אם מדובר במי שהואשם בעבירה שהיא חטא או עוון בלבד, בדומה לפרוצדורה הקיימת כבר כיום בעבירות קלות ובעבירות תעבורה.

עם זאת, במגמה למנוע עיוות דין, דיון או פסק-דין שהתקיים או שניתן בהעדר נאשם ניתן יהיה לביטול. אם נכח סניגור, יוכל הנאשם, למרות נוכחותו של סניגורו בדיון, לבקש להעיד עד מחדש, אם יראה שחקירת העד בהיעדרו לא מוצתה בשל היעדרו של הנאשם.

אשר לייעול ההליכים בעבירות תעבורה קלות, שבהן בחר הנאשם שלא להתייצב למשפט, מוצע לבטל את האפשרות של משלוח הודעות כפירה סתמיות של נאשם לבית-המשפט, אשר מנעו בעבר את שפיטתם המיידית של אותם נאשמים. לפיכך, מי שיבקש לטעון דבר באותם הליכים, אם באשר לאשמה ואם באשר למידת העונש, יתבקש להתייצב למשפט. מי שאינו חפץ בכך לא יהיה חייב

להתייצב, אך בית-המשפט יהיה רשאי לשפוט אותו בהיעדרו. לא ביטלנו, כמובן, את האפשרות של הגשת בקשת ביטול פסק-הדין בידי מי שנשפט בהיעדרו. שיפור ההליכים כאמור בעבירות תעבורה קלות נתמך על-ידי ועדה ציבורית בראשותו של כבוד השופט עזרא קמא, סגן נשיא בית-משפט השלום בירושלים.

שישית, בהצעת חוק זו מוצעים עוד תיקונים מספר בעלי אופי טכני יותר, שאני מציע שייבחנו בדיונים שיתקיימו בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

אני מבקש להודות במיוחד לממונה על החקיקה במשרד המשפטים, עורכת-הדין לבנת משיח, שריכזה את הטיפול בהכנה ובניסוח של הצעת חוק זו.

אני מציע אפוא להעביר את הצעת החוק לתיקון סדר הדין הפלילי לוועדת החוקה, חוק ומשפט לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך, אדוני שר המשפטים.

אנחנו מתחילים בדיון. רשימת הדוברים סגורה, שלוש דקות לכל דובר, ומי שלא נמצא מאבד את תורו. ראשון הדוברים, חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. חבר הכנסת יורם לס – איננו. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה, אדוני.

עמנואל זיסמן (העבודה):

תוותר.

דוד מגן (הליכוד):

אני אעשה את זה קצר.

היו"ר ס' טריף:

קצר ויעיל.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני נעתר לפנייתו של חבר הכנסת זיסמן לוותר או לקצר.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זיסמן, הקשב לחבר הכנסת מגן שנעתר לפנייתך.

דוד מגן (הליכוד):

על כן, אני, כמובן, לא אאריך בדיבור. ההצעה מורכבת. אני מניח שכאשר היא תגיע לוועדת החוקה, חוק ומשפט, היא בוודאי תעבור לוועדת משנה, כדי שזו תעבור עליה סעיף-סעיף, אבל הייתי מבקש את תשומת לבו של השר לגבי התיקון המוצע בסעיף 120 לחוק העיקרי. מדובר כאן על כך שכאשר העדות היא מוקלטת, אין טעם לדרוש את חתימתו של העד. אני חושב שצריך להוסיף את המלים: ובתנאי שהעד ידע על כך ויאשר ידיעה זו בחתימת ידו בטרם תיגבה העדות; זאת משום שאני יודע שבדרך כלל העדים, בשמיעה שנייה, לאחר שהם קוראים את העדות, מבקשים מדי פעם לתקן מלה פה ושם, אולם אם העד מוזהר מלכתחילה ומתבקש לאשר בחתימת ידו שהוא יודע שהעדות היא עדות שבהקלטה, ולאחר מכן הוא לא יוכל לשמוע שוב את עדותו, הוא בוודאי ישקול את הדברים היטב. ייתכן שהוא ידבר לאט יותר, אבל הוא יהיה מודע לכך שדין הקלטה אינו כדין עדות בכתב.

אשר ליתר הדברים, כאשר יבוא העניין לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ואני מניח שהוא יבוא לשם, נפרט את הדברים.

היו"ר ס' טריף:

תודה רבה לך, אדוני. חבר הכנסת יעקב שפי, איננו באולם. חבר הכנסת אלכס גולדפרב, איננו באולם. חבר הכנסת דן תיכון, איננו באולם. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

קריאה:

היו"ר ס' טריף:

הוא יקצר, יהיה תכליתי.

אליעזר זנדברג (צומת):

אולי אעביר אותם ישר בכתב.

היו"ר ס' טריף:

זה רעיון טוב, אבל – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

תגיד כל מה שיש לך להגיד.

אליעזר זנדברג (צומת):

אל תדאג, אני אעשה את זה.

היו"ר ס' טריף:

אם לא, חבר הכנסת מיכאל איתן יבוא ויעשה את זה. בבקשה, אדוני.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, במסגרת הזמן הקצר קשה להתייחס לכל אחת מההצעות, ואולי מהסיבה הזו בלבד מן הראוי היה שחלקן לפחות יובא בנפרד, או לפחות תהיינה כמה הצעות תיקון, על מנת שנוכל להתייחס לכל עניין בפני עצמו.

אני רוצה לדבר על שלושה עניינים. ראשית, אני רוצה לברך על היוזמה להרחבת האפשרויות למנות סניגור. אני שותף להצעת חוק המציעה להקים בארץ הזאת סניגוריה ציבורית. זה עולה בקנה אחד עם ההצעה, ואני מקווה שגם ההצעה ההיא תזכה לתמיכה רחבה, וכמובן, לתמיכה של שר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

— — —

אליעזר זנדברג (צומת):

אולי גם נגיע לשאלת המימון, מאוחר יותר.

נקודה אחרת שרציתי להעלות נוגעת לאפשרויות ביטול כתב אישום בהסכמת תובע. אני רוצה לדבר קצת על הניסיון שלי מהופעותי כתובע מתחיל בפרקליטות, כסטז'ר, ואני חושב שבעניין הזה צפויים קשיים. שאלה מרכזית, שאולי השר יוכל לעלות ולהשיב עליה, היא השאלה מי יהיה מוסמך להסכים, האם זה באמת אותו תובע שמגיע לבית-המשפט?

אני יכול לספר קוריוזים על מקרים שבהם הגיע התובע, והשופט, בנסיבות שבהן אפשר לבטל היום כתב אישום, אמר לו: היות שהמשטרה מסרה שאי-אפשר לאתר את האדם, אני כבר רשמתי מפי אדוני שמבטלים את כתב האישום, וכבר ביטלתי, ואני רק מבקש שאדוני יאמר את שמו כדי שאוכל למלא את החסר. אני חושב שזה מצב לא בריא, ואני חושב שאם נמסור את הסמכות לתובעים זוטרים, אנחנו עלולים להגיע למצב שלחץ של שופט יגרום לכך שתיקים יבוטלו בניגוד לאינטרס של התביעה.

וההערה השלישית – כיוון שזמני קצר – נוגעת לאפשרות להטיל עונש שלא בנוכחות הנאשם, למעט עונש מאסר. הכרתי שופט, שכל פעם שהוא ביקש להטיל עונש מאסר בפועל הוא היה מצלצל בפעמון שעל שולחנו, וזה היה רמז לתובע לבקש להטיל עונש מאסר. הפעמון היה קורא לפקיד העזר והוא היה מזמין את השופט, ואתה בתור תובע ידעת שאתה יכול לבקש מאסר, כי הולכים להטיל אותו. אם אנחנו נאמץ את הסעיף הזה, אני חושש מאוד שכאשר השופט יגיד: לא, אני עומד על כך שהנאשם יבוא לשיבה הבאה לשמוע את גזר-דינו, נדע מראש מה הוא העונש. כדאי להביא גם את הדבר הזה בחשבון.

אני מקווה שעמדתי במכסת הזמן. תודה.

היו"ר ס' טריף:

בכבוד. תודה רבה לך.

חבר הכנסת טלב אלסאנע, איננו באולם. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, איננו באולם. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה, ידידי.

עמנואל זיסמן (העבודה):

חבר הכנסת מיכאל איתן, עוד לא יצא לך לוותר פעם אחת?

יהושע מצא (הליכוד):

זה מצטרף לו ל-12 השעות ההן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני באמת פונה אליך, אדוני שר המשפטים, אבל אני דווקא רוצה להתחיל בך, חבר הכנסת זיסמן, אתה ממחר לאיזה מקום?

עמנואל זיסמן (העבודה):

כן.

מיכאל איתן (הליכוד):

תלך. ברוך השם, אין עוד שום חוק בכנסת שמחייב את חברי הכנסת לשבת כאן. מי שרוצה ללכת ילך, מי שרוצה להשתתף בדיון ישתתף.

גונן שגב (צומת):

אני הצעתי חוק בנושא של הקוורום.

היו"ר ס' טריף:

רגע, יש לו שלוש דקות, ואתה מפריע לו עכשיו.

דוד מגן (הליכוד):

אבל, חבר הכנסת שגב, זה לא מחייב את כולם. קוורום זה רק חלק.

מיכאל איתן (הליכוד):

עכשיו אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת זיסמן: יש לנו כאן המון הצעות חוק, ויש אולי איזה דבר לא תקין בכך שאנחנו מעלים הצעות חוק בסיטונות, כשאין לנו זמן להתכונן. הן מגיעות ממש בדקה התשעים, כשאין לנו אפילו זמן להתכונן ולהתייחס אליהן בצורה הרצינית הראויה, אל חלקן – אולי כן, אל חלקן – לא.

אני מודה ומתוודה שאינני יכול להתייחס לתוכנה של הצעת חוק זו בצורה הרצויה, אבל מה? אני מנצל את הבמה הזאת. יושב כאן שר המשפטים, וזו הזדמנות בשבילי, כחבר הכנסת, גם להעיר או לומר דברים שאני רוצה שיגיעו לאוזנו. יכול להיות שכעת הוא מעיין באיזה חומר, אבל אני בטוח שברגע שהדברים יופנו אליו הוא גם ישמע אותם.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני שומע כל מלה שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):

תודה רבה.

אדוני שר המשפטים, אני רוצה לנצל את הדקה כדי להתייחס לדברים שאמרת אתמול בקשר לנושאים התקציביים. אומנם אנחנו מדברים כאן רק בסדר דין, ולא בתנאי הדין, אבל בסופו של דבר תנאי הדין משפיעים גם על מהות התהליך ועל זכויות בסיסיות, גם במשפטים פליליים וגם במשפטים אזרחיים. אמרתי את זה לא אחת, וכאן אני פונה אליך אולי בקצת ביקורת, אבל בהצעה קונסטרוקטיבית. אתה חייב להיות כאן יותר בעל מרפקים ולארגן כאן בכנסת, ובמיוחד בוועדת הכספים, קבוצה של אנשים שיש להם כבר היום הבנה, שכמו שמשיקיעים בתשתית, במחלף נוסף, במקום נוסף שיאפשר להגיע יותר מהר לעבודה, לקהילה העסקית – בתי-דין שמתפקדים זו השקעה בתשתית, יש לזה תרומה כלכלית.

אני כבר לא מדבר על מה שאמרתי קודם לכן, על זכויות של נאשמים ועל בעיה של עינויי דין וכיוצא באלה. בוא נדבר על כלכלה ככלכלה. לדעתי, כל שרי המשפטים לוקים בעניין הזה. הם לא מפעילים מספיק מרפקים, ומה שנעשה בתחום הזה של אדמיניסטרציה, של התקציבים שאנחנו משקיעים במה שקרוי "מערכת משפטית" – לא רק שזו בושה, זה גם בומרנג, שהמשק בכללותו מפסיד עליו כסף רב, וחשובים מאוד הכבישים והתשתיות, אבל חשובה לא פחות התשתית לפעילות עסקית, שכוללת גם התדיינות משפטיות, וגם התדיינות בתחום הפלילי בחלקים גדולים; יש בהן הפסד למשק כאשר הן מתנהלות כפי שהן מתנהלות. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך.

חבר הכנסת יצחק לוי, איננו באולם. חבר הכנסת יוסף בא-גד, איננו באולם. חבר הכנסת גונן שגב, בבקשה.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אתייחס בקצרה רק לסעיף 11, האומר: "אחרי סעיף 110 לחוק העיקרי יבוא: – – – (ב) מומחה כאמור בסעיף קטן (א) יערוך את ממצאיו לפי שאלות שהציג לפניו בית-המשפט – – –". זה הסעיף שכותרתו "מומחה מטעם בית-המשפט".

בחוקכם, כבוד שר המשפטים, התייחסתם לנושא של חשבונאות, בדיקה טכנית וכו', ואני רוצה להתייחס דווקא לנושא אחר, לנושא של עדים – ולא משנה אם זה מטעם התביעה או מטעם הסניגוריה – בתחומי רפואה. כיוון שפה אנחנו מדברים על מקצוע מאוד לא מדויק, על סוג של אומנות, אני חושב שיש חשיבות עליונה להכניס בסעיף זה הוראה שתאמר, שאם מדובר על פלילים, על תקיפה מינית או על תקיפה מכל סוג אחר, יהיה לפחות ניסיון – אני חושב שזה צריך להופיע בחוק כמשהו אבסולוטי, אבל אם זה לא אפשרי, אולי ההסתייגות שלי תדבר על ניסיון להביא אותו רופא שבדק את הנפגע, את המותקף, בזמן הפגיעה שלו, כיוון שפרשנות של כתיבה רפואית, בין בדיקה לעד מומחה, יכולה להיות בעלת שונות מאוד מאוד גבוהה ויכולה לגרום לעינוי דין. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך, אדוני.

חבר הכנסת יוסי כץ, איננו באולם. בבקשה, חבר הכנסת חיים אורון. אני נותן לך רשות דיבור לדקות ספורות.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, ואם יושב-ראש הכנסת שומע אותי, אני לא מתכוון לדבר על החוק שהוגש כאן. אנחנו בסעיף ח'. סדר-היום מכיל עוד 17 סעיפים, רובם חוקים, אם לא כולם. יש גם סעיף כ"א, שאילתות ותשובות, אני מתאר לעצמי שיהיה פה מאוד סוער בשלב הזה.

למיטב ידיעתי, קיבלתי בהתרגשות רבה את הודעת ראש הממשלה במוצאי שבת על הפסקת המבצע, קרי – שאין סכנת מלחמה, לפחות היום-מחר. אני לא מצליח להבין, עומד פה גם יושב-ראש הכנסת לשעבר חבר הכנסת דב שילנסקי, אני לא מבין את ההיגיון שבניהול ענייני הכנסת כך, שבמשך יומיים מעבירים 20-30 חוקים בקריאה ראשונה, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, חלקם של חברי הכנסת וחלקם מטעם הממשלה, בתוכם חוקים כבדי משקל, במין אווירה כזאת – קצת עייפה וקצת מבודחת.

אדוני שר המשפטים, אתה לא הכתובת אלא יושב-ראש הכנסת. אני חושב שהיה רצוי שניתן יהיה על כמה מהחוקים האלה לדון. אני יודע שכבר יש כנס מיוחד בעוד שבוע, וכנס נוסף בעוד שבוע. ההליך שמתנהל כאן הוא לא תקין, הוא לא רציני, הוא פוגע בכנסת כגוף מחוקק. אפשר היה לדעת, לדעתי, כבר לפני שנה, שב-3 באוגוסט בערב יהיו הרבה חוקים. יכלו לפזר את כל החוקים הללו במהלך השבועיים האחרונים. היו אולי פחות הצעות לסדר, היו ימים ארוכים יותר. מה שמתרחש פה אתמול והיום ראוי לבדיקה מחודשת, ואני מקווה שניטול יוזמה, כמה חברי כנסת, נתקן את התיקון ונפסיק מה שנראה כרגע, לצערי, כביזיון.

דב שילנסקי (הליכוד):

יש פה שישה חברי כנסת, בהם שלושה סגני היושב-ראש. אנחנו נביא את זה לדיון בנשיאות.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך.

דוד מגן (הליכוד):

אולי צריך לחתום על מכתבים בנושא.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, לא נערוך דיון נוסף על העניין הזה כאן, כי זה בוודאי יבוא לדיון בנשיאות, כפי שהבטיח חבר הכנסת שילנסקי. נעשה זאת בכבוד.

דב שילנסקי (הליכוד):

על דעת כולם.

היו"ר ס' טריף:

על דעת כולם. אתה מייצג את כולם כאן.

בבקשה, שר המשפטים. אני מבקש מכם, חברי הכנסת, קצת הקשבה לשר המשפטים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ברשותכם, הערות ספורות, ראשית, לעניין ביטול כתב האישום. אכן, יש מקרים שנראה בהם לצדדים שניתן לחזור מכתב האישום, אבל אך ורק משום שהנאשם כבר בזמנו אין הם יכולים לעשות זאת, אלא אם כן יפנו ליועץ המשפטי לממשלה, פרוצדורה שאינה אהובה בדרך כלל על תובעים בדרגה ראשונה. לכן, מה שמוצע פה, שאם הדבר הוא בהסכמת שני הצדדים, יוסמך השופט לבטל את כתב האישום.

אשר לחששו של חבר הכנסת מיכאל איתן, שמא השופט יפעיל לחץ על תובע כדי שיסכים, הרי אין מניעה במקרה של ביטול כתב אישום לחזור ולהגיש אותו כתב אישום כבר ביום המחרת. חזקה על שופטים שלא ילחצו על תובע, קודם כול משום שאין כאן סוד והדברים בדרך כלל נדונים באולם פתוח ונרשמים ונקלטים, והשופט לא יעשה כן. מה גם שהוא לא ישיג שום תוצאה של ממש.

לחבר הכנסת שגב, כל הנושא של עדות מומחה של רופא מוסדר בחוק. לכן אנחנו לא התייחסנו אליו בתיקון הנוכחי. התיקון הנוכחי בא רק להוסיף עניין שעדיין אין לו זכר והוא עדות מומחה של חשבונאי.

אני רוצה לומר למיקי איתן רק מלה אחת: מיקי, יכול להיות שאני נראה לך אדם נעים הליכות או לא מתבטא בתקיפות ולא שולף זוג מרפקים. אני רוצה לומר לך, שדומני שמה שהושג למערכת בתי-המשפט יהיה לגאווה לכנסת, לממשלה ולנו. לא היתה שנה אחת מאז קום המדינה שבה התחלנו בפרויקט בינוי. אני מדבר עכשיו אל מיקי איתן. לא הייתי אומר את זה אלמלא דבריו, ואני מאוד מודה לו על דבריו, שבסך הכול באו להביע תמיכה במערכת בתי-המשפט וניסיון להיחלץ לעזרתה בוועדת הכספים. אני מודה לך על כך, ואם נצטרך, אני אארגן אותך ואזעיק אותך, אתה תראה. אבל מה, אני רוצה שתדע, מיקי – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

זה גם בתגובה על רמזים ששמעתי בדבריו אתמול בעניין התקציב.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אמרתי אתמול שלא הזדרזתי להניח את הצעת החוק על שולחן הכנסת במידה רבה עד שהבטחתי תקציב ליישום החוק. אני לא רגיל, ואני חושב ששום שר משפטים לא רגיל לך, שבמהלך שנה תקציבית הוא מקבל תוספת של 12 מיליון שקל לתיקון עיוות מסוים או לשיפור מצב מסוים במערכת. אין זו מילתא זוטרתא, וזה לא מעט כסף.

דבר אחר אני אומר לך, וזה בקשר למערכת בתי-המשפט – אנחנו השנה התחלנו בפרויקט של בינוי בתי-משפט חדשים בחיפה, בבאר-שבע, בנצרת ובאילת, תוספת אגף בבית-משפט השלום בתל-אביב ובינוי בבית-משפט השלום בפתח-תקווה והכפלת גודלו של בית-משפט השלום באשדוד, ועוד לא סיימנו.

מה אני בא לומר? אין הדברים רק בגדר תוכנית ורק בגדר הבטחה. לגבי ארבעת בתי-המשפט כבר הגענו לשלב, שנבחרו מנהלי פרויקטים לכל אחד מבתי-המשפט, וכבר נבחרו אדריכלים שיושבים להכין את התוכניות, ואלה הם סימנים של התקדמות רצינית ביישום התוכנית. זה פרויקט עצום, שמאז קום המדינה לא היה כמותו. אני לא נוהג לא להבטיח ולא להצהיר הרבה הצהרות, אבל, האמן לי, שבשנה הזאת נתרמה תרומה רצינית מאוד לקיום הפרויקט של בתי-המשפט, ולא רק זה.

לכן, אולי קצת בשקט, אבל אולי בהתמדה רבה, בעקשנות ובנחישות, ועם עזרה שאני בהחלט מקבל משר האוצר בייגה שוחט, ואני מקווה לעזרה שאני אקבל גם, כמובן, בכנסת, אני מאמין שנשנה בתוך תקופה קצרה את התנאים שבהם פועלת מערכת השיפוט. אבל לך אני אומר: תודה על הרצון הטוב, כי זה היה מאוד ענייני, ונשאת חן בעיני.

אני מבקש מחברי הכנסת לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעביר אותה לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לשר המשפטים, שבתקופתו לא רק המשפט יהיה גבוה למעלה אלא גם נזכה לבתי-משפט משופרים וטובים ביותר.

רבותי חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 16), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. נא להצביע.

הצבעה מס' 72

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 17

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 16),

התשנ"ג-1993, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, ללא מתנגדים וללא נמנעים, עם 17 תומכים, אני קובע שהצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 16), התשנ"ג-1993, עברה בקריאה ראשונה, ותעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 12) (חקירת אנשי שירות הביטחון הכללי).

התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים: הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 12) (חקירת אנשי שירות הביטחון הכללי), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. יציג את החוק שר המשפטים. בבקשה, אדוני.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ברשותכם, דברי קצרים ביותר. כבוד אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כשנה החליטה הכנסת להקים במשרד המשפטים מחלקה אשר תחקור עבירות שבוצעו על-ידי אנשי משטרה. הקמת המחלקה האמורה באה לענות על התחושה שהתפתחה בקרב הציבור, שמן הראוי שחקירות מסוג זה יופקדו בידי גוף חיצוני המתמחה בניהול אותן חקירות, לבל תחקור המשטרה את עצמה.

הניסיון בהפעלת המחלקה במשרד המשפטים, אף שהוא קצר, הוא חיובי. הממשלה סבורה שיהיה זה נכון להפקיד בידי גוף זה גם חקירת עבירות שעברו חוקרי שירות הביטחון הכללי במהלך ניהול חקירה, וזאת במקרים מתאימים שעליהם יחליטו היועץ המשפטי לממשלה או פרקליט המדינה. בדרך זו נבטיח, כי מקרים רגישים ייבחנו על-ידי גוף נייטרלי אובייקטיבי, שתפקידו לחקור עבירות המיוחסות לאנשי מרות.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 12) (חקירת אנשי שירות הביטחון הכללי), התשנ"ג-1993, לוועדת הפנים של הכנסת לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני. אנחנו מתחילים בדיון. שלוש דקות לכל דובר. מי שאינו נמצא יאבד את תורו. הרשימה סגורה. חבר הכנסת יורם לס – איננו. חבר הכנסת שאול יהלום – איננו. חברת הכנסת נעמי חזן – איננה. חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת רן כהן – איננו. חבר הכנסת גונן שגב, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת דוד צוקר.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת הנותרים, אני בעצם אחזור פה על דברי. אני קצת משעמם את עצמי ובוודאי אותך.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שגב, נותרו הרבה חברי כנסת וצריך לכבד את כולם. יש עוד חברי כנסת בחדרים.

גונן שגב (צומת):

לא דיברתי על מספר. אני מכבד גם את אלה שאינם.

היו"ר ס' טריף:

אדוני רומז כאילו לא נותרו הרבה חברי כנסת.

גונן שגב (צומת):

חס וחלילה. אני לא מדבר על הקטע הראשון של תיקונים, ללא ספק הוא מבורך, וזה הנושא של הוצאת חקירות משטרה או חקירות של כל גוף ביטחוני אחר מחוץ לאותו גוף, דהיינו ששוטרים לא יחקרו שוטרים. אבל שוב אני מגיע לאותו נושא: מדוע בעצם אנחנו מקימים את בתי-הדין המשמעתיים האלה? פה אני לא מדבר על פוליטיקאים, כי באמת אין לזה משמעות, כמו שטענתי קודם, כזכור לך, בראשית היום. אם זו עבירת משמעת בעבודה – יש בית-דין שבדק את העניין. אם זו עבירה שגובלת בפלילים, גם אם היא נעשית בעבודה במוסד ביטחוני, אינני רואה שום סיבה שלא יישפט אותו אדם על חריגה מנורמות מוסריות – שמתאימות, לפי דעתי, גם למשטרה וגם לאזרחים – בבית-דין רגיל.

יצירת אין-סוף בתי-המשפט האלה מסרבלת את המערכת השיפוטית, ולפי דעתי גם לא תמיד עומדת באותן נורמות שהיינו רוצים לראות בכל המקומות הללו.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת דוד צוקר – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת דוד מגן – בבקשה, אדוני.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נכבדי השר, הרעיון הוא רעיון טוב, והוא מתבקש בהמשך ליוזמה להקמת המחלקה במשרד המשפטים לחקירת שוטרים. אלא שהאכסניה שאתם מציעים כתיקון לפקודת המשטרה לא מתאימה לאנשי שירות הביטחון הכללי. על כן, אני מבקש ממך לשקול יישומו של הרעיון אולי במסגרת חוק מיוחד, אולי חוק שירות המדינה – חקירות פנים. נתחיל בחיקוקו של החוק הזה בקביעת הדרך לביצוע חקירות של אנשי שירות הביטחון הכללי. יכול להיות שבהמשך נגיע למסקנה שזרועות אחרות של הממשלה יידרשו לעניין הזה. ייתכן שהרכב המחלקה במשרד המשפטים צריך להיות שונה במידה מסוימת כאשר היא תדון בחקירות של השב"כ.

אתה וחברי כנסת אחרים יודעים, שלא דין חקירת שירות הביטחון הכללי כדין חקירה משטרתית שגרתית. כך שעם כל תמיכתי בחוק, הייתי מרגיש טוב יותר אם אנשי שירות הביטחון הכללי היו נמצאים מחוץ לכותרת של פקודת המשטרה. העניין הוא עניין טכני, ואני חושב שאפשר לתקן אותו כבר עכשיו, בזמן ובשלב של הקריאה הראשונה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת אלכס גולדפרב – איננו. חבר הכנסת דן תיכון – איננו. חבר הכנסת יעקב שפי, בבקשה.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר המשפטים, הפקידים הבכירים ועובדי משרד המשפטים מוכיחים מדי יום ביומו, בקשר לסוגיות השונות העולות על סדר-היום הציבורי, הגינות ויושר ראויים לציון. עד לפני כשנה היינו עדים לבעייתיות הכרוכה בחקירת המשטרה עבירות שביצעו שוטרים. לא אחת עלתה השאלה העקרונית, האם שוטרים יכולים לחקור שוטרים ללא משוא פנים.

מקרים מסוימים של חקירת שוטרים את העבירות שבוצעו על-ידי חבריהם השוטרים עוררו מחדש את השאלה. לפני שנה נפל דבר. במשרד המשפטים הוקמה מחלקה שתפקידה לחקור עבירות שביצעו שוטרים. תיקון החוק לפני שנה הביא לכך שחקירת עבירות שוטרים הופקדה בידי גוף נייטרלי מחוץ למשטרה, גוף מקצועי ואמין, הגון ורודף צדק.

מאז ועד היום לא נשמעה ביקורת על אופן ודרך עבודתה של המחלקה לחקירת עבירות שביצעו שוטרים. אין לי ספק כי הצעת החוק המוגשת על-ידי הממשלה היא הצעה טובה ומבורכת. בהצעה זו מוצע להעביר למחלקה הספציפית שבמשרד המשפטים גם חקירת עבירות שביצעו אנשי שירות הביטחון הכללי במהלך חקירה שבה נטלו חלק. חקירת המחלקה לעבירות שוטרים, בהתאם להוראת היועץ המשפטי לממשלה או פרקליט המדינה, תיעשה ביושר ובהגינות, ללא משוא פנים, ובהתאם לחוקים, למנהגים ולהחלטות של ועדות החקירה השונות. בהחלטה זו יש משום סוף פסוק לבעייתיות ולקושי לחקור את אנשי השב"כ בעבירות שביצעו במהלך חקירה.

זהו צעד נוסף, המצעיד את החוק ואת דרכי שמירתו בישראל לרמה שיש לנו רק להתגאות בה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, מובן שמגמה של הוצאת חקירה מתוך הגוף שהנחקרים נמנים עמו היא מגמה חיובית. אני יכול להצטרף לברכות ולדברים שנאמרו לפני. רציתי לנצל את הבמה כדי לומר, שהוצאת החקירה והפיכתה לחקירה ראויה ואפקטיבית היא שלב ראשון.

השלב השני, החשוב לא פחות, הוא ענישה הולמת ודאגה לכך שמי שנמצא חשוד ואחר כך מורשע בעבירה בבית-הדין המשמעותי – אני מדבר עכשיו על שוטרים – לא יקודם, או למעשה לא נגיע למצב שהדין לא ימוצה עמו.

אם היתה תחושה קשה בציבור, שהביאה בסופו של דבר לחקיקת התיקון ולהוצאת החקירות מתוך המשטרה, ההרגשה הזאת לא נמוגה ולא נעלמה ככל שהיא נוגעת למיצוי הדין עם שוטרים.

אני יכול להביא דוגמאות – ואני משוכנע ששר המשפטים מכיר את המקרים – של שוטרים שהורשעו בעבירות משמעת חמורות, הורשעו בבתי-משפט בעבירות פליליות, קצינים שקודמו לתפקידים פיקודיים. יש כאלה בצפון, אני מכיר אותם. התפרסמו כתבות על כך בעיתונות.

אם אנחנו רוצים לבנות פה מערכת ראויה, נכונה על-פי השקפה משפטית הולמת, מבחינת החקירה, אנחנו חייבים להקפיד גם על הצד השני. ההיפך, אני חושב שהצד השני חשוב לא פחות.

לכן, אני מבקש לנצל את הבמה הזאת כדי להפנות את תשומת הלב של שר המשפטים לעניין הזה. אני יודע שהתחום כולו נתון בטיפול של שר המשטרה, עניין קידום השוטרים או המשך העסקתם. אבל אני חושב שאם אנחנו רוצים לתת לציבור את התחושה שאכן הדין ממוצה אם האנשים האלה, אנשים שסרחו, אנשים שעברו עבירות, מן הראוי שהממשלה כולה תתגייס למען עקירת התופעה הזאת משורש. אני מקווה שהדברים האלה לא ייפלו על אוזניים ערלות. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת זנדברג. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יפה שעה אחת קודם.

היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת ג'וזנסקי, את הבאה בתור, והיה שווה שתגידי את זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני יכול להמשיך, יחד עם חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, את העימות הרדיופוני שהיה לנו בקשר לסוגיה, או לשוליה של הסוגיה הזאת. ובכן, אני יכול להמשיך מהנקודה שבה הפסקנו אז.

מדי פעם, כאשר יש לכידה של גורמים חבליניים, אנחנו שומעים פתאום איזה מין משפט האומר: מה אתם חושבים, לו היו שירותי הביטחון פועלים אך ורק על-פי החוק, לא היו מצליחים להגיע לכך; וכו' מובן שאנחנו לא מקבלים את זה. אנחנו אומרים ששירותי הביטחון של מדינת ישראל פועלים אך ורק על-פי החוק וחייבים להקפיד לפעול במסגרת החוק. אלא מה? החוק מאפשר, במסגרת הגנת הצורך, הפעלה של אמצעים בזמן שיש צורך בהם, שאינם מסורים לכל אזרח ואזרח בכל רגע, לכן אין לומר שהם פועלים בניגוד לחוק. הם פועלים במסגרת החוק, הם צריכים להיות במסגרת החוק, וצריכים לפעול במסגרת המגבלות שקובע חופש הפעולה של הגנת הצורך.

כאשר אנחנו מדברים על חקירה – כאן אנחנו נכנסים לבעיה. מדוע? משום שאנחנו אומרים: את הגנת הצורך צריך לקבוע בהתאם לנסיבות, וזה דבר סובייקטיבי. זה מבחן סובייקטיבי, בהתאם לנסיבות של כל מצב ומצב. אנחנו צריכים שתהיה בקרה, אנחנו לא יכולים לבוא ולומר: מה שעושה השב"כ, בהגדרה, זה כבר הגנת הצורך. כי אם הוא עושה זאת – יש צורך, ואם צורך, וכו'. זה, כמובן, אבסורד, כי אז זה מוביל לחוסר פיקוח ולחוסר כפיפות לחוק. אז עכשיו שואלים: מי יבקר את השב"כ? איפה יהיה קו הגבול? כאן משרד המשפטים, שר המשפטים מציע, שאת החקירה תבצע אותה מחלקה שנמצאת מחוץ לשב"כ.

כאן יש בעיה קשה מאוד. במה אני רואה את הבעיה? מצד אחד אומרים: רגע אחד, אי-אפשר שהמערכת עצמה תחקור את עצמה כמו שזה קרה במשטרה, וכמו שקורה בכל גוף במשך הזמן, שצריך לחקור את עצמו; אז הדבר הכי אנושי והכי טבעי, אנחנו רואים את זה גם כאן, בכנסת – איך קורה שאנשים שנמצאים זה במחיצת זה פתאום מפעילים שיקולים אחרים לגמרי, יש איזה מכה משותף, ונוטים לנהוג לא באובייקטיביות הדרושה לחקירה ולאכיפת חוק. אז צריך להוציא את החקירה. אבל, מצד שני, כשאתה מוציא אותה רוצה לדעת את אותה הגנת צורך, את אותם אלמנטים של חקירה בדבר מעשים שנעשו וקביעה עובדתית לא מספקת, אתה צריך לדעת בדיוק מה היה באותן נסיבות, איך המערכת עובדת, מה הם מנגנוני ההתראה, האם השתמשו בכולם, וכו' וכו' – – –

היו"ר ס' טריף:

לסיום, חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים מייד. אתה גורם לחשיפה מוחלטת של גורם שהוא בנוי על מידור, והמידור לא יעמוד מול החקירה. המידור יפריע לחקירה. יצטרכו לפתוח גם את המידור בפני החוקרים – – –

היו"ר ס' טריף:

תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מייד מסיים; עוד משפט. גם כאן אנחנו נמצאים במצב, שאני לא בטוח שהמוסד הזה שאתם הפקדתם על חקירת אנשי משטרה הוא צריך להיות בעל היכולת להגיע לרמת ידיעה, חשיפה, חדירה והתמזגות מלאה כל כך עם מה שקורה בתוך השירותים החשאיים. על זה אין ויכוח, שאנחנו רוצים שחשאייתם תישמר.

היו"ר ס' טריף:

תודה, חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

האמת היא שאני מתלבט – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — ואני אתמוך בהצעה בקריאה הראשונה, אבל אני כבר מבטיח שבועדה אני אנסה לחפש אמצעים אחרים – ששיגו את המטרה, אבל באמצעים אחרים.

היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת דן מרידור.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, אני מצטרפת לברכות על הצעת החוק כי אני חושבת שבנושא של עובדי השב"כ או אנשי השב"כ, החשיבות של החקירה מחוץ לשירות עצמו אולי אפילו גדולה יותר מאשר במקרה של אנשי המשטרה, כי בעוד במקרה או בפרשות שאנשי משטרה מעורבים בהם אנחנו עוסקים במוסד שרוב עיסוקיו הם גלויים, הרי בשב"כ אנחנו עוסקים במוסד שכל עיסוקיו חסויים.

השאלה שאני שואלת היא, אדוני השר, בעצם, האם השתנו הנורמות, האם בעקבות החקירה הזאת השתנו הנורמות של השב"כ? כוונתי לכך שאותה ועדת-לנדוי, שחקרה את השב"כ בהקשר של אוטובוס 300, קבעה באופן חד-משמעי, שבשב"כ יש נורמות של שקר. הנורמות של השקר – —

דן מרידור (הליכוד):

היו.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היו נורמות של שקר, ונורמות של שקר שהגיעו עד לעדות שקר בפני בתי-משפט.

אני מוכרח לומר, שבנושאים שאני מטפלת בהם ובמקרים שאני מטפלת בהם אני לא יכולה להשתחרר מההרגשה ומהמסקנה, שכמובן מבוססת על מספר המקרים שאני מכירה, שהפרקטיקה של השקר בשב"כ נמשכת; השאלה של הפרקטיקה של השקר הזה, שבאה לידי ביטוי למשל בכך שבאופן שיטתי מוכחש קיומם של עינויים בתוך מתקנים של השב"כ ושל המשטרה, שעה שכבר יש אלף-ואחת עדויות על כך שיש עינויים – באים אנשי שב"כ, ובמצח נחושה מתייצבים בבית-המשפט ואומרים שלא היו עינויים, וגם כאשר היום כבר יש מסמך, המסמך הזה, שהוא מסמך הכשירות הרפואית לעמוד בעינויים, ורופאים ממלאים את המסמך הזה של הכשירות הרפואית לעמוד בעינויים, והם צריכים לסמן האם אפשר לחבוש את ראשו של העציר הנחקר, האם הוא יכול לעמוד זמן ממושך, והאם הוא יכול לעשות כל מיני דברים, המסמך הזה גלוי וכבר קיים, כבר הוכח, גם כאשר עכשיו, בפני בתי-משפט, במסגרת משפטים שנערכו לאחרונה, למעשה נאלצו להביא את המסמכים של החקירה עצמה. במסמכים של החקירה עצמה, אדוני השר, נאמר על-ידי החוקרים, שמאדם מסוים נמנעה שינה 74 שעות, מאדם אחר נמנעה שינה 45 שעות, וכן הלאה וכן הלאה, שלא לדבר על

דברים אחרים. כאשר אחרי כל זה ממשיכים אנשי שב"כ, כשהם באים לבתי-המשפט, לומר: לא היו עיניים, לא נבראו, ואנחנו לא השתתפנו בהם – – –

היו"ר ס' טריף:

בבקשה תסיימי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני כבר מסיימת. אני שואלת אותך, אדוני השר, איך זה יתיישב, או במה יעזור המהלך הזה לחשיפת – לא המקרה הבודד של אחד מסכן או לא מסכן שעשה משהו, אבל אני מדברת על המערכת השקרית הגדולה שעומדת מסביב ובתוך, ושכל החקירות האלה רוויות בה.

לכן, כאשר אתה אומר בהצעת החוק: החליטו על כך היועץ המשפטי לממשלה או פרקליט המדינה – הייתי שמחה אם היועץ המשפטי לממשלה ופרקליט המדינה יעמידו לדין את השיטה, ולא רק את החוקר הבודד. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת דן מרידור – בבקשה, אדוני. אחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת האשם מחאמיד.

דן מרידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גבירתי ורבותי חברי הכנסת, אני מברך על הצעת החוק ואתמוך בה גם מפני שהיתה לי הזכות לקבל החלטה להעביר הצעה כזאת לפני כשנה-וחצי בממשלה הקודמת, בהמשך להחלטה שהוזכרה כאן להקים את היחידה לחקירות שוטרים במשרד המשפטים.

אני רוצה לומר שההצעה חשובה, וחשוב להעביר ליחידה את החקירות של אנשי השב"כ, אבל לא מספיק להעביר את הסמכות. היחידה הזאת כוללת היום 42 איש, 39 שוטרים ושלושה פרקליטים, אנשים מצוינים, בראשם עורך-הדין שנדר ועורכת-הדין שחם, אבל כדי לעמוד במשימה הם צריכים תגבור, והייתי מציע לשר המשפטים לדאוג לכך, בעצם לשר האוצר לדאוג לכך שאפשר יהיה לתגבר את היחידה, כדי שהיא תעמוד במעמסה הגדולה המוטלת עליה היום, ואשר אנחנו מטילים עליה עכשיו עוד תפקיד נוסף.

לגוף העניין, עברנו דרך ארוכה בניסיון לאכוף גם על אנשי שירות הביטחון את קיום החוק ככתבו וכלשונו, מאז ועדת-לנדוי. ועדת-סוכר, שהוקמה לפני למעלה משנתיים לראשונה לחקירת אירועים בתוך השירות לא על-ידי אנשי שירות, אלא על-ידי המשנה לפרקליט המדינה, מבקר השירות וראש

אגף השירות, מצאה שאכן היו חריגות ומעשים לא תקינים, גם אחרי ועדת-לנדוי. בעקבות הוועדה היא הוחלט על שיטה אחרת לבדיקת התלונות כלפי אנשי שירות הביטחון במעורבות משרד המשפטים, שיטה שמגיעה למיצוי בהצעה שנמצאת לפנינו, שהיא הצעה טובה.

לעניין דוח-לנדוי, הייתי רוצה לומר דבר אחד הנוגע לענייניו. הבעיה איננה בהגנת הצורך, הבעיה גם איננה בפרטים של דוח-לנדוי ברגע זה, המוכרים לי כמובן, הבעיה היא במידת השימוש בהם. לא צריך להיות שום ספק בכך שכאשר מתקיימת הגנת הצורך, היא קיימת כדי להשתמש גם באמצעי חקירה חריגים. המבחן הוא, האם באמת רק במקרים קיצוניים נוהגים להשתמש באמצעים החריגים של ועדת-לנדוי, ובדרך כלל חוקרים חקירה רגילה, או שזה הופך להיות נורמה שרוב הנחקרים נחקרים בשיטות החריגות. אינני רוצה להביע כאן דעה על העניין, אבל הייתי מרשה לעצמי לומר לממשלה ולשר המשפטים, שאני מברך אותו על הבאת הצעת החוק: זו הבעיה המרכזית, ובה צריך להמשיך לטפל כל הזמן, ולא רק במבנה התיאורטי, אלא בשטח המעשי.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מברך על הצעת החוק הזאת. אני חושב שחשוב מאוד שאנשים שיש בידם כוח מטעם השלטון, אנשי משטרה ואנשי שירות הביטחון, המפעילים את הכוח הזה למטרות חשובות, ידעו שגם הם צריכים לעמוד במסגרת מגבלות, וגם להם אסור לחרוג ממסגרת החוק. גם מטרה חשובה מאוד לא מקדשת את כל האמצעים. היא מקדשת יותר אמצעים, כאשר הגנת הצורך במובנה המדויק מתקיימת, ולא תמיד היא מתקיימת. את זה צריך להבהיר וכך נשמור על שירות הביטחון, על רמתו, על יכולתו לעשות את העבודה החשובה מאוד שהוא עושה, אבל גם נגן עליו ועל החברה הישראלית מפני חריגות, שאבוי לנו אם תהיינה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אחרון הדוברים – חבר הכנסת האשם מחאמיד; בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, גם אני מצטרף למברכים על ההצעה. אני רוצה רק להזכיר, שהיו מקרים של חריגות. אני זוכר את הנושא של אותם חמישה פלשתינים שמתו במעצר במשך שנה אחת. אני זוכר את האנשים שביקרתי וסיפרו לי על צורות העינויים השונות והחקירות, על השקיות עם השתן, על ארונות הקברים וכו'.

אני כל כך בטוח שהדבר ברור, שגוף או מוסד כלשהו לא יכולים לחקור את עצמם, אפילו הכנסת כבר הגיעה למסקנה שאולי הגיע הזמן שהיא לא תסיר את החסינות של חבריה אלא הדבר יעבור למוסד אחר, חיצוני. כאשר הדבר קורה בשב"כ או בחקירות השב"כ, ויש בדיקה עצמית או חקירה עצמית, תמיד יוצא השב"כ צודק. כך קורה גם בבתי-המשפט, תמיד השב"כ הוא הצודק. פרשת נאפסו, אדוני השר, וודאי פרשיות אחרות מדברות בעד עצמן. מעניין שדברים כאלו מתגלים לאחר שנים רבות, כי הרי בשב"כ או במשטרה האחד מחפה על האחר. לכן, הוצאת הכוח הזה מידי השב"כ, בדומה למה שנעשה במשטרה, תשרש תופעות שכולנו מגנים. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעקבות דברים שנאמרו פה אסתפק בדברים קצרים. ההחלטה להעביר את חקירת חוקרי השב"כ על עבירות שעברו לכאורה בזמן ביצוע חקירה נתקבלה עוד בתקופת כהונתה של הממשלה הקודמת, וזו החלטה שהתקבלה בפורום בראשותו של ראש הממשלה דאז שמיר, כאשר באותו גוף כיהן גם שר המשפטים לשעבר דן מרידור.

דן מרידור (הליכוד):

ושר הביטחון לשעבר, השר ארנס. צריך להזכיר גם אותו לטובה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

ושר הביטחון לשעבר השר ארנס.

הטיוטה הראשונה של הצעת חוק זו הוכנה ביוני 1992, גם זה בתקופת כהונתו של השר מרידור כשר המשפטים. העיכוב בהבאת ההצעה לכאן – ואת זה אני אומר לידידי דן מרידור – נבע משום שסברתי שמן הראוי לתגבר את היחידה וליתן לה סיוע כאשר באים להוסיף לה מטלה. וכל זמן שלא הובטח לי סיוע זה עיכבתי את הבאת הצעת החוק לכאן. עכשיו אני מביא אותה תוך ידיעה שהאמצעים יהיו. אני מביא את ההצעה כמובן על דעתו של ראש הממשלה ושר הביטחון.

להערתו של חברי דוד מגן, נכון הדבר שמלכתחילה הוצע התיקון עוד בתקופתו של דן מרידור, כתיקון לפקודת המשטרה; נראה לי, בין השאר, משום שעדיין אין לנו חוק השב"כ. מכיוון שהדברים נמסרו לאותה יחידה שהוקמה בפקודת המשטרה, וכל מהותה ומשימותיה כתובות בפקודת המשטרה, חשבו במשרד המשפטים שהנכון הוא לא לחוקק חוק מיוחד לעניין זה, אלא להוסיף זאת בשלב זה כתיקון לפקודת המשטרה, בהעדר אכסניה נאותה יותר. עד כאן דברי.

אני מבקש להעביר את ההצעה הזו לוועדת החוקה, חוק ומשפט, לשם הכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני. רבותי חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 12) (חקירת אנשי שירות הביטחון הכללי), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 73

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 12) (חקירת אנשי שירות הביטחון הכללי),

התשנ"ג-1993, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

להלן התוצאות: בעד – 15, ללא מתנגדים, ללא נמנעים, אני קובע שהצעת החוק תעבור לוועדת הפנים להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

אברהם פורז (מרצ):

לא לוועדת הפנים, לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני ביקשתי להעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט – – – יכול להיות שהדיון הוא בוועדת הפנים.

היו"ר ס' טריף:

ועדת הכנסת תחליט. היא בוודאי תבחן את העניין ותחליט אם זה יועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט או לוועדת הפנים.

דן מרידור (הליכוד):

איש לא הציע ועדת הפנים.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני ביקשתי להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. העירו כאן, שכיוון שזו פקודת המשטרה, אולי מקומה בוועדת הפנים. אמרתי: אם זה כך על-פי התקנון, לא אני הוא זה שיפר את התקנון. אם כך, אולי יעבירו את זה לבדיקה בוועדת הכנסת.

היו"ר ס' טריף:

אם אין מחלוקת, הצעת החוק תעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנה לקריאה שנייה ושלישית. אני מודה לכולם.

הצעת חוק הנוטריונים (תיקון מס' 5) (אגרה שנתית), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום: הצעת חוק הנוטריונים (תיקון מס' 5) (אגרה שנתית), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. שר המשפטים יציג את הצעת החוק, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני מודה מאוד לכל חברי הכנסת כאן, שבשעת לילה מאוחרת זו יושבים על מלאכת החקיקה.

גונן שגב (צומת):

הלילה עוד צעיר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מתכבד להביא בקריאה ראשונה את הצעת חוק הנוטריונים (תיקון מס' 5) (אגרה שנתית), התשנ"ג-1993. אני מאוד מצטער על שאי-אפשר לעשות זאת משום-מה בתקנות. זה קבוע בחוק וצריך לתקן את החוק.

הצעת חוק זו מוגשת בשנית. ההצעה כבר היתה בקריאה ראשונה ביום ז' בסיוון התשנ"ג, בנוסח זהה לחלוטין, אך אף שחברי הכנסת שנכחו במליאה אמרו מעל הדוכן שהם תומכים בהצעת החוק, הם הצביעו נגדה, בהעדר נציגים של הקואליציה באולם המליאה, ולכן ההצעה לא עברה, לצערי.

התיקון בא לייעל את גביית האגרה השנתית לנוטריונים ולקבוע הסדר צודק יותר לגבי מי שמאחר בתשלום האגרה.

השנה לצורך גביית האגרה תהיה לפי הצעת החוק השנה הגריגוריאנית, כדי להתאימה לשנת התקציב.

כיום המאחר בתשלום האגרה ולו ביום אחד בלבד חייב בתשלום כפל האגרה. יש בכך לעתים קרובות משום אי-צדק. לכן מוצע לקבוע תוספת מדורגת למאחר בתשלום, לפי מידת האיחור. בכך יתחייב בכפל האגרה רק כעבור תשעה חודשים, וכאשר האיחור בתשלום האגרה הוא מעל לשנה, ייתוספו גם הפרשי הצמדה.

הוראה נוספת קובעת, שאיחור בתשלום האגרה מעל ל-15 חודשים יביא לשלילת זכותו של בעל הרשיון לשמש נוטריון עד שיסדיר את חובו. הוראת המעבר קובעת, כי אגרה ששולמה בעד שנת התשנ"ג תקפה עד סוף שנת 1993.

בעת הדיון הקודם בהצעת החוק עלתה שאלה, מדוע לא יינתן רישוי לכל עורך-דין לעסוק כנוטריון. המדיניות היא לבקש שלעורך-דין תהיה תקופה של ותק במקצוע, ושהיה לו ניסיון בהתאם למה שמתחייב לגבי אחריותו ותפקודו של הנוטריון. הדברים יכולים להיות נדונים בוועדה, מאחר שאנשי לשכת עורכי-הדין וועדת הנוטריונים בוודאי יופיעו בפני ועדת החוקה, מה גם שהשאלה אינה כרוכה כלל בהצעת החוק שלפנינו.

ההצעה מובאת על דעת כל הגורמים המטפלים בנושא, ואודה לכם אם תתמכו בה ותאפשרו להעביר אותה לקריאה שנייה ושלישית לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

היו"ר ס' טריף:

רשימת הדוברים סגורה; שלוש דקות לכל דובר. ראשון הדוברים – חבר הכנסת יורם לס – איננו. חבר הכנסת דוד מגן – איננו.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לא ייאמן.

היו"ר ס' טריף:

ממש מדהים. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב שפי.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהצעת התיקון יש היגיון רב. לעתים, עקב טרדות היום-יום ומתוך שכחה, לא שילם בעל הרשיון את האגרה השנתית בזמן, ואפילו אם איחר ביום אחד, לא היה היגיון בקנס שהוטל עליו, דהיינו תשלום כפל האגרה שנקבעה. התיקון קובע תשלום מדורג והגיוני תוך קפיצה בארבע מדרגות. רק אם שילם את האגרה אחרי 30 בספטמבר, כלומר באיחור של שמונה חודשים, ישלם קנס של כפל אגרה, ואם ישלם לאחר תום שנה – ישלם גם כפל אגרה וגם הפרשי הצמדה.

להקלה זו בתשלום יש צד שני, והוא שאם לא שילם את האגרה במשך 15 חודש, לא יהיה רשאי לשמש נוטריון עד שישלם את האגרה, כי איחור של 15 חודש אינו איחור של שכחה. לכן באה הסנקציה הנ"ל, ובצדק. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני, אנחנו ממשיכים. חבר הכנסת אלכס גולדפרב – איננו. חבר הכנסת דן תיכון – איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מי אמר שאני לא באולם?

היו"ר ס' טריף:

באמת התפלאנו. בבקשה, חבר הכנסת זנדברג.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כבוד שר המשפטים, שר המשפטים אמר שהחוק הזה נפל בקריאה ראשונה בכנסת הקודמת בהעדר חברים מן הקואליציה. אם זה יהיה תלוי בי, הוא ייפול גם הפעם, ואסביר מדוע. עקרונית אני סבור, שאין מקום להטיל קנסות בשיעור של כפל אגרה בתקופה שבה הממשלה יכולה להתגאות בהפחתת האינפלציה ובהקטנת קצב האינפלציה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם תפיל את החוק, כפל האגרה יישאר אוטומטית גם על איחור של יום.

אליעזר זנדברג (צומת):

ואולי בדרך זו אוכל לשכנע את משרד המשפטים ואת שר המשפטים להביא הצעה טובה יותר, שתבטל את הכפל כפי שהוא מתבטא היום ותנהיג קנס סביר והגיוני יותר.

שר המשפטים ד' ליבאי:

— — —

אליעזר זנדברג (צומת):

יכול להיות שאז יהיה מקום לחברי הכנסת להציע הצעה אלטרנטיבית, ואולי אז משרד המשפטים לא יתנגד לה.

רציתי להעלות שאלה כללית: לשם מה אנו זקוקים לחוק נוטריוני נפרד ולאגרות נפרדות? הלוא פעם היה מצב – וכך לימדו אותי מורי באוניברסיטה, בהם גם כבוד השר – שהחוק נועד לעורכי-דין מבוגרים שעסקו בנושא. היום כמעט כל עורך-דין הוא נוטריון, ברגע שיש לו ותק לא כל כך גדול.

לכן אני סבור שיש אולי מקום לבחון את הגישה כולה ולשנותה. לא עוד אגרה לנטריונים, לא עוד נוטריונים כחוק נפרד וכמוסד נפרד, אלא כעורכי-דין בתהליך שבשגרה, למעט אלה שהורשעו בעבירות משמעותיות. כל אחד יוכל לקבל על עצמו להיות נוטריון, לאחר עבודה של 15 שנים כעורך-דין. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו. חבר הכנסת מיכאל איתן – אתה פה, איך לא? בבקשה, אדוני.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא די פשוט וברור. אני מקבל את העיקרון, אך רציתי לשאול מדוע אנו מתחשבים כל כך בפיגורים, פעם אחר פעם, של אוכלוסייה שצריכה להיות דוגמה ומופת לשמירה על ההוראות, על החוק ועל דרישות תשלום. האם לא היה מקום לכך, שלאחר תקופה שנייה ושלישית של פיגור אותו עורך-דין יפסיד את רשיון הנוטריון שלו? בכך היינו קובעים אמת מידה התואמת יותר את עולם המשפט.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. הפעם היית קצר ויעיל. הדהמת אותי, חבר הכנסת איתן.

חבר הכנסת גון שגב, בבקשה.

גון שגב (צומת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנו אחת המדינות החזקות ביותר בגביית אגרות למיניהן, בין שאלה אגרות לשם רישוי כזה או אחר ובין שאלה אגרות אחרות. אך זו אינה הנקודה. הנקודה היא, שאף פעם איני מצליח להבין מהי צורת החישוב או מה ההיגיון העומד מאחורי החישוב של כפל אגרה או כפל קנס. אין כאן שום חישוב הגיוני. ייתכן שיום אחד המדינה תפסיד – אילו תקציבה היה נבנה מאגרה כזו או אחרת, אילו האינפלציה היתה מעל 100%.

אני מציע שכל תחשיבי הקנסות, לאו דווקא בהצעת החוק הנוכחית, יהיו על-פי היגיון כלכלי מסוים, אחרת איני מסוגל להרים יד בעד הצעת חוק המדברת על כפל אגרה, גם אם זה לאחר שנה ולא לאחר יום. תודה.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו באולם. חבר הכנסת דוד מגן, אחרון הדוברים, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, אני מנצל את ההזדמנות כדי להזכיר את סעיף 2(ב), המדבר על נוטריון בן 70 שנה או יותר. בשבועות האחרונים אני נתפס לכך יותר ויותר. הגשתי גם הצעת חוק המדברת על העלאת רף הגיל בבית-המשפט העליון ל-75. נדמה לי שאמיתי לך היום בעת הדיון בחוק אחר, כי נוכח העלייה בתוחלת החיים כדאי שמערכת המשפט תחשוב לשנות את מגבלת גיל 70 על בעלי תפקידים מסוימים.

עניין שני קרוב לצד הטכני: אתה מדבר על אגרה ששולמה לפני תחילת חוק זה להתשנ"ג, אשר יראו אותה כאילו שולמה לכל שנת 1993. אני רוצה להזכיר לך, שהכנסת תשוב לדון בעניין, אם זה יאושר בוועדת החוקה, לא לפני התשנ"ד. ב-11 באוקטובר אנו חוזרים מהפגרה. יש פרק זמן מצומצם מאוד לאישור החוק, וכדאי שהעניין יילקח לתשומת לב, כך שלא תיגבה אגרה לשנת התשנ"ד כהרגל או כהמשך למסורת שהיתה עד היום, ושתהיה היערכות מתאימה לקראת 1 בינואר 1994.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נכון הדבר שעורכי-דין ותיקים רשאים, אם קיבלו אישור לכך, לכהן כנוטריונים, אבל אין זה סוד שלא מעט מעורכי-הדין הוותיקים מתפרנסים בעבודתם כנוטריונים, ומצבם הכלכלי הוא די דחוק.

משום כך באה ההצעה לאפשר לפטור מי שעבר את גיל 70 מתשלום האגרה, או להקטין את האגרה, ומשום כך אנחנו גם לא מכבידים ביותר על מאחרים אלא אומרים, שאם לא שילמו את האגרה עד מועד מסוים, לא יוכלו לשמש כנוטריונים כל עוד לא שילמו את האגרה. נראה לי שזו גישה סבירה.

להערתו של חבר הכנסת דוד מגן, אני מקווה שתעבירו את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ואנחנו נתכנס כאן בעוד כשבועיים – מי שעוד לא יודע, אנחנו עומדים להתכנס בעוד כשבועיים ולהעביר כמה חוקים בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אני רוצה לקוות שגם חוק זה יהיה ביניהם –

דוד מגן (הליכוד):

יש תאריך מוגדר, כדי שנרשום ביומן?

שר המשפטים ד' ליבאי:

– – כך שזה יהיה לפני ערב ראש השנה, השנה הבאה עלינו לטובה.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך, אדוני.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק הנוטריונים (תיקון מס' 5), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה. נא להצביע – מי בעד? מי נגד? ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 74

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 17

נגד – 2

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הנוטריונים (תיקון מס' 5) (אגרה שנתית),
התשנ"ג-1993, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אלו התוצאות: בעד – 17, נגד – 2, ללא נמנעים. אני קובע שהצעת חוק הנוטריונים (תיקון מס' 5) (אגרה שנתית), תעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה.

שאלות ותשובות

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: שאלות ותשובות לשר המשפטים.

בבקשה, אדוני, שר המשפטים. רבותי חברי הכנסת, נא סבלנותכם.

מדיניות הפרקליטות כלפי מתיישבים ביש"ע

חבר הכנסת ר' זאבי שאל את שר המשפטים ביום י"ב בסיוון התשנ"ג (1 ביוני 1993):

בית-המשפט המחוזי בירושלים זיכה, לאחר ארבע שנים של עינוי דין, את תושב חברון, מישאל כהן, בערעורו על הרשעתו, בעקבות הודעתו שלו במשטרה ובלא שאיש התלונן נגדו.

ברצוני לשאול:

1. האם נראה לך כי הפרקליטות מחמירה עם המתיישבים היהודים ביש"ע?

2. האם תסכים להורות את הפרקליטות על שינוי במדיניותה זאת?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. הפרקליטות אינה מחמירה ואינה מקילה עם המתיישבים היהודים ביש"ע. כל מקרה ומקרה נבחן לגופו של עניין ולנסיבותיו העובדתיות.

פרקליטת המדינה והכפופים לה עושים כמיטב יכולתם המקצועית, ואין מקום להתערבות בעניין זה.

הפרקליטות מודעת לסכנה שאליה נקלעים המתיישבים המותקפים, ואין ספק כי לאנשים הזכות להגן על עצמם מפני איום המסכן את חייהם.

אולם ראוי להדגיש כי לא כל המצבים זהים, ועל הפרקליטות מוטלת החובה לשמור על נקודת האיזון של האינטרס הציבורי, כדי למנוע שימוש לא מבוקר בנשק תוך סיכון אנשים חפים מפשע.

לעתים קרובות קשה לקבוע את הנסיבות העובדתיות. במצבים גבוליים נוטה הפרקליטות לקולא.

לשכות רישום מקרקעין

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר המשפטים ביום י"ט בסיוון התשנ"ג (8 ביוני 1993):

זה חודשים מספר נוקטים עובדי לשכות רישום המקרקעין במדינה סנקציות. במודעות התלויות במשרדי הלשכות נאמר, כי הם עובדים לפי צו בית-המשפט. הדבר גורם סבל לציבור, והתורים לרישומים השונים הולכים ומתארכים.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד המשפטים מודע למצב בלשכות רישום המקרקעין ולסבל הציבור?

2. אילו צעדים ננקטים?

3. האם מתקיים משא-ומתן עם העובדים, ומה הן תוצאותיו?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אני מודע למצב בלשכות רישום המקרקעין.

2-3. סכסוך העבודה הסתיים. ביום 6 ביוני 1993 נחתם הסכם בין ההסתדרות הכללית, הממונה על השכר, הנהלת המשרד וועד עובדים, לגבי בדיקת תביעות העובדים.

העובדים חזרו לעבודה סדירה לאחר חתימת ההסכם, ונעשים מאמצים לחיסול הפיגורים.

הפסקות היריון בלתי חוקיות

חבר הכנסת ש' בניזרי שאל את שר המשפטים ביום י' בתמוז התשנ"ג (29 ביוני 1993):

בתאריך 21 במרס 1990 פנתה ועדת העבודה והרווחה של הכנסת לשר המשפטים – לפעול לאכיפת החוק לגבי רופאים המבצעים הפסקות היריון בלתי חוקיות.

ברצוני לשאול:

1. מה פעל משרדך בעניין זה, וכיצד?

2. אם לא פעל – מדוע?

3. אם כן – כמה רופאים הועמדו לדין בשל עבירה זו מאז התקבל החוק?

4. מה הם העונשים שהוטלו על אותם רופאים שהועמדו לדין?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. מטבע הדברים, מספר התלונות המגיעות למשטרה בעניין הפלות מלאכותיות הוא מועט ביותר. שר המשפטים אינו ממונה על משטרת ישראל. לנו אין שום פרטים על התלונות שהוגשו למשטרה, אם הוגשו.

בעת שקילת נסיבות כל מקרה ומקרה יש מקום לשקול, בין היתר, האם נגרם בעקבות ההפלה נזק גופני למטופלת, האם בוצעה ההפלה בתנאים היגייניים, האם ניתנו טיפולים הולמים, אם שולם תמורת ההפלה סכום מופקע עקב ניצול המצוקה וכיוצא בזה.

4-3. מאחר שתיקי הפרקליטות עדיין אינם ממוחשבים, אין בידינו נתונים סטטיסטיים בשאלה האם וכמה רופאים הועמדו לדין בקשר להפלות שבוצעו.

הסגרת רוברט מנינג

חבר הכנסת י' לוי שאל את שר המשפטים ביום י' בתמוז התשנ"ג (29 ביוני 1993):

ברצוני לשאול:

האם, טרם חתימה על הסגרתו של רוברט מנינג, דאג שר המשפטים שיישמרו זכויותיו לקיים את מצוות דתו ללא הפרעה וללא התנכלויות?

שר המשפטים ד' ליבאי:

בנושא הנדון פנה מר רוברט מנינג אל המחלקה הבין-לאומית בפרקליטות המדינה. פרקליטות המדינה השיבה לו, כי זכויותיו לחופש הפולחן מובטחות לו לפי התיקון הראשון בחוקת ארצות-הברית. לפנים משורת הדין פנתה מנהלת המחלקה הבין-לאומית במשרדנו למשרד המשפטים בארצות-הברית. בתשובה שנתקבלה חזר ואישר משרד המשפטים של ארצות-הברית, כי אכן מובטחות למר מנינג זכויות אלה, וכי במערכת בתי-הסוהר הפדרליים יש רגישות לעניין זה, והתנאים שם מאפשרים קיום מצוות באופן סביר.

מר מנינג עתר לבית-המשפט הגבוה לצדק בעניין זה, ובית-המשפט דחה את עתירתו באומרו, בין השאר: "שוכנענו כי חופש הפולחן של העותר יישמר ויקיים על-ידי השלטונות האמריקניים ביחס לעותר. מן המפורסמות הוא, כי ארצות-הברית שומרת, במסגרת התיקון הראשון לחוקה, על חופש הפולחן של כל אדם. היא שומרת גם על חופש הפולחן של עצורים ואסירים. על עקרונות אלה חזרו שליחיה המוסמכים של ארצות-הברית בפני נציגיה של מדינת ישראל".

עוד נכתב בפסיקת בג"ץ: "צרכיו של העותר הם אלמנטריים, מבקש הוא אוכל כשר, חבישת כיפה, לבישת ציצית והנחת תפילין. הגשמתם של אלה בוודאי נופלת למסגרת המגבלות התקציביות ודרישות הביטחון של בית-מעצר או בית-סוהר בארצות-הברית. איננו מעלים על דעתנו כי שלטונות ארצות-הברית ימנעו זאת מהעותר. כך אנחנו מפרשים את עמדתם של השלטונות האמריקניים, כפי שהיא באה לידי ביטוי בחליפת המכתבים בינם לבין אנשי משרד המשפטים בישראל ובתצהיר שהוגש לנו. על בסיס הנחה זו המעוגנת בחומר שהוצג לנו, אנו דוחים את העתירה".

ביקשתי לפנות למשרד החוץ כדי שקונסול ישראל באזור יבקר אצל מר מנינג ויבדוק אם אכן הציפיות הללו מתגשמות.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, אני מודה לך על תשובתך. אכן התשובה כמעט כולה התפרסמה בעיתונות והיתה ידועה לי. אני גם מודה לך על כך שפנית לאחד הקונסולים של ישראל בארצות-הברית כדי שיבדוק אם הדברים נעשים.

רציתי רק לשאול, האם שר המשפטים מתכוון לעקוב אחר הדברים גם לתקופה קצת יותר ארוכה, כיוון שמה שכתוב בחוקת ארצות-הברית, והעובדה שמשרד המשפטים או משרד החוץ של ארצות-הברית הבטיחו שהדברים ייעשו – אין זאת אומרת שאכן הדברים יתקיימו.

האם שר המשפטים מוכן לומר לנו שיהיו מעקבים על אפשרות של קיום המצוות שמבקש רוברט מנינג לקיים בבית-הסוהר?

שר המשפטים ד' ליבאי:

אדוני היושב-ראש, התשובה חיובית.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך, אדוני שר המשפטים.

בעיות הסדר מקרקעין בנגב

חבר הכנסת ט' אלסאנע שאל את שר המשפטים ביום י"ז בתמוז התשנ"ג (6 ביולי 1993):

תושבים בדואים רבים הגישו תביעות בעלות ללשכת הסדר מקרקעין לפני עשרות שנים, אולם תביעותיהם תלויות ועומדות בלשכת הסדר מקרקעין וטרם נדונו והוכרעו, אף שמדובר בכ-760,000 דונם.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא נדונו התביעות דלעיל עד היום?
2. מדוע מגישים תביעות פינוי נגד התושבים הבדואים בטרם דנים ומכריעים בתביעותיהם לזכויות בעלים בלשכת הסדר מקרקעין?
3. האם קיימת מדיניות ממשלתית כלשהי לפתרון בעיות הסדר מקרקעין בנגב, ואם כן – מה היא?
4. האם כוונה ועדת השרים לענייני פנים לדיון בבעיית יישובם של הבדואים בנגב, ואם כן – מה הן המלצותיה?
5. אם לא כוונה ועדת השרים לענייני פנים – מדוע לא כוונה, והאם תכונס?

שר המשפטים ד' ליבאי:

1, 3. מדיניות הממשלה לפתרון בעיות הסדר המקרקעין בנגב היא קיום משא-ומתן עם התובעים, על מנת להגיע למיצוי זכויותיהם בדרך של פשרה מוסכמת ועל בסיס העקרונות שנקבעו בחוק רכישת מקרקעין (חוקה השלום עם מצרים), התש"ם-1980, תוך הימנעות, במידת האפשר, מבירור התביעות בהליך משפטי, כאמור בסעיף 43 לפקודת הסדר זכויות במקרקעין [נוסח חדש], התשכ"ט-1969.

2. השאלה אינה בתחום סמכותי, ואולם מבירור שערכתי במינהל הביצוע הובהר לי, כי אכן מוגשות תביעות במקרים של פלישות למקרקעין – במקרים הבאים: ראשית, מקרקעין המוחזקים שנים רבות על-ידי מינהל מקרקעי ישראל או חוכר מטעמו; שנית, מקרקעין שהופקעו; שלישית, מקרקעין שהסדר המקרקעין בהם הושלם.

4-5. נכבדי, חבר הכנסת אלסאנע, אין לי מידע. אני לא ממונה ישיר בנושא הזה, כידוע לך, ואיני יכול להשיבך. שאלת האם כונסה ועדת השרים לענייני פנים, מדוע לא כונסה והאם תכנס. אני פניתי לשר הפנים בבקשה לכנס את הוועדה לדון בעניינים אלה שקרובים ללבך. עד היום לא קיבלתי זימון אחד לשיבת ועדה זו. עד כאן.

היו"ר ס' טריף:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אלסאנע. בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני השר, ברצוני לשאול לגבי מקרים שבהם יש תביעות הסדר – אין כאן שום מסגרת של חקיקה, איך דנים ומה דנים בהליכים ובתביעות הסדר המוגשות לפקיד הסדר מקרקעין. יש מקרים שבעקבות התביעות יש תביעות הסדר מצד אחד ויש הפקעה מצד שני. במקרה הזה בכלל לא יושבים עם בעלי הקרקעות על בסיס של תביעת הסדר, כי אומרים להם שיש הפקעה.

שאלתי היא: מדוע אין בסיס של חקיקה לפתרון בעיית תביעות שהוגשו להסדר, והעניין נשאר עומד ותלוי אצל פקיד ההסדר?

הדבר השני: לגבי ועדת שרים לענייני פנים, איך ניתן לאכוף על יושב-ראש הוועדה הזאת לכנס את הוועדה על מנת לדון בנושא שהעליתי בשאלתי?

שר המשפטים ד' ליבאי:

הנושא הוא במסגרת אחריות של משרד הפנים ומינהל מקרקעי ישראל. אינני יכול לעשות יותר מאשר לפנות לממונים ולבקש את התערבותם. זאת עשיתי, וכאמור, עד השלב הזה לא נענית. צריך להפנות את השאלתא לכתובת האחרת – לשר הפנים, ולמי שממונה על מינהל מקרקעי ישראל – הוא שר השיכון.

הריסת בית על-ידי אנשי ההוצאה לפועל

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר המשפטים ביום י"ז בתמוז התשנ"ג (6 ביולי 1993):

י"ק (שמו המלא מופיע במקור) הינו ניצול שואה בן 80, אשר ביתו נהרס על-ידי אנשי ההוצאה לפועל, שגילו זריזות יתירה, לבקשת משפחת ה' (שם המשפחה המלא מופיע במקור). הבית נמצא ברחוב אחוזה 94 ברעננה. בית-משפט השלום בכפר-סבא ציווה על פינויו של ק', שערער לבית-המשפט המחוזי בתל-אביב, והשופט הורה לחכות שבעה ימים לתגובה, אלא שבטרם הוברר הערעור נהרס ביתו של ק' על-ידי אנשי ההוצאה לפועל.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרד המשפטים על מקרה זה?

2. האם אין במקרה זה חשד לכאורה של סיכול הליכי משפט?

3. ניתן על-ידי ההוצאה לפועל צו פינוי בתוך שבעה ימים, אף שבמקרים רגילים צו הפינוי ניתן ל-21 יום. האם לא היה מקום להתחשב באדם בן 80?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3-1. להלן השתלשלות העניינים:

א. הדייר היה דייר מוגן בדירה בת שני חדרים בבניין עתיק-יומין. זאת בהתאם לחוזה שכירות מיום 2 ביוני 1953.

ב. על-פי חוק הגנת הדייר [נוסח משולב], התשל"ב-1972, זכאי בעל הבית לדרוש את פינוי הדייר המוגן בהתמלא התנאים המצטברים הבאים: 1. הרצון להרוס את המושכר או את הבניין שבו נמצא המושכר; 2. כדי להקים במקומו בניין אחר או לתקנו תיקון יסודי, תנאים אלה הם חלופיים; 3. התקבל רשיון בנייה הדרוש לכך; 4. הודיע לדייר הודעה בכתב על נכונותו להעמיד לרשותו סידור חלוף.

על-פי הקבוע בפסק-הדין שניתן נגד הדייר התמלאו כל התנאים דלעיל.

ג. על-פי הקבוע באותו פסק-דין, הציעו התובעים לנתבע שלוש דירות שונות, וכן הציעו לו לחלופין לשלם לו את שוויה הכספי של הזכות לסידור חלוף בהתאם להערכת שמאי מוסכם; ובהעדר הסכמה, שמאי שייקבע על-ידי בית-המשפט. התובעים קיבלו על עצמם לשאת בהוצאת השמאות.

ד. הציעו לדייר שמונה דירות נוספות לדיור חלוף. הנתבע לא טרח להשיב להצעות בקשר לדיור החלוף ואף לא בדק את ההצעות שנתנו לו.

ה. בית-המשפט השתכנע כי לא נימוקים ענייניים הביאו את הנתבע לדחות את הדיור החלוף שהוצע לו, אלא מחשבתו שבנסיבות המקרה יוכל לסחוט מן התובעים חנות במרכז המסחרי שייבנה ו"ie0 דירה בבעלותו. בית-המשפט לא היה מוכן לתת יד לסחטנות זו.

ו. כן קבע בית-המשפט במהלך פסק-הדין, שהנתבע דורש, על דרך הסחטנות, סכומים שאפילו בדמיון לא ניתן היה לחשוב שיידרשו.

ז. בקשתו של הנתבע לעכב את מועד הפינוי נדחתה "כי די זמן עיכב הנתבע את התובעים בטענות סרק ובסחטנות".

זו תמונה המתקבלת מפסק-הדין של בית-משפט השלום בכפר-סבא.

התנהגות אנשי ההוצאה לפועל בקריית-מלאכי

חבר הכנסת י' ונונו שאל את שר המשפטים ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

מכתבה שהתפרסמה בעיתון "כל הדרום", 25 ביוני 1993, עולה כי אנשי ההוצאה לפועל פרצו לביתם של מ' וד"ד (שמותיהם מופיעים במקור) מקריית-מלאכי, ניתקו את מקלט הטלוויזיה מן החשמל והכו נמרצות את בני הזוג. חולת הסרטן ובעלה הגיעו לבית-החולים חבולים בגופם.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. מה היא מדיניות המשרד כלפי אירועים אלו?

3. האם אין מקום למציאת תחליף לקבלנים הפרטיים?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על-פי בדיקה שנערכה בהנהלת בתי-המשפט, של האירוע כפי שתואר בכתבת המקומון "כל הדרום", התברר לנו שתיאור האירועים אינו מדויק, בני הזוג דאוד לא הוכו והתיק אשר נפתח במשטרה בעקבות תלונתו של מר דוד דאוד נסגר לאחר חקירתו של בעל התפקיד.
2. מדיניות המשרד לבירור תלונות כלפי בעלי תפקיד, קבלנים, מוכתבת על-פי סעיף 5 לחוק ההוצאה לפועל, האומר: "הוגשה לוועדת האישורים תלונה נגד מי שקיבל אישור לפי סעיף 5א, רשאית היא לאחר שנתנה לו הזדמנות לטעון טענותיו בפניה, להתלות את אישורו עד סיום בירור התלונה". הוועדה רשאית לפסול את רשיונו של בעל התפקיד אם הוא התנהג באופן המסכן את שלום הציבור או באופן שאינו הולם את תפקידו.
3. כיום אין תחליף לקבלנים הפרטיים, מפני שמספר הקבלנים המאושרים הוא 190. לכל פעולת עיקול יוצאים שני אנשים לפחות. ולכן, החלפתם בעובדי מערכת תצריך 380 משרות חדשות, בתוספת משרדים, כלי רכב ואמצעים נוספים. אין זה הזמן לדרוש מהאוצר הקצאת תקציבים המתבקשת מהחלפת הקבלנים בעובדי המשרד. יש מקום להחמיר את הקריטריונים לקבלת בעלי תפקיד ולמעקב אחר ביצוע עבודתו בשטח.

מעמדו המשפטי של הארגון "חמאס"

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר המשפטים ביום כ"ד בתמוז התשנ"ג (13 ביולי 1993):

לאחרונה פורסם בשם דוברת משרד המשפטים, כי הארגון "חמאס" הוא עדיין בחזקת ארגון במסגרת החוק.

התשתית הבסיסית של הארגון נמצאת בעיקרה במחנות הפליטים, ואלה המחנות הנתמכים כספית על-ידי מדינות רבות, ובתוכן גם ישראל.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הפרסום על מעמדו המשפטי של הארגון "חמאס"?

2. מה הם הקריטריונים להוצאת ארגון כלשהו אל מחוץ לחוק, ובאיזו נקודה על "גרף הקריטריונים" הזה נמצא הארגון "חמאס"?

3. האם מדינת ישראל תניח את ידיה לפחות על הכספים המגיעים אל ה"חמאס" משלושה מקורות עיקריים: א. ערבים ישראלים; ב. מדינות ערב (בעיקר סעודיה); ג. תרומות מ"ארגוני צדקה" (בעיקר מארצות-הברית ומאירופה)?

תשובת שר המשפטים ד' ליבאי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. הפרסום אינו נכון. בתשובה על שאלה ענתה הדוברת, שאין בידה מידע האם "חמאס" הוא ארגון שהוצא אל מחוץ לחוק. היא הציעה שהפונה יפנה לשלטונות הצבא כדי לקבל תשובה על השאלה.

מסתבר כי עוד בחודש יוני 1989 החליטה הממשלה להכריז שהארגון "חמאס" הוא ארגון טרוריסטי, וכך גם הארגון "חיזבאללה" וארגון "הג'יהאד האסלאמי" – החלטת הממשלה מיום 18 ביוני 1989.

3. הרשויות המוסמכות בישראל פועלות בעניין הכספים המגיעים אל ה"חמאס" כאשר מגיע לידיעתן מידע בעניין.

היו"ר ס' טריף:

אני מאוד מודה לך, אדוני שר המשפטים. זכית היום לתמיכה רבה מאוד בבית על הבאת חוקים טובים למדינת ישראל. אני מודה לך.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מודה לך ומודה לחברי הכנסת.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני.

הצעת חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות, התשנ"ג–1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ס' טריף:

אנחנו עוברים לחוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות, התשנ"ג-1993, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט חבר הכנסת דדי צוקר. בבקשה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מגיש לקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק ממשלתית שהגיש שר המשפטים לבית הזה לפני חודשים מספר, ועניינה הסדרת מה שקרוי אצלנו מערכת השוק האפור, או המערכת העוסקת בהלוואות חוץ-בנקאיות.

כידוע לכולם, ולא ארבה דברים בעניין הזה, התפתח לצד משק הכספים הרגיל, הקלסי – ודרך אגב, הוא התפתח כמו במדינות רבות בעולם – שוק כספים הנקרא אפור, העוסק במתן אשראי – – –

דן מרידור (הליכוד):

גם הוא רגיל וקלסי, אבל לא בנקאי.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

טוב, מחוץ למערכת הבנקאית, אקסטרה-בנקאי, העוסק בהקצאת אשראי ובסיפוק ביקוש לאשראי לאלה שהמערכת הבנקאית איננה מסוגלת לספק אותו להם, שכן הם לווים חלשים, עם יכולת לתת ערבויות או ביטחונות חלשים. ולכן, כמובן, המחירים בשוק הזה גבוהים יותר. אלא שבמהלך השנים, ובשנה-וחצי-שנתיים האחרונות היינו מעודכנים בעניין הזה וערים לעניין הזה עוד יותר; במהלך השנים התפתח השוק הזה לכלל תופעה או לממדים מפלצתיים כמעט, כאשר בחלק מן החברות – ואני מדגיש: בחלק מהחברות, התמונה אינה אחידה – היתה נהוגה ריבית, ובעיקר ריבית פיגורים, בשיעורים כאלה, שהמלה עושק גם היא היתה ממעיטה לגביה.

הסיפורים הללו היו פרוסים לאורך ולרוחב בעיתונות. אבל אלה היו הסיפורים הקיצוניים. אך גם אם איננו לוקחים את הסיפורים הקיצוניים, אלא את התופעה בכלל, הרי מדובר היה בשוק שחלק מן המלווים בו, מקורות הכסף שלהם היו בלתי ידועים; הם עסקו בהקצאת אשראי בריבית עושק, על-פי כל הגדרה ועל-פי כל מושג, והם הפכו את המושג רוח למשהו חדש, שאולי נהוג רק בעולם עברייני, שרואה רוח מן הסוג הזה.

הנזקקים, כאמור, הם נזקקים להלוואות קטנות, קבוצה חלשה בחברה הישראלית, חסרת ידע, כאמור, חסרת ביטחונות, חסרת יכולת לקחת הלוואות בבנקים. החברות, בחלק מהמקרים, יאה היה להן תואר "עושק מורשה", ולא חברה להקצאת אשראי מכובדת וסולידית.

התוצאות מחרידות, הן מצויות בכ-25,000 תיקים בבתי-המשפט, ובהוצאה לפועל היום בערך 25,000 תיקים הקשורים בשוק האפור. מובן שבחלק מן המקרים האחריות רובצת על הלווה, שלא יכול היה להחזיר. אבל בחלק גדול מהמקרים מדובר בנפילה של לווים, משום שהריבית שנגבתה מהם היתה ריבית נשך. מתח הרווחים לעתים הוא בלתי נסבל. ונדמה לי שחלק מהחברות תכננו כך את הדברים והקצו אשראי באופן שהיה בו משום הטמנת פח לעיוור.

אינני רוצה לחלוק, ואני מציע גם לחברי הכנסת שלא לחלוק על הצורך בקיומו של שוק כזה. יש צורך בשוק אקסטרה-בנקאי, מחוץ למערכת הבנקאית, המקצה אשראי למי שהמערכת הבנקאית איננה מסוגלת לספק אותו, אבל בתנאי שהריבית בו, המחירים בו, ההסדרים בו, יהיו על-פי חוק ועל-פי דין, ולא ישימו מכשול בפני עיוור, כלומר בפני אותו לווה חלש.

הממשלה עבדה על הצעת החוק הזאת במשך זמן רב. והיא עבדה עליה, בין השאר, כהיענות לדרישה של חברי כנסת רבים, מכל סיעות הבית, גם כאלה הנמנים עם הלובי החברתי, גם כאלה שאינם נמנים עם הלובי החברתי. ועדת החוקה קיבלה חוקים מספר בעניין הזה, וביקשה ממשרד המשפטים ליזום את החקיקה. ואכן משרד המשפטים, בתיאום עם בנק ישראל ועם משרד האוצר, הביאו חקיקה שהוועדה לא עשתה בה שינויים רבים. אני אומר את זה כשבח לוועדה בעניין הזה, שלא נכנעה ללחצים רבים, שנמשכים עד הרגע הזה. היא לא נכנעה ללחצים הללו. אני יודע שאפשר היה להיות פופולרי יותר, על-ידי כניעה ללחצים הללו, אבל עובדה היא שלא עשינו את זה.

המטרה של החוק הזה, כפי שהסביר גם שר המשפטים כאשר הניח את הצעת החוק על שולחן הכנסת, היא הסדר או מערכת הסדרים על-ידי יצירת הגנות על הלווים. אני רוצה לומר מראש לאלה שיטענו משהו אחר, כאילו יש פה התערבות בהסדרים משקיים ובכלכלת השוק, שמדובר בחוק צרכני. ההיגיון של החוק הזה הוא היגיון צרכני, ומטרתו להגן על לווים, גם בתחום הריבית, גם בתחום המידע והגילוי העומד לרשותם; וכן, גם בתחום של אותם לווים שהסתבכו. ואנחנו מתירים להוצאה לפועל ולבתי-המשפט גם לשנות תנאי חוזה שנקבעו בין לווה לבין מלווה.

אעמוד על שניים-שלושה מעיקרי החוק. החוק מגדיר מהי ריבית. הוא מגדיר אותה במובן הרחב, והיא כוללת את כל התוספות שהלווה נדרש לשלם.

נקבעו בחוק, ובפירוט רב, הפריטים, האלמנטים, המרכיבים שאותם חייב המלווה לגלות ללווה, בטפסים שאת ההנחיות לגביהם יקבע שר המשפטים. לגבי הגילוי הנאות, יש פה הבטחה, נדמה לי, מבטיחה ביותר לכך שהגילוי יהיה גילוי נאות, מלא, בפני הלווה.

לב החוק הוא – ועל כך יהיה היום ויכוח בבית הזה – לב החוק הוא קביעת תקרת הריבית. יש פה שתי הצעות של הוועדה. הצעה אחת אומרת, שהתקרה תהיה בגובה של פי שניים-ורבע מהריבית הממוצעת הנהוגה בשוק האשראי הלא-צמוד, המתפרסמת על-ידי בנק ישראל. וההצעה השנייה היא שהמכפיל, כלומר התקרה, יהיה פי שניים-וחצי מהריבית המתפרסמת על-ידי בנק ישראל.

אלי גולדשמידט (העבודה):

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

הוויכוח יהיה בין שניים-ורבע לבין שניים-וחצי. זה כהסתייגויות. אני אומר שדעת הוועדה היתה חלוקה, יש הצעה אחת של יצחק לוי, הצעה אחת שלי. יצחק לוי מציע שהמכפיל יהיה שניים-וחצי. אני מציע שניים-ורבע, וגם זה אני אומר כחסד. הצעתו של שר המשפטים היתה שהמכפיל יהיה פי שניים. ואפשר היה להתאחד גם סביב העניין הזה. אלא שאחרי בקשות וטענות, וניסיונות הוכחה של חברות, הן אמרו: אולי נפשוט את הרגל, השוק יתפרק. ואין לנו רצון לפגוע בקיומו של השוק אלא רק להסדירו. ולכן נעתרנו, אני בכל אופן מציע שהמכפיל יהיה פי שניים-ורבע, יצחק לוי מציע פי שניים-וחצי. כל שיעור שמעל לזה הוא מסוכן, הוא שערורייתי, והוא רק יגדיל רווחים בלתי נחוצים לאותן חברות.

אנחנו קובעים גם שריבית הפיגורים תהיה בגובה 20% מן הריבית המקסימלית המותרת. כל הוועדה התאחדה סביב הגרסה הזאת. ובכך אנחנו באמת יוצרים תקרה שמונעת את הפגם הגדול ביותר שהיה בשוק הזה עד עכשיו, שכן מרבית הלווים נפלו על ריבית הפיגורים.

אנחנו קובעים גם את האפשרות של ביטול או שינוי תנאי חוזה על-ידי בתי-המשפט, שכן בית-המשפט יהיה רשאי לשנות או לבטל חוזה, אם זה לא עונה על הכללים והפרמטרים ואמות המידה של החוק כפי שאנחנו מקווים לאשר אותו היום.

בית-המשפט יהיה רשאי גם להתאים את גובה הריבית לגובה הריבית המותר.

ואחרון אחרון חביב שאני רוצה לציין מבין עיקרי החוק: אנחנו מתירים גם לראש ההוצאה לפועל שלא לנקוט הליכי הוצאה לפועל אם המלווה הפר כללים בסיסיים, והתנאים שהוא קבע בחוזה בינו לבין הלווה הם כאלה הגובלים בריבית עושק, או שהוא הפר תנאים אחרים, כגון תנאי הגילוי הנאות וכו'.

עד כאן הצעת החוק.

אני מבקש מהחברים לזכור את שני הדברים הבאים:

1. מדובר בחוק צרכני ולא בחוק כלכלי. מדובר בחוק הבא להגן על לווים תמימים, חלשים, נטולי יכולת לעמוד בריבית העושק שלעתים נגבית מהם.

2. אני מציע לזכור, שגם המכפיל שאני מציע וגם המכפיל שמציע חבר הכנסת יצחק לוי – היה תיקו בוועדה – הם מכפילים נדיבים למדי. אני מציע להצביע בעד מכפיל של שניים-ורבע. אבל מאחר שאני עומד פה כיושב-ראש ועדה, זכרו שיש גם הצעה של חבר הכנסת יצחק לוי, עם אותו מספר קולות בוועדה, המציעה שהמכפיל יהיה פי שניים-וחצי.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך.

אלי גולדשמידט (העבודה):

יש לי שאלה.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

האם אתה לא חושש – ואני שואל את זה באמת דווקא מתוך דאגה לשכבות החלשות – שהעובדה שהמכפיל יהיה נמוך לא תתרום לכך שלווים עם סיכון גבוה לא יקבלו הלוואות בשוק האפור, ואז הם פשוט ילכו לשוק האלטרנטיבי, שיתפתח ליד השוק האפור?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

לשוק השחור.

אלי גולדשמידט (העבודה):

השאלה היא, האם אנחנו לא שופכים את התינוק יחד עם המים – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כאשר הממשלה הביאה את הצעת החוק, המכפיל היה פי שניים. היא הביאה את הצעת החוק אחרי שהיא ישבה עם בנק ישראל ועם משרד האוצר. לא היתה פה איזו שליפה מן המותן. אנחנו ישבנו בוועדה עם בנק ישראל ועם משרד האוצר, והם דיברו בזכות מכפיל כפול. עם זאת, מאחר שהיינו מוטרדים ממה שאתה מוטריד ממנו, באנו ואמרנו: נגדיל מעט את המכפיל. ואז יש הגרסה של יצחק לוי והגרסה שאני הצגתי, אבל אין לי כל ספק שהמכפיל של פי שניים-ורבע או פי שניים-וחצי הוא מכפיל נדיב למדי, על-פי דעת המומחים שעליהם התבססה הוועדה, והם מומחי בנק ישראל. זה מה שיש לנו, אנחנו יכולים לעבוד רק עם בנק ישראל. מובן שאם נתייחס ללוביסטים ולחברות עצמן, הם

טוענים שמכפיל של פי שלושה בקושי ייתן להם חיים. גם מכפיל של פי שלושה משאיר אותם חנוקים, כך הם טוענים. ואני מציע שלא לקנות את העניין הזה. הכנסת יכולה להסתמך על גורמים רשמיים ומוסמכים. משרד האוצר ובנק ישראל הם הגורמים המוסמכים והמהימנים עלי.

אני רק רוצה לציין, שיש גם לוח תיקונים לחוק, המצורף להצעה ומונח לפני כל חברי הכנסת.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת דוד צוקר. ראשון המסתייגים – חבר הכנסת רפי אלול. בבקשה, אדוני. אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת יצחק לוי.

אני רוצה לציין באוזני חברי הכנסת המסתייגים, כי כל חבר כנסת יכול לדבר על כל ההסתייגויות שלו במכה אחת.

רפאל אלול (העבודה):

אני אעשה את זה בקיצור.

היו"ר ס' טריף:

יפה מאוד.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שהשר ליבאי יוצא, רק מלה טובה. אני חושב שזו הזדמנות להודות לך ולאנשי משרדך על שיתוף הפעולה, על הרצון שלכם לקדם את החוק הזה, ואני חושב שמגיע לך "יישר כוח" גדול, משום שאתה מטפל בנושאים חברתיים בצורה הטובה ביותר, וזו הזדמנות, לי לפחות, להגיד לך "יישר כוח".

ברשותכם, על מנת שלא לגזול זמן, אני רוצה לעבור לנושא העיקרי. הוויכוח העיקרי סביב החוק הזה הוא באמת מכפיל הריבית. אני הולך לגישתו של ידידי הרב יצחק לוי, אם יהיה פי שניים-וחצי, למעשה נומינלית זאת תהיה הכנסה של כ-60% נוספים.

קריאה:

רפאל אלול (העבודה):

גם בלי ריבית פיגורים. אני אומר לכולנו, וגם לאלי גולדשמידט: גם פי שניים-וחצי, תאמין לי, עדיין יהיה כדאי לאותן חברות להתקיים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני בעד פי שניים-וחצי.

רפאל אלול (העבודה):

אני אומר לך: אני לא נגד החברות האלה, אני חושב שטוב שהן קיימות כדי לעזור לכל מיני אנשים, אבל צריך לחשוב כרגע על אותו אזרח קטן, אותו אזרח מסכן, שלקח הלוואה ולמחרת הוא מוצא את עצמו מאחורי סורג ובריח.

לגבי החקיקה הרטרואקטיבית. אני יודע שלכל אחד מאתנו יש כאן קושי עם חקיקה רטרואקטיבית, אבל כאן אתה בא מול שופט. שופט בודק את העניין וקובע אם זה טוב או רע, אם מותר או אסור. שופט בודק את העניין. לכן אני אומר: לכולנו יש אמון במערכת המשפט, ואני לא רואה פסול בכך שזאת תהיה חקיקה רטרואקטיבית.

הדבר האחרון: אולי זו ההזדמנות לכולנו, פעם אחת לתמיד, שהכנסת הזאת תרשום לזכותה הורדת אותם אנשים שעשקו אלמנות, שעשקו את האזרח הקטן, את עקרת הבית שרצתה לחתן בת, לקחה 1,000 שקל והחזירה מיליון שקלים ומצאה את הבת שלה ואת עצמה עצורות בבית-סוהר. אני חושב שאולי ההצעה הזאת היום תגמור את כל הקטעים האלה שגרמו נזקים לאנשים. מצד שני, אני חושב שהמשק זקוק לאותן חברות אשראי, ולכן ניסתי הוועדה – ואני מודה ליושב-ראש הוועדה, לחבר הכנסת דדי צוקר – גם לשמור על האינטרס של אותן חברות, כדי שמצד אחד הן יוכלו להתקיים, ומצד שני הן יאפשרו לאדם שאין לו אפשרות לקבל כסף בבנק, לקבל כסף ולהמשיך לחיות ולהחזיק את הכסף.

תודה, ואני מקווה שנצביע היום ונגמור את החוק.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת רפי אלול. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה, אחריה – חבר הכנסת יצחק לוי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטרפת לדברים שאמר פה חבר הכנסת דדי צוקר על חשיבות החוק ועל הצורך ליצור מערכת שמגינה על הצרכנים, כאשר אנחנו מביאים בחשבון שרוב הצרכנים שנאלצים לקחת את ההלוואות החוץ-בנקאיות הם בדרך כלל אנשים שהבנק אינו מוכן להלוות להם, משום שמצבם הכלכלי רעוע למדי, או משום שאין להם ביטחונות, או משום שאין להם ערבים, או משום סיבות שכאלה.

הבעיה היא, שכמו בכל שוק שאיננו מוסדר, מסתבר שמה שמכונה תחרות חופשית לא מוביל להורדת מחירים, כפי שיש כאלה שחושבים שתחרות חופשית היא מתכון בטוח להורדת מחירים. כאשר ההלוואות החוץ-בנקאיות לא היו מוסדרות בשום חוק, והכול היה בשוק חופשי, לכאורה הריבית היתה צריכה לרדת, אבל למעשה מה שקרה הוא שהחברות התחרו זו בזו בהעלאת שיעורי הריבית, בהפעלת מכשירי גבייה נוקשים ובהפעלת בריונים ושאר אמצעים כדי להחזיר לעצמן את החוב, לרבות ריבית העושה הזאת, ריבית הנשך שהם היו גובים.

אני מניחה שבין המסתייגים יש מי שחושבים שלא צריך כלל להתערב, צריך לתת לשוק לעשות את שלו. השוק יעשה. מה יכול להיות טוב יותר משוק ותחרות? חברת "חיננית" תתחרה בחברת "רננית", שתתחרה בחברת "דיננית", ואז הריבית תרד. לכן אני חושבת שמה שקרה פה עם הצעת החוק הזאת הוא ניסיון לעשות את הנדרש, לווסת את השערורייה הזאת, או להגביל אותה או לצמצם אותה לממדים סבירים.

אני חושבת שגם החוק שיתקבל, ואני מקווה שהוא יתקבל היום, לא יביא את המצב לרמה שהייתי רוצה, אבל לפחות תימנע המציאות הנוראה והאימה של שוד גלוי לאור היום, כפי שקורה היום.

לכן, אני מציעה, פרט להסתייגות לשם, שתי הסתייגויות. הסתייגות אחת נוגעת לשיעור הריבית המותרת. שמענו פה מפי חבר הכנסת דדי צוקר, שמדובר על שתי גרסאות – פי שניים-ורבע ופי שניים-וחצי. אני חושבת שגם פי אחד-וחצי זה שיעור סביר בהחלט לצורך הפעלתן של חברות, בהתחשב בכך שגם הוצאות ההפעלה של החברות האלה נמוכות יותר מההוצאות של בנקים מוסדרים.

ההצעה השנייה נוגעת לסעיף 10. שם כתוב שיכול המוציא לפועל, לפי בקשה, לסרב לנקוט את ההליכים המבוקשים מצד המלווה נגד לווה, בדרך של ביצוע פסק-דין במעמד צד אחד. כתוב שם: "על-פי בקשה". לא ברור של מי הבקשה, ואני מציעה לפרט שהבקשה היא או של הלווה או של מי שהוא צד לחוזה ההלוואה.

אני חושבת שחשוב לומר, שזכותו של הלווה להגיש את הבקשה הזאת, או מי שהוא צד להלוואה בצורה זאת או אחרת, כי אחרת לא ברור, לפי הנוסח הקיים, למי הכוונה. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת גוז'נסקי.

חבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה. רבותי, אפשר לומר דברים גם בפחות זמן, לא חייבים לנצל את כל הזמן שהוקצב לכם. אנחנו מאוד נעריך את זה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, יש לי ארבע הסתייגויות, הווי אומר 20 דקות, אבל אנסה לצמצם.

דן מרידור (הליכוד):

אם זה חשוב, כדאי לומר את כל הדברים. לשם מה לצמצם?

יצחק לוי (מפד"ל):

אם לאחר ההסברים שלי יהיה משהו לא מובן, אני אהיה מוכן להשיב.

דן מרידור (הליכוד):

אנחנו נשאל אותך.

יצחק לוי (מפד"ל):

יש לי שתי הסתייגויות, שהאחת כרוכה באחרת; זו הסתייגות לשם החוק. אני הצעתי להוסיף לשם החוק את המלה "נשך", במקרה שהסתייגותי הנוספת לא תתקבל, והיא שחוזזה ההלוואה בין מלווה ללווה טעון היתר עסקה. אני רוצה להסביר בכמה מלים את העניין הזה. אגב, חבר הכנסת מרידור, זו הצעה משותפת שלי ושל חבר הכנסת מיכאל איתן.

אני רוצה להסביר בכמה מלים את כוונתי בהצעה הזאת.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לך, שבכלל קשה לנו עם ההצעה הזאת, מכיוון שמדובר פה במאטריה של מלווה בריבית ממש. אנחנו תומכים בהצעה הזאת רק מכיוון שהאלטרנטיבה היא גרועה הרבה יותר, והיא השוק השחור. כלומר, כאן אפשר בצורה כלשהי, וכמובן על-פי הצעת החוק הזאת, לבוא ולמסגר את שוק ההלוואות החוץ-בנקאיות. אם החוק הזה לא יהיה קיים, המצב יהיה גרוע יותר. לכן אנחנו תומכים בחוק הזה.

אבל, אדוני שר המשפטים, קשה לנו שלא להתייחס למשנה במסכת סנהדרין, המונה את הפסולים לעדות. אחד הפסולים לעדות הוא המלווה בריבית. מוזכרים שם כמה וכמה, כמו משחקים בקוביה ומפריחי יונים והמלווה בריבית. המלווה בריבית הוא פסול לעדות, וההיגיון מאחורי הקביעה הזאת –

היו"ר ע' עלי:

סליחה רגע, רבותי, אני מבקש. אם מתכוונים כאן באמת לדין בנושא כל כך רציני, וחברי הכנסת מבקשים, בצדק, למצות את הזמן העומד לרשותם, לפחות תהיה כאן הקשבה.

יצחק לוי (מפד"ל):

ובכן, למען חבר הכנסת מרידור אני חוזר: יש מסכת סנהדרין, הקובעת מי הם הפסולים לעדות. אחד הפסולים לעדות הוא המלווה בריבית. ההיגיון מאחורי המשנה הזאת הוא, שאדם שאינו תורם באופן חיובי, שאינו בונה, שאינו עושה, הרי הוא פסול לעדות, בגלל אישיותו הלא-תורמת.

חנן פורת (מפד"ל):

לא בגלל זה – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

סליחה, סליחה, ולכן המשחק בקוביה, ולכן מפריח היונים, ולכן האחרים.

דן מרידור (הליכוד):

קוביוסטוס ומפריח יונים ומלווה בריבית, עד שבא הלל הזקן.

יצחק לוי (מפד"ל):

הלל הזקן לא תיקן שום דבר לגבי הקוביוסטוסים ולא לגבי מפריחי היונים.

דן מרידור (הליכוד):

אני דיברתי על המלווה בריבית.

יצחק לוי (מפד"ל):

חוץ מזה, מלווה בריבית הוא איסור תורה ממש. זה לאו ממש בתורה.

דן מרידור (הליכוד):

באחריך לפחות.

יצחק לוי (מפד"ל):

נכון, וכאן מדובר על-פי רוב באחינו.

לכן, אני אומר שהיו לנו הרבה התלבטויות בקשר להצעת החוק הזאת. ואני חוזר ואומר, שאנחנו תומכים בה רק כי האלטרנטיבה היא גרועה יותר, וזה השוק השחור, שאין בו שום הגבלה. אבל מכיוון שמדובר ממש בחוק של מלווי בריבית, ומכיוון שאנחנו רוצים להניח שמלווי בריבית היום עושים זאת כעסק, אבל הם גם גורמים לכך שהרבה אנשים אולי יצאו ממצוקתם וכדומה, אנחנו מוכנים לקבל את החוק הזה. אבל זה אינו בא להתיר את איסור התורה שיש בהלוואה בריבית, כי האיסור עדיין קיים.

אבל באו חכמים ותיקנו לנו היתר עסקה. היתר עסקה מאפשר בדרך הלכתית לקחת הלוואות, מה שנקרא היום הלוואות בריבית. היתר העסקה הוא מסמך משפטי, שאינו משנה שום תנאי בהלוואה, אין לו שום משמעות כלכלית, אין לו שום משמעות עסקית, יש לו משמעות הלכתית.

קודם כול, השוק הזה יהיה פתוח גם לאנשים שומרי מצוות ויראי שמים, שיהיה להם היתר עסקה, ואז הם יוכלו ללוות גם כן אם יזדקקו לכך.

דבר שני, אני חושב שזה צריך להיות גם אחד הסממנים של מדינה יהודית, שכאשר יש לנו עסקים שיש בהם ריבית, אנחנו מחייבים היתר עסקה.

אגב, אני רוצה לומר לכנסת, שהבנקים, יש לכולם היתר עסקה, אומנם שלא על-פי חוק. אבל לבנקים קל יותר, כי יש פיקוח על הבנקים, ואנחנו יודעים בדיוק באילו בנקים יש ובאילו בנקים אין, ואפשר להגיע לכל בנק. האוצר והפיקוח על הבנקים גם כן מחייבים אותם שיהיה להם היתר עסקה, ומבחינה עסקית כלכלית הדבר כדאי.

חנן פורת (מפד"ל):

יש לזה גם משמעות נוספת ולא רק תיאורטית. יכולים להיות מצבים, אומנם נדירים, של אסון או של פשיטת רגל מטעמים שאינם תלויים באדם, שבעטיים הוא נזקק להלוואות, וכבר היו מקרים כאלה. זה טוב גם מבחינה מוסרית – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

תודה על ההערה.

לכן אנחנו מציעים לכנסת להוסיף סעיף, שבו יהיה כתוב שחוצה הלוואה בין מלווה ללווה טעון היתר עסקה.

אני רוצה רק לציין, שהחוק הזה כולו עוסק רק במלווים שעיסוקם בכך.

דן מרידור (הליכוד):

לא, אדוני, סלח לי. יש לי הסתייגות כזאת. יראה אדוני את סעיף 15. החוק הזה קובע ששלושה סעיפים לא יחולו על מלווים שנותנים הלוואה שלא דרך עיסוק, אבל כל שאר הסעיפים יחולו גם עלי כשאני נותן לך הלוואה. זה חוק שברוסיה כבר ביטלו אותו, אבל פה רוצים עוד להשאיר אותו.

יצחק לוי (מפד"ל):

שלושת הסעיפים המדוברים הריהם לב החוק.

דן מרידור (הליכוד):

גם גובה הריבית ביני לבינך.

יצחק לוי (מפד"ל):

גובה הריבית זה בסדר גמור. אני בעד זה שגובה הריבית יישאר גם כך. גם גובה הריבית ביני לבינך. איסור עושיק ואיסור לקיחת ריבית הם גם ביני לבינך, לא רק למי שיש לו עסק. אני רק אומר, שמכיוון שהסעיפים הנוספים אינם חלים על מי שאין עיסוקו בכך – – –

חנן פורת (מפד"ל):

זה בא בדיוק כדי לצמצם את העיסוק, להעלות את רוח התורה לגבי ריבית ונשך – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

מכיוון שהסעיף הזה יחול רק על אלה שעיסוקם בכך, אני פונה ומבקש מחברי הכנסת לקבל את ההסתייגות הזאת ולכלול אותה בחוק.

אדוני היושב-ראש, אני עובר להסתייגות הבאה שלי, בסעיף ההגדרות. סעיף ההגדרות מתחיל במלים: "בחוק זה – לווה, למעט תאגיד". כלומר, ההיגיון הוא שאנחנו באים לעזור לאנשים ולא באים לעזור לעסקים; הלווה כאן הוא באמת תאגיד. כפי שנאמר, מדובר כאן בחוק צרכני ולא בחוק עסקי. לכן חוק זה אינו מתערב בעסקות ואינו מתערב בהלוואות הקשורות לעסקות, אלא רק בהלוואות לצרכן. לכן באים להגביל את הריבית, ואת הריבית דריבית, ולחייב חובת גילוי, וכל הדברים שאנחנו מחוקקים בחוק הזה.

אנחנו מבקשים להוסיף להגדרה: "למעט תאגיד שאינו מלכ"ר". חלק גדול מהמלכ"רים – ואני מדבר על כאלה הזקוקים להלוואות עד 25,000 שקל; אני יודע שיש מלכ"רים ענקיים, כמו אוניברסיטאות או תזמורות, והם לא יפנו לקבל הלוואות בסכומים האלה, שלא יפתרו להם שום בעיה. מי יפנה לאותן חברות לקבל הלוואה של 3,000 שקל, של 5,000 שקל, של 10,000 שקל? אלה אותם גופים שסכומים כאלה הם חיוניים לקיומם.

נציגת משרד המשפטים אמרה בוועדה: אם הם לא משיגים כסף, שיתפרקו. אבל אנחנו לא רוצים לפרק גופים. מדובר בגופים לגמילות חסד, מדובר בגופים חינוכיים, מדובר בגופים שעוזרים לאנשים או שהתאגדו למען מטרה מסוימת.

לכן, ההסתייגות שלי עניינה להוסיף בהגדרות של לווה: "למעט תאגיד שאינו מלכ"ר". כלומר, תאגיד שהוא מלכ"ר יוכל לזכות בכל היחס שחוק זה נותן ללווה.

וההסתייגות האחרונה שלי, אדוני היושב-ראש, היא בסעיף 10(ג). יש כאן סעיף קטן, מאוד משונה. הוא עוסק באי-נקיטה של תהליכי הוצאה לפועל. יש כאן כל מיני הוראות, והנה בסעיף קטן (ג) כתוב: "ביקש מלווה נקיטת הליכים – – – והשהה את ההליכים ללא טעם סביר, רשאי ראש ההוצאה לפועל,

ביוזמתו על-פי בקשה, לסרב לנקוט את ההליכים המבוקשים". הפלא ופלא. כלומר, לא מובן, בגלל השהיה של זמן אפשר לסרב לנקוט הליכים שצריך לנקוט אותם על-פי החוק.

מה החשש של משרד המשפטים? הוא בא ואומר: מלווים ישהו בכוונה את פנייתם להוצאה לפועל, כדי להגדיל את הריבית. אני אומר שהיום זה כבר לא קיים, כי הריבית מוגבלת מאוד, והריבית דריבית גם כן מוגבלת. לכן הרווח מההשהיה לא יכול להיות גדול. אבל נאמר שמלווה השהה את ההליכים בהוצאה לפועל, כי הוא היה בהידברות עם הלווה, כי הוא רצה לנסות לפתור את הבעיה בדרך אחרת, כי היה איזה הסכם ביניהם, שבסופו של דבר הלווה לא קיים. מדוע להעניש את המלווה, כאשר הוא הגיש את הבקשה והשהה את ההליכים לגבי אותם כספים? קודם כול, לא כתוב כמה השהה.

אני לא מבין את ההיגיון בסעיף הקטן הזה. אני חושב שממש אין בו היגיון. לכן, ההסתייגות שלי מבקשת למחוק מהחוק את סעיף קטן (ג) בסעיף 10. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. אתה דיברת 11 דקות.

חבר הכנסת דן מרידור, בבקשה; ואחרון – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

דן מרידור (הליכוד):

כיוון שיש לי הסתייגויות רבות, אולי חבר הכנסת זנדברג ידבר לפני, אם הוא רוצה. יש לי הסתייגות אחת גדולה.

היו"ר ע' עלי:

אם יש הסכמה, בבקשה, חבר הכנסת זנדברג.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, אני סבור שהחוק הזה לא היה בא לעולם אילו מערכת ההוצאה לפועל ומערכת בתי-המשפט היו מתפקדות כהלכה, ואילו כל תביעה וכל בירור בהוצאה לפועל היו נבדקים לגופם, וראשי ההוצאה לפועל לא היו חותמת של גומי או חותמת של עט על פקודות מאסר, על צווים, על צווי עיקול למיניהם, בלי לבחון, לבדוק ולראות במה מדובר. אם כל הדברים האלה היו קורים, סביר להניח שהמקרים החריגים, המקרים הקיצוניים, שעוררו את הבעיה ואת המצוקה, לא היו מגיעים לכדי ביצוע, כי ראשי ההוצאה לפועל או השופטים או הרשמים בבתי-המשפט היו דואגים לעצור את העניין הזה. לכן אני חושב שנכון יותר היה להמשיך את

הרפורמה – ובעניין הזה אני רוצה לברך את שר המשפטים – ולהמשיך את ההרחבה ואת הבנייה מחדש של המערכת במובן של הוספת תקנים.

אבל יש לפנינו חוק, והחוק הזה בעצם גורם לכך שנצטרך למצוא את האיזון בין שניים: מצד אחד, מצב שבו אנו מבקשים למנוע הלוואות שהן בריביות של עושק, ומצד אחר – ודומני שכל אחד מהדוברים לפני הרחיב בעניין, ואני לא ארחיב יתר על המידה – לא היינו רוצים להגיע למצב, שבו מי שפונה היום לשוק האפור יפנה לשוק השחור. ואיך עושים את הדבר הזה? יש לפנינו איזו נוסחה. אני לא בטוח שהיא נוסחת פלא מתאימה, אבל יש בה כיוון מסוים. לפיכך אני סבור שהעיקרון שבהצעת החוק הוא עיקרון טוב וראוי. כפי שאמרתי קודם, אני רק יכול להצטער על כך שלפני כן לא ניסינו לבוא ולפתור את הבעיה על-ידי בדיקה מעמיקה יותר באמצעות הכלים המתאימים במערכות המשפט שקיימות גם היום.

אני מבקש לדבר על שתי נקודות. הראשונה היא הסתייגות שאני הגשתי, והשנייה היא אחת משתי גרסאות, שחברי הכנסת נקראים לתמוך באחת מהן. אשר להסתייגות שלי לגבי סעיף 2, הדן בחובת הכתב, אני חייב לומר שאני לא מבין מדוע יש צורך בחובת כתב במקרה הזה. ראשית, דרישת הכתב היא דרישה מיוחדת, לפחות במשפט הישראלי שאני למדתי, עד כמה שאני זוכר, לגבי חוזים מיוחדים. שנית, אני לא מכיר חברת הלוואות, ולו אחת, שנותנת הלוואות בלי להחתים, בלי כתב. אם יש כתב, נכון, יש תנאים מסוימים כיצד ייראה חוזה בכתב, אבל לחייב חוזה הלוואה, שוק אפור, בכתב, ליצור חריג במשפט הישראלי רק לצורך הלוואות בשוק האפור, אני חושב שזה מיותר, מוגזם וגם לא נכון.

הלוא אם חברה תלווה כספים ולא יהיה מסמך בכתב, לא יהיה חוזה בכתב, ממילא הנטל יהיה על המלווה, וכשהוא יבוא לבית-המשפט מצבו יהיה גרוע מאוד. לכן זה לא סביר שהוא יבחר בדרך הזאת, וגם אם הוא יבחר בדרך הזאת ויוכיח את מתן ההלוואה, התנאים, אם הוא לא יצליח להוכיח תנאים קשים יותר, יהיו תנאים שממילא כתובים ומותווים פה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

תקרא גם את מה שכתוב על חובת הגילוי – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

עכשיו נגיע לחובת הגילוי. אני אישית סבור, שגם היום בחוזים שבהם הדברים מפורטים אנשים לא קוראים את הנוסח, ואני חושב שאנחנו מכירים את האנשים. הלוא בחלק מהעניין דובר על כך, שאנחנו רוצים להגן על אותו ציבור שנקלע למצוקה ובא ולוקח הלוואה כדי לפתור בעיה מיידית, ולא תמיד הוא מקפיד. זה הגיוני שאנחנו נגביל את סכומי הריבית, כדי שלא תהיינה תוצאות בלתי סבירות לחלוטין, אבל אני סבור שרוב האנשים שהם היום במצוקה, גם אם תחייב אותם על נוסח מסוים של חוזה הלוואה, לא יקראו אותו, וגם אם תחייב אותם לחתום על איזה מסמך שכתוב בו "קראתי", הם לא יקראו אותו. אני חושב שזאת הבעיה המרכזית. ולכן עצם דרישת הכתב לא תפתור את הבעיה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם הדברים מופיעים על הכתב יוכל בית-המשפט, לפי הצעת החוק, ותוכל ההוצאה לפועל לא לתת סעד לנושה – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

אני מסכים אתך, ואם אנחנו מגבילים את גובה הריבית, הרי גם כאשר אין חוזה בכתב, אותו נושה ממילא לא יוכל לבוא לבית-המשפט ולומר: אני מבקש יותר, מכיוון שאת התוכן לחוזה שלו, גם אם הוא חוזה בעל-פה, אני סבור שהחוק הזה מעצב מבחינת גובה הריבית המקסימלית, שיעור ריבית הפיגורים, היכולת לדרוש את פירעון ההלוואה באופן מיידי. הדברים האלה ממילא מעוצבים בחוק. עצם דרישת הכתב, לדעתי לפחות, מיותרת. זו עמדתי.

העניין האחר הוא עניין שיעור עלות האשראי. יש פה שתי הצעות. הראשונה היא קביעה של פי שניים-וחצי, והשנייה – פי שניים-ורבע. אני אתמוך בגרסה של פי שניים-וחצי. אני רוצה להסביר מדוע, ומדוע אני סבור שיתר חברי הכנסת צריכים – – –

גדליה גל (העבודה):

חבר הכנסת זנדברג, אם מותר לי, אני מבקש לשאול אותך אם תוכל להסביר לי פי שניים ממה.

אליעזר זנדברג (צומת):

סעיף 5 מדבר על העלות הכללית, על שיעור עלות האשראי, וכפי שכתוב פה – אני יכול להפנות אותך להצעת החוק – "שיעור עלות האשראי המרבי" – פי שניים ורבע מן השיעור, שיפרסם בנק ישראל מדי חודש בחודשו, של העלות הכוללת המוצעת לאשראי הלא-צמוד הניתן לציבור על-ידי הבנקים שנקבעו על-ידי בנק ישראל". מנגנון משוקלל.

עכשיו הוויכוח הוא בעצם מה הגובה, אם זה יהיה פי שניים-ורבע או פי שניים-וחצי.

גדליה גל (העבודה):

אבל אתה מביא בחשבון שמדובר פה על – – –

אליעזר זנדברג (צומת):

אני ער לזה. הוויכוח בוועדה נסב בעיקר על השאלה של עלות הביצוע והסיכון, זאת אומרת: המחיר שהסיכון שווה.

למה אני בעד פי שניים-וחצי ומדוע אני סבור שיש לשכנע גם את האחרים? אני אשתדל לעשות את זה בקצרה. ראשית, המטרה של החוק, לדעתי, היא למנוע את המצבים הקיצוניים. היא לא באה לקבוע מה הריבית הסבירה או הנכונה או הראויה. מטרת החוק היא לבוא ולקבוע משהו, שמעבר לו כולנו מסכימים שהוא לא ראוי בכלל שניתן לו יד.

אני סבור שההבדל הוא עדיין בתחום הסבירות. שמענו נציגים של חברות שאמרו, שלמעשה המשמעות של פי שניים-ורבע היא חיסול השוק האפור. אני מוכן לקבל היום את הדברים האלה, בשלב הזה לפחות, לא לקחת סיכון שאנחנו אכן מחסלים את השוק האפור, ולבוא ולבדוק בעוד שנה או בעוד שנתיים. אם נראה שהשוק האפור פורח או משגשג גם בפי שניים-וחצי ונוצרו בעיות של ריבית בלתי סבירה או תוצאות בלתי סבירות, נבוא ונתקן. אם נעשה את זה היום, אני חושב שהסיכון שאנחנו עלולים לקחת גדול יותר ולא ראוי בהשוואה לסיכוי שאנחנו נותנים לחוק הזה ולמסגרת הזו, כי שוב החשש המרכזי שלי הוא מפנייה לשוק השחור, דבר שאני חושב שאין אחד בבית הזה שיתמוך בו. תודה רבה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת דן מרידור, בבקשה.

דן מרידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, חברי הכנסת, אני מתחייב שלא לנצל את כל הזמן העומד לרשותי, שהוא קרוב לשעתיים לפי מספר ההסתייגויות, אבל אני מתכוון לומר את אשר עם לבי ואת אשר בדעתי לגבי החוק הזה, שאני חושב שהוא חוק שאיננו ראוי להיחקק, אבל היום הכנסת עומדת בדיון בקריאה שנייה, ולכן אני אתייחס גם לפרטים שבו.

קל מאוד לדבר על שוק חופשי, על משק חופשי, על ליברליזם, מצד אחד, ומצד אחר להעביר תיקון לחוק ערבות, שהוא התערבות בחופש החוזים, כמו שקרה לפני שנה וחצי, וחוק הגנת תוצרת הארץ, שהוא עוד התערבות אנטי-ליברלית, להאט את תהליך החשיפה. עכשיו דנים בחוק מתווכים. זאת אומרת, מי שחשב שפסו ממשלות סוציאליסטיות מן הארץ, אל ייפול ברוחו, עליזים מתרוננים, עוד יש ממשלות סוציאליסטיות, אחת כזאת נשארה, והיא עדיין מאמינה בתום לב – לגבי חלק מהאנשים אולי מסיבות אחרות – שהיא מסוגלת באמת לכוון ולנהל את השוק, כי היא ממשלה, היא חכמה, והיא יודעת טוב יותר מאשר האזרחים עצמם כיצד צריך לפעול.

היא גם משוכנעת שהיא תצליח לקבוע מה גובה הריבית. היא משוכנעת שהיא חזקה יותר מכוחות השוק. היא משוכנעת שאם אדם רוצה הלוואה, והבנק לא נותן לו כי אין לו ביטחונות – שהרי גם הבנקים צריכים להתקיים, ואנחנו לא נרצה שהבנקים ייפלו וייתנו כספים בלי ביטחונות, ואחר כך נבוא בטענה למפקח על הבנקים, ולכן הוא אוסר עליהם לתת כספים; ואדם הרוצה בכל זאת להשיא את

בנו או את בתו, או שהוא רוצה לפתוח עסק – היא משוכנעת, שאם תעביר חוק, באותו רגע תכלה הרעה מן הארץ וכולם יכבדו את החוק.

הם לא מבינים את חיוניות השוק הזה, שנקרא שוק אפור. הוא נקרא כך מפני שהחוק איננו אוסר אותו. אם החוק הזה יצליח – אני כמעט בטוח שהחוק הזה לא יצליח לחסלו, כפי שהוא לא הצליח בשום מקום בעולם. אכן ביקשתי מאנשי משרד המשפטים בוועדה כמה פעמים להביא לנו דוגמאות מן העולם, והביאו דוגמאות רבות לחקיקה כזאת, כי הרבה מחוקקים רוצים להיראות יפים, אבל לא היה שום מחקר, בינתיים, שהראה שברגע שהפכו את ההלוואות המסוימות האלו לאסורות, הן נעלמו מן השוק, שברגע שלא היה אפשר להוציא אותן לפועל בדרך המשפט, לא באו חברות גבייה אחרות ונקטו דרכים חמורות יותר.

בקיצור, מה שהחוק הזה יכול לעשות הוא להשחיר את השוק האפור. יהיה שוק, רק הוא יהיה שחור, מפני שכוחות השוק חזקים יותר אפילו מהמחוקק הנכבד הזה, היושב כאן בשעה די מאוחרת בלילה ודן בחוק כל כך חשוב.

אני חושב שזה ניסיון די פתטי, מתוך אמונה קצת נאיבית, שאנחנו מסוגלים לשלוט על השוק הזה ולהכתיב לו כיצד לפעול. יש בעיות בשוק החופשי של האשראי, כמו בהרבה שווקים אחרים. למשל, בעיות של עושיק. היו מקרים לפנינו, אינני יודע אם זה אחוז אחד של המקרים או פרומיל אחד או שני אחוזים, רוב המקרים לא מגיעים אלינו, אבל היו בעיות במקרים שבהם אנשים לקחו ריבית נשר, במובנה המוסרי הקלוקל ביותר, ובאמת ראינו לפנינו בעיות קשות של עושיק. אני מודה שלא תמיד התמודדו אתן בתי-המשפט בדרך שצריך להתמודד אתן. מפני שזאת לדעת, החוק הקיים מאפשר התמודדות, וחוק החוזים הקיים מאפשר התמודדות וביטול חוזים שיש בהם עושיק, כהגדרתו בחוק החוזים. גם החוק הפלילי מאפשר, אלא הבעיה היא לא בחוק, הבעיה היא שהמשטרה לא עוסקת בכך, כי יש לה, כמובן, קדימות אחרות, וזה שלא ישתנה אחרי קבלת החוק הזה.

יש בעיות של עושיק, צריך לטפל בהן. השאלה היא, אם הטיפול המסדיר הוא הטיפול הנכון או הטיפול התרופתי, במקרים שצריך לטפל בהם, הוא הטיפול הנכון? פה יש ניסיון פטרנליסטי ללמד את האנשים מה נכון, איך להתנהג, כיצד לנהל את השוק – ניסיון שלא יצליח, לדעתי.

אחד הדברים הטובים שהחוק הזה מציע, ואני תומך בו, הוא ההגדרה המפורשת של חובת הגילוי. מותר למחוקק להתערב, כאשר יש סכנה שכוחות השוק אינם עובדים. מתי כוחות השוק אינם עובדים? לעתים כאשר יש אי-שוויון בין הצדדים. למשל, יש לנו חוק חוזים אחידים, יש לנו חוקים אחרים שמטפלים בזה. לפעמים יש הטעיה. חוזה גדול עם עשרות סעיפים, לא כל קונה או כל לווה קורא מה שכתוב בו, ותוצאת המהלך הזה היא שאנשים אינם יודעים על מה הם חותמים. ולכן חובת הגילוי – זה נכון. יש כאן סעיף, סעיף 3(ב) לחוק, שאני תומך בו, והוא מחייב את המלווים האלה שמדובר בהם – תיכף אגע בשאלה מי המלווים פה – לגלות את כל מה שצריך לגלות, כדי שהלווה ידע מהי הריבית, מהי ריבית הפיגורים, מתי מותר לבטל את החוזה, ועוד דברים שלא אגע בהם עכשיו.

אבל בין חובת גילוי, שהיא מבורכת וחשובה, לבין המוצע לנו כאן, המרחק גדול, כמרחק בין זכויות האדם לבין טוטליטריות, בין ניסיון לכוון את השוק לבין אמונה באדם, ולכן אני מתנגד בכל המובנים למגמה של החוק הזה. גם המגמה הכלכלית שלו, גם הבסיס המוסרי שלו, גם הגישה הפילוסופית הטוטליטרית, שמאמינה באמת שממשלה מסוגלת לכוון שווקים, גישה שהתמוטטה ברוב מדינות העולם, ובמקומות שהחוקים עוד קובעים אותה, היא לא מצליחה, למיטב הבנתי. בכל אופן, לא הביאו

לי שום הוכחה של מדינה שהחוק הזה באמת הוריד בה את הריבית, לא הפורמלית, האמיתית, באמת התגבר על כוחות השוק. אני חושד בחלק מאתנו, לא בכולנו, שאנחנו רוצים לא כל כך לתקן את השוק, כי אנחנו יודעים שלא נצליח, אבל אנחנו רוצים להציל את נפשותינו. אנחנו נהיה נקיים, אנחנו עשינו מה שאפשר, יותר אי-אפשר, כוחות השוק גדולים מאתנו, ואנחנו בסדר. כשניקרא לישיבה של מעלה, נוכל לבוא לפני הקדוש-ברוך-הוא ולומר לו: אנחנו עשינו מה שאפשר היה, אנשים לא הקשיבו.

אני מציע שנהיה ריאליסטים והגונים, ונשאל את עצמנו האם החוק הזה יביא תוצאה שאנחנו מקווים לה. אם החוק יביא תוצאה כזאת, בפרטים השונים שאגע בהם בהסתייגויות שלי, האם לא נימצא נועלים דלת בפני לווים, כביטוי של הלל הזקן, שהתקין את התקנה שיידי חבר הכנסת הרב יצחק לוי הזכיר קודם? לא מדובר בדרך כלל על אנשים שהם בעלי יכולת. מדובר על אנשים שקשה להם. אדם שאין לו הון משלו או רכוש שהוא יכול למשכן אותו, והוא רוצה לפתוח עסק, הוא מוכן לקחת סיכון. כיצד נקבע גובה ריבית בדרך כלל? גובה ריבית נקבע על-פי כוחות שוק ולא בהסדרה ממשלתית. הוא נקבע, בין השאר, על-ידי המאבק, אם אתם רוצים, בין המלווה ללווה, נקבע על-ידי העובדה שללווה למשל אין כסף, אין רכוש, אין ביטחונות, ולכן המלווה מעלה את הריבית. אם נקבע שאסור להעלות את הריבית, ואם יצייתו לחוק הזה, אנשים עניים יישארו עניים. אנשים לא ייקחו סיכונים; נכון, סיכון גבוה, אני מודה. אני חושב, שאם אנחנו רוצים לפתח את הכלכלה שלנו בצורה נכונה, אנחנו לא צריכים להכביד יותר מדי על אנשים בוגרים, שמתוך רצון טוב, בלי לחץ בלתי הוגן, לוקחים על עצמם סיכון.

מי שחושב שהחוק דן רק במלווים מוסדיים שאינם בנקים, זאת אומרת מה שקוראים בלשון קצת פוגעת "השוק האפור", מה שאני קורא "שוק האשראי החופשי" – טועה. כי החוק הזה, שיש בו מידה של פטרנליסטיזם או אימפריאליזם ברצון ההתפשטות שלו, קובע חובה בחלק מסעיפו על כל ההלוואות בישראל. אגיע לסעיף הספציפי. לכן אני חושב שאנחנו צריכים לראות את הפרופורציה האמיתית – מה החוק הזה מנסה להסדיר, ואיך הוא מנסה לפתור את הבעיה.

קודם כול, מה זאת הלוואה? אם אני לוקח כסף ממישהו, ונניח שמדובר על הלוואה שגוף מוסדי כזה נותן אותה, אני נכנס בגדר החוק. אני רוצה לקנות מקרר, אין לי כסף, אני הולך לשוק האפור, רחמנא ליצלן, מבקש 5,000 שקל, שזה מחיר המקרר. אומרים לי, בבקשה, תחזיר לנו אחרי חצי שנה 6,000 שקל, או אחרי חודשיים 6,000 שקל; זה נשך, זה אסור. אבל אם אני הולך לחנות, רבתי חברי הכנסת, ומבקש את המקרר הזה מהמוכר, והוא אומר לי, אתן לך את המקרר הזה באשראי, אשראי צרכני, אז החוק לא נוגע בו. חוק סלקטיבי כזה. כלומר, אפשר יהיה לקבל אותן הלוואות, ויהיו חייבים לשלם אותה ריבית, ואולי ריבית יותר גבוהה, רק יקראו לזה אשראי צרכני או אשראי ספקים. אבל זה לא חשוב, כי אנחנו את נפשותינו הצלנו.

זאת אומרת, החוק הזה מלא חורים ככברה ואין בו שום היגיון פנימי. כי אין שום היגיון פנימי להסדיר דווקא את מחיר האשראי ולא את מחיר כל המוצרים האחרים, ולא את כל מחיר האשראי אלא רק את מחיר האשראי הזה, אבל לא אשראי ספקים, כשאני קונה בחנות אותו מוצר. איזה היגיון בעולם יכול להיות, להבדיל בין אדם שלוקח הלוואה לקניית מקרר ובין אדם שקונה את המקרר ומקבל הלוואה מהמוכר של המקרר? החוק הזה מבדיל. מי שמוכר את המקרר יכול לקחת ריבית 50%. בזה הממשלה הזאת אינה מתעסקת. היא מתעסקת במלווים, כי מלווים – זה לקוח מאיזו קונצפציה על עולם של רשעים, שיילוקים כאלה, גישה ישנה שאבד עליה כלח ברוב המדינות, פרט לישראל החדשה עם סדרי העדיפויות החדשים שלה.

לכן, אם החוק הזה לא יצליח, חבל עליו. הוא יקלקל ויסבך. אם החוק הזה יצליח – הוא ינעל דלת בפני לווים. אני מציע שניזהר כשאנחנו מחוקקים חוקים צדקניים, חסרי תוחלת, מזיקים.

יש בחוק הזה עניין מיוחד, שעליו אני רוצה, ברשותכם, לדבר. ידידי חבר הכנסת גל, לעניין הזה הייתי רוצה גם את תשומת לבך. יש בחוק הזה סעיף של רטרואקטיביות. מכיוון שאנחנו הרי יודעים טוב יותר, אנחנו לא נתקן רק קדימה, את מה שאנשים יעשו מהיום ולהבא, אלא מי שלקח הלוואה בעבר וההלוואה איננה עומדת בתנאי החוק הזה, אומר לנו סעיף 19 לחוק: הוראות סעיפים 7 עד 14 יחולו גם על חוזה הלוואה שנחתם לפני תחילת חוק זה, ושבו העלות הממשית של האשראי עולה וכו'. סעיפים 7 עד 14 הם סעיפים הנוגעים להקדמת מועד הפירעון, סדרי דין, ביטול או שינוי תנאים בבתי-המשפט; בעצם, כמעט כל החוק.

לפני שאגע בעניין עצמו, אני רוצה להזהיר את הכנסת. לדעתי, אנחנו עושים כאן מעשה בלתי חוקתי. אנחנו נמצאים היום במצב שונה מאז מרס 1992. יש לנו חופש הקניין, שהוא זכות קונסטיטוציונית מוגנת, ואסור לפגוע בזכות הזאת או לצמצם אותה או לגרוע ממנה אלא לשם מטרה ראויה ובמידה נדרשת. את זה אומר לנו חוק-היסוד. אנחנו צריכים להתרגל, מאז החקיקה החוקתית הזאת, שבה הגנו על זכויות האנשים במדינה הזאת, לרבות זכות הקניין, שכל חוק שאנחנו מחוקקים צריך להיבחן באמת המידה הזאת. חופש הקניין או זכות הקניין כוללים את כל הזכויות שיש לי, לרבות זכויות חוזיות, לרבות הזכות לקבל ריבית.

האם חקיקה רטרואקטיבית יכולה להיות מטרה ראויה? שאלה טובה בכלל היא אם הגבלת ריבית גם לעתיד לגבי קניינו של אדם היא מטרה ראויה. אפשר להתווכח. בהחלט אפשר לומר שהגבלת ריבית, גם אם אני אינני אוהב אותה, היא מטרה ראויה לפי דעת המחוקק. אבל לא כן הגבלה רטרואקטיבית לגבי כסף שאני הלוויתי. למשל, קודם לקחתי הלוואה וכבר שילמתי את הריבית, שעכשיו לא יחזירו לי הלווים ממני. אני צריך לקבל בעתיד את המקבילה של אותה ריבית – את זה לא ייתנו לי. אני חושב שזאת פגיעה לא ראויה בחופש הקניין, ולכן, לפי דעתי, הסעיף הרטרואקטיבי פוגע בזכות הקניין בדרך שהופכת את הסעיף הזה לבלתי חוקתי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אולי אפשר להציע השבה של אלה ששילמו?

דן מרידור (הליכוד):

הכול אפשר.

מיכאל איתן (הליכוד):

מדוע אחד שלא שילם והלכו אותו לבית-משפט כן יצא פטור, ואחר ששילם על-פי החוק שהיה אז לא יקבל חזרה את כספו? איזה היגיון יש בזה?

דן מרידור (הליכוד):

אין היגיון. אבל זה מה שהממשלה הזאת מציעה. הרי ראינו את זכויות האדם בממשלת מרצ בכל ההקשרים, אז גם פה ראינו אותם. מגרשים את האדם מקנייניו בדרכים שונות. פעם בגירוש 400 איש, פעם עם תותחים 400,000 איש; כאן זה הרבה יותר פשוט – רק מהקניין שלו, מהריבית שהוא יכול לקחת, מהחוצה שיש לו אחורנית. חוצה שנחתם לפני 15 שנה והוא משלם אותו עד היום, עכשיו משנים את תנאיו אחורנית. אני חושב שזה דבר מוזר מאוד; לא מוזר לממשלה הזאת, מוזר למדינה ליברלית דמוקרטית.

מכאן אני מבקש, ברשותכם, אחרי שהזהרתי מפני הסכנה של חקיקה בניגוד לחוקה, בניגוד לחוק-היסוד המגן על חופש הקניין, לעבור להסתייגויות שלי אחת לאחת.

ההסתייגות הראשונה שלי נוגעת לשם החוק. ניסחתי אותה לצורך הבהרת הדברים ואמרתי שהחוק ייקרא "חוק להשחרת השוק האפור". הדברים הובהרו קודם. החוק הזה לא יבטל את השוק, הוא יהפוך אותו לבלתי חוקי. אני רוצה לומר, שהמשמעות של הפיכת השוק לבלתי חוקי איננה רק קריעת המסווה מעל האפליה הזאת, אלא היא החמרה עם מצבם של הלויים, שהגבייה של החובות שלהם תיעשה על-ידי גופים אחרים ולא על-ידי ההוצאה לפועל; גופים שאינם מכבדים לא את כבוד האדם, לא את חירותו ולא את קניינו, ואינם מקיימים יחס אנושי לפעמים גם ללויים.

ודווקא, ידידי חבר הכנסת לוי, תורתנו מצווה על יחס של כבוד ללווה גם כשאתה נושה בו. אבל העברת אנשים מההוצאה לפועל לידם של גובים פרטיים, כי השוק יישאר ויהיה שחור, היא פגיעה במה שהתורה מצווה עלינו – כאשר אתה בא לקחת את עבטו של אדם אתה צריך לעמוד בחוץ. לא יעמדו בחוץ.

יצחק לוי (מפד"ל):

זה לא כתוב בחוק.

דן מרידור (הליכוד):

זה כתוב במציאות. כאשר כוחות השוק ימשיכו לפעול כפי שהם פועלים היום, אלא זה יהיה בלתי חוקי, הגבייה לא תהיה בהוצאה לפועל, היא תהיה על-ידי אחים כאלה ואחיות אחרות. אנחנו נימצא באופן מעשי פוגעים בכבודו של אדם, פוגעים בציווי המסורת היהודית יותר מאשר היום.

ההסתייגות השנייה שלי היא לסעיף 2. אני מציע למחוק אותו. סעיף 2 קובע קביעה מאוד חריגה בחוקי החוזים הישראליים. חוצה הלוואה בין מלווה ללווה טעון מסמך בכתב. בשיטת חוקי החוזים שלנו, מאז חוקקנו אותם כחוקים ישראליים, קבענו לא רק את חופש החוזים, אלא נמנענו עד כמה שניתן מפורמליזם. לא דרשנו דרישת כתב אלא במקרים חריגים ביותר. יש דרישת כתב בסעיף 8 לחוק המקרקעין לגבי התחייבות לעשות עסקה במקרקעין. שם הדבר שונה לא רק בגלל החשיבות של מקרקעין, אלא בדרך כלל עסקת מקרקעין מתחילה בהתחייבות וסופה בהעברת הנכס במרשם

המקרקעין. יש זמן שחולף. בענייננו אדם נותן את הכסף במקום ובאין חוזה אין הלוואה. איך זה ייתכן? איזה היגיון יש דווקא במקרה הזה, להבדיל מאשראי ספקים ומאשראי צרכני ומכל החוזים האחרים, דווקא בחוזה הזה לקבוע חובת כתב? אני מוכרח לומר, קטונתי מלהבין מה מייחד את החוק הזה, שיהיה דומה לחוק המקרקעין, לחוק הבוררות ואולי עוד להוראה אחת או שתיים.

יצחק לוי (מפד"ל):

אמרת שאתה בעד גילוי. איך אפשר לקבל את חובת הגילוי?

דן מרידור (הליכוד):

אני אומר לך. החוק מציע לא רק לכתוב חוזה אלא לכתוב חובת גילוי נוסף על החוזה. לא הייתי מתנגד בחוזים כאלה לקבוע חובת גילוי. אפשר לקבוע חובת גילוי בכתב. לא על זה מדובר. כל ההלוואה לא תהיה תקפה בכלל, לא תהיה תקפה אם אין חוזה בכתב. כשיש חובת גילוי ולא מקיימים אותה יש סנקציות. אם לא יקיימו את החובה הזאת אין הלוואה. מה יהיה עם הכסף ששולם בדרך הזאת? מה עם הכסף שלא יוחזר? באיזו ריבית?

יצחק לוי (מפד"ל):

יש סעיפים נוספים.

דן מרידור (הליכוד):

פה לא מדובר על חובת הגילוי, מדובר על החובה שהחוזה יהיה בכתב. אחרת זה לא יכול להיות חוזה הלוואה. אין לזה כמעט דוגמה בחקיקה הישראלית. אני לא חושב שזה צריך להיות שונה מהחוקים האחרים שעוסקים במאטריה דומה. מה התחדש פה שמצדיק חקיקת חוק כזה?

אמרתי קודם שהגדרת הלוואה כאן איננה הגיונית. הביטוי הלוואה איננו כולל, כנראה, ואולי כן כולל, הלוואה שהיא אשראי צרכנים או אשראי ספקים. הרגוני הרוג אם אני מבין את ההבדל בין אשראי כזה, המופיע כאן בהצעת החוק, לבין אשראי ספקים ואשראי צרכנים. אינני מבין, ואני מוכן להמר שאיש לא יוכל להסביר לי, גם לא שר המשפטים, שנעדר בשעה זאת מן המליאה, וגם לא יושב-ראש הוועדה, שנעדר עכשיו, ובוודאי יצטרך להשיב לי על הדברים, הוא ישמע אותם ברוח הקודש; חבל. אי-אפשר להסביר את ההבדל ואין היגיון בהבחנה הזאת. לכן אני רוצה לומר, שסעיף 2 דינו להימחק.

סעיף 3(ב) מקובל עלי. הוא נוגע בחובת הגילוי. יש לי הערות, אבל הן לא מהותיות ולא הייתי רוצה להתמקד בהן עכשיו. בעיקרו של דבר, הסעיף מקובל עלי, וראוי שיגלו את הפרטים הנזכרים כאן. גם אם אפשר היה להתווכח על פרט זה או אחר, בסך הכול הסעיף טוב.

אני מציע תיקון, ואני חושב שלחברי הכנסת לוי, איתן או מירום לא תהיה בעיה גדולה לקבל אותו. הוא תיקון שיחזור בהצעותי כמה פעמים. בסעיף 3(ג) ו-4(ד) ניתן לשר המשפטים לקבוע עקרונות לחישוב הפרטים ולקבוע טפסים. אני מבקש בשני הסעיפים האלה להוסיף, ששר המשפטים רשאי לעשות כן באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. אני לא חושב שנכון יהיה שהדברים ייעשו בלי אישור הוועדה. מקובל עלינו שהוועדה דנה בעניין, בגוף הדברים, ויש חשיבות לעקרונות שהשר קובע ולשיטות שהוא קובע לחישוב הפרטים, יש חשיבות שטפסים אלה לא יהיו מסובכים אלא פשוטים. אני לא חושב שצריכה להיות בעיה לא לשר ולא לחברים להסכים לקבוע כאן את אישור הוועדה. זאת הצעתי.

יצחק לוי (מפד"ל):

אין כאן בעיה עקרונית. אתה סותר את עצמך. אתה רוצה לצמצם את חובת הכתיבה וחובת החוק ועל-ידי כך אתה מרחיב. מצד שני, אתה רוצה אישור הוועדה.

דן מרידור (הליכוד):

אני לא מרחיב, אני מצמצם. חבר הכנסת לוי, אני חושב ששר המשפטים מייצג ממשלה, כמו שאני ייצגתי כשר המשפטים ממשלה. אם הממשלה לא עושה את זה, הרי הכנסת צריכה לדאוג לאזרחים; לראות שהממשלה מאזנת נכון את האינטרסים ודאגת, למשל, שלא תהיה ביורוקרטיה מיותרת, שלא יהיו טפסים ארוכים ומסובכים ושלא יכניסו שם פרטים לא-נחוצים. זו חובתנו. ועדת החוקה יכולה לשבת ולדון, והיא עושה את זה בצורה עניינית. אתה ואני יודעים זאת משעות רבות שאנחנו מבליים שם. אין מניעה; אין סיבה למנוע מהוועדה לדאוג לכך שהדברים ייעשו כראוי, וידאגו גם לצרכנים, גם למסכנים שהמציעים מתיימרים לדאוג להם.

מכאן אני עובר להסתייגותי לסעיף 4. אני מציע שסעיף 4 יימחק, ואני רוצה לומר שוב, שכאן הטענה שלי איננה טענה אידיאולוגית ואיננה טענה לגבי המהות אלא היא טענה משפטית. מה כתוב בסעיף 4, חבר הכנסת איתן? חבר הכנסת איתן, הייתי מבקש את תשומת לבך. אני מדבר, אם תרשה לי, על סעיף 4. אולי הדברים אינם אידיאולוגיים, ואולי חבר הכנסת מירום ישתכנע מהם כי אין כאן שום עניין אידיאולוגי. זה עניין משפטי לחלוטין.

בסעיף 4 כתוב: "מבלי לגרוע מזכותו של הלווה לסעדים לפי חוק זה או לפי כל דין אחר, יחולו הוראות סעיפים 12(ב) ו-15 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973 (2)". אלה ההוראות הדנות בתום-לב ובדרך מקובלת בשלב הטרם-חוזי לגבי סעיף 12, ועניין ההטעיה בסעיף 15, "אם לא קיים המלווה את חובת הגילוי לפי סעיף 3". אני חושב שהסעיף הזה מנוסח ברשלנות, מנוסח לא טוב, אינני מתנגד למהות שלו, אבל הסעיף צריך להיות מנוסח אחרת, ואני אסביר תיכף את ההבדל.

אני מציע, שבסעיף יהיה כתוב כך: "לא קיים המלווה את חובת הגילוי לפי סעיף 3, חזקה שלא נהג בתום-לב או בדרך מקובלת, זולת אם הוכיח אחרת". לא ברור מה כתוב כאן, עם כל הכבוד. הרי דיני החוזים חלים על החוזה הזה בכל מקרה. זה כתוב במפורש. כל דיני החוזים חלים על חוזה כזה. כתוב בסעיף 16: "חוק זה בא להוסיף על זכויות הלווה על-פי כל דין ולא לגרוע מהן". ללווה יש זכות, גם על-פי הדין הנוכחי, על-פי סעיף 12(ב) לחוק החוזים (חלק כללי), ועל-פי סעיף 15 לחוק החוזים (חלק כללי), לטעון שהיתה פעולה שלא בתום-לב בדרך מקובלת או כי היתה הטעיה, ויש תרופות

שכתובות בחוק. אז מה אנחנו מוסיפים כאן? ישאל השואל, ישאל בית-המשפט את עצמו, מה הוספנו בסעיף 4 שכתבנו כאן? אני חושב שקלקלנו. מדוע? כתוב כאן: "יחולו הוראות". מה אומרות ההוראות? ההוראות אומרות, שאם יש פעולה שלא בתום-לב ולא בדרך מקובלת או אם יש הטעיה, קורה כך וכך. לא כתוב כאן – – –

חבר הכנסת איתן, אני לא מדבר אל הרבה אנשים, הייתי שמח – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה – – –

דן מרידור (הליכוד):

אולי תרשה לי לסיים את המשפט.

מיכאל איתן (הליכוד):

– – –

דן מרידור (הליכוד):

אני מבקש ממך שתרשה לי לסיים את המשפט.

מיכאל איתן (הליכוד):

דקה, סליחה, פשוט הניחו לנו, באופן מפתיע, חוק נוסף, בשעה 23:45, לעיון חברי הכנסת, על מנת שאפשר יהיה לקיים בו דיון. יש לי הרושם שאם אתה תמשיך לדבר, בעוד חצי שעה או 20 דקות, סליחה, 16 דקות, ב-00:01 תהיה להם בעיה, כי אז ההודעה על ההנחה תחייב שחרור מחובת הנחה או דיון ביום למחרת.

דן מרידור (הליכוד):

יושב-ראש ועדת הכנסת יהיה פה, ואפשר לכנס אותה לשחרור מחובת הנחה.

חגי מירום (העבודה):

גם לא יהיה צורך – – –

דן מרידור (הליכוד):

רבותי, אני מבקש להפנות את תשומת לבכם לכך שאני חושב שהנושא יכול להיות מתוקן. אני לא חושב שמשיגים כאן את התוצאה שראוי להשיג אותה. אני חושב שמקלקלים, ותבינו למה. גם היום לווה יכול לטעון שנעשה נגדו דבר שלא בתום-לב ובדרך מקובלת, ויש לו תרופה לפיצויים. הוא יכול לטעון שהיתה הטעיה, ויש תרופה לפיצויים, ככתוב, או כל תרופה אחרת. נראה שהמנסחים, שהתרשלו קצת, רצו לכתוב שמי שלא גילה את הפרטים הכתובים שם, או מי שלא קיים את חובת הגילוי לפי סעיף 3, רואים אותו כמי שלא התנהג בתום-לב ובדרך מקובלת. בסדר, אפשר לכתוב את זה, אבל לא כתבו את זה. מה כתבו? שאם לא קיים המלווה את חובת הגילוי, יחולו הוראות סעיף 12(ב). מה כתוב בהוראות? שאם יש דרך בלתי מקובלת או אין תום-לב או אם יש הטעיה, הדין הוא כזה וכזה. עדיין מוטלת החובה על הלווה להוכיח שהיתה הטעיה והיה חוסר תום-לב. לא לזה התכוונו.

צריך לכתוב, עם כל הכבוד, מה שאני הצעתי, והבעיה כאן באמת איננה אידיאולוגית. צריך לכתוב, שאם לא קיימו את חובת הגילוי, אם לא קיים המלווה את חובת הגילוי, חזקה שלא נהג בתום-לב ובדרך מקובלת, זולת אם הוכיח אחרת. אני חושב שלהגנת הלווה צריך לכתוב זאת, אחרת מה עשו? עשו את ההיפך. לא פתרו שום דבר, כנראה היתה, אל תכעסו עלי, רשלנות של ניסוח, ואני לא רוצה לפגוע במי שניסח, אבל הוא התרשל; הוא לא חשב עד הסוף. חבל, כי אמרתי זאת גם בוועדה, אבל כנראה לא שמו לב לדברים – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מה אומרים סעיפים 12(ב) ו-15?

דן מרידור (הליכוד):

סעיף 12 דן בחובת ההתנהגות בתום-לב ובדרך מקובלת בשלב הטרם-חוזי; לקראת חוזה, מקביל לסעיף 39 בחוק, שדן בחובה הזאת בשימוש בזכויות הנובעות מחוזה. שם כתוב: מי שמתנהג שלא בתום-לב ובדרך מקובלת, יש תרופות נגדו. למשל, תרופת פיצויים.

בסעיף 15 מדובר על הטעיה. אני מוכן, שנכתוב שמי שלא מילא את חובת הגילוי, רואים אותו כמי שהתנהג שלא בתום-לב ובדרך מקובלת, או כמי שהטעה, אלא אם הוא יוכיח אחרת. לא כתבו זאת, אלא כתבו דבר חסר משמעות, ריק מתוכן. כתבו שהחוק הוא כך או כך חל. אם חובת הגילוי לא תתמלא, יחולו סעיפים אלה, אלא מה? לפי הסעיפים האלה צריך להוכיח את הכול מחדש. לא עשו ולא כלום, לפי מיטב הבנתי, בכל אופן לא ניסחו זאת בצורה ראויה. אני מציע ניסוח טוב יותר לאותה

הצעה. אני חושב שאפשר לקבל אותו, גם בלי להסכים אתי בכל הדברים האחרים, או לדעתי לגבי החוק הזה.

אני רוצה להסביר למה כתבתי בהצעתי: "זולת אם הוכיח אחרת". חובת הגילוי בסעיף 3 היא חובה מפורטת מאוד. תראו אותה בסעיף 3(ב). למשל, כתוב שצריך לכתוב את שיעור הריבית, חישוב שנתי ריבית דריבית, סכום ההלוואה, הסכום שקיבל הלווה בפועל, סוג ההצמדה, כל התוספות, שיעור העלות הממשי של האשראי וכן הלאה וכן הלאה; הצעדים שרשאי המלווה לנקוט וכו'. תארו לכם שהיתה סטייה ולו קטנה ביותר, לא משמעותית, ובסכום ההלוואה, במקום לכתוב 20,000, כתבו: 19,900. האם יעלה על הדעת לכתוב שזאת פעולה באמת לא בתום-לב? צריך לאפשר, אחרי שקבעת חזקה, להוכיח שזה באמת היה בתום-לב. שלא נעשה כאן דבר שלא בתום-לב. שהיתה טעות אמיתית שלא השפיעה. וצריך לחול הדין הכללי של סעיף 12 וסעיף 15 וכל הדינים האחרים. לא צריך לקבוע דבר אוטומטית.

מצד אחד צריך לקבוע את החזקה, אם רוצים לקבוע אותה, ומצד שני צריך לאפשר למלווה להוכיח שלא כך הוא במקרה הספציפי. זה האיזון הראוי, אם רוצים בכך. אני מציע להסתפק, בכלל, במחיקת הסעיף. אני חושב שסעיף 12 וסעיף 15 חלים בין כה וכה. אבל אם רוצים להקל, אל תקלו בדרך הזאת, כי אתם לא מקלים ולא כלום. זאת הסתייגותי לסעיף 4, ואני מקווה שהבהרתי אותה.

סעיף 5 הוא סעיף מרכזי. סעיף 5 לחוק, רבותי חברי הכנסת, קובע את השיעור המרבי, שיעור עלות האשראי המרבי, והוא קובע גם את אחוז הריבית הגבוה המותר. אני חושב שהסעיף הזה הוא סעיף מיותר. אני חושב שסעיפים 5 ו-6 לא יעבדו. אני חושב שבשטח, במציאות החיים, הריבית לא תיקבע על-ידי חוקים, היא תיקבע על-ידי השוק, על-ידי כוחות השוק.

אבל אני רוצה שנשים לב מה עשינו כאן. קודם כול, לחבר הכנסת מירום, לחבר הכנסת לוי, לחבר הכנסת איתן, ולתומכי החוק השונים אני רוצה לומר שעשו, כאן טעות, ואני חושב שהיא דווקא בכיוון לא רצוי למצדדים בחוק הזה. איך מוגדרת עלות האשראי? היא מוגדרת באורח נומינלי. נניח שעלות האשראי היום היא 20%, זאת העלות הממוצעת של האשראי, והאינפלציה עומדת על 10%. זה המצב, נניח, ברגע זה. קבענו כאן שהריבית יכולה להיות פי שניים-וחצי או פי שניים-ורבע; זאת אומרת, הריבית – במקום להיות 20% תהיה 40% או 50%, אבל מכיוון שהאינפלציה נשארת קבועה, 10%, בריבית של 40% או 50%, בעצם אישרתם פה ריבית ריאלית פי ארבעה, לא פי שניים.

שלא תהיה לכם אשליה. אתם לא יכולים לתקן זאת עכשיו, מפני שזה מה שהחוק אומר, ואין לכם אפשרות אלא למשוך את החוק חזרה, אבל אני רוצה לומר לכם, שלמעשה מה שאישרתם כאן הוא ריבית של 400% מול הריבית המקורית, זאת אומרת פי ארבעה במצב אינפלציה של 10% ועלות אשראי של 20%. למעשה, אם תרשו 40% או 50% ריבית נומינלית שהיא ריבית פיגורים, האינפלציה נשארת אותה אינפלציה. למעשה הריבית שהיתה 10%, הרי היא הופכת להיות ריבית של 40% או של 30% ריאלית.

כל המתכוונים לטובה, כל דעבדו לא לטב עבדו, אולי לטב, אבל לא לפי כוונתם.

יצחק לוי (מפד"ל):

מה שאתה אומר – נכון, אבל השאלה היא, מה המצב היום? האם הוא לא גרוע יותר?

דן מרידור (הליכוד):

אני רוצה לומר – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

כל החוק הזה, מבחינתנו – – – רק מבחינתנו למעט את הרע. יכול להיות שגם בתיקונים הנוכחיים יש שיפור רב לעומת המצב דהיום.

דן מרידור (הליכוד):

אני מוכרח לומר, שאני בדעה שהחוק הוא לא כל כך אפקטיבי. לכן אני לא חושב שהוא ישפר משהו. אני אומר זאת לאלה מתוכנו אשר מאמינים בכוחנו לקבוע את כוחות השוק; אני לא מאמין בזה. אבל אני רוצה להעמיד את הבית המלא הזה, על כל כיסאותיו המלאים ואנשיו החושבים, המתבוננים והיוצאים על מה הם מצביעים, על טעות שלא שמו לב אליה כנראה. הטעות היא בכך, שמי שחשב שהוויכוח הוא בין פי שניים-ורבע לבין פי שניים-וחצי ואולי פי שלושה, כמו שכתוב בהסתייגותי, צריך לדעת שלמעשה באינפלציה של היום, אם היא תהיה 10% והריבית 20%, בעצם פי שניים-וחצי או שניים-ורבע, דהיינו, ריבית של 40% או 50% נותנת למעשה ריבית ריאלית של כ-35%-40%. חבר הכנסת צוקר, חבל שלא הקשבת, זה דבר שיעניין אותך.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

הקשבת כל הזמן. חשבתי שאתה עומד לסיים.

דן מרידור (הליכוד):

אני עומד לסיים את הסעיף הזה מייד. החוק הזה ראוי לעיון, ואני חושב שהנקודה הזאת לטובתך. אחזור עליה בקצרה. אני חושב שלא במתכוון עשית דבר מעניין. חבר הכנסת צוקר, אתה יושב-ראש ועדת החוקה, יש לך אחריות מסוימת לחוק הזה. אולי היא גוברת על החלטתם של אחרים. חבר הכנסת פורז אולי ישמע וישמח, כי הוא איש שינוי; הצד הזה של מרצ, לא הצד המגרש אלא הצד המשנה, אולי זה ביחד היום.

חשבתם שאתם קובעים ריבית פיגורים של פי שניים. למעשה קבעתם ריבית פיגורים של פי ארבעה. לא התכוונתם לכך, אבל ידע השוק האפור – ואני רואה שיש שומעים של השוק האפור פה – מה התירו להם חברי הכנסת של מרצ והעבודה, שהעבירו את החוק.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אילו ראית את המאמצים המבישים שהם משקיעים במזנון, והאופן שבו זה נעשה, לא הייתי בטוח שהיית צריך לומר שהם שמחים במה שקורה.

היו"ר ע' עלי:

אדוני, נא לשבת במקום ולא לדבר בלי רשות בשעה כזאת.

דן מרידור (הליכוד):

אדוני יושב-ראש ועדת החוקה, אני הייתי מציע לנו לא לחלק ציונים על בושה זה לזה. לכמה מאתנו יש הרבה במה להתבייש, ולא נחלק ציונים למי שאיננו יושב בבית הזה וגם לא יכול להשיב.

אני רוצה להסביר, חבר הכנסת צוקר, מה אנחנו עשינו פה, מה אתם מציעים.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מרידור, ברשותך, לא הסכמתי להפסיק אותך באמצע הנאום, מפני שהודיעו איזו הודעה של סגן מזכיר הכנסת. אם אתה מסכים, אודה לך.

דן מרידור (הליכוד):

אני מוכן אפילו שזה יהיה על חשבון זמני. אני מאוד לארג' בעניין הזה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ע' עלי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון), התשנ"ג-1993, שהחזירה ועדת הכלכלה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זה באמצע הנאום שלך? היית גומר.

דן מרידור (הליכוד):

לא ידעתי שעל זה מדובר. אני מצטער. למרות התרגיל שתפס את השעון חמש דקות לפני הזמן שהיה מקשה על הממשלה – חבל שחברי מרצ הלכו מכאן – אני לא אחזור ואסביר את הדברים.

היו"ר ע' עלי:

למען הסדר הטוב, באמת לא רציתי להפסיק אותך באמצע הנאום. אבל סגן יושב-ראש ועדת הכנסת פנה וביקש, ונענינו. לא קרה כלום, זה לא עניין של הממשלה.

הצעת חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות

התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

דן מרידור (הליכוד):

אני רוצה רק להסביר, שככל שהאינפלציה תלך ותגדל, נניח מ-10% ל-20% – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אם חבר הכנסת מרדור, שעושה כאן מיני-פיליבסטר על החוק, היה יודע למה הוא סייע עכשיו, יש לי הרושם שהוא לא היה מסייע. זו הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי. תגמור ותעיין בו.

דן מרדור (הליכוד):

אני מצטער, חבר הכנסת איתן. אני נאמן לבקשת היושב-ראש, כל יושב-ראש ואפילו היושב-ראש שהוא חבר אישי שלי. ואם הוא ביקש את הבקשה, אני חושב שהייתי צריך להיענות לה. בכל הכבוד, לא על זה אני רוצה עכשיו לדבר.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני רק רוצה להזכיר לך, שהגעת לסעיף 6.

דן מרדור (הליכוד):

כדי להשלים את הדברים, אני רוצה לומר, שככל שתגדל האינפלציה, אחוז הכפל או השילוש או ריבוע או חימוש ריבית הפיגורים ילך ויגדל. אתם מבינים שבאינפלציה של 20%, בריבית נומינלית של 40%, אנחנו מתירים בעצם 80% או 90% מול 20%; זאת אומרת, כ-70% או 60% ריבית ריאלית. אני רק מבקש שהחברים ידעו מה הם התירו כאן, אגב, מתוך אי-תשומת לב ולא מתוך כוונה טובה או רעה. אבל אני הייתי מציע ליושב-ראש הוועדה, שהלך מאתנו, רק לכמה דקות כמובן, לשקול אם לא כדאי להחזיר את החוק הזה לוועדה ולא לסיים את הקריאה, כי לא לזה הוא התכוון. אני מוצא חובת הגינות לומר את הדברים. אני לא חושב שהתכוונו להתיר ריבית פי ארבעה או פי חמישה, וזה המוצע היום. נכון, אגב, שבאינפלציה אפס, בהעדר כל עליית מחירים, מקבלים בדיוק מה שרצוי. אז הריבית הנומינלית היא בדיוק הריבית הריאלית, וכפל הריבית הנומינלית הוא בדיוק כפל הריבית הריאלית, זה בסדר. אבל ככל שהאינפלציה גדלה – –

יצחק לוי (מפד"ל):

זו השאיפה של האוצר.

דן מרדור (הליכוד):

כן, בהחלט, זו השאיפה של האוצר. ככל שהאינפלציה גדלה, ריבית הפיגורים הריאלית גדלה, ולא התכוונו לזה, נדמה לי. עד כאן הערתי לסעיף 5 לחוק. אני הצעתי לקבוע: פי שלושה, אבל גם פי שניים-וחצי זה שיעור יפה. כך שאני אציע לקבוע פי שלושה, אבל אם לא תסכימו, נסתפק בפי שניים, שניים-וחצי.

סעיף 6, הוא הסעיף הדין בריבית פיגורים. אני מציע לחזור להצעת הממשלה. יש סעיף שהוא לא טוב בכלל, אבל אני חושב שריבית הפיגורים יכולה להיות רבע במקום חמישית. צריך להבין שריבית הפיגורים נועדה לשניים: ראשית, במידה מסוימת להרתיע את המפגר מלפגר, שידע שהפיגור עולה לו יותר מאשר עולה לו ריבית רגילה; ההלוואה מתייקרת, ולא כדאי לך לייקר את ההלוואה, שלם בזמן, זהו אינטרס לגיטימי. היא נועדה לדבר נוסף מבחינת המלווה. המלווה בנה על התשלום באותו יום, ואולי כבר הבטיח למישהו אחר, ופתאום נוחתת עליו הידיעה שהוא מוכרח להשיג עכשיו את הכסף כדי להלוות אותו ואין לו אפשרות לקבל אותו בריבית הרגילה, זה עולה לו יותר. לכן, ריבית הפיגורים תהיה גבוהה יותר. אני חושב שרבע מעל ריבית הפיגורים הרגילה איננו סכום גבוה כל כך, והייתי מציע לעבור לרבע ולא לחמישית.

יצחק לוי (מפד"ל):

רבע זה לא מהריבית הרגילה. רבע זה מהריבית שמופיעה בסעיף 5.

דן מרידור (הליכוד):

חבר הכנסת יצחק לוי, האמן לי שאני יודע את זה, ובכל זאת אני חושב שריבית הפיגורים, גם מבחינת הרתעת הלווה מהימנעות לשלם וגם מבחינת החובה של המלווה פתאום בלי התראה למצוא את הכסף שהוא התחייב לגביו עכשיו, ראוי לתת סכום גבוה קצת יותר מאשר חמישית. אגב, הממשלה חשבה שזה רבע.

יצחק לוי (מפד"ל):

את הפיצוי הוא מקבל מהריבית הרגילה. הרגע הסברת שיש פיצוי בריבית הרגילה.

דן מרידור (הליכוד):

סליחה, הריבית הרגילה איננה ריבית פיצויים. הריבית הרגילה היא מחיר הכסף הרגיל בשוק.

יצחק לוי (מפד"ל):

זה חלק מהסיכונים שהוא לוקח.

דן מרידור (הליכוד):

אבל עדיין מדובר באדם ששום בנק לא נתן לו כסף. אחרת הוא לא היה הולך לשוק הזה. אין לו ביטחונות. לכן, הסיכון העלה את גובה הריבית, זה נכון. נכון שיש גם אלמנט סיכון בתוך הריבית, אני

מקבל את זה, אני גם מסכים, כך נקבעת ריבית. בכל זאת, ראשית, צריך להזהיר מפני פיגור. שנית, אני חושב שראוי בהחלט שהמלווה לא יעמוד בפני הפתעה כזאת. אני חושב שרבע הוא סכום נכון, ומי לנו כממשלה שיודעת לחשב חשבונות, אף שכתוב במקום מסוים: אל תחשבו חשבונות רבים. אז היא מחשבת חשבונות, היא חושבת שהיא יודעת בדיוק. בואו נקבל פעם אחת את הצעתה ונקבע רבע במקום חמישית. זוהי הערתי לסעיף 6.

אני רוצה לומר עוד דבר אחד. סעיף 6 דן בריבית פיגורים, יש בעיה מיוחדת שנצמדת אליו, שאני אגיע אליה כשאגיע לסעיף 15, אבל אני רוצה להסביר מה זה. מדובר כאן על ריבית בגין הפרת הסכם. מהי ריבית לפי הדינים שלנו? זה סוג של פיצוי על הפרת ההסכם.

יצחק לוי (מפד"ל):

קנס.

דן מרידור (הליכוד):

פיצוי, לא קנס, בחוק שלנו זה נקרא פיצוי. אדם מפר הסכם, הוא חייב פיצוי על הפרתו אם נגרם נזק לצד השני. חוק החוזים שלנו קובע, שרואים את הריבית הרגילה בשוק – אני לא נכנס לנוסחה המדויקת – כנזק שנגרם, אלא אם היה נזק אחר. לא אפרט עכשיו.

אילו חל הסעיף הזה רק על ההלוואות המוגנות, הייתי מבין את מה שכתוב בו, אך הסעיף הזה, רבותי, ידידי חבר הכנסת איתן וחבר הכנסת לוי, חל גם על המקרה הבא: חבר הכנסת איתן – תסלח לי שאני משתמש בשמך – רוצה לקנות דירה. הוא פונה אלי ואומר לי, שהוא צריך עוד הלילה 100,000 שקל. "חשבתי שיש לי, אך אין לי. מישהו הבטיח לי ולא נתן לי, האם תוכל להלוות לי 100,000 שקל? אחזיר לך בעוד יומיים". ואני אומר לו: "אני מוכן להלוות לך, אך ביום ראשון אני צריך את הכסף. אם לא תחזיר לי אותו עד יום ראשון, אני מתחייב לשלם 10,000 שקל כפיצוי לאיש שאני קונה ממנו או מוכר לו". אומר חבר הכנסת איתן: בסדר. אני לא רוצה להרוויח כלום, אני רוצה לצאת נקי ולא להינזק. מה שקבענו הוא ריבית של 10% ליומיים, ריבית מטורפת. לא הבנק נתן אותה, לא מלווה בשוק האפור, אלא שני אנשים פרטיים, לאחד קוראים רוטשילד ולשני רקנאטי. אומרים כאן: לא, גם עליכם נאסור סעיף כזה. לא תוכלו לקבוע פיצוי גבוה מחמישית או מרבע ריבית הפיגורים.

יצחק לוי (מפד"ל):

אלו נורמות מוסריות של מדינה.

דן מרידור (הליכוד):

אני חושב שהמדינה לא צריכה להתערב בשאלה זו, בדיוק על כך הוויכוח. המדינה צריכה להגן לפעמים על אנשים מסכנים, חלכאים ונדכאים, על אנשים שהגופים החזקים מנצלים אותם. להגן על עשירים? להגן על אנשים שיש להם בלי סוף, אלא שיש להם מחסור זמני?

יצחק לוי (מפד"ל):

יש כאן שאלה של נורמות מוסריות.

דן מרידור (הליכוד):

אני חושב שאין כאן שום בעיה מוסרית.

יצחק לוי (מפד"ל):

כאן מדובר בנורמה מוסרית של מניעת עושק.

דן מרידור (הליכוד):

אני חושב שאין כאן שום עושק ושום בעיה מוסרית לפי שום קריטריון.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש עושק. יש עבירה פלילית ושמה עושק.

דן מרידור (הליכוד):

כאשר יש עושק – יש עושק, אבל במקרה שאני מתאר עכשיו, כאשר חבר הכנסת מיכאל איתן ואנוכי שני אנשים בוגרים – לפחות הוא, אני מקווה שגם אני – יודעים מה אנו עושים ואיש מאתנו אינו נמצא במצוקה נוראה, אלא יש עסקה שאנו רוצים לעשות, ואנו יודעים שאני יכול להינזק אם לא יחזיר לי את כספי בזמן, אנו מסכימים שיפצה אותי על כל הנזק הזה.

אומרים: לא תוכל. מדוע? מילא, תגנו על אנשים מפני השוק האפור, אך כאשר שני אנשים בוגרים עושים ביניהם עסקה – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

זה לא מוסרי.

דן מרידור (הליכוד):

אני חושב שזה כן מוסרי.

יצחק לוי (מפד"ל):

יש הרבה דברים ששני אנשים מבוגרים עושים, ואתה אוסר אותם בחוק. מדוע כאן אתה מתיר זאת?
האם זה לא עושק?

דן מרידור (הליכוד):

אסביר לך בצורת שאלה, חבר הכנסת לוי. אם אני קונה ממך מכונית שעולה 100,000 שקל, ועושה הסכם אתך שתיתן לי אותה ב-1 באוגוסט, ואם תאחר, תשלם לי 10,000 שקל פיצויים, אתה לא תגיד שזה עושק. זה לגיטימי. אבל אם אני אומר לך: קח הלוואה של 100,000 שקל, תחזיר לי ב-1 בחודש, ולא, תשלם פיצוי 10,000 שקל, זהו עושק. אומר בעדינות: זה בגלל קוצר ראייתו של המשיג. אינני מבין את ההבדל בין שני המקרים האלה. בכל החוקים כתבנו, שיש פיצוי על הפרת חוזה. זהו כלל יסודי בדיני החוזים. כאן, מכיוון שהנכס המועבר הוא כסף, אתה מגביל את הפיצוי, קובע את שיעור הריבית, ואתה לא מאפשר ריבית אלא בגובה מסוים שאתה קובע, מה שאינך קובע לגבי שום נכס אחר. זה נראה לי לא הגיוני.

יצחק לוי (מפד"ל):

פעמים רבות אנו מחוקקים חוק גם כאשר אנו יודעים שלא הקפנו בו את כל העניין. אנו מטפלים כאן בקטע מסוים, שעניינו עושק או הגזמה ברווחים, ואתה אומר שאם לא נתקן את הכול, אין טעם בתיקון.

דן מרידור (הליכוד):

זה לא מה שאני אומר. נדמה לי שתסכים אתי, ואם לא, רוב הציבור יסכים אתי, שאין פגם מוסרי בכך שאכתוב בחוזה על מיליון שקל למכירת נכס, שירות או כל דבר אחר, שמי שיפר אותו ישלם 100,000 שקל פיצויים. אילו אמרת לי שיש פגם בקביעת פיצוי מעבר לגובה הריבית הזו, קל מאוד היה לתקנו. אפשר לכתוב בחוק החוזים (תרופות) סעיף 11 הקובע את הפיצוי, שלא יהיה לעולם פיצוי שהוא למעלה מאחוז מסוים מגובה ההלוואה המקורית, כאשר אין תמיד קשר בין גובה הפיצוי הכתוב בחוזה לבין גובה הנזק שאתה מעריך.

יצחק לוי (מפד"ל):

כאן מדובר באנשים המתפרנסים מהפיצוי הזה.

דן מרידור (הליכוד):

לא נכון, כאן תודה שטעית. אילו חל הסעיף רק על השוק האפור – קיבלתי. אבל אתה רוצה להחיל אותו על ידידי דוד ליבאי, אשר לוקח ממני כסף, או אני לוקח ממנו כסף, לא בשוק האפור. אם ידידי דוד ליבאי ימכור לי נכס ולא יעמוד בתנאי החוזה, אקבל פיצוי; אבל אם במקום זה הוא לא יחזיר לי הלוואה – לא אקבל פיצוי.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אם אני מלווה לך ואתה מלווה לי, החוק לא חל. רק לגבי מי שעושה מזה פרנסה.

דן מרידור (הליכוד):

אני מודה לאדוני שר המשפטים. אני חושב שהגענו להסכמה חשובה מאוד.

יצחק לוי (מפד"ל):

אתה טועה, אדוני השר.

דן מרידור (הליכוד):

השר לא יודע עד כמה הוא סוציאליסט; מה הוא מביא לכנסת, מה הטעו אותו לחשוב. יש לי הסתייגות האומרת, שהחוק חל רק על מי שעושה זאת דרך עיסוק. אני רוצה להפנות את תשומת לבך לסעיף 15 לחוק. אני שמח על ששר המשפטים חושב כמוני. אולי יסכים להסתייגות שלי ונסיר מכשלה אחת. בסעיף 15(א) לחוק כתוב: "הוראות סעיפים 2, 3 ו-7 לא יחולו על מלווה שנותן הלוואה שלא דרך עיסוק". החוק קובע שכל הוראות החוק פרט לשלוש חלות גם על הלוואה בין אנשים פרטיים. הצעתי הסתייגות: במקום סעיף 15(א) שאומר "הוראות סעיפים 2, 3 ו-7 לא יחולו על מלווה שנותן הלוואה שלא דרך עיסוק", ייאמר: "חוק זה לא יחול על מלווה שנותן הלוואה שלא דרך עיסוק". החוק יחול על מי שנותן הלוואה דרך עיסוק, בתנאים שכתובים, מה שנקרא השוק האפור, אבל לא לאנשים פרטיים. אם השר מסכים אתי, אני שמח מאוד.

אני מדבר על שני אנשים פרטיים, שאחד מהם נותן הלוואה לאחר, ואומר לו: תחזיר לי ביום ראשון, אחרת תשלם על כך פיצוי. כשם שהיה יכול לומר: תן לי את המכונית עד יום ראשון, אחרת תשלם לי פיצוי. אם שם אני לא מגביל, מדוע שכאן אגביל? במה זה שונה מכל חוזה אחר? אם בשוק האפור יש בעיה של עושק, הלכו בדרך שאיני אוהב אותה, אך היא הגיונית במסגרת הגנת צרכנים, אנשים מסכנים שאינם יודעים לקרוא והם במצב כלכלי קשה. אבל כאן מדובר בשני אנשים עשירים אשר עושים הסכם ביניהם. מדוע במכר אין הגבלה על הפיצוי, בשכירות אין הגבלה על הפיצוי, ואילו בהלוואה יש הגבלה?

אם שר המשפטים יסכים להסתייגות שלי, אולי נתקן במידה מסוימת את הנזקים שהחוק עלול לגרום לחופש החוזים במדינה.

לסעיף 7 לחוק יש לי הערה משפטית שאינה נוגעת לאידיאולוגיה. אני מבקש מהנוכחים להקשיב לדברים. סעיף 7 מנסה להתמודד עם בעיית האקסלרציה – ההאצה. אם אדם מפגר בתשלום אחד, מייך בא המלווה ואומר: אם הפרת את תנאי ההלוואה, תחזיר לי את כל יתרת ההלוואה מייך, אחרת תחול ריבית וריבית פיגורים. לכן כתבו שמלווה לא יהיה זכאי להקדים את מועד הפירעון, בשל כך שעבר המועד המוסכם. שימו לב לביטוי: "בשל כך בלבד שעבר המועד המוסכם לתשלום שיעור אחד מן השיעורים להחזר ההלוואה והלווה לא פרע את התשלום".

מהי הקונסטרוקציה המשפטית הנכונה? כאשר אדם לא משלם סכום שהוא התחייב לשלם – הוא מפר את ההסכם. על-פי החוק שלנו, כשמפירים הסכם, אם ההפרה היא יסודית או אם ההפרה איננה יסודית, אבל התרו במפר, יש זכות לצד השני לבטל את החוזה. משביטל את החוזה קמה חובת השבה וחייבים לשלם. במקום להתמודד עם הבעיה בנוסח המשפטי הנכון שלה ולכתוב – אם רצו לכתוב – שאין אפשרות לבטל חוזה בגין הפרה מסוג זה, כתבו משהו אחר: אין אפשרות להקדים את התשלום, על-פי החוזה, מסתבר. זאת אומרת, השאירו כאן כנראה פתח. אומנם לא אבקש להקדים תשלום, אבל אני מבטל את החוזה, כי אתה הפרת בפיגור של יום אחד או שבוע אחד. ייווצר מצב מוזר: להקדים תשלום אסור, אבל זכות ההשבה קמה. אולי גם הזכות לפיצוי קמה. זכויות אחרות קמות עם ביטול החוזה.

לכן, הסעיף הזה מנוסח – אני משתדל לחפש מלים עדינות – לא מקצועית, מנוסח לא משפטית. אפשר יהיה לטפל בזה נכון, אם רוצים את הקונסטרוקציה הזאת. אפשר אולי לנסח אותה. לא אמרו זאת, אמרו משהו אחר לגמרי. אסור להקדים תשלום ולבטל את החוזה ולדרוש את כל הכסף. דרך השבה – מותר? איזה היגיון יש בזה? הסעיף הזה, בכל הכבוד, לא הגיוני.

עכשיו אני רוצה לעבור לפרטים שבו. כתוב כאן: אדם פיגר בתשלום שיעור אחד. תראו במה מדובר. כל אחד רואה לנגד עיניו בדרך כלל את ההלוואה שבה הלווה חייב להחזיר כל חודש סכום כסף ואומר: הלוואה לעשר שנים, 120 חודשים, פיגר בתשלום אחד – לא הוגן לבטל את החוזה או לתבוע השבה. זה נכון. אבל שימו לב שהחוק הזה חל גם על הלוואה שהחזר כולו הוא בתשלום אחד.

הסעיף הזה חל גם על מקרה שבו אני לקחתי הלוואה של 10,000 שקל והתחייבתי להחזיר אותם אחרי חודש, או אחרי שבוע, ואני לא מחזיר. רק תשלום אחד, והוא היחיד שישנו. אבל אם אינני יכול לתבוע את ביטול החוזה, אינני יכול לתבוע השבה. למה אחכה? האם יש היגיון להחיל את החוק הזה על כל החזרי ההלוואות, ולא חשוב אם הם החזר הוא חודשי או החזר יחיד? אולי לקחו הלוואה של 20,000 שקל, והתחייבו להחזיר אותה כעבור שבוע ולא מחזירים? התשלום של 20,000 שקל הוא

התשלום היחיד שצריך לבצע. ככה אפשר לכתוב סעיף? ככה זה רציני? עם כל הכבוד, אני חושב שלא. אני אומר זאת בעדינות.

אם הכנסת תחליט בכל זאת להשאיר את הסעיף הזה, אני מבטיח לכם שלבתי-המשפט תהיה עבודה מעניינת ורבה, להבדיל בין חובת התשלום על-פי הקדמת מועד הפירעון לבין חובת התשלום המוטלת כאן על-פי דין ההשבה עם ביטול החוזה. עוד הפעם, רצו לעשות מעשה חכם, ולדעתי לא עושים ולא כלום. חבל, זה לא מנוסח נכון, משאיר הרבה מקום לפרשנות מאוד נרחבת, לא ברור.

נניח שהסעיף בכל זאת יישאר. מה כתוב בסעיף קטן (ב)? אני מציע כאן הצעה אלטרנטיבית. כתוב: "פיגור הלווה בתשלום של יותר משיעור אחד מן השיעורים להחזר הלוואה ברציפות ובמשך תקופה מצטברת העולה על 31 יום, רשאי המלווה לדרוש את הקדמת מועד הפירעון". אני משיג על המלה "ברציפות". מה אומרת המלה "ברציפות"? שאם יש לי הלוואה שאני צריך להחזיר אותה במשך שנתיים, כל חודש, ואני כל חודש שני אפגר 31 יום או 30 יום, לא יהיה אפשר אף פעם לתבוע, כי זה לא ברציפות. אני אחליט שתשלום אחד אני מחזיר ותשלום אחד אני לא מחזיר, אחד מחזיר ואחד לא מחזיר – מה ההיגיון במלה "ברציפות"? אם אדם מפגר בסך הכול באופן מצטבר 31 יום, תחילו את הדין הזה, למה הרציפות קובעת? אתם פשוט פותחים כאן פתח לאנשים לשלם את מחצית התשלומים בפיגור. גם את זה אינני מבין. אני חושב שלא חשבו על זה מספיק. אני חושב שכדאי, גם בגלל זה, לא רק בגלל הדברים הקודמים שלי על גובה הריבית שהתירו פה, להחזיר את הצעת החוק הזאת לדיון נוסף בוועדה ולא לסיים זאת כך, כי זה פשוט, תסלחו לי על הביטוי, עקום, לא כתוב נכון.

אם הסעיף יישאר בכל זאת, אני מבקש למחוק את הסיפא בסעיף קטן (ב). מה כתוב בסיפא? "פרע הלווה את התשלום שבפיגור" – בתוספת ריבית פיגורים – "לא ייחשב הדבר לעניין הקדמת מועד הפירעון בשל פיגור בתשלומים לאחר מכן". זאת אומרת, אם אדם פיגר פעם אחת ופרע אחרי 30 יום – יפגר עוד הפעם כעבור 30 יום, אפילו חודש אחרי חודש – לא יחשבו את הפיגור הראשון לפיגור. למה? – עכשיו זה כבר ברציפות. ברציפות הוא לא משלם, אלא תמיד הוא משלם ביום ה-30. לא מרשים לחבר את התקופות. למה צריך להתיר זאת? בכל זאת אדם חתם על חוזה. לא מדובר פה על ריבית עושק, והריבית מסודרת, בסדר. והכול נעשה יפה, הכול אתא שפיר. מרשים לו לפגר כל חודש 30 יום. איזה היגיון יש בזה? אני לא מצליח להבין למה צריך את הסיפא.

לכן, אם הסעיף הזה יישאר – יפורש כפי שיפורש בבתי-המשפט – אני מציע גם למחוק את המלה "ברציפות" וגם למחוק את הסיפא, המתחיל במלים "פרע הלווה" בסעיף 7(ב).

בסעיף 7(ד) נאמר ששר המשפטים רשאי לקבוע דרך למשלוח ההתראה, ופרטים נוספים שייכללו בה. אני מציע, כדרכי, שקביעות שר המשפטים תהיינה טעונות אישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

בסעיף 8 לחוק, נדמה לי שהניסוח איננו טוב. שוב, זו לא שאלה אידיאולוגית. כתוב פה דבר מוזר כזה: "הגיש מלווה תובענה בבית-משפט נגד לווה, או הגיש נגדו בקשה ללשכת הוצאה לפועל לביצוע פסק-דין או לביצוע שטר, והכול בקשר לחוזה הלוואה, יצרף לכתב התביעה או לבקשה העתק של פסק-הדין או של החוזה, לפי העניין". איך אפשר לצרף לכתב התביעה העתק של פסק-הדין? עוד אין פסק-דין. פסק-דין יהיה אחרי שהוגשה התביעה.

ולכן אני מציע ניסוח שונה. אני מציע שייכתב כך: "הגיש מלווה תובענה בבית-משפט נגד לווה, או הגיש נגדו בקשה לביצוע שטר בלשכת הוצאה לפועל, והכול בקשר לחוזה הלוואה, יצרף לכתב התביעה או לבקשה העתק של החוזה". אם שמת לב, הורדתי את פסק-הדין מהניסוח הזה. בפסק-דין הסוגיה לא קיימת.

אם ההסתייגות הזאת שלי תתקבל, נצטרך לומר בסעיף קטן (ב): בתובענה או בקשה כאמור בסעיף קטן (א) – להוסיף "וכן בבקשה לביצוע פסק-דין שהוגשה ללשכת הוצאה לפועל בקשר לחוזה ההלוואה", יציין המלווה וכן הלאה. אני חושב שהניסוח הזה עדיף, טוב יותר.

לסעיף 8(ב)(6), גם כאן אני מציע שהפרטים שהשר יקבע ייקבעו לא רק בהתייעצות עם שר האוצר אלא גם באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. אם אתה שואל לפרטים שצריך לציין אותם בתובענה, זה עניין חשוב. אני לא חושב שצריך להשאיר זאת בלי דיון בוועדה ואישורה.

ברשותכם, אני עובר לסעיף 9, ואני מוכרח לומר, שהסעיף הזה גם הוא מוזר בעיני ולא טוב בעיני. אני מציע כי הוא יימחק, ואני רוצה לומר מדוע. מה כתוב בסעיף 9? "ראה בית-המשפט בתובענה בקשר לחוזה הלוואה, כי החוזה או תנאי בו אינם מתאימים להוראות סעיפים 5, 6 או 7" – זאת אומרת, הוראות הריבית הרגילה והפיגורים והקדמת מועד הפירעון – "או כי המלווה לא גילה גילוי מלא של הפרטים המהותיים לחוזה ההלוואה, יורה בית-המשפט, ביזמתו או על-פי בקשה, ולאחר שנתן הזדמנות לצדדים להשמיע טענותיהם, לבטל את החוזה או את התנאי או לשנותו, הכול במידה הנדרשת כדי להתאימו לדרישות החוק, ולפי העניין".

יש פה משפט או ביטוי שאנחנו בדרך כלל לא משתמשים בו. אנחנו מחייבים את השופט להורות. האם לא מספיק לומר: רשאי השופט להורות? אולי הוא חושב שגילוי או אי-גילוי הפרט הזה הוא לא מהותי. אי-הגילוי, הטעות בפרט, שכתבו שהריבית היא 22% ולא 20%, אפילו אם טעו בכיוון הפוך, טעו בפרט, האם בשביל זה צריך לשנות חוזה או לבטל חוזה? אם טעו בסכום, אם טעו בתהליך, בדברים לא מהותיים, קטנים, לא חשובים – אין צורך. כתוב הפרטים המהותיים בלבד, אך צריך לקרוא את המשפט כולו, הוא לא גילה גילוי מלא של הפרטים המהותיים, נניח שהפרט הוא מהותי, ואין ספק שגובה הריבית הוא מהותי. הגילוי לא היה מלא. האי-מלאות היתה קטנה מאוד. כלומר, היא לא היתה מהותית אף שהפרט מהותי. האם במקרה כזה בית-המשפט חייב להורות?

שר המשפטים ד' ליבאי:

דן מרידור (הליכוד):

האם הוא חייב לשנות? אני לא בטוח שהוא חייב לשנות. אם הדבר לא משפיע, מדוע שישנה אותו? ואיך הוא ישנה אותו?

אני רוצה יותר מזה, אני לא מבין את המשמעות המשפטית של "יורה בית-המשפט לבטל חוזה". ידידי, שר המשפטים, מה פירוש: "יורה בית-המשפט לבטל חוזה"? אפשר לומר: נקבע כי החוזה בטל. מה זה "יורה"? נניח שהוא יורה לי ואני לא אבטל, מה אז? צריך עוד לבצע אחר כך את פסק-הדין? האם יש עוד חוק אחד בארץ שכתוב בו: יורה לבטל חוזה? בית-משפט יכול לקבוע שהחוזה בטל, יכול לקבוע שהחוזה הוא בטיל, כלומר אפשר לבטל אותו. אבל להורות לצדדים לבטל חוזה? נניח שהוא יורה לבטל חוזה, והם לא ירצו לבטל אותו. ילכו להוצאה לפועל, כדי לשלוח אותם למאסר ולכפות עליהם בטל אותו. הוא צריך לבטל. איזה מין ניסוח זה – יורה לבטל חוזה? בית-המשפט יכול לקבוע שהחוזה בטל. הוא יכול להורות הוראות אחרות, לא הוראות לבטל חוזה. בכל הכבוד, לא ראיתי שום חוק ישראלי, ואשמח שיתקנו אותי, שבו מורים לבטל חוזים. זה ניסוח לא מקצועי, בכל הכבוד, אני מתנצל על הביטוי, זה לא נעשה בצורה מקצועית. אני חושב שזה לא טוב.

לכן, כל הרעיון הזה איננו טוב – לא הרעיון לביטול חוזה. הרעיון לביטול חוזה הוא טוב; וגם שינוי, אם צריך. אבל יש לנו חוק שכותב את זה היום. בחוק החוזים יש זכות לבטל חוזה – למשל, אם היה עושק; למשל, אם היתה הטעיה; למשל, מסיבות כאלה ואחרות. הכול מופיע בחוק. אבל לא הסתפקתם במה שכתוב בחוק, ואתם רוצים חוק נוסף, ספציפי, למען יראו מי שיראו, שאומר דבר מוזר, על הוראה לבטל חוזים, על חובה לבטל חוזים או לשנות חוזים. ואם האיש לא ירצה לשנות את החוזה, יש להורות לו לשנות את החוזה. אינני מבין את זה.

אני מציע שיישאר החוק הקיים. הסעיף הזה פשוט לא נחוץ. הוא מנוסח לא טוב. וכשהוא ירד, לא ייפגע העיקר. העיקר הוא שבית-משפט יהיה רשאי לבטל חוזים כשהוכח לו שיש עושק, שיש הטעיה, שיש תרמית, כשיש אחת מהעילות לביטול חוזה בחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה). יש לנו חוק כזה, הוא קיים כבר 20 שנה ומעלה. אינני יודע למה צריך את המנגנון המיוחד הזה, שרק מקלקל, הוא מוזר, ולא ברור מה כתוב בו.

לכן הצעתי, אדוני היושב-ראש, לבטל את סעיף 9. אם יבטלו אותו, יש משמעות גם בסעיף 10(ד), כפי שכתבתי כאן, שיימחקו המלים המסוימות.

אם לא תתקבל הצעתי לבטל את הסעיף הזה, המבלבל, הלא מדויק, תסלחו לי, הלא מנוסח נכון, אני מציע תיקונים אחרים לחלופין. כתוב כאן: "ראה בית-המשפט – – כי החוזה או תנאי בו אינם מתאימים להוראות סעיפים 5, 6 או 7". ילמדנו רבנו מה פירוש "אינם מתאימים"? אני מציע לכתוב "סותרים". אם הם סותרים את הוראות החוק, יחול כלל כזה ואחר. אבל מה פירוש איננו מתאים? תארו לכם שהוא לא סותר, אבל גם לא מתאים. נניח שזה כתוב במלה אחרת, אז הוא לא מתאים בדיוק, אבל הוא לא סותר אותו. אני לא אומר שאין דבר כזה, אבל אינני מכיר את הביטוי הזה במקום אחר. אני חושב שהביטוי הנכון הוא לא "אינם מתאימים להוראות", אלא "סותרים הוראות".

עכשיו אני רוצה להעיר הערה יותר מהותית, שגם אותה אני מציע כהצעה חלופית להצעתי למחוק את הסעיף. פה כתוב: "גילה גילוי מלא של הפרטים המהותיים לחוזה ההלוואה". רבותי, לא מדובר על מקרה שבו יש עילת ביטול על-פי חוק החוזים, כי אז לא צריך את זה. מדובר על עילה נוספת, כנראה. אי-גילוי פרט מהותי יכול להיות עילה גם על-פי החוק היום. לא צריך את הסעיף הזה. בחוק הזה יש בסעיף 3(ב) שורה של פרטים שצריך לגלות אותם. אז יודע המלווה מה הוא צריך לגלות, יודע הלווה למה הוא זכאי לצפות. אפשר לבדוק אם זה נעשה או לא נעשה, אם נעשה כדן, אם נעשה כראוי.

מה שקרה פה הוא, שכתבו "פרטים מהותיים" ולא ייחסו את זה לפרטים שהחוק הזה מחייב אותם בסעיף 3(ב). אני מציע שבמקום "פרטים מהותיים" יהיה כתוב "פרט מהותי מן הפרטים המפורטים

בסעיף 3(ב). שייוודע על מה מדובר. לא דברים שהחוק הזה לא חייב בגילויים. אם מדובר על פרט מהותי, שמקים עילת ביטול בין כה וכה לפי חוק החוזים, לא צריך את זה. אם מדובר על פרט בחוק זה, תכתבו את זה. תכתבו: אי-גילוי של פרט מהותי מן הפרטים המפורטים בסעיף 3(ב).

תיקון נוסף שאני מציע, אם הסעיף יישאר, כפי שאמרתי קודם: במקום "יורה בית-המשפט" יבוא "רשאי בית-המשפט להורות". אנחנו לא כותבים בדרך כלל חובה קוגנטית כזאת, חובה מחייבת, אם מותר לומר, על בית-המשפט להורות, גם אם הוא חושב שלא צודק להורות, שלא ראוי להורות, שבתנאים המדוברים התיקון הזה, למשל, הוא תיקון שמטיב. אביא לכם דוגמה. שר המשפטים ליבאי שאל אותי: למה שלא יתקן? תאר לך שהתיקון הזה מטיב עם המלווה, האי-גילוי הזה, אי-גילוי הפרט, או הטעות בפרט, הטעות בכיוון ההפוך. הוא חייב לשנות. לאיזה כיוון הוא ישנה? להרע עם הלווה עכשיו, להיטיב עם המלווה? למה צריך? תן לו רשות. הוא יראה שהוא צודק, יעשה את זה. יראה שלא צודק, לא יעשה את זה. לא נהוג לחייב שופטים לעשות מעשים מסוג זה. אינני מכיר הוראה דומה לזו. אני מציע לכתוב "רשאי בית-המשפט להורות".

תיקון נוסף שאני מציע, אם הסעיף לא יתבטל, הוא להוסיף בסופו של הסעיף. כתוב שבית-המשפט רשאי לבטל את החוזה או את התנאי או לשנותו, הכול במידה הנדרשת להתאימו לדרישות החוק, לפי העניין. אני מבקש להוסיף את המלים "על-פי הקבוע בחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), התשל"א-1970", ואחר כך "והכול במידה הנדרשת – – –" וכן הלאה.

אני חושב שאנחנו לא צריכים מנגנון נפרד, שונה מחוק החוזים. גם אם קובעים פה עילה נוספת, וזאת הקביעה כאן, עדיין מנגנון הביטול צריך להיות מנגנון ביטול של דיני החוזים. כי כשמבטלים חוזה או מבטלים תנאי או משנים אותו, יש תוצאה משפטית, קמות זכויות וחובות שלא היו קודם. אנחנו יודעים בחוק החוזים איך מטפלים בזה. אנחנו יודעים מה קורה. פה לא ברור. אז אני מציע לכתוב, שהביטול הזה או השינוי הזה יהיה על-פי הקבוע בחוק החוזים. ואז אנחנו יודעים מה קורה עם השבה, מה קורה עם פיצוי, מה קורה עם אכיפה, וכל כיוצא באלה.

בסעיף קטן (ב) של סעיף 9 יש קביעה מוזרה. על מה מדובר כאן? קבעו תרופה מיוחדת. בסעיף קטן (ב) כתוב: "מבלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף קטן (א) או מכל תרופה אחרת שבדין, רשאי בית-המשפט להתאים את שיעור העלות הממשית של האשראי ואת שיעור ריבית הפיגורים לשיעורים המרביים המותרים על-פי סעיפים 5 ו-6, או לקבוע שיעור נמוך יותר – – –", וכן הלאה. אני מבין את הרעיון. אני לא מסכים לו, אבל אני מבין אותו, שאם באמת בחוזה כתבו 30%, והחוק מתיר 25%, יוכל בית-המשפט להוריד מ-30% ל-25%. אבל למה אנחנו צריכים להתיר לבית-המשפט לקבוע שיעור נמוך יותר מהשיעור שהמחוקק קבע? אם המחוקק קבע 20% או 30%, למה בית-המשפט יקבע פחות מזה?

אני מבין שהמחוקק רוצה להתערב כשהריבית היא ריבית עושיק. אבל המחוקק הזה קובע, ש-20% זה לא עושיק. אז למה בית-המשפט צריך לקבוע ריבית נמוכה יותר משהתיר המחוקק, כאשר החוזה קבע ריבית גבוהה יותר? שאלה נוספת היא: על-פי מה הוא יקבע? על-פי חוש הצדק? על-פי גובה הריבית ביום מסוים בשוק? אנחנו רוצים באמת שהוא יחליף את הצדדים ויעשה חוזה במקומם? יש היגיון בהתערבות, עד הגג. אבל מתחת לתקרה, לקבוע בדיוק את גובה הריבית? ובכן, אני מציע למחוקק את המלים "או לקבוע שיעור נמוך יותר".

והצעה נוספת. כתובות פה תרופות שונות. נכון שכתוב שהכול בא להוסיף על הקיים. התרופות הן, אחרי קביעת הריבית, לצוות על השבה של כל סכום שקיבל המלווה מן הלווה שלא בהתאם להוראות

החוק, לחייב את המלווה בהוצאות שנגרמו ללווה, וכל הוראה אחרת. אני חושב שצריך עוד הוראה אחת. אם באמת מבטלים חוזה, ובין היתר בזה מדובר כאן, צריך לאפשר לו לתת עוד צו אחד, צו לחייב את הלווה להחזיר למלווה את מה שהוא קיבל ממנו. האם יעלה על הדעת, שיבטלו את החוזה והלווה יישאר עם הכסף? אז הוא לא צריך להחזיר אותו בריבית כזאת, לא בתאריכים כאלה. אבל הוא יישאר עם הכסף? אז אני מציע לכתוב גם, אחרי המלים "לחייב את המלווה בהוצאות שנגרמו ללווה" – "לצוות על השבה של כל סכום שקיבל הלווה מן המלווה".

מכאן, אדוני היושב-ראש, לסעיף 10. אני מציע בסעיף קטן (א), כפי שהצעתי קודם, שבמקום "אינם מתאימים לדרישות" יהיה כתוב "סותרים דרישות". הסברתי קודם, גם בסעיף קטן (א) כאן, גם בסעיף קטן (ב), צריך לכתוב לא "אינם מתאימים" אלא "סותרים".

בסעיף קטן (ב) אני מציע במקום "הפרטים המהותיים לחוזה ההלוואה" לכתוב "פרט מהותי מן הפרטים המפורטים בסעיף 3(ב)". שוב, כפי שאמרתי קודם, ידוע בחוק מה צריך לפרט. מעבר לדיון הכללי צריך לכתוב שמדובר על הפרטים האלה, או פרטים מתוך אלה, ולא פרטים מהותיים בדרך כלל.

אני מבקש גם, רבותי חברי הכנסת, למחוק את סעיף קטן (ג) של סעיף 10. פה כתוב שאם המלווה ביקש נקיטת הליכים נגד הלווה, אבל אחר כך השהה את ההליכים ללא טעם סביר, ראש ההוצאה לפועל רשאי לסרב לנקוט את ההליכים כשיתבקשו מאוחר יותר, ביוזמתו או על-פי בקשה. הוא גם רשאי לקבוע שיעורים כאלה ואחרים. במה שונה התיק הזה מכל תיק אחר? למה ראש ההוצאה לפועל יכול להגיד למלווה: תפעל מהר, או: תפעל לאט? אומרים לפעמים שהמלווה משהה בכוונה את הפעולות. אבל מי מונע מהלווה לשלם? שיבוא וישלם. למה זה שונה מבחור מסכן שחייבים לו כסף והוא הגיש בקשה לביצוע פסק-הדין? שם הוא יכול למשוך את זה כפי שהוא רוצה. כאן פתאום קובעים שבמקרה הזה, אם המלווה לא פועל מהר מספיק, אפשר לסרב לבקשות שלו. אינני מבין את ההיגיון בסעיף הזה. אני מבקש לבטל את סעיף קטן (ג).

סעיף 11 הוא סעיף חשוב מאוד, וצריך מאוד לבטל אותו. זה סעיף שמשבש את כל דיני השטרות ומשבש גם משהו יסודי ביכולת החברות העוסקות בשוק החופשי באשראי לפעול. ידועה לנו חשיבותו של שטר. גם בחברה הלא כל כך מודרנית הבינו את חשיבות השטרות. החשיבות של שטר היא פחות בין החותם על השטר והמחזיק המיידי בשטר, מקבל השטר הראשוני. החשיבות העיקרית היא שהשטר הוא סחיר. דהיינו, שאדם שלישי שמקבל אותו, שהשטר הוסב לו, יכול לתבוע את השטר ישירות מן החותם הראשון, שאולי לא הכיר אותו, ולא יקומו נגדו, כשהוא מחזיק בשטר בתום-לב ובעד ערך, כל הטענות שיש בין הצדדים הראשונים. הרי זה כלל יסודי, שבגללו שטרות מהווים, למשל, בטוחה לקבלת כסף. שטרות מהווים נכס בעל חשיבות רבה יותר מאשר חוזה בין צדדים. הם סחירים.

פה כתוב דבר חדש. עד כדי כך רוצים להגן. מכיוון שיש שטרות, והשטרות האלה קשורים בחוזה הלוואה, רוצים לומר שבמקרים כאלה שנפתח הליך כזה יהיו זכויות האוחז בשטר כפופות להוראות חוזה כאילו היה מלווה. זאת אומרת, אפשר לטעון נגדו את הטענות שאפשר לטעון בין הצדדים אלא אם הוא הוכיח כי הוא אוחז בשטר בתום-לב ובעד תמורה, וזה עוד לא נורא, וכי "הוא לא ידע שמקור השטר בחוזה הלוואה כאמור". זה יחייב את הבנק שממנו לקחה חברת האשראי את האשראי שלה להימנע מלקחת שטרות כביטחון או להתחיל לבדוק כל שטר. למה הוא צריך את זה? לא ירצה לקבל שטרות. זה יכביד על חברות האשראי, יעלה את הריבית שהן יצטרכו לשלם ואנחנו נימצא מזיקים. למה אנחנו צריכים לשבש את כל דיני השטרות בגלל בעיה כזאת כשאין צורך בכך? אין צורך בפתרון הזה, לכן סעיף 11 הוא סעיף לא טוב.

אם לא תתקבל בקשתי למחוק את סעיף 11, אני מציע למחוק את הסיפא המתחיל במלים "וכי הוא לא ידע". זאת אומרת, אם הבנק או המלווה שהלווה למלווה שלנו קיבל את השטר בתום-לב ובעד תמורה, הוא אחז בשטר בתום-לב ובעד תמורה, יהיה דינו כדין אחז בתום-לב, אחז כשורה, הוא לא יצטרך גם להוכיח שהוא לא ידע שמקור השטר בחוזה ההלוואה כאמור.

סעיף 12 הוא סעיף מוזר. כתוב בו, שכל טענה העומדת ללווה לפי חוק זה, תעמוד גם לערב להלוואה. לכאורה זה הגיוני. אם, למשל, חוזה הלוואה לא תקף כלפי הלווה, איך אפשר שיהיה תקף כלפי הערב באמת? זה לא הגיוני, אחרת יתבעו מהערב, והערב יחזור ללווה. האם הסעיף יכול לעמוד כפי שהוא? אני מציע לשים לב לשני דברים: תארו לכם שהחברה המלווה נתנה כסף ללווה, היא היתה צריכה לפי החוק הזה לאפשר לו לקרוא את החוזה קודם חתימה, והיא לא נתנה לו לקרוא את החוזה. לו באמת יש טענה טובה נגדה והטענה נגדה היא שהוא לא קרא את החוזה ולכן החברה לא עמדה בחובתה על-פי סעיף 3(א) והוא לא חייב. אבל באותו מקרה החברה נתנה לערב לקרוא את החוזה והוא, לפני שחתם על החוזה, קרא אותו. למה ניתן לו ליהנות מהפטור או מהזכויות שאנחנו נותנים ללווה? הלווה לא קרא, בסדר; הערב קרא, הערב צריך לשלם. ולכן אני חושב שהסעיף הזה כמו שהוא לא יכול לעמוד. צריך לכתוב במפורש, לסייג במפורש ולכתוב, למשל, שהכלל הזה יהיה קיים אלא אם בית-המשפט קבע שלא צודק לתת לערב את הזכות ליהנות מן הטענה הזאת.

שאלה שנייה: החוק הזה קובע שהוא לא חל על לוויים שהם תאגידים. מדוע הוא צריך לחול על ערבים שהם תאגידים? למה לא נכתוב "תעמוד גם לערב הלוואה אם הערב איננו תאגיד"? הרי אם הערב הוא תאגיד אנחנו לא רוצים להגן עליו, לא מגינים עליו.

לכן אני מציע שסעיף 12 יימחק, ואם לא יימחק, לחלופין אני מציע לכתוב לפחות "ובלבד שהערב אינו תאגיד".

אני מוכרח לומר שנשמטה כאן הסתייגות שלי, שאמרה: "תעמוד גם לערב ההלוואה אלא אם יקבע בית-המשפט שאין זה צודק". אם הערב קרא את החוזה וידע את הכול ולגביו אין שום בעיה, אין סיבה לתת לו ליהנות מהטענה שעומדת ללווה.

לסעיף 15 אני מבקש להקדיש זמן מסוים, ונגעתי בו קודם. זה סעיף מרכזי ביותר. סעיף 15 קובע את חלות הוראות החוק הזה, ובניגוד לטענות שכביכול החוק הזה בא לטפל רק בשוק האפור, שכל כך מפחדים ממנו, כאילו הוא לא שוק לגיטימי, בעצם קובעים תחולה של חלק גדול מהוראות החוק הזה על כל הלוואה בישראל. על כל הלוואה הוא חל. קובע שהוראות סעיפים 2, 3 ו-7 לא תחולנה על מלווה שנותן הלוואה שלא דרך עיסוק. הגיוני להחיל הוראות מסוימות או להחיל תנאים מסוימים על מלווים שההלוואה אצלם היא דרך עיסוק. למשל, בנקים, שיש להם הסדרים אחרים, משום מה לא נסדרו בחוק הזה, אבל לא רק בנקים אלא גם חברות האשראי בשוק החופשי. אבל למה רק סעיפים 2, 3 ו-7 לא יחולו?

סעיף 2 אומר: חוזה הלוואה צריך להיות בכתב. חוזה הלוואה טעון מסמך בכתב. סעיף 3 קובע את חובת הגילוי וסעיף 7 קובע את הזכות להקדים מועד פירעון, אבל כל שאר הסעיפים חלים, רבותי, על כל החוזים של ההלוואה שנעשים בין אנשים בעל-פה או בכתב – העשירים, העניים; בגובה של מיליונים, של מאות מיליונים, של אגורות, על הכול זה חל. ותראו אילו סעיפים חלים. למשל, סעיפים

5 ו-6, שקובעים את עלות האשראי, את ריבית הפיגורים ואת הריבית הרגילה, כאשר תשימו לב שבעצם זה הפיצוי היחיד שנותר לאדם על הפרת החוזה הזה.

בין שני אנשים אין צורך להתערב, אין פה שום הגנת צרכנים. שוב, זה ניסיון, בולשביקי ממש, להתערב, לאסור את חופש החוזים בלי שום הצדקה; לדעתי, בלי שום הצדקה, בלי שום היגיון. לא צריך להתיר דבר כזה. זה נכון לגבי כל סעיפי החוק. החוק הזה צריך לחול, אם רוצים בכלל להחיל אותו, על מה שקוראים השוק האפור או שוק האשראי החופשי ולא על כל ההלוואות בין שני אנשים או שלושה אנשים שמסכימים להם. אני חושב שאין בזה שום היגיון, ולכן אני מציע שבסעיף זה יהיה כתוב במקום האמור בו: "חוק זה לא יחול על מלווה שנותן הלוואה שלא דרך עיסוק".

אני, אגב, לא יודע למה כתוב "על מלווה". ועל לווה – כן? ועל ערב – כן? גם זה ניסוח עקום, בכל הכבוד, של מה שרוצים לומר. למה הוא לא יחול על מלווה, ועל לווה הוא יחול, ועל הערב הוא יחול, ועל צדדים שלישיים המחזיקים בשטר הוא יחול? לכן צריך לצמצם את זה ולכתוב, שחוק זה לא יחול על הלוואה שניתנה שלא דרך עיסוק, או על מלווה שנותן הלוואה שלא דרך עיסוק. אני מבין, אם הבנתי נכון, ששר המשפטים הסכים להצעה הזאת, ואני אשמח אם כל חברי הבית הנכחים ואלה שאינם נוכחים יתמכו בהסתייגות הזאת שלי כדי להקטין את הנזק.

אני מבקש לעבור לסעיף 17. סעיף 17 הוא סעיף מרכזי בחוק, הוא קובע קביעה שבדרך כלל אנחנו לא קובעים אותה. זה סעיף השובר את חופש החוזים. החוק הזה, מהיום והלאה, לא רק מגן על לווה על-ידי זה שהוא קובע הוראות שחלות באין הסכמה אחרת, הוא קובע שאסור לשני אנשים להסכים בניגוד לאמור בו, מה שקוראים סעיף קוגנטי. אני חושב שאין מקום לשבור את חופש החוזים בגלל המטרות שהחוק הזה רוצה להשיג. אני חושב שסעיף 17 צריך להימחק אם אנחנו רוצים להיות מדינה שחופש החוזים הוא מעקרונותיה הבולטים.

אגב, לאחרונה, בהיות חברי הממשלה הזאת באופוזיציה, וגם היום, נשבר חופש החוזים כמה פעמים. שוב שוברים את חופש החוזים. אני מציע שסעיף 17 יימחק.

הנה, אדוני יושב-ראש ועדת החוקה. חבל שלא היית. לא רק שאין לי ספק שהיית משתכנע אילו שמעת את דברי, אלא אולי היית יודע מה להשיב עליהם אם לא היית משתכנע. למשל, אדוני יושב-ראש הוועדה, אולי תשמע ששר המשפטים, נדמה לי, הסכים להסתייגות מרכזית שהוצעה כאן, הנוגעת לסעיף 15(א), לקבוע שהחוק הזה לא יחול אלא בשוק האשראי החופשי ולא בין אנשים אחרים.

ומכאן להסתייגותי האחרונה, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההסתייגות לסעיף 19. סעיף 19(ב) קובע רטרואקטיביות. אמרתי מה שאמרתי קודם על האי-עמידה של הסעיף הזה, לפי מיטב הבנתי, בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, הסעיף הקובע שאין פוגעים בקניינו של אדם, אין פוגעים בהם אלא למטרה ראויה, במידה שלא עולה על הנדרש ובדרך ההולמת את מדינת ישראל. קניינו של אדם הוא גם החובות שחייבים לו. קניינו של אדם כולל גם את הזכות ליהנות מהקניין הזה, פירות הקניין הזה. אינני אומר שאסור להתערב בחופש הקניין; מותר, למטרה ראויה. אני חושב שלשנות רטרואקטיבית חוזים קיימים, זכויות קיימות, קניין קיים, לפגוע בקניין שיש לי – בדרך כלל זו מטרה מאוד לא ראויה. צריך להסביר הסבר מיוחד מדוע מותר לשנות יחסים משפטיים קיימים, שנוגעים לקניינו של אדם, רטרואקטיבית. חוזה הלוואה שנלקח לפני 20 שנה ישונה עכשיו.

גם אם מישהו רוצה לתמוך בחוק הזה, וכנראה יש אנשים רבים מדי שרוצים לתמוך בו, אני חושב שהם יעשו טוב אם לא יעברו את המדרגה הנוספת הזאת ולא ייכשלו במכשלה הנוספת הזאת של שינוי רטרואקטיבי בחקיקה של זכויות קיימות. גם זכויות חוזיות קיימות, גם זכויות קנייניות קיימות. כל זכות משפטית קיימת, לא ראוי לפגוע בה.

שונה הדבר לגבי העתיד. לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע בהסתייגותי האחרונה לסעיף 19 למחוק את סעיף קטן (ב) מסעיף 19.

לסיכום הדברים, אני אבקש מחברי הכנסת לשקול, אני רואה שהבית "מלא מפה לפה", ממש, "מלא שומעים". אני חושב שטוב היה עושה יושב-ראש ועדת החוקה, לאור ההערות האלה, שנדמה לי כי לגבי חלק מהן יש ויכוח אידיאולוגי, לגבי חלק מהן יש הערה על ניסוח לא טוב, שלא להגיד מלים חמורות יותר לגבי ניסוח החוק, וגם קביעה חמורה של ריבית, חבר הכנסת פורת, שהותרה כאן פי ארבעה ולא פי שניים, כי כתבו את זה בדרך עקומה – יסביר לך חברך, חבר הכנסת יצחק לוי, שהריבית המותרת פה היא פי ארבעה במצב האינפלציוני הקיים כיום.

אני מציע ליושב-ראש ועדת החוקה לשקול שנית אם הוא רוצה להחזיר את החוק הזה לוועדה להמשך הדיון או להעביר אותו היום כאן במליאה.

אני מודה לאדוני היושב-ראש על הסבלנות. אני מודה לחבר הכנסת מיכאל איתן, שליווה אותי לאורך כל דברי בנושא הזה, ואני מודה לחבר הכנסת חנן פורת ולחברי כנסת אחרים שליוו אותי בחלקים מדברי. אני מודה גם למזכיר הכנסת ולאחרים שהיתה להם סבלנות לשמוע את דברי. אני בטוח ש"כולם השתכנעו". תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

אני חייב לומר לך, שהיתה הנאה לשמוע אותך.

חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לנמק כעת את ההסתייגויות אשר הגשתי לחוק הזה.

למען האמת, חבר הכנסת דן מרידור עמד כאן על הדוכן והפגין נחישות בצורת ההתייחסות הרצינית והעמוקה לכל ההסתייגויות שלו. אבל הוא הפגין גם איזו מורת-רוח לא רק לגבי התוכן אלא גם לגבי הדרך ולגבי החוק עצמו.

אני יכול לומר, שאני נסעתי במיוחד, ביום שהתקיימה ועידת הליכוד, משיבת הוועידה בתל-אביב, על מנת שאוכל להשתתף בדיון בקריאה ראשונה על הצעת החוק הזאת ולהביע את מורת-רוחי כבר אז.

אני שותף לביקורת הרחבה שהעלה חבר הכנסת דן מרידור. אני אסתפק עכשיו בהערות קצרות על הנקודות שאותן הוא לא ציין ואני מצאתי לנכון לציין.

נקודה ראשונה: אני לא יכול להבין את הגישה הקובעת התייחסות לאחוז מגובה ההלוואה, כאשר תשלום הריבית כולל גם את תשלום העמלה, וכאשר מדברים על סכומים קטנים, שבהם שיעור העמלה יכול להשפיע על גובה הריבית אם הוא מחושב כחלק מהעמלה.

אין דין טיפול בהלוואה של 100,000 שקל כדין טיפול בהלוואה של 1,000 שקל. אולם, יש דברים שנעשים בדיוק אותו דבר לגבי הלוואה של 1,000 שקל ולגבי הלוואה של 100,000 שקל.

כאשר אתה מקבל אדם ואתה רוצה לתת לו הלוואה, אתה צריך לפתוח לו תיק, לראיין אותו, לשמוע מי הוא ומה הוא, ואת זה אתה עושה בלי קשר לגובה ההלוואה.

כאשר השקעת סכום קבוע וההלוואה היא בסכום של 1,000 שקל, זה מצטרף מייד, גם אם אתה גובה רק את ההוצאות, לגובה האשראי שהאדם משלם. אותן הוצאות לגבי ההלוואה של 100,000 שקל, מובן שמבחינת האחוזים הן קטנות הרבה יותר, ואין בכך היגיון.

לכן אני הצעתי, שאם אנחנו רוצים לחשב את שיעור העלות הממשית של האשראי, יהיה סכום קבוע, שבכל מקרה לא יחושב בתוך שיעור העלות הממשית של האשראי. אני חושב שצריך לעשות את ההבחנה הזאת. אני נקבתי בסכום של 150 שקל, אבל יכול להיות שהיה צריך להיות סכום אפילו גבוה קצת יותר.

ההסתייגות השנייה שביקשתי לכלול – אני מצטרף להסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי, שנוגעת יותר לעניין עקרוני. בהחלט מקובל עלי שבמעשי החקיקה שלנו, ככל שאנחנו יכולים להכניס ולהכליל בהם ערכים שמבחינה עניינית אין התנגדות להם, שהם ערכים יהודיים – אני לא רואה בזה דבר פסול.

אני חושב שאחת הבעיות שלנו, גם של הציבור החילוני, או בעיקר שלו, שבהקצנת היריבות בין הציבור הדתי-החרדי לבין הציבור החילוני, פעמים רבות הציבור החילוני שופך את המים עם התינוק. לפעמים, במסגרת המאבק נגד מה שמצטייר ככפייה דתית, כרצון לכפות דברים, הציבור החילוני מגיב תגובות לא פרופורציונליות.

כדוגמה ברצוני להביא שידור ששמעתי ברדיו על אחד הכתבים העיתונאיים, אדם בהחלט בעל שיעור קומה, שיצא במאמר חוצב להבות נגד תשעה באב ונגד הייחוס של תשעה באב לנושאים הדתיים. אני רואה את זה כדבר מקביל. יש ערכים רבים בתשעה באב, לדוגמה הערך הלאומי. יש לנו אפשרות להגשים ערכים לאומיים, גם כשהם נוגעים לדת, במעשה חקיקה. לכן הצטרפתי להסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי.

אני בהחלט מקבל את העניין, שאם הנושא של היתר עסקה יכול להשתלב, והוא מבוסס על הלכה יהודית, ההלכה היא לא בהכרח עניין דתי. היתר העסקה הוא לא בהכרח עניין דתי. לא מפריע לי שהוא עניין דתי, אבל אם יש בו גם עניין של מורשת יהודית, של מסורת יהודית, של דבר שרוצים להגשים, מדוע דווקא אז להיות פתאום נגד?

דן מרידור (הליכוד):

עברו חמש דקות מהצלצול. אפשר להצביע.

מיכאל איתן (הליכוד):

כן, אני מסיים. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. אנחנו ניגשים להצבעה. יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט רוצה להשיב? הוא לא נמצא כאן. אנחנו עוברים להצבעה.

קריאה:

היו"ר ע' עלי:

הוא לא רוצה להשיב.

אנחנו מצביעים על הסעיף הראשון, סעיף 1. בסעיף זה יש הסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי. מי בעדה?

בעד התיקון של חבר הכנסת י' לוי לסעיף 1 – 3

נגד – 5

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת י' לוי לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 3, נגד – 5, אין נמנעים, ההסתייגות לא נתקבלה.

בסעיף 1 יש הסתייגות של חבר הכנסת מיכאל איתן. מי בעד ההסתייגות?

מיכאל איתן (הליכוד):

רגע אחד, תסלח לי, להסתייגות שלי לסעיף 1 יש לי עוד זכות הנמקה.

הצבעה מס' 76

בעד התיקון של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 1 – 6

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 6, נגד – 8, אין נמנעים.

מיכאל איתן (הליכוד):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת איתן, הרי הסברתי לך בתחילת הדברים.

מיכאל איתן (הליכוד):

היו"ר ע' עלי:

תרשה לי רגע. תשב במקומך, קודם כול. קודם כול שב, לא עומדים ומדברים. שב, אני אסביר משהו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא שומע.

היו"ר ע' עלי:

תשב בבקשה רגע. תשב רגע.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אשב יותר קרוב כדי שאוכל לשמוע.

היו"ר ע' עלי:

אני הסברתי בתחילת הדברים, בהמשך לדבריו של מזכיר הכנסת, שאנחנו ניגשים ישר להצבעה על סעיף 1.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אני לא נימקתי את ההסתייגות שלי לסעיף 1. ביקשתי, ויש לי זכות, על-פי התקנון, לנמק הסתייגות תוך כדי הצבעה. רציתי שאנשים ישמעו את ההנמקה. זו הסתייגות שאני יכול להסביר אותה בתוך שלוש דקות, וזו זכותי על-פי התקנון. אני לא נימקתי אותה.

קריאה:

היו"ר ע' עלי:

סליחה, רבותי. אני חוזר ומסביר. רבותי חברי הכנסת, אם אתם רוצים שאני אפסיק את ההצבעה ואסגור את הישיבה, בבקשה. אני מבקש להפסיק כעת את הדיבורים.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה ייקח שתי דקות.

היו"ר ע' עלי:

אדוני, חבר הכנסת איתן, אני חוזר: יכול להיות שיש כאן איזו אי-הבנה. תוך כדי הדברים, כשאתה ביקשת להפריד את ההנמקות שלך, הסביר מזכיר הכנסת שהיות שאנחנו ניגשים ישר להצבעה על סעיף 1, משום שהנושא של שם החוק מותנה באישור סעיף 2 – בהתאם להסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי, יש כאן התניה – הרי אנו ניגשים בלאו הכי להצבעה על סעיף 1, מייד.

מיכאל איתן (הליכוד):

היו"ר ע' עלי:

אתה דיברת מייד לפני סעיף 1. היכן יש מקום שתדבר פעם שנייה לפני סעיף 1?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מנסה להסביר. אתה הצבעת על שם החוק?

היו"ר ע' עלי:

לא הצבעתי על שם החוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה הצבעת על ההסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי לסעיף 1?

היו"ר ע' עלי:

כן.

מיכאל איתן (הליכוד):

תסלח לי, עכשיו יש לי זכות לנמק את ההסתייגות שלי – – –

שר המשפטים ד' ליבאי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, התחלנו בהצבעות. ב-01:00? יש גבול. אי-אפשר להכשיל חוק בכל מחיר.

מיכאל איתן (הליכוד):

תסלח לי, היתה לי זכות לנמק ארבע הסתייגויות.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אנחנו המתנו לכל ההנמקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

תסלח לי, אתה פשוט לא היית כאן, אתה לא יודע מה קרה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

איפה אני הייתי, לא בכנסת?

מיכאל איתן (הליכוד):

עליתי לדוכן לפני חמש דקות, היתה לי זכות לנמק ארבע הסתייגויות. אמרתי ששלוש הסתייגויות אני מנמק בחמש דקות, ואחת אני רוצה לנמק בצמוד להצבעה. זו זכותי על-פי התקנון. לא נימקתי את ההסתייגות הזאת. יכול להיות שהיתה אי-הבנה, אבל לא נימקתי אותה. זה ייקח שתי דקות.

היו"ר ע' עלי:

תסלח לי, קודם כול אני מבקש ממך לשבת. כשאתה עומד וצועק, לא מבינים אותך. שב קודם כול.
מה קרה?

מיכאל איתן (הליכוד):

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת איתן, תוך כדי הישיבה אנחנו הסברנו לך את העניין הזה, גם מזכיר הכנסת וגם אני.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא.

היו"ר ע' עלי:

אולי תרשה לי? מה אתה אומר "לא"? גם מזכיר הכנסת וגם אני הסברנו לך שאנחנו ניגשים ישר להצבעה על סעיף 1. הואיל ואתה דיברת לפני סעיף 1, מייד בתום דבריך ניגשנו להצבעה על סעיף 1. איפה יש כאן מקום להפרדה בין הדברים?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא מבין איך אתה יכול פתאום להצביע על סעיף שאותו אני רוצה לנמק בצמוד להצבעה. על-פי התקנון, יש לי זכות לנמק צמוד להצבעה. ויתרתי על הזכות הזאת לגבי כל הסעיפים, בהנחה שכאשר אנשים יבואו תיתן לי לנמק הסתייגות אחת בשלוש דקות. ויתרתי ולא נימקתי כאן, ירדתי מהדוכן, איש לא אמר מלה, ועכשיו אתה פתאום אומר שאנחנו מצביעים. איזו הצדקה יש לזה?

קריאה:

היו"ר ע' עלי:

תסלח לי, עם כל הכבוד לך ולחבר הכנסת אלול, יש כאן נושאים עקרוניים. יש כאן נושא של תקנון, ואינני רוצה ליצור סתם תקדימים. מה דעתך? אני מוכן לוותר על שלוש דקות מזמנך היקר ולמצות את הנושא של התקנון. אם מגיע לו לדבר בהתאם לתקנון, הוא ידבר, ואם לא, הוא לא ידבר. זה הכול.

אני מבקש לשמוע ממזכיר הכנסת איך הוא רואה את הדברים האלה. זה לא עניין של דקה אחת או שתיים.

היות שמזכיר הכנסת רוצה לנהוג אתך לקולא, אולי מתוך שהיתה כאן טעות בהבנה, נאפשר לך לפנים משורת הדין לומר כמה מלים. יש לך שלוש דקות. נא לנמק במסגרת שלוש דקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה ייקח שתי דקות.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ההסתייגות שביקשתי לנמק בנפרד היא הסתייגות שאני חושב שיש בה היגיון רב.

היו"ר ע' עלי:

סליחה; כמובן, ההצבעה בטלה, ובתום דברייך נצביע מחדש על ההסתייגות שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש את תשומת לב חברי הכנסת. באים ואומרים כאן, שמנימוקים של הגנה על לווים ומנימוקים חשובים הקשורים בעסקאות כלכליות, אנחנו רוצים להתערב ולהגן על הלווים כאשר הם באים לשוק האפור ולווים שם כספים. מה שאני מבקש זה דבר פשוט, להחיל אותה הגנה גם כאשר הם נכנסים לבנקים.

אחת מהשתיים: אם הבנקים אינם לוקחים ריבית גבוהה כמו בשוק האפור, הם לא ייפגעו, ואם הם כן לוקחים, ההגבלות האלה יחולו גם עליהם. אז תעשו צדק עם כולם. מהטעמים האלה אני מבקש לקבל את ההסתייגות. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

היו"ר ע' עלי:

רבותי, אנחנו ניגשים כעת להצבעה. אני מזכיר שאנחנו עומדים בסעיף 1. חבר הכנסת שגב. חבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מחכה לך. חבר הכנסת מיכאל איתן, אני קורא אותך לסדר. הוא לא שומע גם את זה.

גונן שגב (צומת):

חבר הכנסת איתן, היושב-ראש מחכה לך.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת איתן, כולנו ממתינים לך. חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקש ממך, כולנו ממתינים לך. אתה מדבר ומפריע תוך כדי הצבעה. יש כאן עניין של הסתייגויות, וחשוב שאנשים יבינו על מה מצביעים. אם אתם מדברים תוך כדי הצבעה, איך אפשר?

אנחנו עומדים בסעיף 1, ובסעיף 1 יש הסתייגות של חבר הכנסת מיכאל איתן, שכרגע הוא סיים לנמק אותה. מי בעדה?

הצבעה מס' 77

בעד התיקון הראשון של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 1 – 8

נגד – 16

נמנעים – אין

התיקון הראשון של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 8, נגד – 16, אין נמנעים, ההסתייגות לא נתקבלה.

באותו סעיף יש הסתייגות נוספת של חבר הכנסת מיכאל איתן, לגבי הגדרת "שיעור העלות הממשית של האשראי". מי בעדה?

הצבעה מס' 78

בעד התיקון השני של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 1 – 7

נגד – 16

נמנעים – אין

התיקון השני של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 7, נגד – 16, אין נמנעים. גם ההסתייגות זאת לא נתקבלה.

אתם מסכימים שאנחנו נעבור להצבעה ידנית?

קריאה:

כן.

היו"ר ע' עלי:

אני רואה שכאן הרוב והמיעוט ברורים. חבר הכנסת איתן, שלא תצעק אחר כך, אתה מסכים להצבעה ידנית?

מיכאל איתן (הליכוד):

מסכים.

היו"ר ע' עלי:

כל ההסתייגויות לא נתקבלו. מי שהוא בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה, ירים את ידו. מי שהוא נגד, ירים את ידו.

הצבעה

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 1 אושר, כהצעת הוועדה.

כעת עוברים לסעיף 2.

דן מרידור (הליכוד):

מה עם ההסתייגות לשם החוק?

היו"ר ע' עלי:

היות שהצעת החוק מותנית בהסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי, נצביע עליה. אם הסתייגותו לא תתקבל, נצביע על שם החוק. יש כאן עניין של התניה.

בסעיף 2 יש הסתייגות של חבר הכנסת זנדברג. מי בעדה? ירים את ידו. מי נגד? ירים את ידו.

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת א' זנדברג לסעיף 2 לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

לסעיף 2 יש הסתייגות גם של חבר הכנסת דן מרידור. מי בעדה? ירים את ידו. מי נגד? ירים את ידו.

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 2 לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

מי בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה? נא להצביע.

הצבעה

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 2 אושר, כהצעת הוועדה. עכשיו יש הסתייגות אחרי סעיף 2, של חבר הכנסת יצחק לוי ושל חבר הכנסת מיכאל איתן. מי בעד? ירים את ידו. מי נגד? ירים את ידו.

הצבעה

ההצעה של חברי הכנסת י' לוי ומ' איתן אחרי סעיף 2 לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה. אנחנו חוזרים לשם החוק. לשם החוק יש הסתייגויות רבות.

לשם החוק יש הסתייגות ראשונה של חבר הכנסת מיכאל איתן. מי בעד? ירים את ידו. מי נגד? ירים את ידו.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת מ' איתן לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה. לשם החוק יש הסתייגות של חבר הכנסת רפאל אלול.

רפאל אלול (העבודה):

מוותר.

היו"ר ע' עלי:

לשם החוק יש הסתייגות של חברת הכנסת גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מוותרת.

היו"ר ע' עלי:

לשם החוק יש הסתייגות של חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

מוותר.

היו"ר ע' עלי:

מי להסתייגות לשם החוק של חבר הכנסת דן מרידור? נא להצביע.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מרידור לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

גם הסתייגות זו לא נתקבלה. מי בעד שם החוק כהצעת הוועדה? ירים את ידו. מי נגד? ירים את ידו.

הצבעה

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

שם החוק אושר כהצעת הוועדה.

אנחנו עוברים כעת לסעיפים 3 ו-4. עשיתם כאן שני דפים שונים, וזה קצת מקשה. להבא תדאגו שיהיה דף אחד, שהכול יהיה מרוכז. אני מעיר גם לוועדת החוקה, חוק ומשפט, הייתם מיטיבים לעשות אם הכול היה בדף אחד, ולא היינו צריכים לעיין בשני דפים נפרדים, שזה מקשה.

לסעיף 3 יש הסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור, בסעיף קטן (ג). מי בעדה? ירים את ידו. מי נגד? ירים את ידו.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 3(ג) לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

לסעיף 3 יש הסתייגות נוספת של חבר הכנסת דן מרידור, בסעיף קטן (ד), נא להצביע.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 3(ד) לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

גם הסתייגות זו לא נתקבלה.

אנחנו כעת נצביע על סעיף 3, כהצעת הוועדה. מי בעד סעיף 3, כהצעת הוועדה? מי נגד?

הצבעה

סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 3 אושר, כהצעת הוועדה.

לסעיף 4 יש הסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 4 לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

באותו סעיף יש תיקון לחלופין של חבר הכנסת דן מרידור. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 4 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

גם הסתייגות זו לא נתקבלה. מי בעד סעיף 4, כהצעת הוועדה? מי נגד?

הצבעה

סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 4 אושר, כהצעת הוועדה.

סעיף 5 – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

על סעיף 5 אני מציע שתהיה הצבעה אלקטרונית.

היו"ר ע' עלי:

לסעיף 5 יש שתי גרסאות. יש גם הסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור.

דן מרידור (הליכוד):

אני מוותר על ההסתייגות.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דן מרידור מוותר עליה.

אליעזר זנדברג (צומת):

אפשר לבקש הצבעה אלקטרונית על סעיף 5?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יש לי הסתייגות לסעיף זה.

היו"ר ע' עלי:

נכון.

רבותי, ההיגיון מחייב שקודם נצביע על הגרסאות, ואם אחת הגרסאות תתקבל יהיה מקום – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

להיפך.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

ההצעה שלי מרחיקה-לכת.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

קודם ההסתייגות ואחר כך שתי הגרסאות.

היו"ר ע' עלי:

מי בעד ההסתייגות של חברת הכנסת גוז'נסקי לסעיף 5? מי נגד?

הצבעה

התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 5 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

יש כאן שתי גרסאות. נצביע על האחת מול השנייה. אני חושב שאפשר לעשות את זה ידנית; אי-אפשר אלקטרונית. מי בעד גרסה א' יצביע.

אליעזר זנדברג (צומת):

מה זה גרסה א'?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

גרסה א' אומרת שהמכפיל פי שניים-ורבע, וגרסה ב' אומרת: פי שניים-וחצי.

היו"ר ע' עלי:

גרסה א' אומרת: "שיעור עלות האשראי המרבי פי שניים-ורבע מן השיעור". גרסה ב' אומרת: פי שניים-וחצי. קודם כול, תקנו את זה מבחינת העברית, זה שניים ולא שתיים.

מי בעד גרסה א', שזה שניים-ורבע?

הצבעה

בעד גרסה א' לסעיף 5 – רוב

בעד גרסה ב' לסעיף 5 – מיעוט

יצחק לוי (מפד"ל):

אני מבקש הצבעה אלקטרונית.

היו"ר ע' עלי:

גרסה א' נתקבלה, יש 14 נגד 11.

חבר הכנסת צוקר, אולי תשתף אותי בלבטים שלך, אני לא מבין.

רבותי, אישרנו כאן את גרסה א'. כעת מצביעים על סעיף 5 לפי גרסה א'. מי בעד הסעיף? ירים את ידו. מי נגד הסעיף? ירים את ידו.

הצבעה

סעיף 5, כהצעת הוועדה ועל-פי גרסה א', נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

כעת עוברים לסעיף 6. לחבר הכנסת דן מרידור יש הסתייגות. מי בעדה? יצביע. מי נגד? יצביע.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 6 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה. לסעיף 6 אין הסתייגות נוספת. מי בעד סעיף 6, כהצעת הוועדה? מי נגד?

הצבעה

סעיף 6, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

לסעיף 7 יש הסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 7 לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

תיקון לחלופין לסעיף 7, לחבר הכנסת דן מרידור. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 7 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

גם הסתייגות זו לא נתקבלה.

מי בעד סעיף 7, כהצעת הוועדה? מי נגד?

הצבעה

סעיף 7, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

לסעיף 8 הסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 8 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה. אין הסתייגויות נוספות לסעיף 8. מי בעד סעיף 8, כהצעת הוועדה? מי נגד?

הצבעה

סעיף 8, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

לסעיף 9 יש הסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 9 לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה. אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות לחלופין של חבר הכנסת דן מרידור לסעיף 9(א).

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 9(א) לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה. באותו סעיף הסתייגות לחלופין של חבר הכנסת דן מרידור בסעיף קטן (ב). מי בעדה?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 9(ב) לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

גם ההסתייגות הזאת לא נתקבלה. נצביע עכשיו על סעיף 9 כהצעת הוועדה.

הצבעה

סעיף 9, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 9, כהצעת הוועדה, נתקבל.

אנחנו עוברים לסעיף 10. מי בעד ההסתייגות של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי?

הצבעה

התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 10 (א) לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה. באותו סעיף הסתייגות לחבר הכנסת יצחק לוי. מי בעדה?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת י' לוי לסעיף 10 (ג) לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

באותו סעיף הסתייגות לחבר הכנסת דן מרידור. מי בעד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 10 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

גם הסתייגות זו של חבר הכנסת דן מרידור לא נתקבלה.

אנחנו עוברים כעת להצבעה על סעיף 10 כהצעת הוועדה. מי בעד?

הצבעה

סעיף 10, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 10 אושר, כהצעת הוועדה.

אנחנו עוברים לסעיף 11. לסעיף 11 הסתייגות לחבר הכנסת דן מרידור.

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 11 לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

באותו סעיף יש תיקון לחלופין של חבר הכנסת דן מרידור. מי בעד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 11 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

מי בעד סעיף 11 כהצעת הוועדה?

הצבעה

סעיף 11, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 11 אושר כהצעת הוועדה.

אנחנו עוברים לסעיף 12. כאן יש הסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור. מי בעד ומי נגד?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 12 לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

באותו סעיף יש הסתייגות לחלופין של חבר הכנסת דן מרידור. מי בעד הסתייגות זו?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 12 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

גם הסתייגות זו לא נתקבלה.

מי בעד סעיף 12 כהצעת הוועדה?

הצבעה

סעיף 12, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 12, כהצעת הוועדה, אושר.

בסעיף 13 אין הסתייגויות. מי בעד הצעת הוועדה?

הצבעה

סעיף 13 נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

פה-אחד אושר סעיף 13 כהצעת הוועדה.

בסעיף 14 יש הסתייגות של חבר הכנסת מיכאל איתן. מי בעד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת מ' איתן לסעיף 14 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

מי בעד סעיף 14 כהצעת הוועדה?

הצבעה

סעיף 14, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 14, כהצעת הוועדה, אושר.

בסעיף 15 – הסתייגות לחבר הכנסת דן מרידור.

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 15 לא נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

מי בעד סעיף 15 כהצעת הוועדה?

הצבעה

סעיף 15, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 15 אושר.

בסעיף 16 אין הסתייגויות. מי בעד הצעת הוועדה?

הצבעה

סעיף 16 נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 16 אושר.

בסעיף 17 – הסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור. מי בעדה?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 17 לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

ההסתייגות לא נתקבלה.

מי בעד סעיף 17 כהצעת הוועדה?

הצבעה

סעיף 17, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 17 אושר.

בסעיף 18 אין הסתייגויות. מי בעדו כהצעת הוועדה?

הצבעה
סעיף 18 נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 18 אושר.

בסעיף 19 – הסתייגות של חבר הכנסת ר' אלול.

רפאל אלול (העבודה):

מוותר.

היו"ר ע' עלי:

באותו סעיף הסתייגות של חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

אליעזר זנדברג (צומת):

מוותר.

היו"ר ע' עלי:

באותו סעיף – הסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור. מי בעדה?

הצבעה

היו"ר ע' עלי:

רבותי, אני מבקש לעבור להצבעה אלקטרונית. מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור לסעיף 19?

הצבעה מס' 79

בעד ההצעה של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 19(ב) – 9

נגד – 12

נמנעים – 1

ההצעה של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 19(ב) לא נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 9, נגד – 12, נמנע אחד. ההסתייגות לא נתקבלה. אני מודיע לכם, בספירה הידנית הקולות היו שקולים, כך שלא הייתי בטוח בספירה.

רבותי, הוועדה מציעה בסעיף 19 שתי גרסאות. נצביע אחת מול השנייה בהצבעה ידנית.

אני רוצה להזכיר לכם: הגרסה הראשונה אומרת "הוראות סעיפים 7 עד 14 יחולו גם על חוזה הלוואה שנחתם לפני תחילתו של חוק זה ושעל-פיו עולה שיעור העלות הממשית של האשראי או שיעור ריבית הפיגורים על כפליים השיעור המרבי המותר על-פי סעיף 5 או 6". גרסה ב' היא כמו גרסה א', אך במקום "על כפליים" יבוא: "ביותר מ-50% מן".

רבותי, ההבדל בין הגרסאות ברור. מי בעד גרסה א' – ירים את ידו. מי בעד גרסה ב'?

הצבעה

בעד גרסה א' לסעיף 19(ב) – רוב

בעד גרסה ב' לסעיף 19(ב) – אין

גרסה א' לסעיף 19(ב) נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

פה-אחד אושרה גרסה א'.

נצביע עכשיו על סעיף 19 כהצעת הוועדה ולפי גרסה א'.

הצבעה

סעיף 19, כהצעת הוועדה ועל-פי גרסה א', נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

סעיף 19 אושר כהצעת הוועדה.

רבותי, יש כאן לוח תיקונים שמונח על שולחנם של חברי הכנסת. יושב-ראש הוועדה התייחס ללוח התיקונים הזה, ואם הדברים ברורים נצביע עליהם.

דן מרידור (הליכוד):

כתוב סעיף 4 עמוד 1. מה זה?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

מדובר בלוח תיקונים.

דן מרידור (הליכוד):

זאת סתם התרשלות או שיש כאן כוונה?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני רוצה לומר – – – לא מדובר בתיקונים טכניים שאין בהם מהות – – –

דן מרידור (הליכוד):

אני רוצה להבין, אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

– – –

דן מרידור (הליכוד):

– – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה, חברים, רבותי חברי הכנסת, יש כאן הערה, חבר הכנסת צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, יש כאן הערה. סליחה, בלוח התיקונים יש הערה. מבחינה עובדתית הדברים לא מדויקים, ואני מציע שנאמר במקום בעמוד 1, צריך להיות רשום בעמוד 3, אז פתרנו את הבעיה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

יש לי התיקונים עצמם; בסעיף 1 צריך לומר: 1. בעמוד 1 בסעיף 1, בהגדרה של סכום ההלוואה – – –
–; 2. בעמוד 1 בסעיף 1, בהגדרה של ריבית פיגורים – – –

היו"ר ע' עלי:

טוב. ובכן, אחרי ההבהרה הזאת, מי בעד לוח התיקונים כפי שמונח כאן, וכפי שתוקן על-ידי יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט – יצביע.

הצבעה

לוח התיקונים, עם התיקונים של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

גם לוח התיקונים אושר כהצעה שמונחת בפנינו.

נצביע עכשיו בקריאה שלישית אם יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט יסכים – – –

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

מסכים.

היו"ר ע' עלי:

אם כן, ניגש להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד?

אברהם פורז (מרצ):

אני מציע לקיים הצבעה אלקטרונית.

היו"ר ע' עלי:

אתם רוצים הצבעה אלקטרונית? בסדר. מי בעד הצעת חוק הסדרת הלואות חוץ-בנקאיות, התשנ"ג – 1993, בקריאה שלישית – יצביע.

הצבעה מס' 80

בעד החוק – 16

נגד – 5

נמנעים – אין

חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות, התשנ"ג-1993, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

בעד – 16, נגד – 5, ובכן, הצעת החוק אושרה בקריאה שלישית.

גדעון פת (הליכוד):

הצעה לסדר; השעה מאוחרת, אני מתפלא – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

גדעון פת (הליכוד):

אל תענה לכל אחד. אני מדבר אל היושב-ראש, והוא יענה לי.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש כאן חברים שמחכים להצעות החוק שלהם – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה, חבר הכנסת איתן, אחרי שהוא יסיים את דבריו אני אתן לך לדבר. תרצה לדבר – תדבר.

גדעון פת (הליכוד):

הנשיאות עשתה משגה חמור והחליטה על סדר-יום ארוך מאוד, שלא ייגמר, נמשיך אותו הבוקר, עד 09:00-08:00, ומחר יש לנו ישיבות מוקדם בבוקר. אני סבור שזאת היתה טעות, אבל אפשר לתקן

אותה. מספר חברי הכנסת שאני יודע, מהנוכחים כאן, שמתכוונים לעזוב לאחר הדיון שזה עתה סיימנו הוא גדול מאוד, ויישאר כאן מספר קטן של חברי כנסת. אני מציע, אדוני היושב-ראש, שתשקול, אם יש חברי כנסת אחרים שסבורים כך, לנעול את הישיבה ולהעביר את שארית סדר-היום למחר, ואם מחר לא נגמור, לא יהיה אסון אם הכנסת תשב גם ביום חמישי ותגמור את סדר-היום. ההעמסה הזאת על חברי הכנסת היא אבסורדית, וגם הדיונים חסרי תועלת.

דן מרידור (הליכוד):

כפי שראינו עכשיו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

עם כל הכבוד לחבר הכנסת גדעון פת, אני מצטער אולי לומר את זה, אבל נראה לי שמספר חברי הכנסת הנוכחים כאן לא נופל מהממוצע – –

קריאה:

עולה על הממוצע.

מיכאל איתן (הליכוד):

– – בשעה 20:00, 21:00 ו-19:30. אני מציע – –

פנחס בדש (צומת):

– – –

היו"ר ע' עלי:

רבותי, אם עוד מישהו ירצה לומר משהו, אני אאפשר גם לו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל לא זאת הנקודה המרכזית – – –

פנחס בדש (צומת):

– – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בדש, חבר הכנסת איתן מדבר. אם אתה רוצה לדבר – אני אתן לך.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא זאת הנקודה המרכזית. אנחנו נמצאים לפני פגרה, יש חוקים שצריכים להיות נדונים בפגרה והם צריכים להספיק לעבור בקריאה ראשונה. אנשים נמצאים כאן מתוך כוונה לדאוג לכך שהכנסת תוכל להמשיך למלא את תפקידה – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה, הנושא ברור. חבר הכנסת בדש, אתה רוצה להוסיף משהו? לא. תודה. יש עוד מישהו שרוצה להוסיף?

רבותי, אני מצטער, אבל יושב-ראש הכנסת, שהוא הממונה על סדר-היום בבית הזה, הורה וקבע שהישיבה תימשך עד שסדר-היום – – –

גונן שגב (צומת):

יש לי הצעה לסדר.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, עד סיום סדר-היום – – –

גונן שגב (צומת):

אני מציע להעיר את יושב-ראש הכנסת ולשאול אותו אם – – –

היו"ר ע' עלי:

סליחה, סליחה, באמת. רבותי, עם כל הכבוד, אנחנו נמלא את הוראת יושב-ראש הכנסת ונפעל בהתאם להנחיותיו. חבר הכנסת איתן, אתה פנית. אולי תשמע גם אותנו?

אליעזר זנדברג (צומת):

— — —

היו"ר ע' עלי:

סליחה, לכן אנחנו נמשיך את הישיבה עד סיום סדר-היום.

אליעזר זנדברג (צומת):

— — —

היו"ר ע' עלי:

אני חושב שעכשיו. לא? על השאלות?

אליעזר זנדברג (צומת):

של שר החוץ.

היו"ר ע' עלי:

של שר החוץ? טוב.

הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 14) (הוראות שונות), התשנ"ג-1993; הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 15) (ועדה לקביעת יחידת המימון).

התשנ"ג-1993; הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 16) (קביעת יחידת המימון).

התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להצעת חוק מימון מפלגות. חבר הכנסת בדש. חבר הכנסת זנדברג. אנחנו עוברים כעת להצעות חוק מימון מפלגות; יש כאן שלוש הצעות חוק, ואנחנו נקיים דיון משולב על שלושתן.

ראשון הדוברים – חבר הכנסת מיכאל איתן, אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז, ואחריו – חבר הכנסת אלי דיין. חבר הכנסת איתן, אני פעם אחת אצור תקדים. כאשר הנואם לא יגיע, אני אומר לו: זמנך תם.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו עומדים לדון כעת בשלוש הצעות חוק העוסקות בנושא מימון המפלגות. אני רוצה לומר שהצעות החוק הללו באות, בינתיים, כחבילה אחת, על מנת ליצור רפורמה בכל הקשור למימון מפלגות. אין שום כוונה שהדבר הזה יעשה ללא מחשבה, ללא פתיחות לציבור, ללא פתיחות להערות של חברי הכנסת וללא דיונים ממושכים ונאותים על מנת שהתהליך הזה יעשה בצורה הדמוקרטית הציבורית ההוגנת ביותר.

יש – ואני אומר זאת על דעתו של חבר הכנסת גדליה גל, יושב-ראש ועדת הכספים, וועדת הכספים היא זאת שהכינה את הצעות החוק לקריאה ראשונה, ואני אומר זאת על דעתו, שהיתה הסכמה בוועדה – יש הסכמה גם עכשיו להעביר את כל החוקים האלה בקריאה ראשונה, מתוך הבנה שהחוק יתוקן במהלך ההכנה לקריאה השנייה ולקריאה השלישית במסגרת סדרה של ישיבות, תוך שמיעת גופים ציבוריים, נציגי מפלגות, גזברי מפלגות ונציגי האוצר. לכן אני מבקש, אינני רוצה להאריך בדיבורים, אני מאוד מבקש לאפשר להמשיך בהליך בדיקת החקיקה.

אני רוצה להשמיע הערה אחת. יש בחוק הזה גם סעיף, שעלול להצטייר כמה שכונה בשם: עוקף בג"ץ. על מנת למנוע את המצב, שיהיה כאן מישהו שינסה לומר שיש כאן איזה הליך של עוקף בג"ץ, אני התחייבתי שהסעיף הזה ישונה באופן שהוא לא יוכל אפילו מבחינת הצורה שלו להיות עוקף בג"ץ.

יגאל ביבי (מפד"ל):

מיכאל איתן (הליכוד):

אשר לאופי של השינוי, אמרתי בקריאה הטרומית ואני חוזר ואומר כאן עכשיו, שיש כוונה לבצע עסקה. חבר הכנסת פורז, אני מדבר אליך – – –

אברהם פורז (מרצ):

אני משכנע – – – לתמוך בהצעת החוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

רבותי, בגלל השעה המאוחרת התבלבלתי לגמרי. ההצבעה ממילא לא תהיה היום, היא תהיה רק מחר.

היו"ר ע' עלי:

אם באמת ההצבעה תהיה רק מחר.

מיכאל איתן (הליכוד):

צריך לגמור את הדיון היום; כך סוכם. ביקשתי שהדיון יהיה ב-16:00, היושב-ראש ביקש שנקיים את הדיון היום, ונעשה את ההצבעה מחר.

היו"ר ע' עלי:

כנראה נגמור את זה מהר.

מיכאל איתן (הליכוד):

בסדר. אני אסיים בזה את דברי. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה. חבר הכנסת פורז?

אברהם פורז (מרצ):

אין לי מה להוסיף על דבריו של חבר הכנסת מיכאל איתן.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין? גם לו אין מה להוסיף, מפני שהוא לא נוכח כאן.

אנחנו עוברים כעת לדיון המשולב. רבותי, אין הצבעה היום. אנחנו רוצים לסיים את הדיון. אם למישהו יש דברים חשובים לומר, נא לבוא ולהגיד. ראשון הדוברים – חבר הכנסת סילבן שלום; איננו. חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

גונן שגב (צומת):

למה אין הצבעה היום?

היו"ר ע' עלי:

מפני שצריך כאן רוב של חברי הכנסת, 61, והיום אין, כך אני מתרשם.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, למרות השעה המאוחרת אני רוצה להביע את תמיכתי, במיוחד בקטע המופיע בשלוש הצעות החוק הללו, והוא עניין העברת קביעת יחידת המימון, המצויה היום בידי חברי הכנסת, לידי ועדה ציבורית כזו או אחרת שימנה נשיא בית-המשפט העליון.

אין זה סוד שבכמה עניינים נוטה הכנסת בימים אלה להוציא מידיה את הקביעה, במיוחד כאשר הדברים נוגעים לכנסת, לחברי הכנסת, למפלגות הכנסת וכיוצא באלה. זהו בעצם מהלך משלים למהלכים קודמים שכבר קבעה הכנסת בעבר, כאשר בעניין גמלאות, שכר וכן הלאה, של חבריה, הוציאה הכנסת בעבר לוועדות נבצל, קוברסקי, והיום לוועדת אריאל רוזן-צבי, את הקביעה בנושאים כאלה שנובעים מהם ההנאה האישית, התגמולים האישיים והשכר של חברי הכנסת. כעת באה

ההצעה הזו, ובדין מציעה להוציא מן הכנסת לידי ועדה ציבורית את קביעת יחידת המימון. ולצערי הרב, תצטרך הכנסת, ככל הנראה, להוציא מביתה גם את נושא הסרת החסינות, שכן אנחנו חוזרים ורואים שכאשר הכנסת צריכה לדון בענייניה, אין היא מפעילה שיקול כפי שהיא צריכה להפעיל. על כן, אני רוצה לומר שאני תומך בשלוש הצעות החוק בעניין זה.

לצערי כי רב, ובניגוד לנטיית ההתחלתית, ועל רקע אירועים שאירעו בבית הזה בפרשת הסרת החסינות של חבר הכנסת פנחסי, לא יהיה ככל הנראה מנוס מהוצאת נושא החסינות גם הוא מגדר הכנסת והקמת ועדה כזו או אחרת, בין ועדה ציבורית במינוי שופט עליון, בין ועדה אחרת, ועל כן נצטרך לדון היטב גם בעניין הסרת חסינות. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו. חבר הכנסת אברהם פורז – דיבר. חבר הכנסת יורם לס – איננו. חבר הכנסת אלכס גולדפרב – איננו. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – איננה. חבר הכנסת דן תיכון – איננו. חבר הכנסת יעקב שפי – איננו. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע, ואחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, בדרך כלל אומרים שבאישון לילה באים ולוקחים את הקופה. פה אני חושב שמציעים הצעת חוק שבאה לשמור על הקופה, ולכן אני תומך בה.

אני חושב שהעיקרון של הקמת ועדה ציבורית הוא עיקרון חיובי, הוא עולה בקנה אחד עם ועדה אחרת שהוקמה לא מזמן, לבדיקת שכרם של חברי הכנסת. אני חושב שהמגמה היא חיובית, מהטעמים שפירט כאן חבר הכנסת חגי מירום. הטעמים הם אולי עצובים, הנסיבות הן עגומות, אבל זאת המציאות.

אני חושב שבועדה הזאת, אם אפשר להתייחס לגופו של עניין, מן הראוי שיהיו גם חברי כנסת, כי אני לא הייתי רוצה להגיע למצב, שמרוב כמיהה לנתק את הבית מהחלטות הנוגעות אליו תתקבלנה החלטות שתתאמנה למישור האקדמי אבל לא תהיינה החלטות מעשיות. אסור לנתק אותה ועדה מהמציאות, אבל יש בה בוועדה חיצונית כזאת הרבה על מנת להתרחק מהמצב הלא-רצוי שהיינו עדים לו פעם אחר פעם בכנסת הזאת, ובשאלת המימון גם כן.

היות שהזמן קצר, אני רוצה להאריך. חבר הכנסת איתן דיבר על סעיף עוקף הבג"ץ והחשש. אני חושב שהחשש היותר-מהותי של חלק מחברי הבית הוא מכך שהתוצאה הסופית של החוק הזה תהיה לא בהקמת ועדה אלא בהשארת אותו סעיף וסעיף זה בלבד. הייתי מקווה שחבר הכנסת איתן יתחייב פה, שאם זה יהיה המצב, הוא יעשה לפחות על מנת למשוך את החוק חזרה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו. חבר הכנסת גדליה גל – איננו. חבר הכנסת חנן פורת – איננו. חבר הכנסת גונן שגב, בבקשה, ואחריו, אחרון הדוברים – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שאחד הדברים החשובים לכנסת בימים טרופים אלה הוא להעלות מעט את קרננו בנושא יושר פעילות הכנסת בנושאים מסוימים. אחד הנושאים, שהוא תמיד בעייתי, זה הנושא הכספי, ואני מברך את הפעילות של ועדת רוזן-צבי, שעוסקת בנושא השכר של חברי הכנסת. אני מברך על החוק, על תיקון מס' 14 של חוק מימון המפלגות, כאשר אני חושב שאחד הדברים המוזרים אולי בדמוקרטיה הישראלית הוא קביעת יחידת המימון, שלדעתי היא גם גבוהה באופן מיוחד, ואני מקווה שוועדה חיצונית תשקול את הנושא. כמו שכבר אמרתי, יש הצעות חוק נוספות שאני יודע עליהן – אחת מהן היא שלי – שהזכיר חבר הכנסת חגי מירום, לגבי הוצאת נושא הסרת החסינות מידי הכנסת, ובעצם הגיע הזמן שהכנסת תוציא מידיה כל סמכויות שיפוטיות; אחת מהן – הנושא של הסרת החסינות, ומעבר לכך כל נושא שקשור ליחידות מימון כאלו או אחרות, שהכנסת אמורה להשתמש בהן, לא הכנסת תחליט עליהן בעצמה, כי יש פה פשוט טעם לפגם.

אני מחזק את ידי העוסקים במלאכה, את ידי חבר הכנסת איתן, שאיננו פה עכשיו, ואני מקווה שלקראת הבחירות הבאות נעמוד בפני ועדה חיצונית, שתחליט על יחידות מימון קטנות יותר ועל פחות בזבז במערכת הבחירות. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. אני אאפשר לחבר הכנסת חנן פורת, שנכח, לשאת דברים קצרים.

חנן פורת (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני כמובן מברך על הצעת החוק של החברים שהציעו. יש לי רק מחאה. הצעת חוק כזאת, בסגנון כמעט זהה, להוציא ניואנסים, הונחה על-ידי והועברה בקריאה טרומית כחודשיים לפני שהיא הוצעה על-ידי חבר הכנסת מיכאל איתן וחבר הכנסת פורז, ואני פשוט מצטער על כך שוועדת הכספים, כנראה מתוך אי-תשומת-לב, לא מצאה לנכון לצרף גם את הצעת החוק שלי, ששונה בפרטים.

על כן, אני רוצה לבקש, שבשעה שתועבר ההצעה בקריאה הראשונה, תיכלל בה גם הצעת החוק שלי, ולאחר מכן, כשהיא תידון לקראת קריאה שנייה ושלישית, יתייחסו אל כל הדברים כמקשה אחת.

בהזדמנות זאת אני רוצה לומר, שאני מזדהה לחלוטין עם דבריו של חבר הכנסת חגי מירום. אסור שכנסת ישראל תהפוך להיות גילדה מקצועית, שדואגת להטבות לחבריה. על כן, ברוך השם, טוב שהוצאנו את הנושא הזה של קביעת משכורתו של חבר הכנסת מידי הכנסת. אסור שהיא תהיה

גילדה שדואגת למפלגות שהיא מייצגת, ולכן באה הצעת החוק הזאת. אסור שהיא תהיה גילדה שדואגת שחברי הכנסת שלה לא ייכנסו לבית-הסוהר, לא יואשמו בפלילים ויהיו חסינים בפני החוק. לכן, גם את כל נושא החסינות צריך להוציא מידיה של הכנסת. אולי אם יצומצמו סמכויותיה היא תהיה טובה קצת יותר. תודה.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו לא מצביעים עכשיו, כי לקיום ההצבעה בהצעות החוק הנוגעות למימון המפלגות צריך את רוב חברי הכנסת.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (העברת תשלומים מהמדינה), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' מאור:

אנו עוברים להצעת חוק הרשויות המקומיות (העברת תשלומים מהמדינה), של חברי הכנסת יוסף ונונו ורפאל אלול – קריאה ראשונה. אני מזמינה את חבר הכנסת רפאל אלול; בבקשה.

רפאל אלול (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, כנראה מהשמים קבעו שאעלה את ההצעה בנוכחותך. הצעת החוק שלנו באה להסדיר את נושא התשלום לרשויות המקומיות על-ידי משרדי הממשלה השונים, במיוחד משרד הפנים. על הרשויות המקומיות מוטלות לא מעט מטלות, לבצע שירותים ממלכתיים וגם מקומיים. עם השנים היתוספה על כך קליטת עלייה, וכמובן שירותי איכות הסביבה, תרבות, נוער, ספורט ומתנ"סים. למעשה, השלטון המקומי מבצע עוד ועוד פעולות בעבור הממשלה, נוסף על המטלות שלו.

לצערי הרב, הממשלה אינה מזרימה כספים בזמן, גורמת לרשויות גירעונות, ואין לכך שום הסדר בחקיקה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

חבל על הזמן, אנו בעד הצעת החוק.

רפאל אלול (העבודה):

הצעת החוק באה להבטיח הזרמה קבועה, חודשית, בשיעור של 1 חלקי 12, ובא לציון גואל. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אנו עוברים לדיון. שלוש דקות מוקצבות לכל אחד. הרשימה נעולה ומי שלא יהיה נוכח, תורו בטל.

חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו; חבר הכנסת חגי מירום – מוותר; חבר הכנסת עובדיה עלי – איננו; חבר הכנסת גדליה גל – איננו; חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו; חברת הכנסת ענת מאור – יושבת-ראש; חבר הכנסת שאול יהלום – איננו; חבר הכנסת סילבן שלום – איננו; חבר הכנסת יצחק לוי – מוותר; חבר הכנסת אברהם פורז – איננו; חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו; חבר הכנסת גונן שגב – איננו.

אם כן, אנו עוברים להצבעה על הצעת חוק הרשויות המקומיות (העברת תשלומים מהמדינה).

הצבעה מס' 81

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (העברת תשלומים מהמדינה),

התשנ"ג–1993, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של שבעה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים, הצעת חוק הרשויות המקומיות (העברת תשלומים מהמדינה), התשנ"ג–1993, של חברי הכנסת יוסף ונונו ורפאל אלול עברה בקריאה טרומית ומועברת להכנה בוועדת הפנים.

הצעת חוק קופת-חולים (איסור אפליה), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' מאור:

אנו עוברים להצעת חוק קופת-חולים (איסור אפליה), התשנ"ג-1993. חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק שאני מעלה לקריאה ראשונה היא הצעת חוק שעברה בקריאה טרומית במליאת הכנסת למרות התנגדות הממשלה, ברוב של 47 קולות, אפס מתנגדים ואפס נמנעים.

עיקרה הוא איסור על קופת-חולים להפלות בתקנון שלה בין נשים לבין גברים, בתנאי הקבלה לקופת-החולים, בתנאי החברות או בתנאי הביטוח הרפואי. במצב הנוכחי, בקופת-חולים הכללית – היום רק בקופת-חולים הכללית – אשה אינה יכולה להיות מוכרת כראש משפחה לצורכי ביטוח רפואי.

אני בטוחה שחזקה על כל חברי הכנסת כאן, שהמצב הבלתי-נסבל הזה לא יכול להימשך. אני בטוחה שכל חברי הכנסת, מקיר לקיר – כמו שהיה בקריאה הטרומית ובוועדה – מבינים שאשה לא יכולה להיות מופלית בגין מינה באיזה תנאי בקופת-חולים או בכל מקום אחר. צריך לתקן את העיוות הזה, ואני מודה מאוד לחברי הכנסת על תשומת לבם בשעה המאוחרת הזו. כדי שהחוק הזה לא ידיר שינה מעינינו עוד לילה אחד, אני מבקשת להצביע בעבורו.

היו"ר ע' מאור:

תודה. שלוש דקות לכל אחד; הרשימה נעולה. חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו; חבר הכנסת חגי מירום – מוותר; חבר הכנסת עובדיה עלי – מוותר; חבר הכנסת גדליה גל – איננו; חברת הכנסת ענת מאור – יושבת-ראש; חבר הכנסת שאול יהלום – איננו; חבר הכנסת אברהם פורז – מוותר; חבר הכנסת יגאל ביבי – מוותר; חבר הכנסת יצחק לוי – מוותר; חבר הכנסת יורם לס – איננו; חבר הכנסת סאלח טריף – איננו; חבר הכנסת עמיר פרץ – איננו; חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו; חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו; חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – איננה; חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו; חבר הכנסת אליעזר זנדברג – מוותר.

אם כן, אנו עוברים להצבעה על הצעת חוק קופת-חולים (איסור אפליה) – במקורה הצעתה של חברת הכנסת לימור לבנת. בבקשה.

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק קופת-חולים (איסור אפליה), התשנ"ג–1993,
לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 13 בעד, ללא התנגדות וללא נמנעים, הצעת חוק קופת-חולים (איסור אפליה), התשנ"ג–1993, של חברת הכנסת לימור לבנת, עברה בקריאה ראשונה ומועברת לוועדת העבודה והרווחה.

תיקון לפרוטוקול: הצעת חוק הרשויות המקומיות של חבר הכנסת אלול עברה בקריאה ראשונה ולא טרומית.

הצעת חוק הדיינים (תיקון מס' 17), התשנ"ג–1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' מאור:

אנו מקדימים את הצעת החוק של חבר הכנסת עובדיה עלי, על-מנת שיהיה פנוי כאשר יחזור להיות יושב-ראש. אנו עוברים לסעיף כ"ח בסדר-היום: הצעת חוק הדיינים (תיקון מס' 17). בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

רבותי חברי הכנסת, קודם כול אני מודה ליושבת-ראש ולחברי כנסת אחרים, שאפשרו לי להעלות את ההצעה קודם זמנה.

אני מבקש להבהיר שעיקרו של החוק הזה בא להבטיח הפרדה מוחלטת בין הרשות השופטת לרשות המבצעת. לא יעלה על הדעת שרב ראשי יכהן גם כנשיא בית-הדין הרבני, שהוא בעצם רשות שופטת. כדאי להשוות את מעמדו של בית-הדין הרבני לבית-המשפט העליון על כל המשתמע מכך. לכן באה הצעת החוק להבטיח זאת.

אני מבקש את אישור החוק הזה על-ידי חברי הכנסת והעברתו לוועדת הפנים, לקראת הכנתו לקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה לכם.

היו"ר ע' מאור:

תודה. רשימת הדוברים נעולה. חבר הכנסת אברהם פורז – מוותר; חבר הכנסת יגאל ביבי – מוותר; חבר הכנסת חגי מירום – מוותר; חבר הכנסת אליעזר זנדברג – מוותר.

אנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק הדיינים.

הצבעה מס' 83

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 14

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הדיינים (תיקון מס' 17), התשנ"ג–1993,

לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 14 בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים, הוחלט שהצעת חוק הדיינים (תיקון מס' 17), התשנ"ג–1993, מטעמו של חבר הכנסת עובדיה עלי, עברה בקריאה ראשונה ומועברת לוועדת הפנים להמשך הכנתה.

אנחנו חוזרים לסדר-היום המקורי. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם פורז להציג את הצעת חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 21) (קיצור תקופת ההתמחות), התשנ"ג–1993, בקריאה ראשונה.

אברהם פורז (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש לדחות זאת למועד אחר אחרי הפגרה.

היו"ר ע' מאור:

מבקש לדחות. תודה.

אברהם פורז (מרצ):

צער בעלי חיים כולל בעיני גם בני אדם.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו מקבלים את הדחייה על לשונה ועל הנמקתה.

הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4) (שבוע לימודים), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת יצחק לוי להציג את הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4) (שבוע לימודים). בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת מירום, קודם כול אני רוצה להביע את צערי על כך שחבר הכנסת אברהם בורג, יושב-ראש ועדת החינוך, לא נמצא אתנו כאן ברגע זה בגלל האבל במשפחתו, וכבר שלחנו לו ניחומים מעל במה זו. אבל אני בטוח שאילו הוא היה יכול, הוא היה כאן, מכיוון שזו הצעת חוק שנדונה בוועדתו ועברה פה-אחד לקריאה ראשונה.

החוק הזה, הקובע ששבוע לימודים הרגיל במוסד חינוך רשמי עברי יהיה של שישה ימים, עבר בוועדת החינוך בהסכמת כל חברי הוועדה לקריאה ראשונה, כאשר בוועדה עצמה נקבע, שלקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית היא תדון, יחד עם שר החינוך, בשאלה איך לעגן בחוק את אפשרויות הניסוי שרוצה שר החינוך לעשות. אבל התפיסה היא, שאם לאחר הניסוי ששר החינוך יעשה, הדברים אכן יעלו יפה, תובא לפה הצעת חוק ממשלתית, שנושאה יהיה חמישה ימי לימודים, והדבר ייבחן.

בינתיים איננו רוצים מחטפים. איננו רוצים שהקיצור לחמישה ימי לימודים יעשה בלי בדיקה. לכן בוועדת החינוך עבר החוק הזה פה-אחד לקריאה ראשונה.

אני פונה ומבקש מחברי הכנסת להחזיר את החוק הזה לוועדת החינוך להכנתו לקראת קריאה שנייה וקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. הרשימה נעולה. שלוש דקות לכל אחד. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום. אחריו – חברת הכנסת ענת מאור – יושבת-ראש. אחריה – חבר הכנסת אבנר חי שאקי. אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז.

חגי מירום (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי, חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה לומר שאני תומך בהצעת החוק הזו, אם כי אני רוצה לומר, שהקביעה ששבוע לימודים רגיל במוסד חינוך רשמי עברי יהיה של שישה ימים היא קביעה שצריך עוד להרהר בה קצת. אנחנו נעשה את זה לקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית, כאשר המשק יעבור לחמישה ימי עבודה, וייתכן שנצטרך לבחון את העניין גם באשר לחינוך הממלכתי.

אבל הואיל וחברי, חבר הכנסת אבי יחזקאל, כבר הגיע, אני אסתפק בכך, ואני מודה לך, גברתי.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חברת הכנסת ענת מאור – יושבת-ראש. חבר הכנסת אבנר חי שאקי – אינו נוכח. חבר הכנסת אברהם פורז.

אברהם פורז (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, העניין פרובלמטי וסבוך. הוא יידון בוועדת החינוך. אני מוותר על כל מלה נוספת.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת יגאל ביבי. אחריו – חבר הכנסת יורם לס. אחריו – חבר הכנסת חנן פורת.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שבחצות לילה זה, אחד הדברים הטובים שהכנסת תעשה הוא לחוקק את החוק הזה של שישה ימי לימוד. אומנם שר החינוך הודיע בישיבה אתנו, שהוא לא יכין בשלב זה את הנושא ויעשה רק ניסוי, אבל אי-אפשר לדעת – בלחץ האוצר – מה ילד יום.

לכן, אני לא חושב שצריך חוק כדי שילמדו שישה ימים, אבל לא היתה ברירה ולכן הגשנו את הצעת החוק.

אני שמח שרוב חברי הבית מתאחדים סביב הצעת החוק הזאת.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת יורם לס – אינו נוכח. חבר הכנסת חנן פורת. אחריו – חבר הכנסת דוד מגן. אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום.

חנן פורת (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אומנם השעה כבר קרובה ל-02:00, אבל אני חושב שאנחנו עושים תיקון חצות חשוב בהבאת החוק הזה של יום לימודים של שישה ימים. אני רוצה להדגיש: אין פה כוונה לשישה ימים שבהם יעבדו המורים. המורים יעבדו שבוע עבודה מקוצר, של חמישה ימים. הכוונה היא שהילדים ילמדו שישה ימים. יום השישי הזה יכול להיות יום שיוקדש לכל מיני מסגרות לא קונבציונליות, בכלל זה פעילויות תרבות, ספורט, דברים שבמסורת וכדומה. אבל האחריות לשישה ימים צריכה להיות מוטלת על כתפי משרד החינוך. לא ייתכן שנתנער מיום אחד בשבוע.

אני חושב שזה חוק שיהיה לכבוד לכנסת כולה, ולא רק כהוראת שעה, אף-על-פי שבינתיים הוא על-פי הוראת שעה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת דוד מגן – אינו נוכח. חבר הכנסת שאול יהלום – אינו נוכח. חבר הכנסת יעקב שפי – מוותר. חבר הכנסת אלכס גולדפרב – אינו נוכח. חבר הכנסת דן תיכון – אינו נוכח. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע. אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אל תתנצל. תאמר כל מה שיש לך להגיד.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני אתמוך בהצעת החוק בשלב הזה. עם זאת, קראתי את דברי ההסבר; דברי ההסבר אינם הסיבה לכך שאני אתמוך בה. אני בעד שבוע לימודים של שישה ימים במובן זה שבתי-הספר יהיו פתוחים ותבצע בהם פעילות במשך ששת הימים.

אני סבור שהדבר הזה צריך להיעשות כל עוד המשק לא עבר לשבוע עבודה של חמישה ימים, לא דווקא מתוך הנימוקים של ביטול תורה המוני, שוטטות ילדים וכדומה, אלא מתוך דאגה לציבור ההורים, הורים עובדים שצריכים למצוא סידור אלטרנטיבי בימים שבהם הם נאלצים ללכת לעבודה, כל עוד המשק לא עבר במלואו לשבוע עבודה של חמישה ימים.

לכן הרעיון הוא רעיון טוב. הנימוק או הסיבה שבגינם מביאים אותו היום ומבקשים את אמוננו ותמיכתנו בו – זה לא הנימוק שבגיננו אני אצטרף ואתמוך בהצעת החוק הזאת. תודה.

לימור לבנת (הליכוד):

אני יכולה לנחם אותך, שמחר עולה הצעת חוק שלי לדיון באותו נושא, ותהיה לך הזכות להצביע בעדה ללא ההסתייגות שיש לך.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו נוכח. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל איתן. אחריו – חבר הכנסת עובדיה עלי. אחריו – חבר הכנסת גונן שגב, אחרון הדוברים.

לימור לבנת (הליכוד):

חבר הכנסת מיכאל איתן, אל תוותר על אף מלה. תגיד כל מה שיש לך להגיד.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מאוד מבקש, אני לא אדבר יותר משתי דקות – אנחנו באמת בשעת לילה מאוחרת, בכל אופן אנחנו עוסקים בחקיקה, ובכל אופן עולות כאן הצעות חוק בקריאה ראשונה, שזה שלב די מתקדם לגבי הצעות חוק פרטיות. הנושאים כבדים. נעשה את הדברים כמיטב יכולתנו בשעה הזאת.

אני רוצה לומר לגופו של עניין. יש לנו חוק חינוך חובה, אבל ההישג הזה של חוק חינוך חובה אינו אומר מה המשמעות של חינוך חובה. במשך השנים הלכנו לכיוון של הרחבת חינוך החובה מבחינת שנות הלימוד שחינוך החובה צריך לכסות, והקטנו את מכסת השעות שאנחנו נותנים לכמות הילדים שעוברת דרך המערכת ששמה חוק חינוך חובה.

אני רוצה לומר, שבנושא החינוך, שצריך להיות אחד מהדברים שהמדינה מגישה, אנחנו בהחלט חטאנו בשנים האחרונות, והגיע הזמן לעגן את זה בחוק ולבוא פעם אחת ולומר מה אנחנו נותנים בתור חינוך חובה מבחינת המינימום של השעות, של הימים, של התכנים, דברים שלא קבועים היום בחוק.

אני רוצה להוסיף ולומר, שאין מצב כזה שיש חינוך שווה לכולם, כי בסופו של דבר, כאשר המדינה מחליטה לתת גם חינוך תיכון חנים, שנה בכיתה ט' או י' או י"א, אם ירצו להרחיב או גם להגדיל את מספר השנים בטרם-חובה ולהקטין את מספר השעות בבית-הספר היסודי, התוצאה הסופית היא שהמשפחות החלשות אינן יכולות להשלים את הכמות הנדרשת, ונוצר מצב שמסבסדים את המשפחות החזקות גם בשנים הנוספות בחלק של החובה, מאפשרים להן השלמה בשוק האפור או בחינוך האפור, ואת המשפחות החלשות משאירים עם מינימום קטן יותר מאשר חוק חינוך חובה – שאנחנו היינו רוצים לתת – היה נותן להן. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת עובדיה עלי; אחרי, אחרון הדוברים, חבר הכנסת גונן שגב.

עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך על הצעת החוק המונחת לפנינו. לעניות דעתי, משק המדינה אינו ערוך למעבר לחמישה ימי לימודים בבתי-הספר, הואיל ו-55% מהעובדים במדינה עדיין עובדים שישה ימים בשבוע. וכל אחד מאתנו יכול לשער לעצמו מה יקרה אם מוסדות החינוך יעברו לחמישה ימי לימודים. מה יעשו האמהות העובדות? היכן יבלו הילדים? ישוטטו ברחובות? יבטלו את לימודם?

ומאחר שאנחנו לא ערוכים לכך, והרשויות המקומיות גם כן לא ערוכות לקלוט ולהעסיק את הילדים באותו יום חופשי נוסף שיווצר, וכאמור האמהות עצמן לא תוכלנה לשהות בחברת ילדיהן, נראה לי שהמעבר הזה יכול לגרום לתקלה בלתי רגילה.

כל השוואה למדינות המערב בעניין זה אין לה מקום. שם כל המשק עובד חמישה ימים בשבוע. ואם ההורים עובדים חמישה ימים בשבוע, וגם הילדים לומדים חמישה ימים בשבוע, הדבר הזה מסתדר. אבל אם כאן יש איזה שוני בין ההורים לבין הילדים, בוודאי הדבר הזה לא מתקבל ולא עולה על הדעת.

שנית, הנימוק שבאים לסייע למורים גם כן לא תופס. שהרי גם היום המורים עובדים חמישה ימים בשבוע, עם יתרון גדול אחד, שכל מורה קובע לעצמו את היום החופשי שלו. ובדרך כלל המורים מנצלים את היום החופשי הזה להשלמת הלימודים במוסדות להשכלה גבוהה. אם נעבור לחמישה ימי לימודים, ויום שישי יהיה היום החופשי, אנחנו בעצם מרעים את האפשרות ומפריעים להשתלמויות של מורים במוסדות להשכלה גבוהה. המעבר כביכול להשתלמות בבית-ספר באותו יום איננו רציני. כל אחד מאתנו מבין איך הדברים האלה יתבצעו בפריפריה.

לכן, גם מבחינת המורים, גם מבחינת השתלמויות המורים, הדרך המוצעת אינה נכונה ואינה טובה. ועל כן נראה לי שהצעת החוק הזאת במקומה. אם הממשלה לא משכילה להבין את המשמעות של מעבר לחמישה ימי לימודים, טוב עשתה ועדת החינוך של הכנסת שהציעה את הצעת החוק הזאת. אני תומך בה בכל לבי ומברך את המציעים. ואני כמובן אצביע בעד הצעת החוק הטובה המונחת לפנינו.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת גונן שגב, בבקשה. ואפשרתי לשני דוברים נוספים אחריו – לחבר הכנסת אבי יחזקאל ולחבר הכנסת פיני בדש.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, התפלאתי מאוד על הדברים ששמעתי כאן, כיוון שאתם מתעלמים מנקודה אחת מאוד חשובה. כרגע, כל עוד המשק לא עבר לחמישה ימי עבודה בשבוע, אין ספק שצריך להשאיר את תוכנית הלימודים כמו שהיתה בעבר – שישה ימים מלאים בשבוע. אבל כאשר כל המשק יעבור לחמישה ימי עבודה בשבוע – ואני מקווה שזה יקרה, כי בסך הכול אנחנו מצויים בתהליך הזה, ואני מאמין שבתוך שנה או שנתיים כל המשק יעבור לחמישה ימי עבודה בשבוע, אנחנו צריכים לזכור שאנחנו חיים היום במאה ה-20. במאה ה-20, לצערי ההורים עובדים מבוקר עד ערב, ברוב המקומות. שלא כמו בתחילת המאה, גם רוב הנשים עובדות, כל הזמן יש גידול במספר הנשים העובדות. ובעצם הזמן היחיד שנשאר למשפחה, לילדים, להיות יחד לאיזו פעילות משפחתית, הוא סוף השבוע, מה שנקרא בלעז LONG WEEKEND, סוף השבוע הארוך. לכן, אני חושב שאנחנו לא נוכל להיות שונים ממדינות אירופה, לא מפני שאנחנו רוצים לנהוג כמנהג הגויים, אלא מפני שאין שום זמן אחר לאחד הדברים החשובים ביותר שלנו, להתאגדות המשפחה, אלא בסופי שבוע ארוכים.

אני מתפלא עוד יותר, שדווקא מי שהציגו את זה אלה אותם חברי כנסת שמראש מוגבלים בנסיעה או בטיול בימי שבת ברחבי ארצנו הקטנה והיפה, ויוכלו לעשות את זה ביום שישי עם כל המשפחה, שזה חלק חינוכי חשוב לא פחות משיבה בבית-ספר והקשבה למורה או למורים או לחומר לימוד שלא אחת אינם כל כך מעניינים.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת אבי יחזקאל, ואחריו – חבר הכנסת פנחס בדש.

אברהם יחזקאל (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, את ודאי יודעת, כחברת ועדת החינוך, שהצעות החוק שהובאו לקריאה ראשונה, של כמה חברי כנסת, ואני אישית אתמוך בהן בקריאה הראשונה, תכליתן בעיקרה אחת – להזהיר את ממשלת ישראל מפני ניסויים מהירים מדי במעבר לחמישה ימי לימודים בשבוע, כאשר עד היום תפיסת הלימוד, תפיסת החינוך החדשנית, לא ברורה.

לכן חשבתי שמן הראוי לומר גם לחברי בקואליציה: אנחנו נצביע בעד החוק. עם העברת החוק לוועדת החינוך אמר יושב-ראש הוועדה, ומצאתי לנכון לומר, שלא בטוח שנמשיך לתמוך בשישה ימי לימודים ובחוק – בתנאי שנראה שמשרד החינוך וממשלת ישראל עושים את זה בצורה מסודרת ובבונה.

זה מה שמצאתי לנכון לומר על הבמה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אחרון הדוברים – חבר הכנסת פני בדש.

פנחס בדש (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בעיקרון אני מצדד בחמישה ימי לימודים, מהסיבה שבקרב כל המשק יעבור לחמישה ימי עבודה, וצריך לתת סוף שבוע ארוך כדי להיות עם הילדים ועם המשפחה. כולנו עובדים קשה כל השבוע ורוצים יומיים להיות עם המשפחה. אבל בקריאה הראשונה אני מוכן לתמוך בהצעת חוק כזאת, בתנאי שאת היום השישי, וההצעה עלתה גם כראש רשות – – –

גברתי היושבת-ראש, יש כאן חברי כנסת שמפריעים לי. אומנם השעה מאוחרת – – –

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, דווקא בגלל השעה אני מבקשת יותר שיתוף פעולה.

פנחס בדש (צומת):

כדאי שדווקא אתם, מציעי החוק, תאזינו לדברים. אני מוכן לתמוך בקריאה ראשונה בהצעת החוק הזאת של שישה ימי לימודים. וגם כראש רשות הייתי מוכן לעשות אצלי את הניסיון של חמישה ימי לימודים, כאשר היום השישי איננו יום של לימודים אלא יום של תעסוקה ויום של פעילות ספורטיבית וחוגים, כדי להחזיק את הילדים, כדי שההורים יוכלו לעבוד ביום הזה. אבל צריך לתת את הדעת על הנושא הזה, ושמעתי את חבר הכנסת פורת אומר את זה.

חבר הכנסת פורת, אני אמרתי שאני מוכן להצביע בעד בקריאה הראשונה על החוק, אם יום שישי, ברגע שיעברו לחמישה ימי לימוד, יהיה, כפי שהצעת, יום חוגים ויום של ספורט, ואז כל המימון ייפול על משרד החינוך ולא על גב הרשויות. הרשויות לא יכולות לשאת עוד הנחתות כאלה, כי מה שיקרה בעצם בפועל, אם יעברו לחמישה ימי לימוד ואת יום שישי ייתנו לרשויות לבצע, שגם אם לא ייתנו, הרשויות לא יעמדו בלחץ ההורים ויצטרכו לבצע הפעלה ביום שישי, ובסופו של דבר כל העומס ייפול על הרשויות. לכן צריך לתת את הדעת על כך בקריאה הראשונה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4) (שבוע לימודים).

הצבעה מס' 84

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4) (שבוע לימודים),

התשנ"ג–1993, לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 12, ללא מתנגדים, שני נמנעים, אושרה הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון מס' 4) (שבוע לימודים), התשנ"ג–1993, של חברי הכנסת זבולון המר, אבנר חי שאקי, יגאל ביבי, יצחק לוי, חנן פורת ושאול יהלום, בקריאה ראשונה, והיא מועברת לוועדת החינוך והתרבות.

הצעת חוק הספורט (תיקון מס' 2) (מעבר מאגודה לאגודה), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' מאור:

על מנת שנתעורר אני מזמינה את חבר הכנסת אבי יחזקאל להגיש לנו את הצעת חוק הספורט (תיקון מס' 2) (מעבר מאגודה לאגודה).

אברהם יחזקאל (העבודה):

הצעת החוק שלי, גברתי היושבת-ראש, היא על דעת חברים מחברי הכנסת. גם חבר הכנסת דדי צוקר, שאת החוק שלו ואת הסעיפים שלו אני הולך לשנות, קיבל את העיקרון ששחקני כדורגל וקבוצות כדורגל יוכלו ליהנות אלה מפירותיהם של אלה כאשר שחקן כדורגל בתקופת הנוער יוכל לעבור מקבוצה לקבוצה תוך כדי העבודה שקבוצת הכדורגל תוכל להשקיע בו. לאחר מכן, בפרק זמן שעוד נדון עליו לקראת הקריאה השנייה והשלישית, קבוצת הכדורגל תוכל ליהנות מפירותיו של השחקן כתוצאה מההשקעה. בגיל מסוים בחייו הוא יוכל לאחר מכן לעבור לעונה, ובגיל אחר, למעשה לקראת סיום הקריירה שלו, יוכל לסיים ולעבור לכל קבוצה אשר יחפוץ.

התיקון הקודם של דדי היה קיצוני לעומת הקיצוניות שהיתה בהתאחדות הכדורגל ובמקצועות הספורט השונים, ולכן הצעת החוק שלי תכליתה פשרה בין קיצוניות אחת לאחרת. היא תעבור כמובן שיפור לקראת הקריאה השנייה והשלישית בוועדת הספורט לגבי פרקי הזמן. אני מודה לך מאוד.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת דדי צוקר – איננו; חבר הכנסת חגי מירום – לא שמע; סימן שהוא מוותר. חבר הכנסת אברהם פורז.

אברהם פורז (מרצ):

מוותר.

היו"ר ע' מאור:

חברת הכנסת ענת מאור – יושבת-ראש; חבר הכנסת יעקב שפי, אחריו – חבר הכנסת אלכס גולדפרב, ואחריו – חבר הכנסת דן תיכון. הרשימה סגורה, חברי הכנסת.

יעקב שפי (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעתו של חבר הכנסת אבי יחזקאל היא באמת פשרה בין החוק הקיים, שדדי צוקר תיקן, לבין החוק הקודם, שהיה קצת דרקוני לגבי השחקנים. מה שאני רוצה להגיד הוא, שהחוק הנוכחי, שאותו אנחנו באים לתקן, הוא חוק שאינו טוב הן לאגודות והן לשחקנים. מצד אחד השחקנים מתפתים להיכנס להסגרים, ולאחר מכן הם מוצאים את עצמם ללא כושר וללא קבוצות, ואני מכיר כמה שחקנים שחיפשו דרך לחזור ולא יכלו לחזור. מצד שני האגודות נתקלות בבעיות קשות של העלאת סף הדרישות של השחקנים, והגענו למצבים ששחקן שהרוויח 30,000 דולר לשנה, בגלל האיום שהוא יכול להכניס טופס הסגר רק לשנה אחת, בא והעלה את הדרישה ל-50,000 ו-60,000 דולר. אנחנו קוראים יום-יום במדורי הספורט על העניין הזה.

בסך הכול הצעת הפשרה של אבי יכולה לתת רווח הן לשחקנים והן לאגודות, ואני מברך על כך.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת אלכס גולדפרב – איננו; חבר הכנסת דן תיכון – איננו; חבר הכנסת אליעזר זנדברג, אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע, ואחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני אתמוך בהצעת החוק של חבר הכנסת אבי יחזקאל. עם זאת אני מבקש להעיר שתי הערות. האחת, כללית: האם אין משמעות משפטית לעובדה שאנחנו מפחיתים את הגיל מ-18 ל-17 במובן זה שמדובר בקטין, בצורך בהסכמה וכדומה?

אברהם יחזקאל (העבודה):

נכון.

אליעזר זנדברג (צומת):

והדבר השני זה הגיל שנקבע בסעיף קטן (ב2): "ספורטאי שגילו מעל 33 שנים – – –"; אני סבור שניסיון החיים בשנים האחרונות מלמד שספורטאים גם בגיל הזה הם עדיין בשיא אונם וכוחם. כיוון שכך וכיוון שהאגודה השקיעה בהם כספית וכדומה, אני חושב שמן הראוי להעלות את הגיל שבו אנחנו בעצם מתירים לשחקן לעבור כאוות נפשו לאגודה אחרת. אני חושב שהדבר הזה מתאים לנסיבות שהספורט קיים – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

50 זה גיל טוב.

אליעזר זנדברג (צומת):

אני לא פוסל את זה. אני רוצה להגיד לך שיש שחקני כדורגל בגיל 50 שצעירים היו מתקנאים בהם.

יעקב שפי (העבודה):

זה לא רק כדורגל, זה גם כדורסל.

אליעזר זנדברג (צומת):

גם בכדורסל. ושחקני שחמט, למשל, גם בשנות ה-60 לחייהם הם בכושר שיא. אבל אני חושב שאם אנחנו מכוונים לאותם ענפי ספורט ובעיקר הכדורגל, מן הראוי שנבדוק את האפשרות להעלות את הגיל על מנת לאזן בין ההשקעה הכספית של האגודה לבין הרצון שלנו לאפשר לשחקן, שסיים את הקריירה, מעבר חופשי.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו; חבר הכנסת מיכאל איתן, אחריו – חבר הכנסת גונן שגב, אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחרון – חבר הכנסת פני בדש.

אברהם יחזקאל (העבודה):

את בא-גד אני דורש לשמוע.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, גם אני אצטרף לתמיכה בהצעת החוק של חבר הכנסת אברהם יחזקאל, אני רק רציתי לברר ולשאול. היו לי כמה שאלות, בחלקן הוא הניח את דעתי עוד לאחר הקריאה הטרומית, ועכשיו רציתי לשאול: האם מתוך לשון החוק אני מבין שמדובר בספורטאים שלגביהם יוזם הצעת החוק מתייחס לאו דווקא לפי ענפי הספורט אלא באופן כללי? מאחר שמדובר

בקטגוריות של קבוצות גיל ותקופות הסגר שמשתנות בהתאם לקבוצות הגיל, אני סבור שיש כאן איזה טעם לפגם, משום שהקריטריון של הגיל בעצם צריך להתייחס לרמת הכושר הספורטיבי של השחקן. כלומר, מציע החוק התייחס לגיל כפונקציה של רמת כושר השחקן באופן יחסי לכושרו בשנים קודמות או בשנים יותר מאוחרות. הוא אמר: שחקן מבוגר, כושרו כבר נמצא בירידה, אין לו עוד הרבה שנים להישאר ספורטאי פעיל; אני אתן לו אפשרות למעבר בתנאים יותר קלים. לגבי הצעירים זה פעל בצורה הפוכה.

השאלה שלי אומרת: כיצד אפשר להתייחס לתקופות שיא בענפים שונים בגילים שונים? למשל, בשחייה או בהתעמלות. ניקח את ההתעמלות: זה מקצוע שקשור בגמישות. גמישות הגוף נמצאת ביחס הפוך לגיל, אדם מאבד את גמישותו ככל שהוא מתבגר. בשיאו הוא יכול להיות מתחת לגיל 17. לעומת זאת בגיל 33 אולי הוא טוב בריייה, בקליעה למטרה, אולי בריצות ארוכות דווקא, כאשר נדרש מאמץ, סבולת בעיקר, הגיל היותר מבוגר הוא גיל שבו הספורטאים מגיעים לבשלות. לכן אני לא יודע אם הקריטריון הזה הוא הקריטריון המתאים. אני אשמח מאוד לשמוע תשובה על השאלה שהצגתי.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת גונן שגב, אחרי – חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחרון – חבר הכנסת פני בדש.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת אבי יחזקאל, יוזם החוק, חבר הכנסת איתן התייחס לנושא הגיל בסוגי ספורט כאלה ואחרים. אני אתייחס לנושא הגיל, אבל לא מהאספקט של ההסגר, אלא מהאספקט של שנה הסגר במקצועות מסוימים ובגילים מסוימים, דבר שעלול לגמור קריירה של ספורטאי.

יש כאן צורה של סחר עבדים. אגודה יכולה לוותר מהיום למחר, עבור פיצוי מינימלי, שקבוע בהסכם שהיא עשתה עם השחקן, ולא משנה באיזה מקצוע. יש מקצועות שבהם אין כלל הסכם, כי לא משחק שם כסף בכמויות מסחריות. היא יכולה להגיד לשחקן: מחר אין לך מה לעשות אצלנו. לעומת זאת, כאשר שחקן רוצה לעבור ביוזמתו, ולא משנה כרגע באיזה מקצוע, יש העניין של ההסגר.

לדעתי, זה נושא מאוד בעייתי. במקצועות מסוימים, במקצועות שבהם טווח הכושר הגבוה או מספר השנים שבהן נמצא הספורטאי בשיא הם מצומצמים, שנה כזאת יכולה לגמור קריירה של ספורטאי.

אינני מבין מדוע, למרות כל הבעייתיות מצד אגודה שהשקיעה בשחקן כסף או זמן, מדוע לא מבטלים את הנושא הזה, בוודאי במדינה קטנה כמו שלנו, שבה רוב אנשי הספורט אינם מקצוענים. אני מדבר על אתלטיקה, על שחייה, על ג'ודו וכו', ענפים שבהם השחקנים לא מקצוענים בסדרי גודל כאלה, מבחינה כספית, כמו שמשקיעים בהם באירופה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו. חבר הכנסת פני בדש, האחרון, בבקשה.

פנחס בדש (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מבין שהתיקון לחוק של חבר הכנסת יחזקאל, בעצם עיקרו במשחקי הכדור – כדורגל, כדורסל, כדור-יד, בעיקר בענפים האלה.

אני מקבל את התיקון שעניינו הורדת הגיל מ-18 ל-17, מאחר שבגילים אלה מגיעים לרמה ביצועית גבוהה.

אני מסתייג מהעלאת ההסגר מעונה אחת לשתי עונות. אני חושב שבשיטה הזאת אפשר להרוס קריירה של שחקן. אני לא חושב שהדבר הזה מביא לסחטנות. השחקן איננו רכוש או חפץ, הוא אדם, והסגר לשנתיים פוגע בו קשה. מצד שני, הוא נשאר כחפץ של האגודה ונשלט בידיה.

הדבר השני שאני מסתייג ממנו הוא הגיל. אני רואה כאן, שמגיל 33 בלבד יכול השחקן להשתחרר לכל אגודה. אני חושב שזה גיל גבוה מאוד. אני חושב שבגיל 28 צריך לשחרר את השחקן לכל אגודה, כי הוא כבר לקראת סוף הקריירה שלו, וצריך לתת לו הזדמנות להשתקם מבחינה כלכלית, לנצל את השנתיים או שלוש השנים האחרונות כדי להשתקם כלכלית, ולא לתת לו בגיל שבו הוא כבר כמעט הולך עם מקל הליכה לעבור מאגודה לאגודה באופן חופשי.

אלו ההסתייגויות שלי. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה: הצעת חוק הספורט (תיקון מס' 2) (מעבר מאגודה לאגודה). אני מפעילה את לוח ההצבעה.

הצבעה מס' 85

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הספורט (תיקון מס' 2) (מעבר מאגודה לאגודה),

התשנ"ג–1993, לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של תשעה, ללא מתנגדים, ללא נמנעים, הצעת חוק הספורט (תיקון מס' 2) (מעבר מאגודה לאגודה), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת אבי יחזקאל, עברה בקריאה ראשונה והיא מועברת להמשך הכנה בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת. תודה.

הצעת חוק הבנקאות (עמלת פירעון מוקדם) (הוראת שעה), התשנ"ג–1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את יושב-ראש ועדת הכלכלה חבר הכנסת גדעון פת להציג לפנינו את הצעת חוק הבנקאות (עמלת פירעון מוקדם) (הוראת שעה), התשנ"ג–1993, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. בבקשה.

אליעזר זנדברג (צומת):

על-פי הסדר היו צריכות להיות עכשיו שאלות ותשובות.

היו"ר ע' מאור:

שאלות ותשובות יהיו במועד אחר, חבר הכנסת זנדברג. תודה. בבקשה, יושב-ראש ועדת הכלכלה.

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית הצעת חוק הבנקאות (עמלת פירעון מוקדם) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, אשר נדונה בכנסת השתיים-עשרה בקריאה ראשונה ביום 2 במרס 1992 והועברה לוועדת הכלכלה לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. על הצעת החוק הוחל דין רציפות בכנסת השלוש-עשרה.

מטרת החוק היא להקל באופן משמעותי על לווים שלקחו הלוואות מבנקים לצורך רכישת זכויות בדירות. לווים אלה קיבלו מהבנקים הלוואות בשנים 1981-1989, כשהריבית הצמודה על הלוואות הייתה גבוהה ביותר, והגיעה לעתים ל-13% בשנה. חלק ניכר מהלווים התקשו לעמוד בהחזר המשכנתה ונאלצו להוריד את רמת חייהם באופן משמעותי. התסכול של לווים אלה היה גדול במיוחד נוכח העובדה שהחל משנת 1989 חלה הפחתה משמעותית בריבית על הלוואות לדיור, והריבית ירדה לכ-4%.

הנגיד הקודם של בנק ישראל קבע בצו עמלת פירעון מוקדם, אשר מטרתה הייתה למנוע מלווים שלקחו הלוואות בריבית גבוהה להמירן בריבית נמוכה. במידה מסוימת היה הצו של הנגיד רטרואקטיבי, משום שכאשר קבע את הצו, בשנת 1989, הוא קבע אותו על הלווים שלקחו הלוואות קודם לכן, החל בשנת 1981, כאמור. ההסדר המונח ביסודה של הצעת החוק איננו הסדר הפוגע בחוזי הלוואה חתומים, שבין הלווים לבין הבנקים, אלא מתייחס אך ורק לצו של הנגיד.

הצעת החוק הובאה לקריאה שנייה ושלישית במתכונת מורחבת. אולם, בעקבות פניות של המפקח על הבנקים בבנק ישראל ושל גורמים אחרים, אשר טענו כי המשמעות היא מרחיקה לכת ועלולה לפגוע פגיעה קשה מדי בבנקים, הוחזרה ההצעה לוועדה והיא מוגשת כעת מחדש במתכונת מצומצמת יותר. מתכונת זו המוגשת היום היא, כאמור, על דעתו של המפקח על הבנקים.

המשמעות המעשית של החוק היא הפחתת ריבית לכדי 7.5% לאלה שרכשו דירות בסכום של פחות מ-85,000 דולר בשנים 1981-1989. המפקח על הבנקים הבטיח לנו שהוא יפנה לבנקים בבקשה שיציעו ללווים הקטנת הריבית במקום הקטנת עמלת הפירעון המוקדם.

הוועדה מצאה לנכון להקל ולו במעט גם עם אלה שרכשו דירות בסכום העולה על 85,000 דולר, אך הריבית שהם משלמים היא גבוהה במיוחד, מעל 10% בשנה. לגבי לווים אלה קובעת הצעת החוק, כי משיעור הריבית העולה על 10% בשנה יופחת שליש.

הצעת חוק זו היא פרי של פשרה בין לווים שנקלעו למצוקה לבין בנקים שאומנם נתנו הלוואות בריבית גבוהה בתקופה הרלבנטית, אך מאידך גיסא הם עצמם גייסו באותה עת אמצעים כספיים בריבית גבוהה.

להצעת החוק מוגשת הסתייגות של מציע החוק, חבר הכנסת אברהם פורז. בהזדמנות זו אני רוצה להודות לו על מאמציו ועל נחישותו למצוא פתרון לבעיה סבוכה של לווים במצוקה מצד אחד ובנקים שגם להם טענות צודקות מצד שני.

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יש בחוק הזה משום בשורה, אולי לא מלאה אבל די רבה, לציבור שנאנק קשות במשך שנים ארוכות, לקח הלוואה של 40,000 שקל, שילם 60,000 שקל וחייב עוד 100,000 שקל. אנחנו יודעים מה הן התוצאות.

אני חוזר ומודה לחבר הכנסת פורז, שנתפס לעניין הזה ועסק במלאכה הקשורה בהצעת חוק זו – במשך קרוב לשנה, נכון?

אברהם פורז (מרצ):

זה התחיל עוד בכנסת הקודמת, ונמשך בערך שנתיים.

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

כן, במשך שנתיים. בשנה האחרונה קיימנו הרבה מפגשים עם הבנקים, הגענו אתם להסכמים, שהם לא עמדו בהם, וניירות הסכמה נעו ונדו ממקום למקום. אבל בנחישות ובהתמדה של חבר הכנסת פורז, ואני מודה לו על כך שלקח אותי כשותף לעניין הזה כיושב-ראש ועדת הכלכלה של הכנסת, הגענו להצעת חוק זו.

אני מבקש לאשר אותה בקריאה שנייה ולאחר מכן בקריאה שלישית.

היו"ר ע' מאור:

תודה. שאלה קצרה לחבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

א. מה הן ההערכות לגבי העלות הכספית של ביצוע החוק? ב. מדוע הסתפקתם רק במי שרוכש זכויות בדירת מגורים ולא במי שבנה למשל בשיטת "בנה ביתך" בערך באותו סכום?

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

זו גם כן דירת מגורים. מי שקיבל משכנתה בין 1981 ל-1989, אם זה לצורך בנייה, אם זה לצורך דירה, אם זה לצורך פנטהאוז – –

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא כתוב. כתוב כאן: רכישת זכויות בדירת מגורים.

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

מחר נגיש הצעת חוק בעניין המושבים, תיקון לחוק הקרוי "חוק גל", ושם "דירה" מובנת כמקום מגורים גם אם מדובר בבית בקיבוץ.

אברהם פורז (מרצ):

זה להבדיל ממקרקעין לבית-עסק.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם אדם לקח משכנתה – –

אברהם פורז (מרצ):

אם מדובר על רכישת דירת מגורים, כן. אם מדובר על רכישת מגרש, לא.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא מגרש. כמו שעושים כולם בעיירות פיתוח ובמקומות אחרים – – –

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

זה נקרא דיור.

היו"ר ע' מאור:

תודה על התשובה.

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

ואם שאלת על העלות, למדינה אין עלות, אבל הבנקים בהתחלה הגזימו במספרים, ואחר כך התברר לנו, שאם אכן ייפול על הבנקים איזה נטל, מדובר בסך הכול אולי ב-60 מיליון שקלים בלבד על כל מערכת הבנקאות במדינת ישראל.

אברהם פורז (מרצ):

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

תודה, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר ע' מאור:

תודה לחבר הכנסת גדעון פת.

לשם החוק יש הסתייגות של חבר הכנסת אברהם פורז.

אברהם פורז (מרצ):

אני מוותר על ההסתייגות. אני רוצה מאוד להודות ליושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר הכנסת גדעון פת, על המאמץ הרב שהשקיע בחוק הזה, ששיאו בכך שאילצנו אותו להיות כאן עד שעה מאוחרת כל כך.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אם כן, אין הסתייגויות. אנחנו מצביעים בקריאה שנייה על הסעיפים מ-1 עד 3, כהצעת הוועדה.

בעד סעיפים 3-1 – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 3-1 נתקבלו.

היו"ר ע' מאור:

שבעה בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק הבנקאות (עמלת פירעון מוקדם) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, עברה בקריאה שנייה. אישרנו סעיפים 1 עד 3.

יושב-ראש ועדת הכלכלה, האם להעמיד את הצעת החוק להצבעה בקריאה שלישית?

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

כן.

היו"ר ע' מאור:

אם כן, חברי הבית, אני מעמידה את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה מס' 87

בעד החוק – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הבנקאות (עמלת פירעון מוקדם) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

שבעה בעד, ללא מתנגדים, ללא נמנעים. הצעת חוק הבנקאות (עמלת פירעון מוקדם) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, עברה בקריאה שלישית. אני מודה למציע ומודה ליושב-ראש הוועדה, והבאנו בשעת בוקר זו בשורה לרבים.

הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 9), התשנ"ג-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את יושב-ראש ועדת הכלכלה להביא את הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 9), התשנ"ג-1993, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. חבר הכנסת גדעון פת, בבקשה.

גדעון פת (יו"ר ועדת הכלכלה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 9), התשנ"ג-1993.

הצעת התיקון הינה פרי יוזמתו הברוכה של חבר הכנסת אברהם פורז בהצעת חוק קצ"ד, אשר הובאה לדיון מוקדם במליאת הכנסת ביום 23 בפברואר 1993, ולקריאה ראשונה – ביום 11 במאי 1993. ההצעה הועברה לוועדת הכלכלה לשם הכנתה לכל הקריאות.

לאחרונה התרבו המקרים של שימוש בלתי ראוי על-ידי מפרסמים במכשיר הפקסימיליה. בחוץ-לארץ מכונה התופעה הזו "ג'אנק פקס".

מטבע הדברים, בעל פקסימיליה מתייחס ברצינות למסמכים המועברים אליו באמצעות המכשיר, והוא קורא בקפידה חומר זה. מפרסמים ממולחים מצאו כי זה כלי אפקטיבי ויעיל לפרסום, והם משגרים אל בעלי הפקסימיליות הודעות של פרסומת, שלבעל הפקסימיליה אין חפץ בהן. פרסומת כזו גורמת לבעל הפקסימיליה נזקים, הן משום שהמכשיר עצמו תפוס וחסום לקבלת חומר שהוא אכן מעוניין בו והן משום שהוא נאלץ לשלם עבור הנייר, שהוא, כידוע, נייר מיוחד ויקר.

החוק קובע, כי מי שמשגר דבר פרסומת בלא הסכמתו מראש ובכתב של הנמען, באמצעות מכשיר פקסימיליה, דינו – קנס כקבוע בסעיף 61 לחוק העונשין. עם זאת, פנייה חד-פעמית לנמען, שהוא בית-עסק, הכוללת הצעה להסכים לקבלת דברי פרסומת מטעמו לא תהא עבירה.

אם נעברה עבירה על-ידי תאגיד, יראו גם את מנהל התאגיד וכל מי שאחראי לתחומי השיווק והפרסום בתאגיד כמי שעבר את העבירה, אלא אם הוכיח כי העבירה נעברה שלא בידיעתו ושנקט

את כל האמצעים הסבירים למניעתה. לצורך קביעת זהות המשגר רואים את כתובתו המופיעה בדבר הפרסומת כמענו.

גברתי היושבת-ראש, לחוק לא הוגשו הסתייגויות, ואבקש לאשר אותו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. מאחר שלא הוגשו הסתייגויות, אנחנו מצביעים על אישור החוק בקריאה שנייה.

הצבעה מס' 88

בעד סעיף 1 – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של שישה, ללא מתנגדים וללא נמנעים, אושרה הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 9), התשנ"ג–1993, בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה מס' 89

בעד החוק – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הבזק (תיקון מס' 9), התשנ"ג–1993, נתקבל.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של שישה, ללא מתנגדים וללא נמנעים – אני קובעת שחוק הבזק (תיקון מס' 9), התשנ"ג–1993, עבר בקריאה שלישית. תודה ובהצלחה.

הצעת חוק החזרת תושבי בירעם ואקרית לבתיהם, התשנ"ג–1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק החזרת תושבי בירעם ואקרית לבתיהם, התשנ"ג–1993, בקריאה ראשונה. יציג את החוק חבר הכנסת האשם מחאמיד. בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מצטער על שאני צריך להביא את הצעת החוק הזאת בשעה מאוחרת כל כך, אבל ראשית כול אני רוצה להודות ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט על תשומת הלב שלו ועל העבודה הרצינית שהוא עשה.

הוועדה אישרה פה-אחד את הבאת הצעת החוק לקריאה ראשונה.

ההצעה הוגשה ב-20 בינואר 1993, ולאחר דיונים שנערכו עם תושבי היישובים באזור אקרית ובירעם ועם העקורים עצמם – והוועדה אף ביקרה בשטח – הושגה הבנה בדבר הצורך לפתור בעיה אנושית-מוסרית זו, בלי לפגוע ביישובים הקיימים. כל הסיעות בוועדת החוקה, חוק ומשפט היו מאוחדות באישור ההצעה בעניין החזרת תושבי אקרית ובירעם המפוזרים בכל מקום לאדמתם, לכנסיותיהם ולזיכרונותיהם, כאמור, בלי לפגוע במצב הקיים.

אנחנו לא עצמנו עיניים, ואני בטוח שגם הם לא עצמו את עיניהם, המופנות לבית הזה בציפייה ובתקווה שהעוול שנעשה להם יתוקן ושהבית יאשר את ההצעה בקריאה ראשונה. תודה, גברתי.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. רשימת הדוברים נעולה. שלוש דקות לכל נואם. חבר הכנסת דד' צוקר – איננו באולם.
חבר הכנסת חגי מירום – מוותר. חבר הכנסת אברהם פורז.

אברהם פורז (מרצ):

אני מוותר.

היו"ר ע' מאור:

מוותר. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו באולם. חבר הכנסת גון שגב – איננו באולם. חברת הכנסת
תמר גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מוותרת.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תופיק זיאד.

קריאה:

תוותר, תוותר.

קריאה:

דבר, דבר.

תופיק זיאד (חד"ש):

אני מוותר.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תופיק זיאד מוותר. חברת הכנסת ענת מאור – יושבת-ראש. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה. חבר הכנסת זיאד, אם תחליט לדבר, אני אאפשר לך זאת. זה לשיקולך.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי ליטול את רשות הדיבור למרות השעה המאוחרת ואף שיש כאן איזו נטייה לגמור ללכת הביתה, או ללכת לבית-המלון לישון, משום שנראה לי שהנושא הזה הוא בכל אופן נושא מאוד מאוד פרובלמטי, מאוד מאוד בעייתי ומאוד מאוד חשוב, עם משמעויות מרחיקות לכת.

הייתי נוכח גם בקריאה הטרומית, גם אז זה היה בשעת לילה מאוחרת, ולא השתתפתי אז בהצבעה, למיטב זיכרוני. בכל אופן, לא הצבעתי אז נגד. אני לא מתכוון להשתתף בהצבעה גם עכשיו, מתוך מחשבה והבנה, נוכח חברי הכנסת הנמצאים כאן, שהחוק הזה יעבור בקריאה הראשונה ויעבור לדין בוועדה להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

בסיעת הליכוד שבה אני חבר עלתה השאלה הזאת על הפרק, והושמעו דעות שונות. כתוצאה מכך הוחלט שם שיינתן חופש הצבעה לחברי הכנסת. חלקם דיברו בעד, חלקם דיברו נגד.

אני רוצה לדבר על הפרובלמטיקה ועל ההתייחסות שלי לנושא. אין ספק שלאנשי אקריט ובירעם נעשה אי-צדק לא רק כיוון שהיתה מלחמה, אלא נעשה להם אי-צדק מבחינת המערכת הפנימית הישראלית וההתחייבויות שניתנו להם באותם ימים. אלא מה? השאלה של האי-צדק שנגרמה אז וצריכה להיפתר היום, צריכה לעמוד כיום מול המשמעויות של הפתרון הזה. אנחנו עוסקים בהתנגשות של אי-צדק מסוים מול מעשה מדינה, מול צורך מדינה, ומקובל עלי בהחלט שמדינה לא יכולה לבסס את מעשיה על דברים שהם לא מוסריים ולא צודקים – אם כי כשם שאנחנו מדברים על הגנת הצורך במישור של הפרט, יש לפעמים דברים שהמדינה עושה אותם כמעשה מדינה, גם אם יש בהם אי-צדק מסוים, מתוך מגמה ומתוך רצון להביא לפתרון ולפיצוי מלא של הפרטים שנפגעו. אני חושב שאנחנו נמצאים בדילמה הזאת בנושא של אקריט ובירעם.

לצערי הרב, אני רוצה לומר שאחד הדברים שיוצרים אצלי את הקושי היה, למשל, כאשר התפרסמה ידיעה שבוועדת החוקה, חוק ומשפט הנושא הזה עומד לקבל את אישור הוועדה להמשך החקיקה בקריאה הראשונה, התפרסמו ידיעות באמצעי התקשורת שלפיהן מוקמות עשרות אגודות נוספות לטיפול, וזה רק דבר טבעי שלאחר התקדים הזה של אקריט ובירעם יבואו אחרים עם אותה כמיהה, אולי עם אותו רצון, אולי עם אותם געגועים, אולי עם אותם מאוויים אישיים, ויגידו: אין שום הבחנה, או – אם ההבחנה הקיימת היא שולית, יש לנו רצון להשיג אותם יעדים ואותן מטרות.

אני גם מתפלל ליום שבו מדינת ישראל תהיה חזקה, וגם הסיטואציה הפוליטית תאפשר פתרון והיענות גם לבעיות של אחרים. אבל, לצערי הרב, במצב שבו נמצאת היום מדינת ישראל, לא מפאת עוצמתה, אני אומר, דווקא מפאת חשש מסוים, דווקא מפני חשש יצירת תקדים, אני סבור שהבעיה

היא קשה. אשמח מאוד להשתתף בדיוני הוועדה בהכנה לקריאה שנייה ושלישית. איני יכול בשלב זה להיות שלם עם עצמי, עם הדאגה שלי למדינת ישראל, להמשך קיומה, ולהצביע עבור הצעת החוק כפי שהוא מוגשת כאן היום. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אם כן, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק החזרת תושבי בירעם ואקרית לבתיהם, התשנ"ג-1993.

הצבעה מס' 90

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 6

נגד – 1

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק החזרת תושבי בירעם ואקרית לבתיהם,

התשנ"ג-1993, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

הצעת חוק החזרת תושבי בירעם ואקרית לבתיהם, התשנ"ג-1993, של חברי הכנסת תופיק זיאד, האשם מחאמיד ותמר גוז'נסקי, עברה בקריאה ראשונה, ומועברת להמשך דיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 32) (הסדר חנייה ארצי), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצעה האחרונה. אני מזמינה את חבר הכנסת חגי מירום להביא את הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 32) (הסדר חנייה ארצי), התשנ"ג-1993. זו הצעה אחרונה לבוקר זה.

חגי מירום (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הבודדים אשר נותרו בשעה זו של לילה, אני מתכבד להגיש לכנסת את הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 32) (הסדר חנייה ארצי), התשנ"ג-1993.

חברי הכנסת, מה שקורה היום הוא, שחלק מהרשויות המקומיות אינן מוכנות להיכנס להסדר חנייה ארצי אחיד. כך נאלצים בעלי רכב שחונים בתוך שטחן של הרשויות המקומיות להשתמש בכרטיסים שונים ומוטל עליהם לקנות את הכרטיס כל פעם בתחום הרשות האחרת. דבר זה מכביד על הציבור. היינו סבורים שיש מקום להנהיג הסדר חנייה ארצי אחיד, כך שהקונה את הכרטיס שלו בירושלים יוכל ליהנות מהחנייה באילת ובטבריה, בבני-ברק ובתל-אביב, בחיפה ובכל מקום אחר.

קודם כול אני רוצה להודות ליושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר הכנסת גדעון פת, שתמך בהצעת החוק הזו לאורך כל הדרך. חבר הכנסת גדעון פת יסיים את תפקידו כיושב-ראש ועדת הכלכלה, ואנחנו נצטרך להמשיך ולחוקק את הצעת החוק הזו עם היושב-ראש החדש, אבל אני מעריך מאוד את דרך טיפולו בעניין, את רצונו ללמוד את הנושא.

הופיעו בפנינו גורמים שונים, ולמעשה היתה הבנה אצל כל הגורמים שיש מקום לאפשר לצרכן ליהנות מכרטיס חנייה ארצי אחיד. על כן אנחנו מציעים כאן לכנסת לקבל את הצעת החוק הזו, להעביר אותה להכנה לקריאה שנייה ושלישית. ייתכן מאוד שאנחנו, במהלך הקריאה, בין הראשונה לשנייה והשלישית, נעבור אפילו משיטת הכרטוס לשיטה אחרת, דיגיטלית, מאוד מודרנית, שמתפתחת היום, ושיתן מענה גם על בעיית החלוקה של הפדיון בגין החניות הללו בתחומי הרשויות המקומיות.

כאמור, הצעת החוק הזו באה לאפשר לאזרחים ליהנות מאפשרות של הסדר חנייה ארצי אחד, וזה יתרונה. תודה רבה, גברתי.

היו"ר ע' מאור:

תודה. רשימת הדוברים נעולה. שלוש דקות לכל אחד. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת פנחס בדש; אחריו, אחרון הדוברים – חבר הכנסת מיכאל איתן.

ברשותכם, חברי הכנסת, בואו נסיים בצורה מסודרת, הצעה אחרונה, לאחר ליל שימורים.

פנחס בדש (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק היא הצעה טובה מאוד, וכפי שהגדיר אותה קודם חבר הכנסת מירום, עד היום היתה בעיה, היינו צריכים להחזיק הרבה מאוד כרטיסי חנייה ובכל פעם עד שהיינו רצים לקנות את הכרטיס וחוזרים, הפקחים הזריזים דאגו לתת לנו את הדוח.

יש בעיה אחת בהצעת החוק הזו. קודם כול אני יודע על כרטיסי אשראי חדשים שהמציאו כרגע, וחלק מהממציאים הפניתי ליושב-ראש ועדת הכלכלה, שבחן את הנושא. אני מדבר על הבעיה – איך השלטון המקומי מחלק את הכסף הזה בין הרשויות, לפי אילו קריטריונים. השיטה של הכרטיס שאני ראיתי היא על-פי הקוד. ברגע שאתה מעביר, הקוד יעביר את הכסף בסוף החודש או בסוף השנה, או אינני יודע באיזו שיטה – לאותה רשות. זה נכון וזה טוב בשיטת הקוד. אבל בשיטת הכרטיס האחיד עדיין לא ברור לי כיצד מחלקים את ההכנסה מהחניות האלה בין הרשויות המקומיות, כדי שההכנסה תהיה צודקת ותתאים לעומס ולכמות של החנייה ברשויות. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת חגי מירום, יש לי שתי הערות שדורשות התייחסות, לפחות מבחינתי, על מנת להבין מה קורה. אני לא אצביע נגד.

איזה היגיון כלכלי יש בהצעה הזאת, כאשר לכל אחד ברור שחנייה בתל-אביב צריכה לעלות יותר מאשר חנייה בנתניה, ומדוע יצטרכו תושבי נתניה לשלם אותו מחיר שנדרש מתושבי תל-אביב? אתה עושה כרטיס ארצי, והתשלום הוא אחיד, וכאשר אתה עושה דבר כזה אתה בהכרח יוצר עיוות. בתל-אביב, על מנת לתת תמריץ, על מנת שלא תהיה חנייה מסובסדת – יצטרכו כנראה להעלות את המחיר. מחיר הקרקע יותר יקר, שכירות המגרש תהיה יותר יקרה. הכנת החנייה במקומות האלה, השימושים האלטרנטיביים של הקרקע – הכול אחרת.

אותו מחיר יהיה בתל-אביב, בנתניה ובטבריה. אני לא מבין בדיוק איזה היגיון כלכלי יש כאן. איך יקבעו את המחירים? לפי רמת המחירים של טבריה, נתניה או תל-אביב או ירושלים? אני לא מבין את זה. אני אשמח אם תוכל לענות לי.

נקודה שנייה. אני רוצה להתריע כנגד צמיחתם של כל מיני גופים, שאני לא בטוח שיש להם מקום ויש בהם היגיון, ואחד מהם זו החברה למשק וכלכלה של מרכז השלטון המקומי. בכלל, כל הנושא של השלטון המקומי צריך להיבדק פעם אחת, ואנחנו נראה מה צומח שם במוסד הזה ששמו מרכז השלטון המקומי והגופים הסמוכים אליו.

כבר נתקלתי בעבר בעובדה שהחברה למשק וכלכלה של מרכז השלטון המקומי היא גוף מתווך בכל מיני פעילויות כלכליות; גוף מתווך שמקיים את עצמו כמנגנון ומעמיס על העלויות, כמו כל גוף מתווך אחר, כאשר לא בהכרח היה צריך שיעסוק בכל הדברים האלה.

לכן אני שואל, האם הדבר צריך להיעשות – גם אם הולכים לעניין הזה – על-ידי החברה למשק וכלכלה, ומה תהיה העלות של מעורבות החברה הזאת בביצוע העניין? איך זה מעוגן? האם זה מעוגן בחוק או לא? או אולי אפשר לעשות את זה במרכז לכל מיני חברות? מי אמר שדווקא הן?

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת חגי מירום, ברשותך, אולי תשיב על שאלותיו של חבר הכנסת איתן, על מנת שנשכיל את עצמנו לפני ההצבעה.

חגי מירום (העבודה):

חבר הכנסת מיכאל איתן, הערותיך נכונות, יש בהן ממש. תשים לב להצעת החוק – בסעיף 70ב(ג) אנחנו קובעים, ש"שר הפנים ושר התחבורה יקבעו, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת" – ואנחנו רוצים את אישור ועדת הכלכלה של הכנסת, כי אנחנו רוצים את הפיקוח הפרלמנטרי – "את גובה התשלום עבור החנייה בהסדר החנייה הארצי". יכול שהתשלום יהיה שונה. יכול שיהיו תעריפים אחרים. זה ייקבע בהסדר הזה, ועל כן יובא בחשבון ההסדר שאתה מדבר עליו.

גדעון פת (הליכוד):

לכן השתמשנו במלה "הסדר".

חגי מירום (העבודה):

לכן השתמשנו במלה "הסדר". יש מקום להיזהר מהמינוח "כרטיס" בכלל, כי אינני בטוח שנישאר עם כרטיס. ייתכן שנעבור למכשירים דיגיטליים שמתפתחים היום. אנחנו ראינו דברים מאוד מרשימים. יושב-ראש ועדת הכלכלה גדעון פת צפה אתי ברעיונות חדשים וזולים. הציבור לא יצטרך לשלם עבורם.

גדעון פת (הליכוד):

גם חבר הכנסת בדש.

חגי מירום (העבודה):

יש רעיונות מספר בתחום זה. הדבר השני שאני רוצה להגיד כאן הוא, שבין הקריאה הראשונה לקריאה השנייה והשלישית באמת צריכה להיבדק השאלה, האם החברה למשק וכלכלה של השלטון המקומי היא הגורם שצריך להיות מופקד. הרי זה פרי של הידברות עם מרכז השלטון המקומי, עם הגורמים שעוסקים בזה כיום.

הערה אחרונה שלי. רוב הרשויות עברו היום למעשה לכרטיס חנייה ארצי אחיד. נשארו רשויות מספר שמסרבות להיכנס להסדר. בגדול אפשר לומר, שכבר יש מעבר לזה.

פנחס בדש (צומת):

בקבוצות.

חגי מירום (העבודה):

זה כבר הרבה יותר מקבוצה. 80%–90% כבר עובדים לפי אותו כרטיס. רשות אחת מכבדת את הכרטיס של הרשות האחרת. אנחנו רוצים לעגן את זה בחוק, מפני שאנחנו רוצים שזה יהפוך לזכות של הצרכן. אנחנו רוצים לתת לו את האפשרות ליהנות מהסדר אחד, וזה הדבר החשוב בינינו.

מיכאל איתן (הליכוד):

בין רשויות שמכבדות כרטיסים, המחירים זהים או שונים?

חגי מירום (העבודה):

מחירים זהים, ודווקא במחירי קרקע שונים. ככלות הכול, אין מדובר במגרשי חנייה אלא בשטחי חנייה. כאשר בגוש-דן שטחי החנייה הם עצומים ונפח המכוניות הנכנסות הוא גדול יותר. כנראה זה מפצה, כי עובדה היא שרוב הרשויות נכנסו להסדר.

אנחנו רוצים לתת את השירות הזה לציבור. בגלל העובדה שעדיין קיימים גורמים סרבניים שאינם רוצים להיכנס להסדר, מכבידים מאוד את העניין, וכדי למנוע מכל מי שרוצה לצאת מההסדר, החלטנו להגיש את החקיקה הזאת. אני חושב שיש מקום להביא בחשבון את ההערות שלך.

פנחס בדש (צומת):

מה יהיה עם חלוקת הכספים?

חגי מירום (העבודה):

חלוקת הכספים לפי השיטה הדיגיטלית ושיטת הכרטיס, היא תבוא דרך קוד והיא תהיה צודקת והוגנת. היום יש עם זה בעיות וההסדרים הם גלובליים יותר. זה חלק מהדברים שעוד נצטרך לברר אותם.

אני מאוד מבקש מחברי הכנסת לתת לנו את האפשרות להמשיך בחקיקה, תוך ראיית ההערות שנשמעו כאן. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 32) (הסדר חנייה ארצי), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה.

הצבעה מס' 91

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 32) (הסדר חנייה ארצי), התשנ"ג-1993, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של חמישה, ללא מתנגדים וללא נמנעים, הצעת החוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 32) (הסדר חנייה ארצי), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת חגי מירום, עברה בקריאה ראשונה, והיא מועברת לוועדת הכלכלה להמשך הכנה.

אני מודה לכל חברי הכנסת שנשארו עד כה, לכל אנשי הבית והצוות על ליל השימושים. להתראות הבוקר בשעה 11:00, בישיבה הבאה. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 03:00.